Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	af O. Nielsen ; Gave til Universitets-Jubilæets Danske Samfund fra G. Stephens.
Titel | Title:	Gamle jydske Tingsvidner : samlede og udgivne med Oplysninger, Register og Ordliste
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : trykt hos J. Jørgensen, 1882
Fysiske størrelse | Physical extent:	XLVI, 171 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

35,-7-8

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021583902

GAMLE JYDSKE TINGSVIDNER

SAMLEDE OG UDGIVNE

MED OPLYSNINGER, REGISTER OG ORDLISTE

AF

O. NIELSEN
Dr. phil., Arkivar.

GAVE TIL UNIVERSITETS-JUBILÆETS DANSKE SAMFUND

FRA

PROFESSOR, Dr. **G. STEPHENS.**

KJØBENHAVN.

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO.

1882.

5254

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Ved Udgivelsen af nærværende Samling er et Ønske blevet opfyldt, som opstod hos mig for mange År siden, i en Tid da jeg drev Studier, der vilde føre til andre Arbejder end dem, Forholdene siden henviste mig til. Dengang jeg syslede med Jyllands sproglige og historiske Minder og vandrede omkring for at undersøge de stedlige Forhold, tænkte jeg ofte på, hvilken Betydning det vilde være for Sprogets Historie, om man havde Samlinger af de gamle Brevskaber, der var udfærdigede i de forskellige Egne, således sammenstillede, at hver Samling gav Præget af sin Egns Dialekt fra en Tid, da Skriftsproget ikke gennem den trykte Literatur kunde have haft nogen Indflydelse. Vel yder Molbechs og N. M. Petersens Udvalg af danske Diplomer en stor Samling af Vidnesbyrd om forskellige Egnes Talesprog, men Hovedindholdet af denne Samling var dog skrevet paa Kancelliets Sprog, der mere blev Moder til det senere Skriftsprog end de stedlige Optegnelser. Medens den enkelte Egns Diplomer taber sig i en større Samling, får man ikke den Oversigt, som er fornøden.

I det jeg nu udsender denne Samling af Diplomer fra Ribe Stift, udfærdigede for den allerstørste Dels Vedkommende af Bønder, er det mit Håb, at den skal henvende Opmærksomheden på en Art Optegnelser, til hvilke Sproghistorien hidtil har taget lidet Hensyn.

Denne Samling kunde let have været forøget, navnlig af Ribe Kapitels Breve, men da jeg for flere År siden har forberedt en Udgave af disse, nænnede jeg ikke at udskille Stykker deraf, hvor oplysende de end kunde være. Her skulde også

have været optaget danske Diplomer fra den sønderjydske Del af Ribe Stift, men udenfor Ribe Kapitels Breve og dem, der er trykte af Løgumklosters Breve i Script. rer. Dan. VIII, findes så få, at de ikke kunde yde videre Oplysninger om Sproget, men snarere tyde på en Armod, der ikke var tilstede, hvorfor jeg udelod dem. Da Indledningen allerede har været trykt i halvandet År, kunde jeg nu nok have ønsket den noget anderledes i enkelte Henseender i Henhold til fortsatte Studier, men derved er nu intet at gøre.

December 1882.

Tilføjelser og Rettelser.

S. X, L. 25. Axel forklares her urigtig af Aslak. Jeg håber ved en anden Lejlighed at kunne godtgøre, at det opr. er en misforstået Skrivning af Absalon.

S. XVI., Anm. 2. At lukke er oprindelig lykke er vist af Såby i „Blandinger", S. 8.

S. XXIII. Mærkelige Exempler på gammeldags jydsk Tællemåde findes i Samlinger til jydsk Hist. og Top. VIII, 176, i en Afh. af H. C. Strandgaard Om Sildefiskeriet ved Sallingsund.

S. XXXV. Om Medlydenes tidlige Svækkelse se min Afh. i „Blandinger" S. 83—84.

S. 16 i Overskriften: Niels Qvie, læs Peder Qvie.

S. 29, L. 28, Iw[er]ssøns, læs Owssøns.

S. 39, L. 32, Per Sk?, læs Perskone.

S. 45, L. 24, vtte, læs vtti.

S. 70, i Overskriften Gaard, læs Eng.

S. 170, Setgierdh betyder en Afgift af 6 Bøndergårde, der var i Læg sammen, ligesom i Kristian III's og Frederik II's Tid 10 og 20 Gårde udgjorde et Læg ved Udredelse af Skatter, der ikke betaltes i Forhold til Formuen, men af hver Ejendom. Om den svenske Setgerd se Hans Hildebrand: Sveriges Medeltid, S. 263.

Vi står ved Foden af Tinghøj. Den ligger på et lyngbegrot Højdedrag, fjern fra menneskelig Beboelse, men de mangfoldige Vognspor, der fra alle Sider samler sig her med Højen som Endemål, er tavse Vidner om den Tiltrækningskraft, denne besad i henrundne Tider, og som den nu kun udøver mod den, der ønsker at fordybe sin Tanke i Mindet om de gamle Dage, da man her holdt Ting under åben Himmel.

Selv i Købstederne var Bytinget på en åben Plads. Det hedder således i Kristian IV's Reces 1643 2. Bog, 3, 15: „Byting må herefter i Købstederne ikke holdes på Rådhuset inden lukte Døre, men Byfogden er forpligtet at holde offentligt Byting", hvoraf det ses, at man dengang på nogle Steder har hørt op med den gamle Måde at holde Ting på. Det er dog bekendt, at man i Kjøbenhavn holdt Ting udenfor Rådhuset på Gammeltorv lige til Indførelsen af Kristian V's danske Lov, kun i de sidste År med den Forbedring, at man byggede et Tag over Retspersonernes Sæde[1]). I Ribe holdtes Bytinget først på Torvet udenfor Rådhuset, siden på en Plads bagved dette[2]), i Flensborg bagved Rådhuset[3]) og således overalt.

Det kan derfor ikke undre os at finde de åbne Tingpladser overalt på Landet. Vel påbød Kristiern II's Lov for

[1]) Se min Kjøbenhavns Hist. og Beskr. III, 251.
[2]) Kinch: Ribe Bys Hist. og Beskr. før Ref. S. 553.
[3]) Clæden: Monumenta Flensburg. I, 119.

Landet, der udkom 1521, at der skulde være Domhus til alle Herreder ved Kirken og ikke ude på Marken, med et særligt Rum for Dommeren og Bisidderne til deri at optage Forhør[1]), men denne Lov var kun et Par År i Kraft. Der er dog sikre Vidnesbyrd om, at nævnte Påbud blev efterkommet, ti i et Tingsvidne af 8. April 1522 (i Geh. Ark.) omtales Skadst Herreds Rådhus, ligesom der et Par Steder i de her meddelte Diplomer ses Spor af de forandrede Retsforhold, således nævnes 14. April 1522 „Rådmænd" i Bølling Herred og 3. Juli 1522 kaldes Herredsfogden i Nørre Herred „Herredsdommeren"[2]). Efter Kongens Bortrejse 1523 kom alt imidlertid tilbage i sin gamle Skik og Tingene flyttedes igen ud til Højene på Hederne. Det kunde vel nok hænde i senere Tider, at man opførte et Træskur, hvilket således skede 1637 i Skadst Herred, men dette i det mindste havde ikke lang Varighed, hvorfor man under Regnvejr måtte ty til den nærmeste Gård[3]). Efter Omordningen af Tingstederne ved Reskript af 13. Marts 1688 blev det almindeligt at søge Ting inden 4 Vægge, om der end ikke overalt byggedes særlige Tinghuse, hvilket sine Steder endnu ikke var Tilfældet for 40 År siden. Der blev endnu langt ind i det 18. Årh. på enkelte Steder holdt Ting under åben Himmel, ti Borgmester G. Clæden i Flensborg, der 1765 udgav sine „Monumenta Flensburgica", beretter i dette Skrift, der er udgivet i hans Alderdom, S. 120, at i de første År, medens han var Herredsfoged på Als, holdtes der endnu Ting under fri Himmel indenfor 4 Tingstokke, men han gav Anledning til dets Flytning til Slottet (Nørborg) under mere vidtløftige Sager, da dårligt Vejr, Blæst og Regn fremkaldte mange Besværligheder.

---

[1]) Danske Saml. IV, 354—55.
[2]) S. 45, 2, 46, 5.
[3]) Min Hist. Efterr. om Skadst H. S. 4—5.

Ligesom Tingene i Oldtiden havde en religiøs Betydning, således stod de kristelige Ting også i Forbindelse med Kirkerne, navnlig med den nærmeste, den såkaldte Fjerdingskirke. Under jydske Lovs Område i Særdeleshed, men også udenfor dette, var Herrederne delte i Fjerdinger, ligesom det samme var Tilfældet med Købstederne, f. Ex. også med Kjøbenhavn. Det har formodenlig været en gammel kirkelig Bestemmelse, at hvert Herred skulde have en Hovedkirke i hver Fjerding[1]), uanset at der var private Kapeller, og disse Hovedkirker kaldtes derfor Fjerdingskirker. I senere Tider, fra det 15. Årh. af, tales derimod alene om én Fjerdingskirke i Herredet, der står i et visst Forhold til Tinget, hvilken Omstændighed det ligger nærmest at forklare således, at efterhånden, som der byggedes flere Kirker, og den nuværende Sogneinddeling kom i Stand, hvilket sikkert skede i de første Valdemarers Tid og vel noget før År 1200, ophørte Benævnelsen Fjerdingskirke som Navn på Hovedkirkerne, da disses Forhold til Herredernes Fjerdinger ingen Betydning havde mere; men da den Kirke, der lå nærmest Tinget og i samme Fjerding som dette, vedblev at have sin Betydning, idet der stadig bevaredes et visst Forhold mellem dem, blev Navnet Fjerdingskirke alene brugt som Navn på Herredstingets Fjerdingskirke eller den oprindelige Herredskirke. Vel kalder en Forordning af 1284 Kirken ved Herredstinget Herredskirke, men den folkelige Benævnelse i Jylland er aldrig andet end Fjerdingskirke, der nævnes ofte nok, til at vi kan være sikre på, at Forordningens Herredskirke og Sprogbrugens Fjerdingskirke er det samme[2]). I den katholske

[1]) A. D. Jørgensen påviser Udviklingen fra Sysselkirke til Herredskirke (Den nordiske Kirkes Grundlæggelse og første Udvikling S. 525—31), men Benævnelsen Fjerdingskirke kræver endnu denne som Mellemled, inden man nåde til den bestående Sogneinddeling.

[2]) Herom se min Afh. om Herredskirker i Ny kirkehist. Saml. III, 829—38.

Tid er der sikkert altid holdt Messe i Fjerdingskirken førend Tinget, og Kristiern II byder derfor 1521, „at alle Dommere bør hver Dag høre Messe, førend de sætte dem til at høre Sager"; endnu efter Reformationen var det i det mindste nogle Steder Tilfældet[1]).

Et uundværligt Tilbehør til et Tingsted var Tingstokkene. „Han gik indenfor 4 Stokke og vidnede" er en så almindelig Formel, at det er nødvendigt at forklare de nærmere Forhold derved. Stok betyder i det gamle Sprog en Bjælke eller Planke, og Tingstokke er de Planker, der lagdes ovenpå de Stene, der indhegnede Tingstedet. At Stokkene var løse, ses f. Ex. af Kjøbenhavns Tingmænds Skraa 1654, hvor det pålægges Lavets Skriver at gæmme dem fra den ene Tingdag til den anden. Kristen Sørensen Testrup, der 1730 blev Herredsfoged i Rinds og Gislum Herreder og nøje kendte de gamle Tingsteder, beskrev disses Udseende således: „Tingstederne var indrettede på Marken med 4 Tingstokke, som i en Firkant lå på Stene, hvorpå sad Fogden og Skriveren med flere, som administrerede Retten, så og de 8 Mænd, som af disse Tingstokke kaldes Stokkemænd, hvilke Ord endnu bruges, ligesom og Stokkenævn i de gamle Love heraf havde sit Navn[2]). Midt på denne Plads imellem de 4 Stokke lå en stor Sten, som endnu på Tingstederne er tilsyne; på denne Sten skulde Tyvene sidde, når de skulde dømmes, hvilke Stene endnu desårsag kaldes Tyvstene på denne Dag"[3]). At Tingstokkene indtog en vandret Stilling og ikke

[1]) Danske Saml. IV, 354—55. Til Grund for den Omstændighed, at hvad der i Kongeriget hedder Sogneſoged, i Sønderjylland hed Sandemand, synes at ligge, at Sogneinddelingen er udgået fra Fjerdingen, da der etter J. Lov valgtes 2 Sandemænd fra hver Fjerding. Ligeledes skulde Biskopsnævninger være 2 i hver Fjerding eller (ikke og) 2 i hvert Sogn (J. L. 2, 78).

[2]) Det må dog ofte forudsættes, at hele den forsamlede Mængde sad, jfr. „menig siddende Ting" (55, 21, 116, 19) og „2 af hver Bænk på Tinget" (Min Sysselindd. S. 22).

[3]) Relation om Tingene S. 38.

var Pæle rammede i Jorden, ses også af Hvitfelds Beretning om Torben Oxes Domfældelse, at Kristiern II lod udenfor Kjøbenhavns Slotsport kaste 4 Spyd som 4 Tingstokke, indenfor hvilke han lod de Bønder gå, der skulde dømme[1]). Tingskamler eller Tingbænke var andre Benævnelser på Tingstokke og vidner også om deres Benyttelse til Sæde[2]). Det var formodenlig pålagt hver af Herredets Fjerdinger at holde sin Tingstok ved lige, som når det i de gamle Vedtægter for Ålborg siges med Hensyn til Ålborg Byting, at Ålborg By skulde holde den øverste Tingstok færdig, Hasseris den sønderste, Gjøl den vesterste og Sundby den nordligste; derimod skulde Byfogden lade sætte Tyvstenen[3]). Hvorledes det kunde gå til på Tinge i gamle Dage, ses af Testrups Fortælling om de hårde Halse i Rinds Herred, der kaldtes Rinds Herreds Knaber, hvorledes 2 Bønder kom i Klammeri i Anledning af, at den enes Kone en Søndag i Kirken havde strakt sine Ben ind under den andens Stolestade og tørret sine Fødder på hendes Forklæde, og da den ene af Mændene truede den anden på Livet og denne derfor stævnede ham til Tings, men ikke torde møde uden Ledsagelse af Lensmandens 12 Karle, kom det til en vældig Kamp på Tingstedet, hvor 3 blev dræbte og Tinget blev „spildt"; Herredsfogden lod sig falde baglænds ned af Tinget og undkom; han sad altså på Tingstokken og Sammenstødet foregik indenfor de 4 Stokke, hvilket var et stort Brud på Tingets Fredhellighed, der kun sonedes ved svære Bøder[4]).

Til daglig Brug, når der intet Ting holdtes, var en firkantet Indhegning med de store Sten de synlige Minder om Stedets Betydning, men der er formodenlig nu ikke noget

---

[1]) Hvitfelds Krønike II, 1117.
[2]) Se mit Skrift om Sysseinddelingen S. 20—22. Ny D. Mag. VI, 270. Nyerups Magazin for Rejseiagttagelser III, 12.
[3]) Jydske Saml. II, 162.
[4]) Jydske Saml. I, 346.

virkeligt Tingsted bevaret, ti hvad man ofte kalder således er Stensætninger fra Stenaldren.

De Herredsting, fra hvilke de her meddelte Tingsvidner er udgåede, nemlig den Del af Ribe Stift, der var nord for Kongeåen, lå ligesom ellers oprindelig i den Bymark, der har givet Herredet Navn, forsåvidt Herredet er opnævnt efter et Stednavn, men forskellige Omstændigheder har ofte bevirket, at Tingstederne er blevne flyttede[1]), så dette ofte ikke kan bevises uden særlige Undersøgelser. Imidlertid er der ikke få Vidnesbyrd om Bevaringen af det oprindelige Tingsted. Når således Indb. til O. Worm[2]) 1639 siger: „He er Fjerdingskirke og ligger in centro eller midt i Herredet og haver ved Siden Hing Herredsting", da synes det at være klart, at Herredet har Navn efter He, når det i Valdemars Jordebog kaldes Heingæhæreth, idet He-ingæ er et Afledsord af He; den ældste Skrivemåde for He er He 1291 og Hee 1299[3]), så der ikke kan være Tvivl herom[4]). Skadst Herredsting bevaredes indtil Kristian V's Tid på Tingheden i Skadst Sogn[5]). I Malt Herred var Tingsted ved Malt Kirke[6]) og var her sikkert endnu 1492 (se Nr. 84, hvor der i Nabobyen Askov nævnes en Tingvej). I Gørding Herred var det i Tinglund Ris på Sønder Gørding Hede[7]), men dette Herred er i det 13. Årh. udskilt fra Malt Herred, hvorfor hvert af de 2 Herreder kun havde 4 Sandemænd og altså kun regnedes for et halvt. Foruden Herredsting havde man også Sysselting eller Bygdeting for hvert Syssel, hvilken Inddeling

[1]) Se Ny kirkehist. Saml. III, 834 flg. J. Steenstrup i D. Saml. 2 R. II, 233 flg.
[2]) Meddelt i Danske Saml. 2 R. IV, og særskilt udgivet.
[3]) Ribe Oldemoder S. 31, 73.
[4]) Værre bliver det med Hensyn til Forklaringen af Navnet He, der dog næppe kan være andet end af Hed, Sideform til Hede (isl. heiðr og heiði) og hvor det bløde d er bortfaldet i en tidlig Tid. Jfr. i det følgende S. XIX.
[5]) Min Skadst Herred S. 4.
[6]) Min Malt Herred S. 168—69.
[7]) Min Gørding Herred S. 1.

svarer til vore Amter. I Ribe Stift var norden for Kongeåen Har Syssel med Holstebro, Varde Syssel med Varde, Almind Syssel med Almind (senere Kolding) og Jelling Syssel med Jelling (senere Vejle) som Tingsted. Idet Inddelingen i Sysler fra Erik Menveds Tid efterhånden blev opløst, ophørte Sysseltinget at have den Betydning, som det tidligere havde haft med Hensyn til Syslets almindelige Forhold, men forblev dog lige til Reformationen som gejstligt Ting og i verdslig Henseende som det Sted, hvor Hjemmel på Ejendomme (Lavhævd), Skøder og Pantsætninger kunde gøres gældende med størst Beviskraft, ligesom Syslet vedblev at have Betydning ved at de „bedste Bygdemænd", der tilligemed Biskoppen kunde underkende Sandemænds og Nævningers Dom, blev udtagne indenfor Syslets Område[1]).

Desuden havde man Sogneting, der om Søndagen holdtes på Kirkegården, når man vilde have Vidnesbyrd om Sager, der særlig var kendte af eller vedkom Sognets Beboere.

I de gamle Tingsvidner fremtræder en Mængde Træk af Datidens Udtryksmåde og Retssædvaner. Når der skulde afgives Vidnesbyrd, tog man 8 Dannemænd, som var lovlig opkrævede af Tinge (6, 1) eller, som de oftest kaldtes, 8 beskedne Dannemænd eller lovfaste Dannemænd (43, 12), eller uvildige Dannemænd. Var det om Sager, der lå langt tilbage i Tiden, man vilde have Underretning, tog man 8 gamle gode Mænd af de ældste og de bedste i Herred og i Bygd er (2, 18), eller 8 Dannemænd, som var af de ældste og adstadigste i Herred (20, 27), eller 4 gode ældgamle Dannemænd af de ældste, der nu ere (98, 30), eller 24 gamle trofaste Dannemænd (110, 27). Man gjorde Lovhævd lovtid Dags (i den lovbefalede Tid på Dagen) med gilde Mænd og gæve og gode Jordejermænd (3, 23), eller med Riddermændsmænd og Bønder og Selvejere (22, 25). Når en Ejendom

[1]) Se mit Skrift om Sysselinddelingen i Danmark.

blev indværget[1]), var der altid 2 Høringsmænd, der mødte på Ejermandens Vegne „inden 4 Stokke og havde Hånd i Hånd og vidnede med samlet Røst på deres gode Tro og rette Sanden“ (3, 20, 5, 3). Mødte et Vidnesbyrd ingen Modsigelse, hed det, at der „brast ingen Værn“. Det hed også, at man for menig siddende Ting (116, 19) eller i god Lyd (under Forsamlingens Tavshed) kundgjorde og lydelig tilstod (13, 20), eller tilstod med sin levende Røst (16, 26), eller vidnede på Tro, Sjæl og rette Sanden, eller på gode Tro og Sanden, med 2 oprakte Fingre på sin himmelske Lod (41, 23), eller man fremgik for en besiddende Tingdom og vidnede i sin Helgens Ed (55, 21). Vidnede flere på 1 Gang, vidnede de på deres Sjæl og Sandhed med endrægtelig Røst og samlet Hånd (110, 26), eller med samlet Hånd fuldkommelig lovede og sagde (100, 8), eller de bad dennem så Gud hjælpe og alle Helgen med oprakte Hænder (111, 15).

Overdrog man en anden sin Ejendom, skødede man med Muld og Kniv (45, 17), tilbandt sig at fri og frelse ham denne til everdelig Eje for alle Mænds Tiltale (17, 5) og kendtes at have oppebåret Fæ og fuldt Værd derfor (17, 23), men hjemlede man sig selv en Ejendom, kendtes man ingen Mand Del derudi at have uden Gud og sig og sine efterkommende Arvinger (81, 5).

Skursnævninger, der ifølge den gamle Lovgivning skulde afgøre Uenigheder mellem Styresmanden og hans Havnebønder og, skønt dette Forhold hørte op, dog vedblev at udnævnes til at afgøre Stridigheder om den Afgift, der hed Leding, og i det hele om hvad der vedkom Selvejerbønders Afgift, om dem hedder det, at de skurede og sagde i Fæld (28, 23).

Et ejendomligt Kendskab får man til den Måde, hvorpå Sandemændene gjorde Markskæl, hvilket hed, at de

[1]) inworde i Datid kan kun i Navnemåden hedde inwæriæ og ikke invorde, som mange bruger.

gjorde deres Tov, ti dette beskrives altid meget udførligt, f. Ex. Nr. 21, hvorledes de satte Skælstene snart på en Høj, så i en Sig, så i en Ager osv. Det hed også, at de satte Sten og Stabel, idet de i Grænseskællet opstillede 3 store Kampesten, hvis halve Del skulde nedgraves og under dem lægges Flintesten og Kul. For hvert Mærke, der således var sat, gjorde Sandemændene deres Ed med samlede Hænder og holdende på et Sværd[1]). Det ses dog, at der ofte kun sattes 1 Sten, f. Ex. Nr. 118, hvor Sandemændene gik fra de Stene, som står i Birkebæk Kær, som de fandt sandt Mærke hos, derfra til en stor jordfast Sten vester om et stort brunt Bjerg ad Mosen til tre Stene og Stabel til en Sten, der står hos en Bæk. I det hele synes der kun at være sat 1 Sten på høje og tørre Steder. En Agers Grænse betegnes også som „så langt Ploven vender" (112, 5).

Ikke få Udtryk synes at være grundede på de gamle Bogstavrim: Sten og Stabel, Fiskevand og Fægang, Stuv og Særmark, Hånd og Hævd (39, 40, 115, 37), Forte og Fæled, fæst og funden til (75, 14, 76, 29), Tro, Sjæl og rette Sanden, Fæ og fuld Værd, gille Mænd og gæve (3, 24, 5, 6, 53, 26, 83, 31). Andre retslige Udtryk af Loven forekommer også, såsom: den, som hærjer, bør ej at være Værje (125, 8), orre och nøwe (79, 4).

Den Betydning, de gamle Tingsvidner har for os i historisk Henseende, viser sig på mange Måder. Blandt andet omtales her en Orfejde. Niels Pedersen i Skjærup havde ihjelslået en anden Bonde Oluf Pedersen. Niels Pedersen fremtrådte da på Tinget og gjorde „Knæfald og Bøn" indenfor de 4 Tingstokke for den dræbtes Frænder, der for Vor Herres Døds Skyld tilgav ham og „med samlet Hånd" lovede og tilsagde ham en fuld Fred og evig Orfejde at

[1]) Udførlig Beskrivelse af Sandemandstov findes hos Arent Berntsen Danmarks og Norges frugtbare Herlighed III, 471—75.

holdes til evig Tid både på Oluf Pedersens fædrene og mødrene Side og såvel på de fødtes som ufødtes Vegne (Nr. 91). Vi ser Herredsfogden i en kongeløs Tid adspørge de menige Herredsmænd, om de vilde være Lensmanden hørige og lydige med den befalede Udskrivning af Mandskab; et Stokkenævn af 24 Dannemænd og menige Herredsmænd svarede da hertil, at deres Lensmand havde vist sig som en æragtig Dannemand og de takkede ham for al Ære og Godt og vilde gærne være ham og Rigens Råd hørige og lydige (Nr. 41). Vi ser ved en anden Lejlighed de 24 Mænd på alle Herredsmændenes Vegne give Fuldmagt til 4 Dannemænd, der tillige med Herredsfogden skulde møde til Kongehylding på Landstinget (Nr. 87).

Foruden de mange Indblik, Tingsvidnerne giver i Skikke og Sædvaner, yder de følgelig mange Oplysninger om de Egnes Fortid, fra hvilke de er udstædte. Stednavnene fremtræder her i en ældre Klædedragt end nu og deres Form giver os Nøglen til mange Fortolkninger; dog ses det let ved Sammenligning med ældre Former[1]), at Stednavnene i det 15. Årh. væsenlig havde samme Form i Udtalen som nu. Af Navne på Personer, der ikke som i Nutiden næsten udelukkende er opnævnte efter kristelige Helgener, findes endnu ikke få af fælles nordisk Rod, medens andre er særegne for Egnen. Af fællesnordiske Personnavne forekommer således her Agy og Oge (Áki)[2]), Asser (Össur), Axel (Áslákr), Bassi (Bersi), Boloff (Bolli), Byri (Birgir), Eloof (Eylífr, jfr. Jelle), Envold (Einvaldi), Erik (Jerrissen er vistnok Eriksen) (Eiríkr), Esbern (Ásbjörn), Esgi (Ásgeir), Eskil (Áskell), Freløff (Friðleifr), Gerløg (Geirleifr), Gundher (Gunnarr), Gødi (Gauti),

---

[1]) Mange af disse vil kunne findes i Registret til „Ribe Oldemoder", hvor der også findes en righoldig Samling af vesterjydske Personnavne.

[2]) De i Klammer tilføjede Navne gives i islandsk Form, om disse end i flere Tilfælde er yngre af Form end de tilsvarende danske.

Hagen (Hákon), Hoffly (Hafliði), Ingerd (Ingiríðr), Ingeborg (Ingibjörg), Iver (Ivar), Kal (Kalssen, af Kalfr), Karl, Kjeld (Ketill), Lidhel (Ljotolfr?), Oluf, Volo (Óláfr), Ostræt (Ástráðr), Roloff (Rólfr), Sawxi (Saxi), Skammel (Skamkell?), Sven (Sveinn), Svenning (Sveinungr), Søell (Sölvi), Termen (Þormundr), Tersten, Torsten (Þorsteinn), Therben (Þorbjörn), Therkel, Thorkel (Þorkill), Tord (Þorðr), Truels (Þorgils), Tyri, Tyer (Tyrisen, Tyersen, af Þyrvi el. Þórir), Tøsti (Tosti), Uni (Uni), Visti (Vesæti), Voghen (Vagn).

Af særlig danske, nogle særlig jydske, andre fælles med Frisisk, findes Anker (Ankarl), Areldh (af Arnold), Baken, (latinsk Baquinus), Bo (isl. Búi), Bodh og Bogh (der vist kun er misforståede Stavemåder af Bo), Boy (Fris.), Bryx[1]) (Brix), Ebbe, Findet, Frende, Germer (Fris. Garmer), Grumme, Gumme, Gunde (Fris. Gunne), Jelle (Jellussen, Fris. Jelle el. af Eylífr), Ko, Kuml[2]), Lave, Lyder (Fris.), Molti, Nadi (Nadison), Ob (Obsen af Ubbi), Palle, Paske, Pæl (Pælsen), Rask, Ro, Sinle, Sommer, Sti, Strange, Tonne, Tue, Tule, Tygi, Tød (Tødsen af Thother), Tøger, Uddi, (Fris.), Veyet, Vinter.

Hertil kommer ligefrem tydske Navne som Eggert, Fredrik, Hartvig, Hennik, Hindse, Markvard, Otto, der mest findes i Adelsslægter, og nogle tilsyneladende Fornavne, idet de forekommer med søn efter, såsom Kersberssen, Mawerssen, Moorsen, Rødsen, Viffersen, men sådanne Navne stammer vist alene fra Faderens Tilnavn, idet f. Ex. Jes Kersberssens Fader kan have heddet Niels Kersbjerg, Tomas Rødsens Fader Peder Rød og desl.

Tilnavne findes foruden hos Personer af Adelstand også hos Bønder, der ofte bærer adelige Tilnavne. Bønders Tilnavne er desuden dels Stednavne, som Actrop, Lund, eller Navne, der betegner Oprindelsen, som Harbo, fra Har Syssel,

---

[1]) Er gammelt, findes i Stednavnet Brixbøl.
[2]) Findes vistnok i Stednavne.

Hemerbo, fra Himmer Syssel, Jude, Nørjude, dels efter Egenskaber eller Stilling eller andre Særegenheder, der ikke altid er lette at forklare: Blegh, Brand, Brun, Buk, Degn, Finke, Galn, Hafftorn, Hjul, Hugger, Hvid, Høst, Kål, Kimer, Knøfs, Kuode, Kyme, Lugi, Porssi, Presse, Pughe, Skegh, Skyrth, Sleef, Trather, Unøss, Vrød, Vryd osv.

Også oplyses vi om mange af Egnens gamle Adelsmænd, der mødte på Tinget Side om Side med Bønderne og ikke følte sig for gode til at søge Samkvem med dem, med hvem de ofte bode Dør om Dør i Landsbyerne. Mange andre lokale Oplysninger vil her findes, men mest af alt træder det Sprog, hvori Tingsvidnerne er skrevne, os i Møde som en mærkelig Blanding af gammelt og nyt, af sælandsk Skriftsprog og jydsk Dialekt. Vi må derfor først se, hvorledes Tingsvidnerne er blevne til og hvem der har ført dem i Pennen.

I Dronning Margretes og Erik af Pommerns Regeringstid foregik en ejendomlig nationalBevægelse, idet det danske Sprog fortrængte de fremmede ved Udfærdigelse af offentlige Dokumenter, der hidtil var udstædte på Latin og af og til på Plattydsk, en Bevægelse, der udgik fra Regeringen selv. Det ses af den Samling af danske Diplomer, der er udgiven ved C. Molbech og N. M. Petersen, hvorledes i Margretes Tid en stor Mængde offentlige Regeringsakter ligesom hendes Forhandlinger med Private om Ejendomsoverdragelser er udstædte på dansk; dog finder man ofte en tilsvarende latinsk Original. Dronningens Hyldingsakter, der er udstædte på Skånes og Sælands Landsting, er også på dansk, og fra den Tid af er det blevet almindeligt at udstæde danske Tingsvidner fra disse Landsting, dog også her ofte tillige på Latin[1]). Fra Viborg er det ældste bevarede danske Landstingsvidne fra 1404[2]), medens der er latinske fra 1402.

[1]) Se 2 Sælands Landstingsvidner af samme Dag endnu fra 1421 i Matzen Panterettens Hist., S. ~~487~~ 481 fg.

[2]) Se Molbechs og Petersens Samling, S. 63, 66, 81, 176, 188.

I Skåne og Halland brugtes det danske Sprog på de mindre Ting allerede før År 1400, således findes et Bytingsvidne fra Malmø 1397 og fra Laholm 1399[1]), men i Sæland blev Brugen først almindelig nogle År senere. Således indførtes det danske Sprog ikke på Kjøbenhavns Byting førend i Årene 1420—30, men i denne By var Befolkningen så blandet med fremmede Elementer, at dens Tingsted formodenlig var det i Sæland, der længst bevarede det fremmede Sprog. I Roskilde brugtes dansk allerede 1415 og i Søborg 1405, hvis det udstædte Brevs Datum var rigtig, men her må vistnok læses 1425[2]). Fra Salling Herred er et af 1. Avg. 1419 på Latin men af 23. April 1420 på Dansk.

Fra Nørrejylland har man danske Tingsvidner fra Rinds Herred fra 1399 (dog findes et andet fra samme Herred af 13. Juni 1401 på Latin), fra Nørre Herred Dyrs 1404, Hellum Herred 1406[3]), Støvring Herred 1406 og 1408, fra Rødding Herred 9. Maj 1410, fra Slet Herred 6. Marts 1410, men fra Medelsom Herred 9. April 1405 på Latin[4]). På Morsøs Nørre Herreds Ting blev der endnu skrevet latinske Tingsvidner 1415, men fra 1418 er de på dansk, på Sønder Herredsting skrev man på Latin endnu 1422, men fra 1424 paa dansk; dog forekommer et dansk Tingsvidne fra sidstnævnte Herred 1410[5]).

I Ribe Stift foregik Bevægelsen på samme Tid som i det øvrige Land. Fra Ribe er det ældste Tingsvidne på dansk fra 1409, efterat der havde været et lidet Tilløb til at bruge Plattydsk[6]). Fra Herredstingene findes vel et fra Løg Herred fra 1408[7]), men det er i Virkeligheden fra 1508,

[1]) Smstds. S. 65, 78.
[2]) Min Kjøbenhavns Hist. og Beskr. I, 131. Cod. Esr. S. 247, 249.
[3]) Molbechs og Petersens Saml. S. 79, 184, 255.
[4]) Diplomatariet i Geh. Ark.
[5]) Dueholms Diplomatarium S. 46, se iøvrigt Regesten foran.
[6]) Kinch: Ribe Bys Hist. og Beskr. før Ref. S. 279.
[7]) Udvalg af danske Diplomer S. 358.

fra Gørding Herred findes det ældste danske dateret 1415[1]), men også her skal læses 1515. Latin bruges på Højer Herredsting 1406, på Hing Herredsting 1411, på Brusk 1417, Har Sysselting 1408, Varde Sysselting 1416, derimod dansk 1416 på Bølling, 1421 på Ginding, 5. April og 25. Maj 1421 på Gram og 1424 på Hvidding Herredsting[2]). I det andet Tiår af det 15. Årh. bliver det således sikkert, at det danske Sprog har afløst det latinske, nogle Steder lidt før, nogle Steder lidt senere.

Derimod brugtes ganske vist tidligere, men meget sjelden, det danske Sprog i private Overenskomster, allerede i Valdemar Atterdags senere År; saaledes er et lille Transportskøde fra Jes Due til Jes Lykke på Gården Brøndum dateret 1371; næst i Alder efter dette følger et Skøde fra 1378 på Gods i Skåne, medens det jydske Skøde til Dronning Margrete, der i Molbechs og Petersens Samling er dateret c. 1380, skal sættes til 1407[3]). Fra 1386 er, som ovenfor nævnt, Overdragelsesbreve til Dronningen på dansk. Efter dette stiller det sig meget tvivlsomt, hvorvidt de 2 ældste danske Diplomer fra 1328 og 1354 er ægte. Jeg har allerede på et andet Sted påvist, hvorledes 2 til hinanden svarende Diplomer fra 1340 og 1355, begge fra Har Syssel, er falske og lavede tidligst ved Midten af det 15. Årh.[4]). Brevet fra 1354[5]) er et sælandsk Markskælbrev, altså et offentligt Dokument, og er af den Grund altfor påfaldende i sin danske Form; Former som broe, desse, spørghe er ganske sikkert også Tegn på en senere Tids Retskrivning, navnlig kan spørghe næppe være ældre end Midten af det 15. Årh. Med Hensyn

---

[1]) Ribe Kapitels Breve.
[2]) Ribe Kapitels Breve. Min Sysselinddeling S. 33, 96. Matzen Panterettens Hist. S. 479. Dipl. i Geh. Ark.
[3]) Beckers Orion, Kvartalsskrift, II, 1844, S. 85.
[4]) Danske Saml. 2. R., V, 383—84.
[5]) Molbechs og Petersens Udvalg af d. Dipl., S. 1.

til Brevet fra 1329[1]), der i Faksimile er meddelt af N. M. Petersen i Ann. for nord. Oldk. 1846 og er et Skødebrev på Debel Mark ved Grenå fra Ridder Peder Gødesøn til Væbner Uth Æbbesøn, da er de nævnte Personers Levetid sikker nok[2]). Ordformerne er også gamle og Skrifttrækkene kunde til Nød tilhøre det 14. Årh.; men der er den væsenlige Mangel ved Brevet, at det mangler Segl og Huller til Seglremmene. Dette sidste er overbevisende, Brevet er ingen dansk Original, men en senere Oversættelse efter den latinske Original; på hvilken Tid Brevet er oversat, kan man følgelig ikke sige bestemt, men det er næppe sket tidligere end ved År 1400.

Det ses altså, at alle danske Brevskaber ældre end År 1400 må omhyggelig undersøges, inden man tager dem til Indtægt for historiske og sproglige Undersøgelser.

Da man altså i Årene omtrent 1410—20 afskaffede Latinen som retsligt Skriftsprog, var man sikkert i stor Forlegenhed, ti der var kun få, der forstod at skrive, og færre, der kunde skrive dansk. I den latinske Tid var det vel altid en gejstlig, der var Herredets Skriver, og vi finder derfor næsten altid en eller anden Præst nævnt blandt Udstæderne af Tingsvidner. Da man tog det danske Sprog til Nåde, fik man Bønder til Skrivere, de gejstlige Vidner hører op og det bliver Herredsfogden, hvis Navn kommer til at

---

[1]) N. M. Petersen stiller sig også meget tvivlende til Ægtheden af de Diplomer, der er ældre end 1374. (Dansk Litt. Hist. 2. Udg. I, 92.)

[2]) Der kan ikke være nogen Tvivl om, at Ridder Peder Gødeson virkelig har levet på den Tid. I den omtalte Meddelelse af Diplomet nævnes vel en samtidig Væbner af samme Navn, men derfor kunde de gærne være forskellige. Når derimod i et Gavebrev af 1354 Ridder Petrus Gødisson giver forskellige Ejendommc til Helligaands Hosp. i Århus og deriblandt Gods i Grenå, er det alts sikkert, at det er samme Mand som Brevets Udsteder (SRD. VI, 482—84. Jfr. VII, 357). Det er også sikkert, at Debelhede 1453 tilhørte Familien Udsøn, der må nedstamme fra Uth (Ugot) Ebbesøn (F. Hvass, Familier af Navnet Hvass III, 132).

præsidere i Dokumentets Begyndelse, medens Herredsskriveren almindelig bliver den sidst nævnte blandt Vidnerne. En sådan Bonde må være bleven oplært i Skrivning i en eller anden Klosterskole[1]), og det i en god Skriveskole, ti det er næsten altid gode og tydelige Håndskrifter, man ser for sig. Men hvilken Vejledning kan den vordende Herredsskriver få i at skrive sit Modersmål? Enkelte gudelige Skrifter er vel til i Beg. af det 15. Årh., men det er dog væsenlig Lovhåndskrifterne, til hvilke han er henvist. Det er Retssproget, han skal skrive, og derfor må Loven være hans Rettesnor. Derfor bliver de almindelige Formler, der tillempes efter de gamle latinske, efter en og samme Snor, han lærer at give de almindelige Ord deres rette Køn og at anvende Kendeordene i Overensstemmelse med Håndskrifterne af Lovbogen. Disse Håndskrifter er nu ikke skrevne på hans Dialekt, men Skolen indprenter ham, at der er noget, der står over hans Talesprog og at dettes Former ikke må bruges. Han søger derfor efter bedste Evne at tillempe sine Udtryk efter det Skriftsprog, som han tilfældig bliver påvirket af, idet nogle Håndskrifter er mere jydske end andre, men når han i sin retslige Betjening kommer udenfor det tillærte og i Korthed skal berette, hvad det da er, der er Hovedindholdet af det Tingsvidne, han skal føre i Pennen, kommer han i Forlegenhed, ti nu svigter hans Forskrift. Han må da hjælpe sig selv og skriver, idet han ikke har andet at følge, efter sin Dialekt, hvilken han, så godt han formår, søger at lempe efter det grammatiske Begreb, han nu er i Besiddelse af. Undertiden opgiver han aldeles Ævret, f. Ex. S. 59:

„nær then forscrefne goræ ær lott[2]) j flodj, tha støuern"

[1]) Senere oplærtes Bønderdrenge formodenlig hos Herredsskriveren.

[2]) lukke går efter de svage Uds. første Klasse (se f. Eks. Lyngby Uds. S. 61, Varming S. 111) med udstødt k i Datid og Fort. Till. En sådan Bøjning forekommer allerede i Jydske Lov 2, 96, hvor lottæ

osv., hvilket omtrent skulde have heddet: nær then forscrefne garthæ ær luckæt j flodj, tha støuær thæn osv.
eller S. 88:

„then stein (ɔ: stien), som wi soth nør neyr (ɔ: nier) i mosse i jen gammel pøth imodh e engh, och fra then stein (ɔ: stien) och saa synner østher op til e strandhwey och saa longs wdh meth wey østhen then anneth",
hvilket omtrent gengiver Egnens Talesprog den Dag idag, når vi vilde afklæde Ordene deres gammeldags Retskrivning. Efter sidstnævnte Sætning er Skriveren dog kommen i Tanke om, at han er gået for vidt især med det slemme Kendeord, ti straks efter skriver han „hedhen" og ikke „e hie", hvilket han selv bruger på den foregående Side.

Af disse Forsyndelser mod den regelbundne Sprogform lærer vi hvilket Sprog Skriveren selv talte, og vi skal derfor i det følgende give en Udsigt over de grammatiske Ejendomligheder, der fremtræder ved de her aftrykte Sprogprøver, idet vi lader de regelbundne Former ude af Betragtning. Det må nemlig anses for givet, at når der ved Siden af Ordformer, der stemmer overens med de almindelige i Samtidens Håndskrifter, findes andre, der ligner det nuværende Talesprog, disse sidste da er dem, som Skriveren har brugt i daglig Tale, medens de regelbundne Former er tillærte. Når Egnens Talesprog således den Dag i Dag f. Ex. bruger det oprindelige „o" for på, Ejeform af „hun" og af „de" uden Endelsen s, „te" for at og deslige, og vi dog finder i disse Tingsvidner almindeligst po, hendes, theres og at, da er det klart, at disse sidste Former er tillærte, idet man ikke kan tænke sig, at disse nyere Former nogensinde kan være brugte i Talen og igen fortrængte af Former, der stemmer overens

ikke er en Form af lod (Lyngby Uds. Ord., Rettelser, og Gislason i Ann. f. nord. Oldk. 1862, S. 361), men Datid af lukke, der altså på jydsk har været et svagt Udsagnsord og er bøjet som tykkes, tottæ o. desl. (116, 31).

med Oldsprogets, tilmed når Egnens nuv. Sprogform dog af og til viser sig ved Siden af hine.

Tager vi de ældste af de her meddelte Breve for os, finder vi imidlertid i dem ikke ret megen Forskel fra de almindelige Ordformer, men dog flere væsenlige Fingerpeg: skødet (16, 28) ved Siden af skøtthæ (17, 7), hade (1, 15 20, 10), aller (1, 14, 20, 11) (havde og aldrig), lagbyd (20, 12) for lagbyde, fornefnd (18, 13), haden (18, 14) (havde den).

I Nr. 2, fra 1444, og de i Tiden efterfølgende fremtræder derimod de jydske Særegenheder på en Måde, der viser, hvorledes Skriftsprogets Former var aldeles tillærte. Ved Siden af Ordformer, der kunde være førte i Pennen af den bedst dresserede Skriver i Kongens Kancelli, finder vi Talesproget, som det er den Dag i Dag.

Vi finder således „det stumme e" i Endestavelsen i: „høør" (28, 3, 9), „ath gør" (5, 8), „helssen wi (22, 1 og ofte) for helsnæ wi, „wy hørd" (33, 22), „hær" (33, 10) for hærræ, „andher gard" (33, 28), „stook" (33, 15), „luck" (40, 29), „ley" (41, 2), „hans sand arwinger" (45, 27), „støck" (51, 34, 35), „hiemel" (73, 1), „gyordh" (69, 17), „fire stock" (68, 19, 72, 9), „brogt" (93, 24) osv. Desuden hos de svage Udsagnsord i i Datid: elsked, ylded, lasted, paatalet, swared, hørdh, skøth, osv.[1]).

a udtalt som å (oftest skrevet o): „besotte" (30, 32), „soth" (88, 12), „vprot" (40, 24), men „vprat" (41, 23), oprakt, „brosth" (76, 30), „olle" (72, 34), „faasth" (86, 1), Faste, „awkoldh" (86, 12), „wondh" (80, 21), „fro" (4, 12), alle Former af „worthe" osv.

å udtalt som o: „oer" (1, 18), „so" (2, 12).

e udtalt som ie: „framliedh" (2, 11), „fliære" (18, 24), „beskieen" (67, 17), „syett" (19, 27) set, „iet", „ien" osv.

---

[1]) Betegnelse af stumt e i Skrift på Steder, hvor det ikke hører hjemme, findes allerede her som Forløber for en senere Tids Sprogbrug i et Dok. fra 1478: „troe", „soe" (118, 18, 23).

o udtalt som uo: „gwode“ (47, 13), „hwoss“ (81, 29, 82, 6); som ow i „trow“ (43, 18), tro.

ig udtalt som ej: „seye“ (19, 31), „seyern“ (52, 21), sige, siger den.

iv udtalt som yw: „gywed“ (21, 23).

æ i visse Forbindelser udtalt som ø: „løsse“ (118, 4), læse, „loffhøwet“ (119, 26), Lavhævd, „høwdh“, „høfued“ (72, 40, 117, 30), Hævd, „dømmæ“ (98, 3), dæmme, „wørn“ (101, 7), Værn, „lagewøry“ (45, 15), Lavværge.

ø foran r udtalt som a: „Narrewang“ for Nørrevang (114, 34) i et Brev fra 1512, men forekommer ellers næppe undtagen maaske i nogle Stednavne: Arnhoved for Ørnhoved.

Det i Oldsproget oprindelige d er stumt:

1) efter en Selvlyd: „ly“ (13, 20), „døø“ (72, 33), „smææ“, „sme“ (68, 13, 78, 14), „bygestææ“ (70, 23), „jee“ (87, 29), for Lyd, Død, Smed, Byggested, Ed[1]).

2) efter l: „saalæ“ (89, 11) solgte, 3) efter n: „laan“ (76, 16).

4) efter r: „goræ“ (59, 23) (men i samme Stykke både gorthe og gorth), „welbyræ“ (2, 10).

5) mellem 2 Selvlyde: „besken“ (22, 8 og ofte); „weerleggels“ (28, 2), „breels“ (46, 24), „weirkenne“ (83, 2), „lafbøin“ (83, 6, 85, 26 og oftere).

Idet d bliver stumt efter n og Slutnings-e også er stumt, findes her også overensstemmende med Nutidens Brug: „kun“ (28, 3, 87, 3), „standen“ (97, 21), „opstandæn“ (33, 13), „haffwen“ (14, 17), „hawen“ (111, 24), „løpen“ (26, 35, 37), „lighen“ (5, 9), „henghen“ (5, 21), „hosbon“ (32, 10), „otnæ“ (16, 15), for kunde, standende, opstandende, havende, løbende, liggende,

[1]) Jfr. E. Jessen i Tidsskr. for Filol V, 217. Af samme Grund har vi de mange Former for Fæled; d er stumt, derfor „felle, fellæ“ (45, 29, 69, 22, 72, 35, 81, 35 flg.), men idet man glemte Oprindelsen, famlede man efter at finde en mere fyldig Endestavelse og skrev „feloff“ (68, 23), „fellof“ (76, 8), „fello“ (73, 30, 90, 12) uden at udtale disse Former. Smed og Sted udtales dog Smej og Stej.

hængende, Husbonde, ottende[1]), ligesom „liginnes“ (15, 17), „lydæness“ (34, 18) „fonæn“ (33, 20) for liggendes, lydendes, funden, medens „læwinnæ“ (16, 26), „køpenne och rørin“ (86, 15), er Former, der er tillempede efter Skriftsproget istedenfor levende, købende og rørende[2]). Det er også overensstemmende med disse Regler, at „bo“ (60, 20, 70, 24) står for både og „fierdiel“ 69, 25, 84, 1) for Fjerdedel, „far“ (15, 17, 111, 31), „faar“ (86, 13), „moor“ (86, 13), „syn“ (56, 25), for Fader, Moder, siden.

Ligesom nu kan det bløde d også forvandles til j: „bøie“ (32, 34), bød.

Det oprindelig bløde g i Enden af en ubetonet Stavelse er stumt som i Nutiden: „pynsda“ (33, 11)[3]), „velbyrdæ“

---

[1]) Derfor kommer også undertiden et de for meget. Tornborg og Horne skrives således Tworendeborg og Hiorndhe.

[2]) Heraf forklares en antagen Genstandsform af Tillægsordene, nemlig de Former, der så ofte findes i ældre og yngre Poesi som „ved breden Bord“, „i dyben Strand“ og desl. Disse Former har man antaget for Genstandsform i Hankøn, således som det i Overensstemmelse med fællesnordisk findes i Lovene og på Runestenene: goþan på Tulstrup Runesten, uhemskan på Sønder Vissing Runesten, siukæn, fullæn i Eriks sæl. L., skæræn, frælsæn i Vald. sæl. L., foræ allæn handløsæn uaþæ i Sk. L. Men da vi ingen gamle Poesier har, hvis Alder går tilbage til Lovenes Tid, hvor Genstandsformen allerede er i Hensygnen, og vi lige så vel finder Endelsen — en ved Hunkøns- og Intetkønsord som i Flertal, såsom i langhen tijd (Rimkr. 109), høwe berigh oc dyben dale, i grønen lundh (Brandts Læsebog S. 127, 128) og desl., må man tvivle om Rigtigheden af Forklaringen. Ved Siden heraf har manTillægsord på — ene: vildene Hav, paa then wildhenæ hedh (Rimkr. 1435) og hos Christiern Pedersen (Skrifter IV, 4) ith villende haff, hvor vi sikkert finder den oprindelige Form. Man har givet Tillægsordet Endelse som Udsagnsordenes Nut. Tillægsform for at gøre en mere malende Virkning og afrunde Udtrykket, hvortil svarer det svenske ljusande dag, djupande strøm, dansk illende rød, kullende sort. Idet nu f. Eks. vildende er blevet udtalt vildene, der efter Versemålets Lejlighed kunde afkortes til vilden, får vi en naturlig Forklaring.

[3]) „da“ (33, 23) er derimod skrevet i Analogi med „pynsda“, men med Urette, ti Dags rette Form er „dawff“ (88, 9), medens — w ikke udtales i pynsda, fordi den sidste Stavelse er ubetonet.

(34, 19), mene" (68, 9 og oftere), „ændrethellæ" (113, 28), „lofflæ" (114, 30), „aller" (36, 10, 12 og oftere); i „aldrig" er d stumt efter l, „alerigh" (113, 6), i er i den ubetonede Endestavelse blevet e, og idet g blev stumt, bortfaldt også det sluttende e og der blev kun alr tilbage, der maatte skrives aller. Ret oplysende er i så Henseende Ordet Bygdeting, der skrives „bøgdthyng" (1, 1), „bygthingh" (110, 3), „bydherthing" (3, 8, 4, 27), medens den rette Udtale kommer frem som „bything" (2, 2, 5, 25), hvilket er overensstemmende med Regelen om Udfaldelse af det bløde g, medens følgelig by her udtales langt i Modsætning til i byting, Købstadens Ting. Også forekommer „fodhen" (114, 30), Fogden, „sadhæ" (116, 31), sagde.

b i Enden af en Stavelse udtalt som v: „weffnier" (98, 21), Væbner, „kiøfftæ" (99, 8), købte, grof for Grob (se Ordlisten).

At v ikke udtales efter r ses af Formerne „arre" (86, 16), „arrith" (86, 13), „errith" (82, 33), „æræffgooz" (2, 26); „arwæth" (33, 21) skal betegne Arv, der udtales „arre", og Skriveren har føjet th til for at betegne Udtalen af e, som om Ordet var Fortids Tillægsmåde af at arve.

At v ikke udtales efter l, ses af „tolte" (6, 12, 81, 32), „seelegger" (6, 13), „seil" (81, 32, 83, 31, 91, 22), hvor „seil" skal læses „siel" (selv), som det også skrives (75, 13); dette ses også af Forvekslingen med Sjæl, der 53, 21 og oftere skrives „sielff".

Med Hensyn til Navneordenes Køn har hele den her omhandlede Egn kun 1, alene Fælleskøn. I Brevenes Formler er vel i det hele det oprindelige Intetkøn bevaret, der skrives „et Brev", „et Skøde", „et Tingsvidne", men dette hindrer ikke Skriveren i af og til at falde ud af den tillærte Rolle og skrive „then bref" (71, 18), „thenne breff" (3, 8, 4, 26), „en skøde" (46, 18), „fuldh skødh" (68, 21), „jen thingswinnæ" (2, 11), „en vinnæ" (69, 11), „jeth tingswinne, hwilken" (67, 18), osv., ligesom „then reb" (78, 34), „then dyge" (89, 14, 108, 4), „dyghen" (65, 11), „fwld køb" (67, 29), „sin eghet"

(76, 26). På Grund af sin Usikkerhed gør han Ord til Intetkøn, som aldrig har været det: „hwilket eydom“ (24, 27), „et frit eydom“ (101, 14), „egit arffwe“ (103, 24), „et dall“ (127, 6), „alt thet jord“ (39, 10, 14), i samme Brev „nogher jordh“ (3, 30), og „thette jord“ (4, 3); „thet stwnd“ (57, 26), „thet engh“ (87, 34), „wort ydherste mackt“ (16, 4), „jet byggested“ (24, 24), „jeth boolstedh“ (23, 23), „jeth gordstedh“ (23, 34); han siger hun om Gård (51, 22, 68, 21, 76, 6) og Gods (68, 27), alt Vidnesbyrd om, at Skriveren ikke har haft Forestilling om Ordenes Køn. Om det bestemte Kendeord se senere.

Når hendes i et Brev både skrives „hende“ og „hendes“ (1, 12, 15), i et andet både „hindher“ og „hindes“ (3, 26, 4, 6), og der ved Siden forekommer Former som „henners“ (12, 19, 20, 25), „hinnes“ (18, 22, 27), „hende“ (20, 13, 15), og vi véd, at Landskabsmålet endnu ikke har antaget Formen hendes, men holder sig til den gamle Form uden s, så kan de skrevne Former med s kun være Stræben efter at skrive det sælandske. På samme Måde forholder det sig med deres, der foruden „deræ“ (17, 1), „there“ (1, 10), „theræ“ (2, 16) skrives „theres“ (3, 20), „theris“ (12, 29 osv.), uagtet Talesproget endnu bruger den gamle Form uden — s.

En mærkelig Ordklasse er Talordene. Endnu langt ind i dette Århundrede var det i enkelte afsides Egne Snesen, der udgjorde Talénheden, således at man sagde 20 og 13 og deslige. Når endnu for en 30 År siden en gammel Mand sagde f. Ex., at han „vantede“ 3 År i den halvfjerde Snes, var det ikke så ganske let for et Barn straks at regne ud, at det var 67. Det er vel sjelden, vi finder Tallene udtrykte med Ord i gamle Skrifter, da man sædvanlig brugte de små Romertal dertil, men i de gamle Love findes dog „fiyrsintiughæ“ og „halffæmptsintiygh“ i Flensborg Stadsret og i Tillæg til Skånelagen (Schlyters Udg. S. 379) fyræsintiugh med Variant firætiughæ. I Skånske og Sæl. Kirkeret findes

derimod syutyugh, siu tiughæ, altså Regning efter Tiere, hvilket vistnok var den østdanske oprindelige Tællemåde. Omvendt ses det, at i Jylland blev Tallene 50—90 allerede i det 13. Årh. betegnede efter Snese. I den gamle danske Bibeloversættelse fra sidste Halvdel af det 15. Årh. forekommer halfftridisintywe, firesinstiwe, halfffemtesinstiue, og lignende Former i et Par Diplomer fra Dueholm Kloster[1]).

I de her udgivne Diplomer nævnes „sexsynnetywe“ (11, 3), „sywsynnetywe“ (7, 30), „2 mynne en sywsynnetywe“ (10, 2), „nysynetyffue“ (58, 21), „2 mynne end nysynnestywe“ (7, 35), ja „eloff synnestywe“ (7, 31). Disse Tal betyder imidlertid ikke 60, 70, 68, 90, 88, 110, men Flerfoldighed af 20 og altså 120, 140, 138, 180, 178, 220, hvilket bl. a. ses af et Diplom fra Jylland af 1428, trykt i SRD. VI. 504, hvor „sexintywæ“ og „nisintywæ“ ses at være 120 og 180[2]).

Udtrykkene halvfemtesindstyve osv. var sikkert en god Handelsvare hos de gamle Jyder[3]). Her findes også Udtryk som „32 og tyve“ (9, 23), „11 og tyve“ (10, 38), hvoraf yderligere ses Snesens Betydning. Der er stor Sandsynlighed for, at Talordene 50—90 er overførte fra Jylland til det øvrige Danmark, og at de Former, man vil kunne finde anderledes i jydske Optegnelser, er Påvirkning fra Øernes Mål.

At Udsagnsordene har tabt al Flertalsbøjning, vil man let overbevise sig om ved at tage næsten ethvert Diplom for sig[4]), ligesom følgelig også alle andre Flertalsformer på e bortfalder.

Hvor fri Stavningen var, ses af Betegnelsen af det almindelige Ord Indsegl (Sigil), der forekommer næsten i hvert

---

[1]) Dueholms Klosters Dipl. S. XXVIII.

[2]) Adelsmanden Litle Awo skøder nemlig til Århus Domkapitel en Gård for „sexintywæ“ Mk. lybsk og desuden skulde Kapitlet indløse den ene Panthaver for 60 Mk., „og da løber Summa på nisintywæ Mk. lybsk.“ 60 og sexintywæ er altså nisintywæ.

[3]) Kæmpevisens 7 og syvsindstyve er altså 147.

[4]) Jfr. E. Jessen i Tidsskr. f. Filol. 201 flg.

Brev, men med følgende Former: indsegel, indzegel, indzegil, intziigell, intzegel, insigil, insegel, inzegill, intzegl, yndsegeller, inssel, inseyle, indsel, indzell, incel, indzeller, ingæsiæl, ingsegel, ingzegel. Disse ser nærmest ud som Entalsformer, men som Flertal fremtræder følgende Former, idet de har „wore“ foran, medens de foregaaende har „wor“: indsegell, indzegell, insigil, inzel, inzegell, insægell, ingzegel, entzsegel, inseyle, inseile, indhsegelle, inseghle, inzegle, indzegle, intzegle, indzegler, indzeller, inciglere osv.

Tager vi et dansk Ord som „ser“, da findes det med følgende Former. I Nutidens Flertal: se, see, ser, seer, sie, sier, syer, seir, seyr. I Datidens Flertal: sa, saa, so, soo, sow, sogh, saae, sawe, sowe, soffue, soffuæ, soffwe, soffwæ, saffue, soge, soghæ. Altså omtrent lige så mange Former som Skrivere for at betegne dels det sælandske så, dels det jydske sow. Af fik findes følgende Entalsformer: „feck“ (12, 9), „feg“ (24, 18), „fække“ (18, 25), „fynge“ (12, 28); fået hedder både „footh“ (12, 22) og „fanget“ (92, 12); gået hedder „got“ (92, 13), „goghæn“ (3, 5), „gawn“ (67, 5), „gawen (112, 21), den sidste Form er Udtalens.

Her kan følgelig ikke behandles alle de Ordformer, der forekommer i de meddelte Prøver, i hvilke enhver, der sysler med det jydske Sprogs Historie, selv let vil kunne finde Enheden mellem det nuværende og forbigangne. Det er nærmest under en Fremstilling af en bestemt Egns Landskabsmål, at dens gamle Tingsvidner kommer til at indtage deres rette sproglige Plads.

Det fremgår af disse Exempler, at man må være varsom med Benyttelsen af jydske Skriftoptegnelser til sproghistoriske Undersøgelser. Vort „gjorde“ fremstilles således som: giorde, gorde, gørde, giørde, giordh; i et og samme Brev (Nr. 64) findes de endog alle: gørdhe, gørde, giørdhe, giørdh, giordhe. På samme Måde findes „gjort“ både som giørd, giørdt, giørdh, gyordh og giordh. Hedder „gjorde“ og „gjort“ nu allerede så-

ledes i det gamle jydsk eller brugtes gørde og gørt? Derpå kan de skriftlige Optegnelser ikke give noget sikkert Svar. Man tør altså ikke af nogen Form, der ikke temlig nøje slutter sig til Nutidens Udtale, gøre den Slutning, at det var en samtidig Sprogform. Former som soghe, goghæn, stug, betyder ikke, at de nogensteds er udtalte således, men kun, at man har søgt at overføre det jydske w i sow, gawn, stuw til en mindre bred Lyd i Lighed f. Ex. med Forholdet mellem row og Rug. Når der i nogle Breve fremstilles ældgamle Former som „deil" (77, 24), „stein" (88, 12), „beiddes" (102, 21), „framleidde" (102, 21), vil det let ses ved Sammenligning med Former i samme Breve som „seil" (87, 28), „seir" (85, 31), der står for siel, Sjæl, sier, ser, at Skriveren her kun har villet betegne diel og stien, biedes og framlie, den jydske Udtale af Del og Sten, bedtes og fremledte, og at her ikke må ventes nogen gammel Tvelyd. Endvidere finder vi ikke få umulige Sprogformer, naar f. Eks. Skriveren i Nr. 56 betegner Stednavnet Horne, som han har udtalt Huen, ved Hiorndhe, Hiornde, Hiorndh, Hornelund ved Hiorlundt og Hornekær ved Hiornekier, ligesom han skriver gioss for Gods. Sådanne Skriftprøver betegner altså ikke underlige Dialektformer, men Skriverens Ubehjælpsomhed ved hans Stræben efter at skrive sælandsk.

Iøvrigt er det ikke underligt, at det forholder sig således med Sprogprøverne fra det 15. Årh., ti netop de samme Forhold finder vi ved Undersøgelse af Sproget i det ældste Håndskrift af Flensborg Stadsret, der er fra omtr. 1300[1]). Her findes

1) stumt e: „æfn" (1), „mell" (3), „skift" (8), „swøn" (18), „witn" (80); også i Udsgnso.: „at orsak" (14), „at hald" (38), „at giald" (86), „at akall" (87), „at biærigh" (88); „the

[1]) Thorsens Udg. af de slesvigske Stadsretter.

drik (38), „the scul“ (89), „the mugh“ (1), „the haf“ (113), „the sigh“ (108), „han sculd“ (85).

2) å for a: „oll“.

3) uo for o: „gwoth“, god (2), „quorn“, korn (93).

4) ie for e: „ieth“ (16), „bien“ (74), „mieræ“ (83), „ien“ (93), „giet“ (93), „liimstien“ (93), „mien“ (108), „hietær“ (116).

5) Fremtrængende Fælleskøn: „ien par“ (1), „sin huus“ (28), „sin eghæn gooz“ (31), „sin skiæl“ (104), „sin køp“ (35), medens iøvrigt Intetkøn er brugt for disse Ord og for swiin, faar, hælict, klæth, lithkøp, aar, land, dyr, træ, lagh, saar, fæ osv.

6) Ejeform Flertal på — s „rathmens oc andær gothmens rath“ (103), „skipmenz“ (92).

7) — d udtalt som — r, „døør“ for døød“ (6).

8) Udsagnsordet i Ental med Grundordet i Flertal: „skipmen bætær“, ɔ: bøtær (87).

9) Forskellige endnu tilstedeværende Egenheder er allerede i Brug: „sagh“ (24 og ofte) for sagt (nu så), „ænigh“ (83), „ænik“ (90) for æng (nu ænne, sml. manne for mange); at man ikke længer har udtalt 4 som figur ses af „fiyrgh“ (93), hvoraf fremgår Formen fyr.

10) Bestemt Kendeord efter Navneord haves i „fogdhæn“ (18, 20, 51, 52), „manzæns“ (45), men at dette var tillært, ses af en Form som „døzæns aruing“ (67), hvor „døzæns“ skal være Ejeform af „thæn døthæ“, hvilket regelret skulde hedde i Ejeform „thæs døthæ“, men en sådan Form kunde Skriveren ikke finde ud af. Han vidste, at man ikke måtte skrive „e hus“, „e død“, men at det hed „Huset“, „Døden“. Han sagde „e døde“, den døde, og behandlede nu Tillægsordet som et Navneord, satte Kendeordet bag efter og frembragte et sådant Monstrum af en Ordform, som hverken noget Skriftsprog eller noget Landskabsmål kunde vedkende sig. Men Fejltagelsen er meget oplysende. Flere Exempler paa Kendeordet foran Navneordet er alt fremhævede af Lyngby, idet

Skriveren har brugt det påpegende Stedord, men man ser ikke dets virkelige Lyd[1]).

Ved Siden af disse Former findes imidlertid så mange andre, der aldeles strider imod de ovenfor opstillede Regler og som peger imod det sælandske Mål, som det fremtræder i Lovhåndskrifterne, på en sådan Måde, at det er tydeligt, at Skriveren har stræbt efter at skrive på en anden Måde end hans Udtale tilsagde ham, men ofte har ladet Naturen gå over Optugtelsen[2]).

Af Flensborg Stadsret lærer vi altså, at det jydske Tungemål i det 13. Årh. var fuldt udviklet med det samme Særkende, som det har den Dag i Dag, medens det dog i Henseende til Konsonantsystemet måske tildels stod på Oldsprogets Standpunkt, idet de hårde Medlyd endnu ikke alle var blevne bløde.

Idet vi således finder det nuværende jydske Landskabsmåls Ejendomligheder tilstede allerede i det 13. Årh., ledes vi hen til Spørgsmålet om, hvorledes dets Forhold da er til de samtidige Håndskrifter af jydske Lov, hvis Sprog har overordenlig stor Lighed med det, der findes i de sælandske Lovhåndskrifter. Nærværende Forf. har allerede 1863 i en Anmeldelse af Lyngbys fortjenstfulde Skrift „Udsagnsordenes Bøjning i jydske Lov", udtalt[3]), at der vel i det 13. Årh. intet almindeligt Skriftsprog var til, men at der ikke findes nogen Optegnelse paa ren Dialekt, og at der i alle Lovhåndskrifter er en Stræben efter at gengive Sprogformen på Sælandsk, idet dog Dialekternes Særpræg af og til kom frem. Af den skarpsindige Anmeldelse af ovennævnte

[1]) Sønderjydsk Sproglære S. 17—18.

[2]) Lyngby fremsætter i Modsætning hertil i Sønderjydsk Sproglære S. 75—76 den Mening, at denne Stadsret er optegnet i sønderjydsk Sprogform, idet han ikke har haft Øje for den Kamp, som Skriveren har ført mellem sin egen Tale og Ønsket om at skrive det sælandske Skriftsprog.

[3]) Slesvigske Provindsialefterretninger IV. 232.

Skrift af Lyngby, som er forfattet af Prof. K. Gislason[1]), fremgår det, at der foruden de regelrette Former i Flensborg-Håndskriftet af J. L. findes endel, der ikke stemmer overens med den almindelige Brug i Håndskriftet og som Prof. Gislason anser for Åbenbaringer af Dialekten: haf, hafvæ, saghæ, laghæ, hugh for hafthæ, sagthæ, lagthæ, lagh og sagh for lagt og sagt, vkær for vkært, hvoraf ses, at altså Endelserne i de svage Udsagnsords anden Afdeling er forsvundne, hvilket end mere bevises af en Forveksling, idet der et Sted istedenfor så (af at se) er skrevet „saghthæ", idet altså Fortid af at se og af at sige begge har lydt omtrent ens. Havde, sagde, lagde, lagt og sagt har altså allerede i det 13. Årh. været udtalt da som nu i én Stavelse, og fra denne Omstændighed er det let at gøre Slutninger om Udtalen af andre lignende Ordformer. Det fremgår også af Lyngbys Afh., at de svage Udsagnsords anden Klasse har stumt e i Fortiden. Altså var det stumme e tilstede, men iøvrigt er Betegnelsen deraf ikke gennemført.

Af flere Exempler påviser Gislason (S. 362—66), at i Forbindelsen nd er d stumt, f. Ex. i „hand", ligesom han finder Overgang fra t til th, altså til den bløde Tandlyd, og Benyttelse af Udsagnsordet i Ental, hvor Navneordet er Flertal (S. 365—66)[2]). Dette sidste Forhold træder frem i alle Lovhåndskrifter, mindst i Sk. L., mest i J. L.[3]).

---

[1]) Ann. f. nord. Oldk. 1862, S. 367.

[2]) Derimod kan jeg ikke være enig med Forf. (S. 369), når han anser Formen kalfgarth (Kålgård) for en gammel Form. Jeg antager Formen fremkommen ved, at kalf allerede er udtalt som kal og at Kålgård dengang udtaltes som nu: Kalgord, hvilket har fremkaldt denne Skrivemåde. Kalgård (kalgard 108, 13) er opstået i Lighed med Mandag af Måne, algjer (af Ål), alånt (ved Holstebro) for ålånt og dette af of langt (for langt), Stednavnet Alun (Ålunde). Sml. i Thelemarken Thargeir, Thargrim og det islandske brullaup af brúðr, Vigfuss af víg, Solveig af sól og i andre jydske Ord swolbær af suel, Sol, stjenknyw af stien, Sten, hjøtyw af hyø, Hø.

[3]) Se Jessens Samlinger i Tidsskr. for Filol. og Pæd. V. 202—3.

Ovenfor S. XVI er det vist, at et Ord som lukke allerede i jydske Lov udstødte k i Datid og Fort. Tillægsmåde, hvoraf følger at plukke, tænke, tykkes allerede i 13. Årh. har fulgt samme Bøjning som nu [1]). Her er imidlertid ikke Stedet nærmere at gaa ind på alle de sporadiske Tilfælde af jydsk Talesprog, der forekommer i de ældste Håndskrifter af J. L., men kun at vise af nogle Exempler, at den jydske Dialekt i det 13. Årh. var langt videre fremskreden, end man kan slutte ved Opstilling af de regelmæssige Former i Håndskrifterne, der alle mere eller mindre sætter det sælandske Talesprog som den ideelle Sprogbrug. Når Favn på jydsk udtales „fajm", da er denne Form ligefrem oldn. faðmr, medens Favn er den sælandske Udvikling, men når nu J. Lov 1, 56 har „fafnæ", så viser også dette Ord den sælandske Sprogform.

Findes de jydske Dialektegenheder således fuldt udviklede allerede i det 13. Årh., hvor gamle er de da? Sprogets nordiske Karakter er aldeles utvivlsom; føres Formerne tilbage til en oprindelig Grundform, finder man det samme Stammesprog for Jydsk som for de andre nordiske Dialekter. Dog har det særlig jydske en langt større Alder end man skulde tro. Hvad skal man sige om en Runesten som Egtvedstenen, der rigtignok kun er et Brudstykke, vi kan ikke vide hvor stort, af en større Sten. På denne findes mange Særheder — at Farlu i Suku, som Thorsen læser, er vel ikke aldeles sikkert, da Skallen er falden ud ved nogle Runer —, men hvad der bestemt kan læses og her er af stor Betydning er RAIST STAIN. RAIST kan ikke være Datid af rista, thi det kan vel hedde at riste Runer, men ikke at riste Sten, derimod er den almindelige Formel at rejse Sten, RAIST må stå for RAISTI, og viser altså, at Endeselvlyden har været stum; Thorsen sætter Tiden til

[1]) Sml. Lyngby Uds. i J. L., S. 61.

omtrent År 1000. På Kragelundstenen, der senest er fra det 12. Årh., står ÆSI BAÞ UAGHN RIST, hvor det sidste Ord står for RISTÆ.

Hvorledes skal man endvidere forstå Sproget på den store Skjernsten, der ved Siden af sine fuldstændig regelrette grammatiske Former har SUN ÞOÆ TURA, det er: sun þoæ dyra[1])? Her skulde man vente hin dyra, medens der står det gådefulde þoæ, tydeligt nok som Tillægsordets bestemte Kendeord. Og at man i Jylland ikke brugte „hin", men hvad der svarer til vort nuværende „den", „det", ses af Egåstenen med dens: KITILS ÞIS NURUNA, Ketils þes norræna. Skjernstenens ÞOÆ skal således være Genstandsform Hankøn af det Stedord, der har þes i Ejeform; HIN er Kunstsprogets Form.

Det fremgår heraf, at man ikke alene i Begyndelsen af det 15. Årh., da man først begyndte at skrive danske Tingsvidner, men allerede i det 13. Århundrede bestræbte sig for at skrive et Sprog, der var forskelligt fra Landskabsmålet. Som det ses af Flensborgs Stadsret, er det jydske Sprog allerede i det hele udviklet med sine nuværende Ejendomligheder i det 13. Årh., og en Følge deraf er, at ikke nogen bevaret jydsk Optegnelse fra Middelaldren er skreven på rent jydsk, men efter Skriverens Evne er forfattet med Stræben efter at udtrykke sig på en anden Måde end han er vant til. Man må altså bestemt nægte, at Flensborg-Håndskriftet af Jydske Lov er skrevet på Jydsk; der er jydske Ejendomligheder deri, men Jydsk er det ikke. Man må antage, at da Loven 1241 blev given på Rigsdagen i Vordingborg, optegnedes den på det Mål, der taltes i Sæland, der var Rigets Hovedland, men at Afskrifterne, der følgelig kom i Jyders Besiddelse, efterhånden blev mere og

[1]) Jeg følger her Stephens's Læsning (The oldn. run Mon. II 788), men selv om man følger en anden Fortolkning og læser þoh, bliver det ligefuldt en lignende særegen Form for Kendeordet.

mere farvede af Dialekten, jo længer de kom bort fra Grundskriften. De ældste Håndskrifter er endnu ikke mere farvede af det jydske, end at der viser sig nogen Tilbøjelighed til tonløse Endelser og af og til en enkelt Form, som bestemt tyder på Forskel fra Sproget i de andre Landskaber, men dette alene gør det ikke til noget jydsk Sprogmonument. Og hvorfor findes Håndskrifter af Skånske Lov med Former, der er yngre end den skånske Dialekt, hvorfor findes der Endelserne a og u så blandede med dem på æ af anden Grund, end at man også med Hensyn til skriftlige Optegnelser i Skåne har stræbt efter at skrive et Sprog, der ansås for fornemmere, end det man talte[1]). I Skåne som i Jylland søgte man at skrive sælandsk, i Skåne ved at gøre sit Sprog yngre, i Jylland ved at give det ældre Former end man talte, og derfor er det, at man nødvendig må komme til Antagelsen af en Stræben efter fælles Skriftsprog eller et Rigsmål allerede i en tidlig Tid.

Det er vel på en Måde rigtigt, hvad Lyngby udsiger[2]), at det fælles Skriftsprog var Latin, men ved de Lejligheder, da Modersmålet skulde bruges, bliver Sælandsk lige fuldt det fælles Skriftsprog. Lyngby var endnu på det Standpunkt, at han anså Dialekternes Udvikling som forholdsvis ny og derfor mente han, at de jydske Lovhåndskrifter var skrevne på Landskabets Sprog, en Mening, som denne udmærkede Lærde og den ypperste Kender af de nordiske Landskabsmål næppe havde bevaret, hvis Gud ikke ved Døden havde afbrudt hans ihærdige Granskninger.

C. Molbech, der under sin hårdnakkede Modstand mod Resultaterne af Rasks og N. M. Petersens Lære om det fælles nordiske Sprog gik så vidt, at han aldeles lukkede

---

[1]) Wimmer mener derimod (~~Uds~~. Navn.o. Bøjning S. 4) at kunne forklare Vanskelighederne ved Antagelsen af en sælandsk Afskrift af Runehåndskriftet.

[2]) Ant. Tidsskr. 1858—60, S. 237—41.

Øjnene for den fælles grammatiske Sprogbygning og således begik de mærkeligste Fejltagelser, kan man dog ikke nægte store Fortjenester af den danske Sproggranskning og stort Kendskab til Sprogets Historie. I sin Afhandling: „Det danske Skriftsprogs Udvikling“ siger han et Sted [2]), at Omdannelsen af en ældre skandinavisk Sprogform til den nyere danske og svenske må være adskillige Århundreder ældre end Lovene fra det 13. Årh.. „Disse have, ved Siden af de Levninger af den gamle nordiske Sprogorganisme, som de indeholde, allerede det kendelige Præg af en nyere dansk Sprogudvikling og Skriftdannelse, hvori den sælandske Mundart er Grundelementet. Vi må desuden i det hele tænke os Lovene som overleverede Vedtægter fra en ældre Tid end den, hvori de ere optegnede, og de opskrevne Love i deres Sprogform i det mindste lige saa afvigende fra det daværende Folkesprog som vort nærværende Skriftsprog og forfinede Talesprog i mange Henseender afviger fra Almuens Mundarter. Men hin tydelige også ved Sammenligning af det nyere Skriftsprog med den sælandske Dialekt endnu mere bestyrkede Overvægt tyder allerede i det 13. Årh. hen på, ved en Kendsgerning i vort Skriftsprogs Historie, at denne Provins, der fra det danske Riges Samling har været det centrale Landskab og Middelpunkt for det danske Rige, ligeledes tidligt må have gjort sin Dialekt gældende og ved den fået Indflydelse både på det finere Talesprog (for saa vidt som et sådant fandtes) og på det danske Skriftsprog, som vi kende fra det 13. Århundrede, og i omtrent lige så gamle Håndskrifter. Det var hverken i den jydske eller fynske Mundart, men i den sælandske, at Jyllands Vedtægter (1241) bleve nedskrevne, og et tydeligere Bevis kan ikke gives paa, at den sælandske Dialekt allerede i Midten af det 13. Årh. havde fået den

---

[2]) Nyt historisk Tidsskrift I, 584 flg.

Gyldighed, som en fuldkomnere Dannelse ved Brugen i Hofsproget og hos Adelen alene har kunnet give denne Mundart."

En nyere Sproggransker, Dr. E. Jessen, der desværre i de senere Aar ikke har offentliggjort Fortsættelsen af sine skarpsindige Undersøgelser, er i en lærerig Afhandling 1864 kommen til et Resultat, som tildels falder sammen med, hvad jeg ovenfor har fremført[1]): „Det mener jeg altså, at vi hverken i det 13. eller 14. Årh. har fælles dansk Skriftsprog eller selv i 15. mer end Tilnærmelser dertil, men at ikke desmindre alt før 1300 Begyndelser til fæstnet Skrivebrug, der ikke holder Skridt med Talen, har dannet sig, og at Lovhåndskrifterne følger ældre Håndskrifter på en Måde, der end yderligere fjerner dem fra Talen". — „Jeg skulde ikke være utilbøjelig til at tro på sælandsk-skånsk Købstadmål alt omtrent 1400, eller rettere et sælandsk, der begyndte at tage flere skånske Byer med sig og først senere spredtes videre, men noget bestemt tør jeg ikke sige derom".

Derimod følger Dr. Jessen Lyngby i Antagelsen af, at hver Provinslov er i sit Landsmål, medens han antager, at Afvigelserne fra Talesproget består i, at Afskrifterne af Håndskrifterne følger ældre Originaler[2]), en Forklaring, der ifølge det ovenfor udviklede ikke kan være tilfredsstillende, idet det vilde være underligt, om det jydske Sprog havde udviklet sig i en så uhyre Grad mellem 1241 og 1300, som Sammenligningen mellem de jydske Former i Flensborg Stadsret og de mere regelrette i Jydske Lov vil vise. Dr. Jessen har dog et Par År efter[3]) noget ændret sin Opfattelse, idet han siger, at de gamle Landslove „var affattede i et Slags Skriftsprog, skønt ikke i et Rigs-Skriftsprog, men om man vil, i et Ting-Skriftsprog, der støttede sig til Lovdømmets Talesprog" . . . „Allerede (på Valdemarernes Tid) må der

[1]) Tidsskr. for Filol. og Pædag. V. 218.
[2]) Anf. Sted S. 215.
[3]) Årb. f. nord. Oldk. 1867, S. 377.

have været Almuemål af mindre Område end hele Lovdømmer“ [1]). „Bøjningsendelser i senere Tid kan ikke altid udledes af Lovenes, der må støtte sig til Datidens højere Stænders Mål og i Håndskrifterne tildels foreligger i noget kunstig Form, mens de senere tit er ældre end Lovenes“.

Dr. Jessen ser altså Afvigelserne mellem Talesproget og Lovhåndskrifterne, men medens han forklarer dem af, at Håndskrifterne som Afskrifter bevarede ældre Ordformer, der var gåede af Brug i Talen, så er det efter min Opfattelse næppe muligt andet end at se Grunden dertil hvile på det sælandske Måls Overvægt.

Også V. Såby ser stor Forskel mellem vore ældste Håndskrifter og Samtidens Talesprog [2]).

Til et lignende Resultat kom Rydqvist 1868 med Hensyn til de ældste svenske Lovhåndskrifter [3]), idet han finder, at der ikke i sproglig Henseende er nogen så stor Forskel mellem de forskellige Landskabslove, at man deraf er berettiget til at anse Loven for at være et Udtryk for Stedets Mundart, og at de endnu tilværende Dialekter har en Mængde gamle Former, der er ældre end de i de ældste skrevne Mindesmærker. Det er Sproget i Upland og Södermanland, der ligger til Grund for alle de svenske Lovhåndskrifter med Undtagelse af Gutlandsloven. Af samme Mening er C. Säve [4]) og K. F. Söderwall [5]).

---

[1]) Dr. C. Rosenberg mener (Nordboernes Åndsliv II, 60—61), at man kan sætte Dialekternes Udskillelse fra det fælles Oldsprog til det 12. Årh.

[2]) Årb. for nord. Oldk. 1872, S. 224—26, 228. Såby viser, at Forfatteren af Valdemars sæl. Lov var en Jyde.

[3]) Svenska Språkets Lagar IV, S. 158—59.

[4]) Gutniska Urkunder, Indledning, S. III.

[5]) Hufvudepokerna af Svenska Språkets Utbildning, S. 6. Det er mig vel bekendt, at Prof. S. Grundtvig for nogen Tid siden har holdt Forelæsninger om det danske Skriftsprogs Udvikling, men jeg har intet Kendskab til, om han måske kan have samme Opfattelse som jeg eller ikke.

Det jydske Sprogs tidlige Svækkelse gælder imidlertid kun Selvlydsystemet, Medlydenes Svækkelse har her fulgt den almindelige Gang i det danske Sprog, som det jo også er sikkert, at der i enkelte Egne endnu er bevaret hårde Medlyde, hvor vi ellers har de bløde. Dette ses af Stednavnene, der har det Fortrin, at vi nøje kender den Tid, da de er optegnede. I den gamle „Ribe Oldemoder", hvis ældste Partier er fra Slutningen af det 13. Årh., finder vi i Navnene hårde Medlyde imellem 2 Selvlyde, således „Hwiting", „Hwitting", men i en Fortegnelse sammesteds fra c. 1340 „Hwyding"; „Gwlakær", men c. 1340 „Gulager"; „Brytines", men c. 1340 „Brydinæs" osv., hvoraf man lærer, at Overgangen fra k, t til g, d er foregået før Midten af det 14. Årh., medens vi på den anden Side endnu ikke bestemt kan påstå, at de ikke allerede er blevne svækkede før Slutningen af det 13. Arh., ti der må følgelig gå en Tid hen, inden man optager Forandring i Retskrivning af Stednavne, der stadig optegnes og overføres fra en Jordebog til en anden, fra et Tingsvidne til et andet. Til Vidnesbyrd om Svækkelsen af k tjener således, at Mandsnavnet Agho, Aghi allerede findes fra 1280, medens Ako forekommer i ældre Diplomer, der er afskrevne i „Oldemoder", men på den anden Side forekommer Aghi allerede i „Broderlisten" i Valdemars Jordebog fra det 12. Årh., om vi end ikke bestemt tør påsta, at det er den Form, som fandtes i den Original, hvorefter dette Stykke er indført i Jordebogen[1]). I ethvert Tilfælde er Overgangen sket førend Midten af det 13. Årh.

En Særegenhed ved nogle af de her meddelte Diplomer har vi endnu ikke omtalt, nemlig Fremtrædelsen af det be-

---

[1]) Om Medlydens Svækkelse i det 13. Årh. se min Udg. af Valdemars Jordebog S. XXIX. Wimmer Navneordenes Bøjning S. 8.

stemte Kendeord foran Navneordet [1]). Det findes kun brugt nogle få Gange og alene i Tingsvidner fra Skadst Herred: „e fierdiel“ (69, 25), „eæ bygestææ“ (70, 23), „e fierdeil“ (84, 1), „e weil“ (84, 8), „e hiee“ (87, 33), „e engh“ (88, 8), „e strandhwey“ (88, 9). Desuden har jeg fundet det brugt nogle få Gange ellers [2]), men aldrig udenfor dette Herredsting. Dette må dog anses for rent tilfældigt, ti, som bekendt, bruges Kendeordet på denne Måde den Dag i Dag over den største Del af det jydske Sprogs Område. Formodenlig har den ene Herredsskriver påvirket sin Efterfølger og man har ikke taget det så nøje, når man har set sin Formand bruge en sådan Udtryksmåde, hvorfor denne har vundet et Slags Hævd ved Siden af den almindelige Brug af Kendeordet. Det er altså sikkert, at man har brugt Kendeordet foran Navneordet således som nu i Slutningen af det 15. Årh., og der vil vel ingen påstå, at det er opstået i den Egn, hvor det først findes brugt, og derfra har bredt sig videre, ti foruden det Vidnesbyrd fra Flensborg Stadsret, der ovenfor S. XXVI er nævnt, vilde det dog stride aldeles mod alle Sprogregler, at et nyt Slags Kendeord skulde opstå og finde vid Udbredelse på en Tid, da de åndelige Rørelser begyndte, der netop måtte føre i modsat Retning.

Et så væsenligt Skælnemærke mellem de forskellige Dele af det jydske Sprog, som netop Kendeordet udviser, kan umuligt være nyere Tiders Værk. Det er vel i de 2 Tredjedele af Jylland (Sønderjylland iberegnet), at man sætter Kendeordet foran, hvilket ikke kan være trængt frem fra et lille Folk som Friserne, saaledes som Warming mener [3]),

---

[1]) Det bestemte Kendeord efter Navneordet bruges i Vest- og Sønder-Jylland i enkelte Ord (se Kok S. 164), der stammer fra Kirken eller Retten, hvorunder også regnes Ord som Verden og Fanden, ligesom man nu almindelig siger „Jærnbanen“ og i det hele ophæver den jydske Udtale ved Genstande, der angår denne.

[2]) Jfr. Danske Saml. 2 R. V, 385.

[3]) Det jydske Folkesprog S. 226, 250.

et Folk, der aldrig, så langt Historien går, har udøvet nogen Påvirkning på Jyderne, men snarest, uagtet sej Modstand, påvirkes af de jydske Omgivelser i Henseende til Sproget. Når dette Folk dog bruger Kendeordet i samme Form som Jyderne, så er her en Påvirkning fra disse, ti Friserne bruger 2 Former, den ene di, jø, dåt, den anden æ, æt[1]), den første stemmer overens med Folkets almindelige Sprogbrug og navnlig med det påpegende Stedord, den sidste ikke. Frisisk står det tydske Sprog så nær, og Jydsk er så afgjort nordisk i Sprogets grammatiske Bygning, hvilket vel må anses for så afgjort ved tidligere Undersøgelser[2]), at vi her ikke behøver at komme ind derpå. Der kan derfor ej heller opstilles den Påstand, at Vest- og Sønderjyder oprindelig var Friserе, der ved Påvirkning af dansk og Fremtrængen af de nordlige og østlige Jyder har mistet deres Sprog og kun beholdt denne tydske Særegenhed med Kendeordet tilbage, ti hvorledes kunde det tænkes, at et så stort Folk med sproglig Støtte mod Syd af Tydskland således kunde fortrænges, når vi ser, med hvilken Udholdenhed Friserne i det hele, uden Skriftsprog og uden anden sproglig Støtte, dog i Tiderne har bevaret deres Sprog både mod Påvirkning fra dansk og plattydsk Side. Det vilde være underligt, om der i så Fald ikke var andre Spor tilbage af dette frisiske, og, om ikke andet, så dog Stednavne ikke havde bevaret Spor af frisisk Oprindelse, men de sønder- og vesterjydske Stednavne er af samme Natur som de andre danske og nordiske. Det er ikke muligt andet, end at Vester- og Sønderjyder, uagtet deres unordiske Kendeord, er en ægte nordisk Stamme, hvis Ejendomligheder tidlig har udviklet sig, og hvis der nogensinde har været en Tid, da

[1]) Lyngby, Om Nordfrisisk, S. 37.

[2]) Lyngby, Sønderjydsk Sproglære, S. 1. Kok, det sønderjydske Folkesprog. Rask, Oldfrisisk Sproglære. Lyngby om Nordfrisisk og flere Skr.

alle nordiske Folk talte nøjagtig samme Sprog, da har det været førend det bestemte Kendeord kom i Brug.

At det bestemte Kendeord så godt som ikke findes i Edda, beviser ikke, at det over Hovedet ikke brugtes i Oldtiden, ti i den Art kortfattede Versemål vilde der vanskelig blive Plads dertil. Det forekommer dog i Haraldsmål fra 10. Årh.: konuna dönsku[1]), og er sikkert derfor ældre, ti Manglen af Tilstedeværelsen på Runeindskrifter er lige så lidt som Manglen i Drotkvæder Beviser for, at det ikke er brugt, da Indskrifternes sammentrængte Sprogform også nødvendiggjorde den mest kortfattede Udtryksmåde[2]). Det findes i de ældste islandske Prosahåndskrifter, men anvendes sjelden, forekommer dog i alle Lovene, der også opstiller de korte Læresætninger som Forbillede. Det er derfor nok muligt, at Kendeordets Opkomst går meget langt tilbage i Tiden, men vi véd intet derom og kan intet vide. I de beslægtede Sprog udviklede det bestemte Kendeord foran Navneordet sig dog tidlig,men derfor kan nordisk jo godt have en senere Udvikling i Anvendelsen af Kendeordet, det 9. Århundrede eller før.

Der kom nemlig en Tid, da de nordiske Folk trængte til en mere nøjagtig Udtryksmåde ved Hjælp af Kendeordet, og Tillægsordene fik først det bestemte Kendeord. Wimmer påpeger Overgangen[3]) ved at henvise til Former som: konuna dönsku, meyna bráhvitu (Völundarkviða), der står for: konu ina dönsku, mey ina bráhvitu. I den Del af Jylland, hvorom her er Tale, brugte man formodenlig ikke „hin" som Tillægsordenes bestemte Kendeord, men hvad der svarer til det nuværende „den, det" eller det påpegende Stedord[4]). Også

[1]) Om Kendeordet se Stephens The oldn. run. Mon. I. 30. Wimmer i Årb. for nord. Oldk. 1867, S. 16.

[2]) Möbius, Edda Sæmundar 1860, S. 229.

[3]) Anf. Sted.

[4]) hin findes vel i Jydske Lov, men ved Siden af thæn ligesom i de andre Love. Også Flensborg Stadsret bruger begge Former: thæn

her er det Tillægsordenes bestemte Kendeord, der overførtes på Navneordene.

I et Sprog som det jydske, hvor man var mest tilbøjelig til at anvende Fælleskøn, kan man imidlertid ikke antage, at man har brugt det påpegende Stedords Intetkønsform som Kendeord, medens man måtte vente, at det snarere var de andre Former, der kom til Anvendelse. I fællesnordisk hedder det påpegende Stedord: sá, sú, þatt, osv., hvor sá og sú er andre Stammer end þatt, hvilket viser sig i Bøjningsformerne udenfor Navneform, men på den anden Side må de være ældgamle, da de er fælles med Oldfrisisk og Oldengelsk og findes på Runestene. I danske Skriftlevninger udenfor Runestene findes ikke sá og sú bevarede, men Genstandsformen thæn i Hankøn og the i Hunkøn bruges som Navneform; disse Former er sikkert i en tidlig Tid rykkede frem til udelukkende Brug og har fortrængt sá og sú. The som Hunkønsform forekommer i Jydske Lov, f. Ex. „the sak“ (2, 91), „the gamlæ mylnæ“ (1, 57), „the iordh“, „the mø“, „the kunæ“, „the stund“ (Eriks sæl. Lov, Thorsens Udg., S. 16, 27, 59, 85, Vald. sæl. Lov, Thorsens Udg., S. 58); i Skånske Lov 1, 6 bruges the også i Hensynsform; mæþ þe kunu. I Hensynsform Ental i Hankøn og Intetkøn bruges thy og i Nf. Flt. overalt the. Idet altså så mange Former forekommer med Formen „the“ uden det sluttende —n eller —t, er det sandsynligere, at Udviklingen er sket af Fælleskønsformer end af Intetkøn[1]), men det må være sket, inden Jydsk har fået „then“ både i Han- og Hunkøn, hvilket det vistnok havde i Slutningen af 13. Årh., da jydske Lovs Håndskrifter oftest har „thæn“ også ved Hunkøn. Da „thæn“ findes overalt i

samæ ræt, then brøtæn hws (§ 2, 58) og hin annæns giald (§ 64) ligesom hin som påpegende Stedord (§ 44); ofte er hin her dog hende eller hendes. Det kan altså ikke bestemt påvises, hvad der virkelig brugtes i Talen.

[1]) Jfr. Lyngby i Sønderjydsk Sproglære S. 14—21.

Hankøn i J. L., kan man ikke antage andet, end at „thæn“ har været den almindelige Form i 13. Årh. Som ovenfor er omtalt, synes „þoæ“ på den store Skærn Runesten at være Genstandsform Hankøn. På Oldfrisisk hedder det bestemte Kendeord i Hankøn og Hunkøn „thi“ og „thiu“, altså er Hankøn også der uden sluttende —n. Det er således sandsynligt, at man i den største Del af Jylland har haft som oprindeligt fælles Kendeord for Hankøn og Hunkøn þæ eller þe.

At den mærkelige Udvikling på Sønder- og Vesterjydsk af Kendeordet i Forbindelse med andre Særegenheder har en dybere Grund end en rent tilfældig og i Virkeligheden er en Følge af en ældre Stammeforskel, ses af, at den gamle Landsinddeling nøje er knyttet til de sproglige Forskelligheder. Inddelingen i Sysler, der bevislig var til ved År 1040[1]), men må være langt ældre, deler af sig selv Jylland i 2 sproglige Hoveddele; Sønderjyllands 3 Sysler, Ribe Stifts 4, Thy Syssel og Salling Syssel er udelukkende bebode af de Folk, der bruger det bestemte Kendeord foran Ordene. Om Løver Syssel helt hører hertil eller det alene er Lysgård Herred, der er vesterjydsk, véd jeg for Øjeblikket ikke. Alle disse Sysler hørte sikkert til en fælles Stamme, der var noget forskellig fra de andre Jyder, men overgik dem langt i Tal. Om deres nordiske Oprindelse hersker ingen Tvivl, hvilket er bevist så ofte, at det her ikke behøver at gentages. Sønderjydernes Kamp for deres gamle Modersmål er også en Kamp for Vestjydernes, thi disses Sprog er udviklet ensartet og samtidig med hines[2]).

Overgangen fra „the“ til „e“ er let at forstå, når vi ser, hvorledes det påpegende „den“ (then) mister sit første Bog-

---

[1]) Mit Skrift Sysselinddelingen i Danmark, S. 6.

[2]) J. Kok mener, at „den, det“ er det oprindelige, der i Lighed med „min, din“ (f. Ex. mi hest, mi hus) har bortkastet Endemedlyden (Det danske Folkesprog i Sønderjylland II, 162—64), men det er et Spørgsmål om disse sidste Former er af nogen stor Ælde.

stav. Se f. Ex. allerede Flensborg Stadsret 25, 30: „æftret“, efter det, og her „haden“ (18, 14), „støuern“, „støffern“ 60, 31), „seyern“ (52, 21), „gaff en“ (52, 22), „erett“ (58, 25), og flere Former for: havde den, støver den, siger den, gav den, er det[1]). Ligeledes bruges det upersonlige Stedord i visse Forbindelser i Sønderjydsk med Formen „e“, men næppe i Vestjylland[2]) og i nogle svenske Landskabsmål findes det påpegende Stedord med lignende Former; det udtales som „e“ i Södermanland, „æ“ i Vesterbotten, „ed“ og „æd“ i Dalarne[3]).

Dette Skrifts Hovedformål er således at vise:

1. At det jydske Folkesprogs Ejendomligheder var fuldt udviklede i det 15. Århundrede, og at der ingen væsenlig Forskel er foregået med Udtalen mellem den Tid og den nyere Tid. (Forandringerne i dette Århundrede vedkommer os ikke her.)

2. At Formen af det jydske Folkesprog selv i det 13. Århundrede næppe var væsentlig forskellig fra den Form, det siden har haft.

3. At ingen jydske Optegnelser findes paa ren Dialekt', men at der allerede i det 13. Århundrede er Stræben efter at skrive Sælandsk.

4. At som Følge heraf Stræben efter et fælles dansk Skriftsprog[4]) er meget gammel, hvorfor de

---

[1]) Om den nuværende Brug se Warming S. 144, Kok I, 159. Jfr. Axel Kochs Afh. i Nord. Tidsskr. f. Filol., Ny R. III, 241—57 om „Ljudförsvagning i akcentlösa ord“, hvor han bl. a. påviser Overgangen fra þan til han, fra þa til hun.

[2]) Kok I, 159

[3]) Rietz Ordbok S. 114, 844. Rydqvist II, 494. Warming begår en stor Fejltagelse, når han i Jydske Saml. I, 36 siger, at i nogle svenske Landskabsmål bruges a som bestemt Kendeord ligesom e på jydsk, ti det af ham omtalte a betyder hun.

[4]) Selvfølgelig er der ikke her Tale om fælles Retskrivning, hvilket er noget andet.

Skriftoptegnelser, der er gjorte af Jyder, må behandles med stor Varsomhed i sproghistorisk Henseende, idet Skriverne har forsøgt at skrive et andet Mål end deres eget, hvilket har fremkaldt mange umulige Sprogformer.

5. Det er af største Vigtighed at få de sælandske Landskabsmål undersøgte, inden de går til Grunde, hvis man vil opnå den sande Indsigt i vort Skriftsprogs Historie[1]).

---

[1]) Indledningen er trykt i Maj 1881.

Brevene ordnede i Tidsfølge.

(De med * betegnede er ikke Tingsvidner.)

		Nr.
8. Feb. 1438.	Hjerm Herred	11.
*1. Sept. 1443.	Hjerm Herred	12.
7. April 1444.	Har Syssel	1.
9. April 1444.	Ginding Herred	15.
11. April 1444.	Hjerm Herred	13.
9. Dec. 1444.	Har Syssel	2.
12. Marts 1445.	Skadst Herred	57.
*13. Maj 1446.	Jerlev Herred[1])	88.
22. Avg. 1446.	Bølling Herred	35.
28. Maj 1450.	Hing Herred	28.
30. Dec. 1456.	Ginding Herred	16.
16. Maj 1459.	Jerlev Herred	89.
15. Juli 1459.	Ulborg Herred	22.
25. Avg. 1459.	Brusk Herred	91.
8. April 1460.	Jelling Syssel	100.
30. Marts 1461.	Øster Horne Herred	51.
30. Marts 1461.	Øster Horne Herred	52.
12. Nov. 1461.	Øster Horne Herred	53.
*16. Jan. 1462.	Viborg Landsting	53.
29. Maj 1462.	Skadst Herred	58.
*14. Juni 1462.	Kongeligt Brev	53.

[1]) At dette Skøde er henført til Jerlev Herred, har sin Grund i at der som Vidner nævnes Sognepræsten og 2 Væbnere i Starup, der da lå i Jerlev, nu i Brusk Herred. De 3 Breve fra 1427 og 1429, der er udstædte af samme Lyder Esbernsen, der har udstædt dette Skøde og som jeg har meddelt i Saml. til Jysk Hist. og Top. VI, 24—26, må også være skrevne i den Egn, da Vidnerne er derfra. Lyder Esbernsen ejede formodenlig Damsgård i Starup Sogn, der ved År 1500 tilhørte Albert Lydersen af Slægten Emmiksen, af hvilken Lyder Esbernsen vistnok også var; hans Broder hed Emike Lydersen (se Jydske Saml. VI, 9, 25, 26).

		Nr.
22. April 1463.	Tørild Herred	105.
12. Jan. 1465.	Brusk Herred	92.
25. Marts 1469.	Tørild Herred	106.
10. Maj 1475.	Har Syssel	3.
18. Juni 1475.	Ginding Herred	17.
21. Nov. 1475.	Jelling Syssel	101.
16. Dec. 1476.	Skodborg Herred	6.
4. Juli 1478.	Tørild Herred	107.
13. Marts 1479.	Brusk Herred	93.
9. Juni 1479.	Elbo Herred	90.
23. Juni 1480.	Tørild Herred	108.
28. Juni 1480.	Har Syssel	4.
26. Marts 1482.	Skadst Herred	59.
26. April 1483.	Tørild Herred	109.
17. Maj 1483.	Tørild Herred	110.
12. Juli 1483.	Malt Herred	83.
9. Avg. 1485.	Tørild Herred	111.
25. Feb. 1486.	Vester Horne Herred	42.
16. Maj 1486.	Jelling Syssel	102.
28. Juni 1488.	Tørild Herred	112.
28. Marts 1489.	Hing Herred	29.
7. Feb. 1491.	Skodborg Herred	7.
16. Juni 1491.	Andst Herred	94.
26. Maj 1492.	Ulborg Herred	23.
6. Okt. 1492.	Malt Herred	84.
27. Dec. 1492.	Skodborg Herred	8.
5. Sept. 1495.	Hamrum Herred	20.
4. Avg. 1496.	Ginding Herred	18.
15. Sept. 1496.	Ginding Herred	19.
7. Jan. 1497.	Ulborg Herred	24.
4. Juli 1497.	Skadst Herred	60.
23. Maj 1499.	Andst Herred	95.
23. Nov. 1499.	Vandfuld Herred	9.
14. Jan. 1500.	Jelling Syssel	103.
15. Jan. 1502.	Vester Horne Herred	43.
9. April 1502.	Vester Horne Herred	44.
4. Juni 1502.	Tørild Herred	113.
1. Juni 1503.	Andst Herred	96.
28. Juni 1503.	Har Syssel	5.
13. Okt. 1503.	Tørild Herred	114.
12. Marts 1504.	Skadst Herred	61.
28. Maj 1504.	Skadst Herred	62.
7. Sept. 1507.	Skadst Herred	63.
11. Jan. 1508.	Skadst Herred	64.
28. Marts 1508.	Skadst Herred	65.
12. Avg. 1508.	Vester Horne Herred	45.

		Nr.
14. Maj 1509.	Jelling Kirke	115.
*25. Maj 1509.	Kongeligt Brev	30.
13. April 1510.	Gørding Herred	80.
7. Maj 1510.	Skadst Herred	66.
16. Nov. 1510.	Tørild Herred	116.
*12. Marts 1511.	Kongeligt Brev	30.
27. Marts 1511.	Hing Herred	30.
18. Okt. 1511.	Gørding Herred	81.
18. Maj 1512.	Jelling Syssel	104.
16. Nov. 1512.	Skadst Herred	67.
29. Maj 1513.	Malt Herred	85.
1. April 1514.	Vester Horne Herred	46.
1. April 1514.	Gørding Herred	82.
13. Juni 1514.	Skadst Herred	68.
11. Juli 1514.	Skadst Herred	69.
1. April 1516.	Skadst Herred	70.
11. Juli 1517.	Tørild Herred	117.
13. Dec. 1518.	Øster Horne Herred	54.
7. Marts 1519.	Bølling Herred	36.
4. Dec. 1520.	Skadst Herred	71.
19. Jan. 1521.	Vester Horne Herred	47.
28. Feb. 1521.	Hing Herred.	31.
24. Marts 1521.	Bølling Herred	37.
8. Jan. 1522.	Skadst Herred	72.
14. April 1522.	Bølling Herred	38.
3. Juli 1522.	Nørre Horne Herred	39.
2. Juli 1523.	Andst Herred	97.
29. Nov. 1524.	Nørvang Herred	118.
30. Jan. 1525.	Øster Horne Herred	55.
3. Dec. 1527.	Skadst Herred	73.
10. Dec. 1527.	Skadst Herred	74.
14. Juni 1530.	Skadst Herred	75.
21. Marts 1531.	Skadst Herred	76.
30. Marts 1532.	Hamrum Herred	21.
4. April 1532.	Andst Herred	98.
28. Okt. 1532.	Øster Horne Herred	56.
30. Jan. 1533.	Andst Herred	99.
26. April 1533.	Hjerm Herred	14.
2. Avg. 1533.	Malt Herred	86.
28. Avg. 1533.	Hing Herred	32.
14. Okt. 1533.	Nørre Horne Herred	40.
30. Juli 1534.	Nørre Horne Herred	41.
27. Feb. 1535.	Vandfuld Herred	10.
27. Feb. 1535.	Malt Herred	87.
25. Sept. 1537.	Skadst Herred	77.
21. Maj 1538.	Skadst Herred	78.

		Nr.
13. Avg. 1538.	Skadst Herred	79.
3. Sept. 1541.	Vester Horne Herred	48.
4. Marts 1542.	Vester Horne Herred	49.
2. Juni 1543.	Ulborg Herred	25.
3. Maj 1544.	Ulborg Herred	26.
31. Maj 1544.	Ulborg Herred	27.
11. Sept. 1544.	Hing Herred	33.
27. Nov. 1544.	Hing Herred	34.
19. Dec. 1556.	Vester Horne Herred	50.

Gamle Jydske Tingsvidner.

Har Syssel.

1.

7. April 1444.

Hr. Niels Eriksen til Langtinds Hustrus Oldemoder (Bedstemoder) havde forpligtet sig til aldrig at afhænde sit Gods, så længe hendes Datterdatter levede, uden med Samtykke af Hr. Erik Nielsen til Tim.

Wy Matz Symenson, fowet pa Harbo bøgdthyng, Klaws Podbusk, Jes Lam, Nys Hardbo, Krestern Nylson oc Per Brod gyøre alle mend widerlict, ad efter Gudz byrd mcdxliiij then neste tisdag efter palme søndag vor skykked pa forskrefne thing en welbyrdig man her Nyels Erikson af Longtynd rydder, esked, fek oc framledde et fwlt thyngs widne, sum wor Jes Anderson, Jes Nyelson, Mykkel Nyelson, Hagen, Krestern Jenson, Krestern Iwersson, Powel Person oc Knut j Nawer, thesse viij donde mend widnede endroglig (!) pa there tro oc sanden, ad the sandelig spurd hade, ad frw Karyn, her Nyels Eriksøns husfrw oldemoder, wor pa forskrefne thyng før hwn skøte bysp Krestern aff Rybe hende godz i Gedinghæreth oc kesde her Eryk Nyelsøn af Tym til syn rete wery oc til bant seg ther, ad hwn aller skulle afhende syt godz j noger made then stwnd, hendes dodoter lefde, sum forskrefne her Nyels nw hawer, wden meth her Erik Nyels[øns] raed oc fwlbord. Ad so gek, thet widne wj meth wore inseyle hengde for thette bref. Gywet oer, dag oc steth, sum forskrewet stoer.

3 utydelige Segl. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. Ginding Herred Nr. 37.

2. **9. Dec. 1444.**

Borbjerg Mølle var Hr. Niels Jepsen af Elkjærs rette Arvegods, og han solgte den aldrig, men den var påkæret på Tinge af Ejerne af Langtind. Jfr. Nr. 11.

Allæ men, thettæ breeff seer heldher høræ lesæ, helsæ wj Jes Lidhelson, foget pa Harbobythingh, Wil Anderson, borræmester ij Holstæbro, Crestiern Jenson, Jes Lam, Matis Smydh, Lawj Jenson, borghær ij thet samæsteth, Grawærs Person oc Per Jenson ewindhælig meth Gwdh. Kwngøræ wj allæ men ij thettæ obhen breeff, ath aar effther wors herræ aar m° cd° xliiij then wodhensdagh nest for sancte Lwcias dagh pa Harbobything war skikith for oss oc andhær fleræ godhæ men thennæ nerwerendes breffwiseer jen welbøræ swen, Jes Knudsson, foget pa Langthindh, fææk oc fram liedh jen opstandhæn thingswinnæ aff ottæ beskedhen dandhæ men lowligh vpkræwet aff stookæ, so som ær Michil Gundherson, Thøger Lam, Per Brødh, Lawj, Thørkel Jebson, borgher ij Holstæbro, Jes Matisson (?) ij Thindhæskwgh, Anders Iwærson ij Wenningh oc Crestiern Berthelson aff Ideem, hwilkæ fornæfnde godhæ men wonnæ pa theræ troo oc sannæ, thet thy hørdhæ oc saa pa Harbo bytingh indhen firæ stookæ, thet ottæ gamlæ godhæ dondhæ men aff thy æstæ (!) oc the besthæ ij herret oc ij bydhen ær, so som ær Haghen, Crestiern Jenson, Matis Person borgher ij Holstæbro, Grawærs Person af Moberig, Jes Tyrison aff Borberig, Somer aff Blokdal, Crestiern Person aff Wedherwm oc Anders Esbernson aff Borberig, hvikæ fornæfnde ottæ godhæ gamel donnæ men wonnæ pa theræ troo oc sannæ, thet Borberig møllæ war herræ Niels Jebson aff Ælkær hans rætthæ æræffgooz oc aldher fornæfnde her Niels Jebson aff Ælkær heldhær hans ærwingh aff hendhæ them fornæfnde møllæ anthen meth skoodhæ heldher meth saal ij nogher mathæ, før æn frwæ Inghærdh oc frwæ Ællæ aff Hadhenberig, fornæfnde her Niels Jebsons døtthær, the skøtthæ her Niels Erigson aff Longtynd fornæfnde møllæ. Item wondhæ the fornæfnde godhæ men pa troo oc sannæ, thet the hørdhæ oc saa pa fornæfnde thingh, thet the fornæfnde godhæ gamlæ dondhæ men wonnæ pa theræ troo oc sannæ, thet them fwl wedhæligh ær, thet Jes Erigson aff Longtyndh war

aa kærindh pa fornæfnde møllæ then stond han lewæth. Item wondhæ the fornæfnde godhæ men pa theræ troo oc sannæ, thet the hørdhæ oc saa pa fornæfnde thyngh, thet her Niels Erigson aff Longtyndh hawær wærth aa kærindh pa fornæfnde møllæ ij thij aar. Thet sa ær goghæn oc faræn som forscrewæth staar, thet windhæ wj meth worth insegel henget nedhen for thettæ breff. Datum vt supra.

Af Seglene er Nr. 1—4 og 6 bevarede, med Bomærker. Geh. Ark. Hjerm Herred Nr. 46.

3.

10. Maj 1475.

Lavhævd på Abildgård i Vejrum Sogn.

Alle men, thenne breff seer eller hører læsth, hælsæ wij Symen Jensson, thinghører po Hartsysel bydherthing, Cristiern Boloffsson, presth i Holstebro och byspens officialis ibidem, Nis Screder, Per Oby, Cristiern Mattisson, radman i Holstebro, Jep Jensson oc Offe Scriuer kærligh medh Gudh. Kwndgøre vy meth thette wort open breff anno domini mcd lxxv then odensdagh nest effther ascensionis domini, tha var skycket for oss och for flæræ gode men, sum tha nerwærendes var po fornæfnde thingh, thenne breffvisær Per Jebsson i Madgordh och hafdæ meth sigh sin hørings men inden alle iiij stokæ po fornæfnde Hartsysel bydher thingh, sum war Cristiern Smith oc Teloff Tymsson, och haffdæ handh j handh vinthet meth sammel røsth po theres gode tro och sandhæ, ath thæ hørdæ och so, at fornæfnde Per Jebsson gørdæ hans laghæhæfth, som foged och gode men fundæ hanum for ath gøræ meth rættæ logætiidh dags meth gillæ men och gæffue och godæ jordh æyer men, oc brasth ænghæn wærnæ, och indh vardhæ Abeldhgortz æy och hindher tiillæggæls, sum nw och aff gammel tiidh tiillæghen haffuer imellum iiij markæ skæl, fra Affsumgorthz jordh och til Brændægortz æy fra then thornebwskæ och then rwdh nedher i then madæ tiil Wyllemoss æy och æy Willæmossæ nogher jordh ther ath haffuæ, vesthen mæræ ther ath haffuæ, æn sum Abbeldh gordz jordh gangher østher och sum then røndh gongher nedher fro then thorneboskæ och y then mosæ, sum ligher westhen Wyllæmossæ gordh, fuldh deldh ther i haffue po Abeldgorthz vænnæ, sum andher æyer men. Item indh-

vardæ han ij agher østhen een pyth och jen tofftæ norden hoos, sum hans fadhers breff indh holdher, ther Hywel haffdæ aff hanum, thettæ fornæfnde jordh och gotz indhvardæ han for sin rættæ ærwæ gotz och ænghen man ther deeldh wdhi ath haffuæ, wden han och sin søskæn. Item indh vordhæ han Awsumdal och hindes tiillæggæls, sum nw och aff gammel tiidh tiil læghen haffuer imellum iiij markæskel vesthen fro Vyllæmossæ mark, och so jen grwndh nedher tiil Kwystrop mark tiil mytsydher wdh vydh væyæn, sum løbær tiil Vedrum kyrky och sinden tiil Lerop mark och vesther indh tiil Vedrum kyrky jordh vydh tagher, och fro then wæyæ, sum løbær fro Werumhool och sinder om Jamborgh, och sindher indh tiil Awsumdals jordh komer, och jen agher østher po Vedrum kyrki jordh, och so indh tiil Kraghæ hywæ och alth theth sindhen then væyæ ligher, sum løbær aff then daal tiil Vedrum kyrkæ sinden vydh Jamersborgh, for sin rættæ ærwæ gotz, och ænghen ther deldh wdhi ath haffue, wden han och hans søskæn vndhen ther wdhi alle then deeldh, sum Vedrum kyrky, Twies closther, Hwywel i Tamstrup hauer ther i meth rættæ, inden nogher kommer meth gammel gode breffue och kan vinthæ them ther indh meth rættæ. Thet so gik och for, thet hørde vy och so och vinde thet meth voræ jnzel hengendes for thette breff, meth fornæfnde Cristiern Smith och Teloffs Tymssons inzel. Datum ut supra.

Seglene fattes. Orig. på Perg. i Geh. Ark. Nørre Jylland Nr. 196.

4. 28. Juni 1480.

Lavhævd på 2 Gårde i Assehoved.

Alle men, thenne breff seer eller hører lesth, hælsæ wy Symen Jensson, tinghør po Hartsysel bydher tingh, Cristiern Laurisson, soghen presth i Bordberigh, Nis Palsson, borgemesther i Holstebro, Pouel Jwuel, Cristiern Smith, Cristiern Matisson, Per Oby, Moghens Hermansson, radhmen i Holstebro, Vysti Bwndæ, Oloff Scredher och Offe Scriuer, borgher ibidem, kerligh meth Gudh. Kwndgør vi meth thette vorth open breff anno domini mcd lxxx vigilia appostolorum Petri et Pauli tha var skicket for oss ok for flere godæ men, sum tha nærwærendes var po' fornæfnde tingh, byskeden man

Jes Bloberigh borghemesther i Holstebro hans hørings men, var inden iiij stokæ, sum var Niels Brwenøghæ ok Herman Scriuer ok haffdæ handh i handh ok vintet meth sammel røsth po theres godæ tro och rættæ sandæ, ath fornæfnde Jes Bloberigh borgemester i Holstebro gaff logh och eth logætiidh dags meth godæ jordh æyer men meth gille men ok gæffue, sum fogden aff Hartsysel bydher tingh ok godæ men fundæ hanum for ath gør meth ræthæ, ok indh vardæ tho gortz æye lighen i Assehoweth i byæn, jen nesth syndhen vydh Twies clostherz gotz, jen bygh i fornæfnde Asshowet och jen wbyghet lighen østhen gadhen och sindhen i fornæfnde by, och jen ængh ok grwndh lighen vesthen Presteberigh vadh norden aa ok indh tiil then store bærigh norden aa ok indh tiil then ængh, som vor Frwe kyrki i Rybæ tiil hør, sum brwgæs tiil Halkerss æye, och jen æng i Aasygh oc alle thæ ængi, sum ligher mellum Typehede och Asshoweth, sum før haffuer vereth brwghet til fornæfnde gordæ nw ok aff gamel tiidh, i hware thæ helsth ligher, for syn rættæ købæ jordh, sum hans hoffuet breff indh holder. Thet the so vintet, thet hørdæ vy och so ok vintne thet meth vore inzel henghen for thette breff meth fornæfnde Brwenøghæ och Herman Scriuers inzel. Datum ut supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Øster Herred Nr. 4.

5. **28. Juni 1503.**

Lavhævd paa Holmgaard med tilliggende Gods.

Alle men, thette breff ser eller hører lese, helse vij Las Nielsen, tinghør pa Hardbo byting, her Anders Cresternssen, Nis Tamssen, Jes Pouelssen, som borgemester ære, Paske Jwll, radman, Morthen Perssen, Oluff Ybssen, Jes Owssen, som borger ære, Nis Matssen, Nis Perssen, Esgi i Kongensgard oc Jeppe Scriwer kierlige met Gut oc kwngiør for alle i thette wort opne breff aar effter Gutz børd md 3^{io} then othensdag nest effter sancti Johannis dag Baptiste war skicket for oss oc for flere dannemen, som then tiid forscrefne byting søckte, velbørdige man Malti Jwel i Holmgard, hwilken som lofflig esket oc fyck eet fult oc vvilduge tings vyntne aff viij dannemen, lofflig

framkraffd aff stocke, som var Paske Jwll, Morthen Perssen, Oluff Ybssen, Nis Matssen, Jes Owssen, Jes Cristernssen, Las Ywerssen oc Nis Cristernssen. Thesse forscrefne dannemen framginge och samdrectelig vonde pa theris gode tro oc sanding, ath the hørde och saa samme dag pa forscrefne byting, ath forscrefne Maltij Jwll hans lagheffdes høring, som var Jes Michelssen i Langborig oc Greers Tymmerman ibidem, the var innen fyre stocke oc lydelig vonde pa theris gode tro, seel oc sanding, ath thy neruærendes hoos vare i Holmgard then tiisdag nest effter sancte Mikelsdag, hørde oc saa, ath forscrefne Malti Jwll giorde sin lagheffd ther selff tolte lofftiidh dags met gode ridermentz men, bønder oc seel eyger, som fogden oc gode men fandh hannum for rette pa tingi ath gøre effter logen, oc brast hannum inghen loff eller vern i nogre mode, oc indvorde han met sin lagheffd Holmgard i Myøborig sogen met alle syne rette tilligelss met gorde oc garstheder, øde og bøgit, met Holmgardes mølle oc jen øde møllestedt owen fore, met dam oc damsbondh til mølle oc møllestedt, flod oc flodstedt, owen oc neden. Thette forscrefne gotz fyre vegne til markeskel, som er østhen fra Drydi aa oc saa øster wpp til adelvey, som løber østhen om Vamkier oc ind til Hvisten høw, och saa nør fra beck, som løber søndhen om Vesterholm oc sønden om Østerholm oc saa nør ath til Lile Stawdall, som ganger opp fra Drydi aa, oc øster til Rørwadh, vntaghen Guldengh til Myøborig kirky oc tho agre owen for til forscrefne kirky.

Item inwarde han jen gard, som Per Lassen nw i boor østhen Nordhenberig, oc jen gard, som Cristern Perssen nw i boor østhen Bassens met alle theris rette til ligells østhen fra Nordhenberig oc østhen fra Nordenberigs kirkivey, hwstedh oc garstedt, ager oc engh østher oc søndher ath til Adelhede tager vidh och iiij agre melom Norderberigs kirkivey oc Holmgardes kirkivey i then tofft sønden vidh Nordenberig oc sidhen ath haffue i wdhmark, som the haffue i jndmark, vntagen Mæretz tofft oc hennes hwstedt oc æng for nør ende oc tho agre nest vesthen Mæretz tofft til Myøborig kirki och sidhen tho agre ther nest vesthen til then gard, som Per Ybssen nw iboor.

Item indwarde han jen gard, som Nis Anderssen nu iboor, søndhen og vesthen Hølkedall lige god i hwstedt oc gardstedt,

gaade, ager oc eng, foorte oc fællet i wthmark oc indmark vidh Hølkedall. Item Løklundh tofft, som anden ænde vender øster oc annen ende vester pa the agre, halff deel aff the agre pa Løcklvndes tofft til forscrefne gard vidh Hølkedall, vnttaghen ij agre pa Løclvndes tofft til Myøborig kirki oc kirkins ængh oc biscopens eng innen marckeskel. Item indvarde han v agre søndhen vidh Hywlie høff oc jen ager nordhen vidh Slichmose, søndhen fra then vey, som løber fra Myøborig kirki oc til Sløoh. Item jen ager søndhen Klockierkelde oc hodoms ager for nør ænde. Item iiij agre paa Kolsberig østhen vidh then gamel dygæ pa Kolsberig, som vey mødes, som løber fra Holmgord oc Nordhenberig, oc hodoms ager for nør ænde. Item iiij agre paa Fareberig mark oc iiij skaar i Plætte oc ij østhen vidh steen oc ij vesthen vidh sten. Item jen æng i Dridikier i Kolsbeck mark, som er ix skaar, som liger melom Prestegard eng oc then gards eng i Krarup, som Cristern Jenssen nw i boor. Item xiiij skaar østhen fra Drydikier melom Closter æng oc kirkins æng, som aff er stenet oc haseth. Item xij skar, som skywder paa aa vesthen vidh Fowelsyg. Item viij skaar paa Fowelsygh. Item iiij skaar østhen pa Fowelsygh. Item vj skaar søndhersth paa Skydensøø, som løber i giømen fra land oc til aan. Item xj skaar nordest pa Skydhensøø, som vender pa Tawelbord. Item iiij skaar i Swebreb fra myt paa eng oc saa til aan. Item iiij skaar vnder Heselberig. Item xxiiij skaar i Tawelbord søndhersth Swebreb nest aan. Item xv skaar nordest i Swebreb, som kalles Tawelbord. Item lxxviij skaar nest vesthen Engern vadh. Item lxxix skaar i Lile Tywkier østhen Biørnkier. Item Østerkelle ængh xxxviij skaar. Item sywsynne tywe skaar nest østhen Fæwadkier. Item eloff synnestywe skaar oc ij skaar, som liger bodh østhen Fæwadh oc vesthen Fæwadh oc nør wpp saa lanckt, som grabet ær oc æng ganger. Item lxxxxv skaar, som heder Kragengh østhen Mølbech strøm. Item ij skaar mynne en nysynnestywe skaar nest vesthen Mølbeck strøm oc wpp meth Møllebeck strøm til wadhet. Item halffdel aff jen eng vesthen Lile Stabelvadh vnder Løohlwndes tofft. Item viij skaar mellom Myøborig møllestedt oc Scredergard. Item ij engi barde i Clokekier maye. Item jen ængbarde nordest i i Clokkier may. Item iiij skaar, then may mellom Preste-

gard oc Krarup vesthen vidh strømgang. Item jen ager sønderst i Vagenstofft..

Item Sønderstrvp meth alle syne rette tilligæls meth ager, eng, foort og fællede, wdhmark oc indhmark, som nw til liger oc leyet haffuer i gamel tiidh. Item ij engi deele østhen fra Engivadh norden wpp meth Myøborig aa til Hestebeck aa oc saa wpp meth Hestebech aa til jen heedeholm, som ligger wdhy kierret vesthen vidh aan, som slaar bwlgraff paa holm, vnttagen Tørrelswyg oc vnttagen jen tønde bywg til Myøborig kirki aff then ene engh vidh Hestebech aa. Item indwarde han xxiiij engideel fra Oderswadh oc til Holmgards kirkivaas. Item ij engideel østhen oc søndhen vidh vasen oc søndhen vidh becken. Item xij engi deel, som liger i Klockier may oc norden Prestofft i then may. Item jen engideel i Krarvp may. Item jen ager i Krwgdal meloom tho lywngeromp. Item en ager nest vesthen vidh holvey, som løber wpp ath Kirkiberig, oc en hodomsager for sønder ende. Item jen ager ligendes jet got skiffte neden Kirkeberig østhen vidh veyen oc norden wpp til en stor sten. Item the smaa støcker ager sønden then syg, som løber fra Bieremose oc til Prestgarden. Item jen stor ager for theris sønder ende, som the smaa pa støter, som ganger vester i giømen til dyget vesthen kirkivey. Item ij agre pa Langeager. Item iiij agre i Torodal. Item xx agre fra Ørnkwle berig oc til Sønderstrops hesegards dyge oc en hodoms ager for vester ende. Item iiij agre nest vesthen Sønderstrup oc hodoms ager for nør ende. Item Sønderstrvp aabøgi tofft østhen och norden garden, til biscopens jenmerky jord vidtager, oc saa møgit ager jord, som hwn hawer paa brem norden fra then sønderste høff oc saa nør, til Adelhedh tager vidh. Then tofft, ager jord rinth wth i gømel, wnttagen x agre til then gard, som Per Ybssen nw i boor. Item indvarde han ix agre, som støtter pa Tørodal, anen ende sønder oc anen ende nør neden for Bremmose. Item indvarde han then gard, som Symen Smydh nw i boor melom Prestgard oc Sønderstrvp met alle syne rette til ligels meth ager oc eng, foort oc fellet i wdhmark oc indmark, intet wnttagen i nogre made, oc then tofft vesthen og sønden vidh then gard, som Symen Smyd nw i boor, som om er dyget sønden oc vesthen oc norden. Item xj agre nest sønden vidh forscrefne gard oc jen stor

ager sønden ther fraa, som heder Langsoms ager oc moget (!) ager jordh, som liger øster fra Sønderstrvps jord pa Lange ager til Adelhede tager vidh, wnttagen tho agre til closters gard, som Jens Brandi nw i boor, oc jen ager til biscopens gard, som Per Ybssen nw i boor. Item indhwarde han vij agre nest sønden vidh then sønderst høff pa Bremme. Item iiij skaar norden Prestegard i then may. Item iiij skaar i then samme may, som the andre iiij skaar liger wdhi norden Prestegard. Item iiij skaar vesthen then tofft, som liger vesthen vidh Prestegord, som ganger ower strømen bod østhen oc vesthen til landh. Item xij skaar søndhen Prestegard, Klockier maye. Item ij ængi borde vesthen for then engh. Item xij skaar i Klockier maye sønden fra then annen eng. Item viij skaar vesterst i Amstrvplvndh.

Item jen gard, som Jes Gyrial nw i boer i Torp, som liger sønderst oc østherst i byen, meth alle syne rette tilligels, ager oc engh i wdhmark oc indmark, inthet wntagen i nogre made. Item aabygi tofft norden fra garden oc vesthen Kempihøff saa lanct vester, som ager vender sønder oc nør paa then tofft, oc østhen oc norden vidh forscrefne høff til Adelhee vender nør, til Bratzens jenmerkys jord vidhtager. Item xxxxxvj skaar, som skywder paa Tange søø østhen oc norden Feederbeck. Item xxxij oc tywe skaar, som skywder oc pa Tange søø, østhen oc norden Feederbech. Item viij skaar søndhen Oderswadh nest sønden the fyre skaar, som liger til Sønderstrvp. Item xvij skaar østhen oc norden Fowelsyg. Item xvj skaar oc østhen oc norden Fowelsygh. Item xxxviij skaar som kalles Tawelbord, som skywder nordhen pa Skydensøø. Item iiij skaar, som skywder pa Tawelbord sønderst i Swebreb. Item iiij skaar norden ther fra i Swebreb, som løber fra landh oc til aan. Item iiij skaar vnder Heselberig. Item iiij skaar vidh Oderholm nest østhen vidh sten. Item xviij skaar, som kalles Veyengh. Item ij skaar i Møgeleng krog pa lengest fall. Item iiij skaar i Volsfood. Item xvj skaar i Møgeleng. Item jen oc tywe skaar nederst i Brylengh. Item vij skaar oc saa i Brylengh. Item vij skaar igien oc saa i Brylengh. Item iiij skaar i Hoole engh. Item xxiiij skaar søndhen Kolsbech strøm. Item xvj skaar oc saa søndhen Kolsbeck strøm. Item lxij skaar oc saa søndhen Kolsbeck strøm,

som liger vndher Velekiel dall. Item xxxxvij skaar oc saa søndhen Kolsbech strøm. Item ij skaar mynne en sywsynnetywe skaar neden for Rotmose.

Item then gard, som Per Vinter nw i boor melom Torp oc Kolsbech, meth alle syne rette til ligels i wdhmark og indhmark, intet wnttagen, oc hennes abøgi tofft vesthen fra garden, til twerager vender, oc saa nør saa lancth, som then ager tofft ganger nedher til engh, oc saa østher oc nør til Tyre høff. Item xiiij skaar owen for Rønkier vygh. Item iij skaar i Rønkiervyg østerst, som løber fra landh oc til aan. Item then eng, som liger vesthen fra then gard, som Søwrin Jwll i boor i Torp, oc saa norden neder meth bech til the fyre skaar, som liger til then gard, som Jes Matsen i boor, halffdeel aff then eng oc v skaar vesthen Hooleng. Item xij skaar vesthen Grebs engh nordhen vidh then beck, som løber neder fraa Torp. Item xxxxxviij skaar vidh then gards eng, som Nis Matssen nw i boor, som kalles Kiele eng. Item xij skaar østhen vidh then bech, som løber østhen om Stentersholm. Item thy skaar vndher Bøwelberig. Item xix skaar, som kalles Pelle engh. Item ij skaar norden Pelle eng. Item Store Closter vygh xvj skaar. Item Lile Closter vyg vj skaar. Item viij skaar vesthen fra Drydirøø i Torp mark. Item iiij skaar i Drydirøø. Item xix skaar oc saa i Drydi røø. Item vij skaar oc saa ther fraa i Drydi røø. Item xvj skaar vesthen Drydihøl oc vesthen Amstrup engh. Item ij skaar østhen Drydihøl i Drydikier. Item sidhen ij skaar ther fraa i Drydikier. Item ix skaar, som kallis Tauelbord. Item ix skaar nest vesthen til Tøveng. Item xxxxviij skaar søndhen Kolsbech strøm. Item lx skaar oc saa sønden Kolsbech strøm neden Kraghøff. Item viij skaar oc saa søndhen Kolsbeck strøm. Item xxxix skaar oc saa søndhen Kolsbech strøm. Item xxiiij skaar oc saa søndhen Kolsbech strøm. Item vj oc tywe skaar vesthen Kolsbech vadh. Item xiiij skaar østhen Kolsbech vadh. Item then lidhen hoffdel østhen vid Flønder aa och vesthen oc norden fra Brogard i Krogsmark. Item en andhen hoffde deel søndhen ther fraa vesthen oc norden fraa Brogard xj oc tywe skaar. Item Vaasængh vesthen Brogard lxxx skaar, som gaar fra aan oc til landh. Item Bwre engh xxxxxvj skaar, som gaar fra aan oc til landh. Item jen hoffde deel

i Riisbech kier xxiiij skaar. Item jen annen hoffdedeel i i Riisbech kier xxviij skaar. Item Store Slette ængh ij skaar oc sexsynnetywe skaar.

Item indwarde han jen gard i Lile Stoffdall norden Stoffdall bech, som Mikel Knwtssen nw i boor, meth alle syne rette tilligels meth ager oc engh oc eng i Lile Stoffdal op meth becken indh til Rørwadh oc eng søndhen oc østhen op meth Drydi til Flønderøre vedel oc foort och fælede ath haffue i vdhmark, som hvn haffuer i indhmark.

Item indvarde han jen gardstedt vesthen Drydy melom bech meth alle syne rette tilligels, ager oc engh fra Flønderøre vedel norden oc vesthen vidh Drydi aa neder meth Drydi aa oc til Lilebech nest owen for Drydi vadh oc engh, søndhen oc østhen vidh Lilebech, nør op meth bech saa lancth, som beken ganger, oc saa Mytmose opp, til vey kommer fra Flønderøre vedel, och foort oc fælet ath haffue i wdhmark, som hwn haffuer i jndmark. Item jen dam wdhi Lile Stowdal oc jen annen dam neden for i Drydi meth dam oc damsbondh, flod oc flodstedt, owen oc neden.

Thette forscrefne gotz indwarde han for hans arwegotz oc kiøbegotz oc wdh soor han alle men inghen deel eller rethhed ther wdhi ath haffue i nogre [made] mere en som forscrewet staar. Item indwarde han sig j foorte til Sønderstrup oc til thet gotz vidh Bossens meth andræ seleyer i Myøborigh nør ath til Hvisthen høff oc nør oc østher til then dall, som liger myt i mellom Halskøth daal oc Sywikier, oc saa sønder och øster til then hedeholm, som liger vesthen Hestbech aa i kier, som then bwlgroff stander paa. Och var forscrefne lagheffd lofflig tilbøden trøy samfold ting til Skodborig hæretz tingh, som han skeligh bewiiste meth ix danne men oc danne svenne vvyldige samme dag pa forscrefne byting oc melte forscrefne høring hans lagheffd vidh mackt ath bliffue, saa lengi hvn lofflig røgges aff biscop och beste bygdemen vvylduge. At thesse forscrefne viij dannemen saa for oss vonde, som forscrewet, til ydermere vyntnesbørd hengi vy vores jngsegel nedhen for thette breff. Datum anno, die et loco ut supra.

Seglene er alle mutilerede. 12 Huller til at hænge Seglene i, men kun 11 Seglremme, ligesom Brevet kun nævner 11 Udstedere. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. Danske Selskabs Membraner.

Skodborg Herred.

6.

16. Dec. 1476.

Ejler Juel tager Tingsvidne, at Fru Bendit (Jensdatter, Stenfelds Efterleverske) har skødet sine Sønner al sin Ret i Flynder og Lomborg Møller og overladt dem hvad hun fik til Låns på sit Arvegods i Thy, men at Ejler Juel intet fik paa sin Hustrus Vegne.

Alle men, thette breff seer heller hører lesse, hielser wij Matis Nilsson, fowet pa Skodborg hærets ting, Lyder Jwl, prest oc prier i Gwdom closter, Cristern Krabbe, aff waben, Nis Wistison, Jeip Bongh, Per Winter, Jes Person, Jep Persson i Ørsse oc Cristern Scriwer kierligh meth Guth. Kwngør wij meth thette wort opne breff, ath aar effther Gwss byrdh mcdlxxvj then neste mandagh for sancte Thomes dagh apostoli for osse och flere godhe men, swm thaa ting søcte, skycket war welbyrdigh man Eller Jwl, esket och fech jeth fwlth things winne aff otte dannemen, swm war Cristern Krabbe, Nis Wistisson, Jep Bong, Matis Powelsson, Las Lawrisson, Jes Persson, Las Lawrisson og Las Seurensson. Tesse fornefnde atta men samdrecteligh wonne for osse paa fornefnde dagh och steeth paa theris gode throo och sanne, atth thee nerwerindes war paa fornefnde ting samme dagh, hørde och saa, ath welbyrdwgh qwinne hostro Bendyt war pa fornefnde ting ok lydeligh kwngiorde och tiil stooth, ath hwn hawff gywet Cristern Steen och Jes Steen alle henners rettehed i Flynner mølle oc i Longborg mølle och saa myghet aff henners skyfftte gwss, swm skyller xxv ørtte korn tiil arligh skyldh, och hawffer forneffnde Eller Jwl enghen wederligh footh ther for paa hans hostros weghen i noger made antwgh meth jordh gwess heller meth penning. Item tiil stooth och fornefnde hostro Bendiith, ath hwn vdsootte hennerss arwe gwess i Thøø, swm war Gietrwph gardh oc alth annet gwoss, swm hwn i Thøø hawff tiil pant tiil Westerwigh closter for thoo hwndreth mark, och them fynge hwn Cristern Steen och Jes Steen henners sønner tiil theris behoff, och fornefnde Eller Jwl fynge ey noger wederligh paa syn hostros wegen i noger made ther fore. Ath fornefnde otte men saa for osse wonne, thet hørde

wij och saa och thet winne wij meth warth jnssel hengendis for thette breff.

Langebeks Afskrift af Orig. i Danske Kancellis Arkiv. I det andet Segl var Juelernes Vaaben.

7. **7. Feb. 1491.**

Fru Bendit af Bekmark pantsætter Jens Spend 4 Gaarde.

Alle men, thette breff see eller høre lesses, hielse wi Kield Iwersson, høffwitzman paa Bøgling oc then dag tinghører paa Skodborg herrets ting, Oloff Rytter aff Kabel, Nielss Kiøbe af Østerball, vepner, Matss Nielson i Ørss, Nis Vistesson, Anders Jwd i Bøgling oc Morthen Powelson ewinnelig meth Gwd oc kwngøre wi meth thette wort obne breff aar efter Gwdz byrd mcdxc primo then mandag nest efter wor Frwe dag purificacionis tha wor skicket for oss oc for flere gode men welbyrdug man Jens Spend aff Raming gord, esket oc fek en vwillig tings winne aff viij danne men, som vor Oloff Rytther, Nis Vistesson, Anders Jwd, Morthen Powelson, Michel Persson, Thames Persson, Anders Michelson i Flynder oc Per Mowensson i Longborg, hwilke fornæfnde viij danne men wnne samdrectelig paa theres gode tro, sell oc rette sanne, at them fwlt witterligt er oc nerwerendes hoss wor paa fornæfnde ting, hørde oc soghæ, at welbyrdug qwinne hwstru Benditte aff Beckmark vor jnnen alle fire stocke paa Skodborg herretz ting, i goth ly kwngøre oc lydelig til stod, at hwn haffde saath fornæfnde Jens Spend iiij gordhæ wti en frij bileggelig pant at nyde, brwgge oc beholde, meth alle ord oc artickell, som hynnes breff vdwisser oc jndholdher, oc kendes fornæfnde hwstru Benditte seg at haffwe up born gwld oc penning aldelss efter hynnes nøge, som hynnes breffwe vdwisser oc jndholdher, oc kwngøre fornæfnde hwstru Benditte, at hwn hagd aldrig af hendhæ seg thet fornæfnde gotz anthen til køp eller til pant, føre fornæfnde Jens Spend fek thet i vere, i noger made. At fornæfnde viij donne men saa for oss wnne, som forskrefne stoer, thet hørde wi oc soghæ oc thet winne wi meth wor indzegel henghendes nedhen for thette wort obne breff. Scriptum et datum die et loco sub anno domini ut supra.

Det andet Segl er bevaret utydeligt. Geh. Ark. Skodborg Herred Nr. 26.

8. **27. Dec. 1492.**

Møjborg Sognevidne, at Kristiern Sten og hans Arvinger har haft Lundgaard ulastet og ukæret, siden han fik den af Jes Juel i Møjborg.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, hielsse wi Crestern Staphensson, soghne prest i Myøborg, Twe Morthensson, Lass Knwtsson, Jep Jensson, Jess Krabbe oc Jens Juel ewinnelig med Gwd oc kwngører wi medh thette wort obne breff aar efter Gwdz byrd mcdxc tercio then fredag som vor sancti Johannis dag apostoli et ewangeliste, tha wor skicket for oss paa Myøborg kirkesteffne welbyrdighæ man Malti Jwel, esket oc fek en vwillig soghne winne aff xv vwillige dannemen, som vore Staphen Nielsson, Twe Morthensson, Swen Lasson, Per Baggi, Crestern Jensson i Kielsbeck, Staphen Vryd, Jep Jensson, Nis Jwel, Thames Nielsson, Per Winther, Thames Espersson, Crestern Matsson, Lass Baggi, Lass Landbo oc Jess Krabbe, hwilke fornæfnde xv vwillige dannemen wnne samdrectelige paa theris gode tro, sell oc rette sanne, at them fwlt witterligt er, at Crestern Steen oc hans arffwinge haffuer hagd Lwngord oc hynnes rette tilligelse i theris frij haffwen verre vlast oc vkierd aff alle men, sidhen thet første han fek thet i verre aff Jess Jwel i Myøborg, oc ey ther er vondhen ager eller eng fraa fornæfnde Lwngord nogersted i rette, siden Crestern Steen fek thet i vere aff fornæfnde Jess Jwel, til thenne dag. At fornæfnde men saa for oss wnne, som forscreffwen stor, thet hørde wi oc soghæ oc thet winne wi meth wort jndzegel henghendes nedhen for thette wort obne breff. Scriptum et datum die et loco ut supra.

Seglene fattes. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. Danske Selsk. Membraner.

Vandfuld Herred.

9. **23. Nov. 1499.**

Kammersgaard i Hygum Sogn er ret Bondeeje, og et Stokkenævn og Tingsvidne paa denne Gaard er tagne i ret Guds Sandhed.

Alle men, thette breff ser æller høre læsse, helse wi Jep Cristhenson, som then dagh thinghør [er wor] til Wandfolk herres tingh, och mene allmo, som byger och boer i Wandfolherret, kierligh meth Gwd och kwngøre wi, ath ar

æfther Gvds burdh mcdxcix then løffverdagh, som wor pa sancti Clæmens dagh, indhen alle fire stocke pa fornæfnde tingh wor skecket beskeen man Per Swensson, hwilke som loffligh esketh j try samfoly(?) ting och fæk jeth fulth stocke næffdh aff fire och xx dane men, som loffligh worth opnænffdh aff tinghe, som først er Mouris Morthenson, Las Jenson i Byskoff, Per Espson(?) i . . . . . , Per Lvnd ibidem, Powel Cresthenson, Per Powelson, Thames Jenson, Michil Jenson, Andhers Jenson, Per Espersson(?), Nis Jenson i Wandbvrgh, Nis Powelson ibidem, Cresthen Hwggher, Bertil Cresthenson, Mattis Person i Diøbe, Cresthen Person ibidem, Las Jenson i Skomos, Jes Cresthenson i Diøbe Slætt, Cresthen Smedh och Esky Hvgher i Wandbvrigh, hwilke fornæfnde fire och xx dannemen och menne herres men meth theres(!) wonne pa theres godhe tro, siel och retthe sanne, och er them fwll wittherlich, ath the haffve hørth och santh spwrth aff theres far och foræller, ath Kamers gordh i Høgum soghen liginnes er retthe bøndher eye och haffver verth last och kierdh her til Wandfolk herres tingh, ar fra ar, sidhen then fornæfnde gordh kam til bysdom. Item er thet os fwl wittherlith, ath then stocknæffdh, som Cresthen Kuode togh, och jeth tings wittne, som lydher pa fornæfnde gordh, som breffven vdh wisser, ther ære thaghen i retthe Gvds sanen. Thil ydher mere bewissingh, ath so er i sandhedh, tha ladhe wi henge worth herres indsel nedhen for thette breff, hwilke som wort loffligh esket i try samfolz tingh, och mene herres men sade ther jaa til. Giffvet ar och dag, som for screffwet standher.

Seglene fattes. Geh. Ark. Vester Herred Nr. 12.

10. 27. Feb. 1535.

Fuldmagt til at hylde Kristian III paa Viborg Landsting.

Alle menige bøndher oc almowe, som byge oc boendes er i Wandfolkherret, giør alle wittherlig met thette worth obne breff aar efther Gwdz byrd mdxxxv lørdag nest efther sancti Mathie apostoli dag, wi war forsamlet paa Wandfolkherres ting, oc er thet alle wort rad oc samtycky, at Jens Nielssen i Castbierig, herres foghet i Wandfolkherret, Jens Knwde i Døbe, Cristern Swendsen i Hygwm, Jess Perssen i Engbierg oc Per Lassen i Fieltring, at thij mødher paa Wi-

borg lantzting lørdag nest for midfast søndag nest kommendes oc hylle wort kereste nadigste herre koning Cristern, konge Frericks søn, for konge oc herre, oc wil wij were hannum hørige oc lydiig efther wort ydherste mackt, medhen wi løfue, som oss bør at giøre i alle made, oc giøre wi fore skrefne mend fwlt myndig at talle alle wort ord paa forskrefne lantzting. Til winesbyrd trøcker wi wort herres indzegel nedhen paa thette breff.

Herredets Segl, en 6oddet Stjerne over 2 Bølger (sml. Stjernejulernes Vaaben) er påtrykt. Geh. Ark. Hyldinger Nr. 18.6.

Hjerm Herred.

11. **8. Feb. 1438.**

Fru Inger Nielsdatter, Niels Qvies Efterleverske, lavbød en Del Bøndergods og skødede det derpå til Niels Eriksen af Langtind.

Allæ mæn, thettæ breff seer ællær høræ læsæs, helsær wy Torstæn Pedersøn, fowet j Herum hæreth, Niels Andersøn, prestær, Laghæ Jebsøn, Las Martinsøn, wæbnær, Jes Thytbo, Peder Hwith, Las Bosøn ok Swen Jensøn ewindeligh meth Guth. Thet skal allæ mæn witherligh wæræ nw æræ ok kommæ skullæ, ath aar æfter Gutz byrth twsin firæ hwndræth thretyæ paa thet otnæ thæn lywerdagh næst æfter køndermys dagh war skikket for os ok fleræ gothæ mæn paa Hærum hæreths tyngh en wælbørdigh man Niels Eriksøn aff Langhtynd, eskyth eth fwlth tynghs withnæ, fæk oc framliddæ lofligh wppkræwet meth ottæ beskædæn mæn, so sum war Swen Jensøn, Magns j Gymsingh, Jes Høst, Peder Thomæsøn, Greyærs Nielsøn, Las Bosøn, Jepp Pedersøn oc Peder Jensøn i Wærum, hwilkæ ottæ forscrefnæ mæn wonnæ paa theræ siæl oc gothæ tro, ath en wælburdigh quinnæ frwæ Ingerth Nielsdater, Peder Quyæs æfterlewer, hawthæ lowligh ladet laubythæ syth godz, hwilket hwn siælff til stodh meth hænnæs læwinnæ røsth ynnæn firæ stokkæ paa fornæfndæ Hærum hæreths tyngh, thæ(!) efter hænnæs søstærs oc fleræ wænnærs rath skødet hwn lowligh fornæfndæ Niels Eriksøn oc hans arwingh alt hænnæs godz til ewærdeligh eyæ, ee hwaræ thet liggær j Herum hæreth, øthæ oc bøgæth, pantægodz oc eyæ godz, ok en hænnæs gord j Hyngæhæreth j

Stathæll sogæn, sum kallæs Fowælbergh, meth allæs deræ tilliggelsæ, woth oc thyrth, entæ wndæntaget, alt thettæ fornæfndæ godz til banth fornæfndæ frwæ Yngerth sigh ok synæ arwingh jnnæn firæ stokke fornæfndæ Niels Erikson ok hans arwingh ath friæ ok frælssæ til ewærdæligh eyæ for allæ mæns til talæ, ther paa kan tælæ(!) meth rætthæ. Item skøtthæ frwæ Ingerth fornæfndæ Niels Eriksøn oc hans arwingh allæ hennæs ræthheth, sum hwn haver i Burbergh møllæ, Bukkædall ok Hasællwn, til ewærdeligh eyæ. Thet so gik ok foor jnnæn firæ stokkæ, som forscrewet star, thet hørdæ wy ok sogæ och thet withnæ wy meth wor jngæsiæl. Giwet aar, dagh ok stæth, sum for ær screwet.

Af Seglene fattes Nr. 1—2. Nr. 3 Saltenseernes Vaaben. Nr. 4 utydeligt, i Omskriften S. Lasse Mortinsøn; de andre Bomærker. Geh. Ark. Hjerm Herred Nr. 43. Udenpaa: Godz vdj Hanebæn sogn.

12.

1. Sept. 1443.

Fru Inger Nielsdatter af Hanbjerg skøder Borbjerg Mølle til Hr. Niels Eriksen af Langtind. Jfr. Nr. 9.

Allæ men, som thette breff ser eller hørær, helse egh Ingierdh Nilsdotther ewindeligh meth Gwth. Egh wedher kinner migh meth thette mith wbin breff, ath egh hawer soldh, skøth oc aldils wpp læth(?) til ewinnæligh eyæ en welborn man herræ Nilss Eriksson aff Longhtindh min møllæ, som ligher j Bordberigh soghen, ther man kaller Bordberræ møllæ, meth allæ synæ tilliggils, woth oc thørd, jnttæ wntaghen, hwilkæ møllæ migh til høræ aff rettæ arff effther min kieræ fadher herræ Nilss Jeebsson af Elkier oc effther min søsther frwæ Elle, ok kinniss egh, thet ath egh hawer wpp born for fornæfnde mølle fee oc fwlth werth alth effther min eghen nøghe. Item tilbindher egh migh oc minæ erwingh ath fry oc frelse fornæfnde herræ Nilss Eriksson oc hans rettæ erwingh then fornæfnde mølle til ewindeligh eye. Til wdhermer for warilss oc stadhfesteligheth tha hawer egh he[n]dh mith jnsigil nedhen for thitthæ breff meth beskedhen dannæ mens jnsigil, som er Jess Laam j Holstebro oc Niss Jeensson j Egybere. Gywith ar effther Gwthz biørdh mcdxliij po sancta Egidij hans dagh, som er confessor.

Det første Segl synes at være en Lilie i et Skjold. Nr. 2 fattes. Nr. 3 utydeligt. Geh. Ark. Hjerm Herred Nr. 44.

13. **11. April 1444.**

Den Tid, Kirken havde Borbjerg Mølle, blev denne lovlig lastet og påkæret paa Tinge.

Wj Willatz, fowet pa Iherumherrez thing, Nys Møg, Las Mortenson, wepnere, Grawers Skøtte, Per Tomson oc Suend Anderson gyøre alle mend widerligt, ad efter Gudz byrd mcdxliiij poske aften wor skykked pa fornefnd thing en welbyrdig man her Nyels Erikson af Longtynd rydder, fek oc fram ledde et fwlt thingx widne af viij vwillige dondemend, sum [er] Suend j Soler, Jep Jenson, Krestern Person, Anders Jenson, Grawers Knutson, Krestern Anderson, Nys Olefson oc Anders Nyelson, thesse viij wwillyge dondemend widnede endragtlig pa there tro oc sanden, ad them fwll widerligt wor oc j sanden spurd hade, ad Borberg mølle aller wor xxx oer j kirkens were fra then første tyd, hwn kom j kirkens were, oc so til sandmenden suore vm fornefnd mølle, oc then stwnd kyrken haden j were, tha wor hwn mestendeel j the oer lowlig lastet oc kyerd. Thet so gek, thet widne wj meth wore inseyle hengde for thette breff. Giwet oer, dag oc steth, sum forskrewet stoer.

Af Seglene er Nr. 4 og 5 bevarede. Geh. Ark. Hjerm Herred Nr. 45.

14. **26. April 1533.**

Vidisse af et Skøde paa Borbjerg Mølle. Jfr. Nr. 12.

Vii effterscreffne Jens Lassen y Ffoxingh, ffogiitt till Hierwm herritz ting, Las Cristhenssen y Dellerop, Viillattz Marquordssen i Blesbiærre, Jens Tomssen i Hie och Mychel Scriffuer kwngiør vy ffor alle meth thette vortt obne breff aar effther Gwdtz biirdt mdxxxiij then nesthe løffuerdag ffor sanctorum Ffiiliphy et Jacoby apostolorum dag paa fforscrefne ting ffor oss och ffliære dannemen var skiickett Seuren Marquordssen y Riihaffue, lofflig æskett och ffæcke eth tings vinne af viij vwilliige dannemendt paa velbiirdyghe mandtz veghen Axell Nyelssen tiil Langting, som var Per Mwnck y Quistrop, Viillattz Marquordssen i Blesbiærre, Mattis y Mwncksgordt, Seuren Jesperssen i Skiickiil, Twff Massen

y Giemsyng, Las Eriickssen i Verum, Cresthen Laussen ibidem och Per Bartiilssen y Ffoxing, hwiielcke fforscrefne viij dannemendt vonne paa theres tro och sanne, atthy nerwærindes haass var same dag paa fforscrefne ting, hørde och saa, att fforscrefne Seuren Marquordssen lodt læssæ en skyøde breff saa liidindes, som her effther screffne stor: Alle men, som thette breff ser eller hør liesse, helssen ieg Ingierdth Nielsdoter ewindelyg meth Gudt. Jeg vederkinder meg meth thette mytt obne breff, at jeg haffver soldt, skiøtth och aldiels oplatth tiil ewinneligh eyæ en velburdige mandt her Niels Eriickssen aff Langting myn mølle, som leger y Bordbiære soghen, ther mandt kaller Bordbiærig mølle, meth alle syn tiil legelse, vott och thwertt, jnthet vnttaghen, hwiielcke mølle meg tiil hør aff retthe arff effther myn kiere ffader her Niels Jebssen aff Elkiær och effther myn søster ffrw Ælle, och kindes ieg meg att haffue opborne ffor fforscrefne mølle ffæ och ffwltt værdt allt effther myn eghen viilly. Item tiilbinder ieg meg oc mynne arffwing atth ffrii och ffrelsse forscrefne herre Nyels Eriicssen oc hans arffwing then fforscrefne mølle tiil ewindeligy eyæ. Tiil vdermere fforvaring och stadffestelsse tha haffuer ieg hendh myt jndzegel nedhen ffor thette breff meth beskedhen dannemens indzegel, som er Jes Lam y Holstebroff och Nys Jenssen y Egybiære. Datum anno domini mcdxliij paa sancte Egedii hans dag, som er confessor. Item fframdiels vonne fforscrefne viij dannemen paa theres gode tro och sanne, at ty haffuer syett och hørdt, thet fforscrefne Seuren Marquordsen haffuer standhen threy samffol ting paa Hierwm herretz ting po fforscrefne Axel Nielssens veghen och eskett han attkom och bewiissing ffor paa Bordbiærre mølle, y hwo som ther haffuer tiil att seye, och ey ther kam noger bewiising eller attkom ffor paa dhy tiidh y noger madhe. Att fforscreffne dannemen saa ffor oss vonne, thet stadffester vii meth vore indzegel hengindes nedhen paa thette breff.

De 3 sidste Segl er bevarede som Bomærker, utydelige. Geh. Ark. Hjerm Herred Nr. 52.

Ginding Herred.

15. **9. April 1444.**

Hr. Niels Eriksens Hustrus Oldemoder har aldrig lavbudt det Gods, hun skødede til Biskop Kristiern i Ribe. Jfr. Nr. 1.

Wj Nys Laurenson, fowet pa Gedinghæretz thing, Las Mortenson, Nys Møg oc Grawers Skøtte gyøre alle mend widerlygt, ad efter Gudz byrd mcdxliiij skyer thorsdag pa Gedynghæretz thing wor skykked welbyrdig man her Nyels Erikson af Longtynd rydder, esked, fek oc fram ledde et fwlt thingxwidne, sum wor Mikkel j Bersholm, Las Anderson, Olef Ebson, Las Person, Matz Staffenson, Nys Matzson j Howgord, Hynrik Nyelson oc Krestern Esbernson, thesse viij dandemend widnede endragtlig pa there tro oc sanden, ad them fwll widerligt och sandelig spurd hade, ad frw Karyn, her Nyels Eryksøns husfrw oldemoder, aller lagbød eller loed lagbyd syt godz, huylked godz hwn skøtte bisp Krestern af Rybe, och aller meth hende frender fwlbord oc raed oc the ey ther ower wore, ther hwn thet forskrefne skøde giorde, oc widnede the, ad hende søster søn Erik Nyelson af Browstskow wor pa forskrefne [thing] inden fire stokke oc ylded oc lasted pa Geding hæretz thing, thet skyøde forskrefne hans moder søster giorde bisp Krestern. Ad so gek j alle made, thet widne wj meth wore inseyle hengde for thette breff. Gyuet oer, dag oc steth, sum forskreuet stoer.

Det 3. Segl er bevaret med et Skjold, hvori Sparre-Kaasernes Vaaben, hvis Omskrift har utydeligt S . . . Mwge. Geh. Ark. Ginding Herred Nr. 38.

16. **30. Dec. 1456.**

Hidtil har Biskoppens Ombudsmand altid selv hentet Bispegave hos Almuen, der aldrig har ført den til Kirken, førend Biskoppen i dette Aar har tvunget den dertil ved Kirkens Dom.

Wy Tygæ Begh, fowet po Gedingheres thing, Crestiern prior i Stubrup closter, Crestiern Knutson, Eyler Tun, Nis Jenson i Ramsink oc Nis Scerm congiøre wy, at effter Gudz børdh mcdlvij then thorsdagh nest effter jywel war welbørdik man her Niels Ericson aff Tim ridder po Gedingheres thing, eskede, fek oc framlede eth fuldh thingz winnæ aff viij dannæ men, sum war aff the elstæ oc asstadichste j herit,

som war Michel Jenson, Staffen Josepson, Cresten Mowenson, Jes Person j Aal, Nis Esbørson, Jes Matson, Nis Skadh, Cresten Anderson, Jes Person oc Jes Anderson j Salæ, hwilke asstadigæ dannæ men wonnæ po theres tro oc senden, at them aller lenger mynnes oc aller lenger spøre konnæ aff nogher theres for elder, en bispens ommetzmen hauer hintet sin bisp gawe aff almowen til theres huss oc giwet rogh oc bygh, hwilket som the aff stedh konde kommæ, oc aller the plegde at føre j kirki, før nw j aar, bispen lodh trenge them ther til meth kirkens dom oc thes ghelikes wonnæ the menyge heritzmen. Scriptum vt supra.

4 Segl. Nr. 1 Bomærke, Nr. 2 fattes, Nr. 3 Stjernejulernes Vaaben, Nr. 4—5 fattes, Nr. 6 Galskøtternes Vaaben. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. Ginding Herred Nr. 41.

17. 18. Juni 1475.

Vidne af Ejsing Kirkegaard, at et Bol, som Hr. Niels Eriksen af Tim har fået af Biskop Thorlav i Viborg, er hans rette Gods.

Alle mend, thette breff seer eller hører lese, helse wi Lafredz, sogne prest j Exing, Anders Lafrendson, Bertel Tomsen oc Jes Cresternson ewyndelig meth Gud oc kundgiøre, ad efter Gudz byrd m oer cdlxxv then neste søndag for mydsomer for os [oc] flere gode mend wor skikked pa Exing kirke gord welbyrdig mand her Nyels Erikson af Tym ridder, fek oc framledde et sogne widne af viij wwildige dondemend, sum wor Jes Knøfs, Mykkel Madson, Crestern Pouelson, Per Lasson, Per Sewrynson, Crestern Mikkelson, Dynes Owson oc Anders Owson, hwilke endragtlige wodne pa there gode tro oc sanden, ad thet boel, sum fornæfnde her Nyels jtheliige oc ofte hawer gywed kiere pa, hwilked han fek af biskop Thorlof meth andeth godz, thet skyfte Willatz j Exing oc Las Person i Egeberj them j mellum til theres gorde oc bruges ther end til, oc wor ther engen eyermand meth, ther the gynge so ower oc skifted, oc thet er fornæfnde her Nyelses rete godz meth andeth han fek af bisp Thorlof. Ad so gek, thet widne wj meth wore jnseile hende pa thette bref. Datum ut supra.

Af Seglene har Nr. 1 Stjernejulernes Vaaben. De andre utydelige, men vistnok alle Bomærker. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. Ginding Herred Nr. 42.

18. 4. Avg. 1496.

Lavhævd paa Lille Bøge i Ryde Sogn.

Alle men, thette breff seer eller høræ læsæ, helsen wi Nes Scriffuer, foget paa Gidinghæritz tingh, Ies Knutson i Suel, Per Lasson, Jes Nielson i Traberigh, Nes Matson ok Søffryn Matson ewinnelig met Gud. Kwndgiøræ wi for alle men, som nw ere oc komme scall, met thette wort opne breff, at aar effter Gudz byrd mcdxcvj then torsdagh nest effter sanctæ Peders dagh ad uincula, tha wor skicket for oss oc for flere gode men paa forscrefne tingh besken swend Nes Lassøn, foget til Longtiend, huilken ther loglig esked oc fick jeth wuildigh tings witnæ aff viij danne men, som woræ Jes Nielson j Traberigh, Ies Knutson i Suel, Søffryn Matson, Mats Cresternson i Egeberigh, Sweningh Tyggisson i Tranum, Crestern Cresternson, Per Lasson och Tyggi Cresternson j Skawe. Thesse forscrefne viij wuildighe danne men vonnæ paa theris gode tro, siel oc seningen, ath the nerwerendes hoss woræ, hørde oc soffuæ same dag paa forscrefne tingh, ath Axel Nielsøns lagheffuetz hørings men woræ jnden firæ stockæ, som wor Michel Laurenson i Hasselholt gard och Jes Michelsson i Østerscow, the kundgjorde oc wonnæ paa theris gode tro, siel oc seningen, at the nerwerendes hoss woræ then mandagh nest til forne i Ryde sogen i ien gard, som hedher Lilde Bøgæ, hørde oc soffuæ, ath Axel Nielsøn giørde lagheffueth paa sin moders wegnæ frw Ingerd til Longtiend sielff tolfftæ met riddermentz men oc bønder oc sælægher, som fogeden oc gode men til hans hæritztingh fwnde hanum for rætte at giøræ, swa ath han inworde Lilde Bøgæ met gard oc gordsted, fiorthe oc fælet, Grydeagherscow och Pwddersker och tho agher oc ænghi, som presten lather brughe til Holmgard j Ryde march, saa møghet som til forscrefne Lilde Bøgæ laa, then tiid hwn wort pant satt til Ryde kirke, j scow oc i mark, wot eller tywrt, jnthet wndtagen, i huat thet helst er eller neffnes kand, som til forscrefne gard hører met rætte, ok hans moders forelders rætte gotz wor. Thet inworde han sin moder egendomen till, oc brast hanum engen wern, ok wor forscrefne lagheffuet logligh til boden thry samfelde tingh til forne och melte the hans lagheffuet stadigh at bliffue, saa

lenge hwn ryggis met vuildugh bispd (!) oc bigdemen effter logen. Quod ita vidimus et audiuimus, sigillis nostris presentibus jnferius appensis testamur. Datum anno, die et loco vt supra.

5 Segl. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. Ginding Herred Nr. 46.

19. 15. Sept. 1496.

Lavhævd paa Kronens rette Ledingsgods i Ginding Herred.

Kwndgiøre wij Niels Scriffuer, fogit til Geding herretz tingh, Jep Cristiernsson i Trabergh, Jep Tygisson, Wistij Nielsson, Las Cristiernsson, Swendh Matisson oc Matis Lasson i Hadderijs met thette wortt opne bref, aar effther Gwtz byrth mcdxc sexto then torssdag nest effther wor Frwe dag natiuitatis paa fornæfnde tingh war skickætt Jens Scriffuer, hwilken ther loffligh eskæt oc feck jeth wuildwgæ tings wintnæ aff viij dannemen, som war Matis Lasson, Per Lasson, Boo Nielsson, Thames Symensson, Vistij Nielsson, Hans Bwndh, Cristiern Andersson oc Staphen Persson. Tesse fornæfnde viij dannemen wontne paa theres godæ tro oc rette sannen, ath the hørde oc sow samme dag paa fornefnde tingh, at Jens Scriffuers loffhøringh, som war Oluff Tygisson wtj Eysingkier oc Per Sewerensson i Skierck, war indhen alle fire stockæ, kwndgiordæ oc tilstode, at the nerwærendes hoos ware, hørde oc sawe, at fornæfnde Jens Scriffuer giorde syn lagheffd met gode bønder oc sielffeyer oc indwarde thette effthersereffne gotz til kongen oc kronens rette letingsgotz oc rette bønder eye at wære, som er først two gordstedher oc ieth boolstedh i Stwbkier alle firæ wegne til marckmodæ, søndher til Kindsiigh oc Fogerholt marck wedtager oc wester til Ildzhworns marck wedtager. Item Mwncklyndett firæ wegnæ till marckmode, Vester Ronholtt met syn rette tilleggelsæ, Lille Lørkier alle firæ wegnæ til marckmode i Borrem soghen. Item Faarebeck met alle the øde hwstedher, som ther nw til brwges, som er Giffwelssborgh oc alle andhere byggestedher, som ther nw tillegger alle firæ wegnæ til markmode. Item two gordstedher kalles Hogagher met alle theres rette tilleggelssæ firæ wegnæ til marckmode. Item alle Stendis oc alle the øde byggesteder i Stendis by wthen jeth gordstedh, som er bygget til Langtindh. Item Kyndiseye i Bordberg soghen,

som er iij byggestedher wedh Hesælaa firæ wegnæ til marckmodæ oc ien bygget gordh søndhen Bordberg kirckæ, som Swend Atzersson nw i boor, met allæ theres tilliggelssæ, hwilken logheffd war loffligh tilbodett, festh oc fwndhen aff fornæfnde Geding herretztingh oc loffligh giord logtiidags och meltth the fornæfnde loff oc lagheffdh wed macht at bliffuæ, swo lengæ hwn ryggis met bisp oc wuildwge bygdemen, som thet seg bør effther loffuen. Til windesbyrt hengæ wij wore jntzegle nedhen for thette breff. Datum anno, die et loco vt supra.

1 Segl bevaret. Orig. paa Perg. i Geh.-Ark. Nørrejylland Nr. 212.

Hamrum Herred.

20.

5. Sept. 1495.

Lavhævd paa Kronens rette Ledingsgods i Hamrum Herred.

Kongiøre wij Las Nielsson, som then dag war foget til Hamrom herretz ting, Jeb Nielsson, sogenprest i Sneberg, Pedher j Sønding, prest ok official, Jes Hamrwm i Snebergh by, Per Begh, Nis Seueriinsson, Per Tygisson, Per Skawe oc Esgi Matisson met thette wort opne breff aar effter Gwdz byrd mcdxcv løffuerdag nest for wor Frwe dag natiuitatis Marie paa forscrefne ting war skicket Oloff Tygisson i Eysingker, esket ok feg jet wuildige tingswintne aff viij dannemen, som war Michel Nielsson, Bassi i Gelderopp, Crestiern Mattisson i Hørning, Crestiern Torstensson i Hamrwm, Las Persson, Esgi Matisson i Brendgard, Anders Nielsson i Swndz oc Nis Seuerensson, thesse forscrefne viij dannemen wontne paa theres gode tro oc rette sannen, at the hørde och sow samme dag vpa forscrefne ting, at sandmen i Hamrwm herret the kwndgiorde theres toff fwldrøget, the swore kronen oc kongen jet byggisted til i Vernhee oc hwer tridie ager oc hwer tridie gress ower alle Wernhee marck, hwilket eydom Seweren Persson i Skerck skulle haffue giffuet til Twitz closter for syn siel. Item kwndgorde oc forscrefne sandmen, at the swore two gardsted met theres rette tillegels wti Heselbergh til kongen oc kronen for rette letingss gotz, som prior i sancti Hans closter i Wiburg oc i sancti Hans

closter i Ribe korsbrøder talde paa for theres gotz. Item swore the oc jen gard til bwndhen oc kronen i Skarild, som kalles Øster Hølling, som Skarild kirkewerie kendes wed for kirkens gotz. Item tilstod forscrefne sandmen samme dag, at the ware lofflig tilfwld paa forscrefne garde oc gotz at giøre theres toff rettelig emellom bwndhen oc Gwtz hws, som thet seg bør effter loffuen, hwilket toff the fwldrøget oc giørde oc swore forscrefne gotz oc eydom til bondhen oc kronens rette letingsgotz. At swo er gangen oc faren, thet wintne wij met wor jntzegel hengendes nedhen for thette breff. Datum anno, die et loco vt supra.

3 Segl bevarede. Orig. paa Perg. i Geh.-Ark. Nørrejylland Nr. 210.

21. 30. Marts 1532.

Markskæl mellem Nestholt og tilstødende Marker.

Alle men, thette breff seer eller høre lesse, helsser wij Per Olosen aff Hollenholt, herressffoget po Hamerom heress ting, Morthen Grøn i Arnhodt, vepener, Neelss Lawerssen i Tanderop, vepener, Cristiern Matissen i Berck, Per Jensen i Eysingkier, Neelss Jensen i samesteth, Søwren Ericksen i Berck och Cristern Neelsen screffuer, met thette vort obene breff, ath aar effther Gwz biørd mdxxxij løffwer dag nest ffor sancte Marye Magdalene dag tha vor skicket ffor osse och ffor fflere gode men po forscrefne tingh, ath Suen Smedt i Nestholt esket och ffeck eth ffuldt tings vinde aff viij dande men, som ere Morthen Grøn i Arnhoodt, Neelss Lawerssen i Tanderop, vepener, Per Jensen i Eysyngkier, Neelss Jensen i samesteth, Søren Erecksen i Berck, Per Andersen i Kragsnap, Ereck Polsen i Hwolfflodt och Lass Jensen i Vndestrop, tesse fforscrefne viij dande men vonde po tieris gode tro, seel och rette sandhen, athij hørde och so same dag po fforscrefne ting, ath sandhe men i fforscrefne hereth, som ere Trogelss Michelsen, Lass Jensen, Suen Lassen, Gabreel Jensen, Cristern Matissen, Per Matissen och Cristern Poelsen i Brengordt, athij fwndhe(!) giorde tieris toffue och rette marck skeel, som thij haffde giorde torssdag nest til fforne vdi mellom Nestholt marck och Giøstrop marck, och imellom Nestholt marck och Hwndekier marck och imellom

Nestholt marck ock Skybeldt marck och imellom Nestholt marck och Arnhodt marck och imellom Nestholt marck och Vesther Sybebeck marck, och imellom Østher Sybibeck marck och Giøstrop marck. Fførst ath jen steen, sandemen sotte i Prestsyg at møtte strømee hort hoosse oen, och so same syg til møtte strøme i oen och so ffra same sten och so rette ope ath met Prestsyg ath møtte strøme til then andhen steen, sande men sotte i same syg, och so rette ope ath met same syg til møtte strøme til then tryde stien, sandemen sotte i same syg til møtte strøme, och rette so ath met Prestsyg ath møte strøme til then fierde steen, sande men sotte i same sig ath møtte strømee, och so søndher ath ope met en dalffolde til en stien, sande men sotte vesten i then høffue nest østen hoosse Vaskier tofft, och so søndher och vesther ath met then grøn vey til en stien, sande men sotte i then agherendhe po Vaskier tofthe, vesten hoosse then grøn veye, som ligher ffra Giøstrop och til Helstrop, och søndher och vesther ath jen stien, sandemen sotte po hieden hort hosse Vaskier tofft hort nordhen hoosse then lydel fflodesteth, och so vesther och søndher ath til jen stien, sande men sotte i en lidel mosse søndhen och østen hort hoosse Vaskier tofft hort søndhen hoosse en lidel fflodestedt, och so vesther och søndher ath til jen stien, sandemen sotte i then grønne mayee, och so vesther och søndher ath til jen stien, sandemen sotte i same grøn maye, och saa vesther ath til jen stien, sandemen sotte østen hoosse gammelle Hwndekier veylle søndhen hoosse then gammelle veye, och so vesther ath vde offuer gammelle Hwndekier veylle met jen gammelle veye til jen stien, sandemen sotte i then grønne maye søndhen hoosse Hwndekierryss offwen ffor jen gammelle veye, och so vesther ath til jen stien, sande men sotte i en mosse vesten hoosse Hwndekier rysse, och so vesther ath til jen stien, sande men sotte i jen eng offwen for Skybelde beck, och so vesther ath vdi Skybelde beck til møtte strømee och so nedher ath met then alle størsthe løpen beck ath møtte strømee och vdi Store oen ath møtte strømee och soo rette ope ath met then alle størst løpen oen ath møtte strøme til jen stien, sande men sotte i then gorde karrom, och so østher vde sønden til jen steen, som standher opo Tworendeborig,

ther fwnde(!) gjorde sande men i Hamerom heret teeris toffwe och rette marck skiel imellom Nestholt marck och Giøstrop marck och imellom Nestholt marck och Hwndekier marck och imellom Nestholt marck och Skybeld marck och imellom Nestholt marck och Arnhwoodt marck och imellom Nestholt marck och Vesther Sybyebeck marck och imellom Østher Sybyebeck marck och Giøstrop marck och vndetoge forscrefne sandemen alle stwge och alle siere kiøøbe vdi tesse fforscrefne marcke, som ffor standher screffweth. Ath thet so geck ffor osse vdi alle hande made, som ffor standher screffwen, thet hørde wij och so och vyndher wy thet meth . . . . . el hengendis for neydhen po thette vort obene breff.

Orig. på Perg. på Nestholt.

Ulborg Herred.

22. **15. Juli 1459.**

Ulborg Sognevidne, at Fru Ingeborg af Vosborg og Klavs Podebusk havde givet Stenfeld 5 Gaarde i Vederlag ved Opgørelse af deres Mellemværende.

Alle men, thetthæ breff seer eller hører læsæ, helsæ wy Wylium Cresternson, sogenprest j Wlborg soghen, Nis Holm oc Jes Wynter ewynnelik meth Gudh. Gøre wy alle gode men thet wetherlikt meth thetthæ wort obne breff, quod sub anno dominj m°.cd°.l° nono proprio die diuisionis apostolorum war skycket for vs ok for many flere gode men, som tha nerwerendes hoos ware po Vlborgh kyrkygardh, Crestern Powlson esket ok fek jet songen wynne po welbørdyghe mans wegen Claus Poodbusk aff Oosborgh xij dande men, som ware Jes Brwn, Jes Thusendhyert, Jes Powlson, Per Ebbyson aff Lystbek, Jes Screder, Swen Nielson, Knud Nielson, Jes Nielson, Mattis aff Holm, Las Ebbyson, Swen Person ok Nis Person, thessæ fornæfnde xij dande men wnde pa theres gode tro ok rette sannen, ad them ful wyttherlikt war, thet fruæ Ingheborgh aff Oosborgh ok Claws Poodhbusk wrde wynlik ok wel forlikt ad Vlborgh kyrky meth Steenfell om alle then gyald ok byggeningh eller reeghenskap, e

hwilke them j mellen war, ok Steenfell fek fem gordz ey til weerleggels aff fornæfnde fruæ Ingheborgh ok Claus Poodhbusk. Item wnde the fornæfnde men, ad the kun aller høør eller spøry, thet fruæ Ingheborgh ok Claws Poodbusk wrde Steenfell eller hans børn yddermeer plyktik antyk til gyald eller til loon, en tha betalet wrde. Jn cuius rej testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum anno, die et loco vt supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. D. Selskabs Membraner.

23. **26. Maj 1492.**

Skursnævn over de Gaarde, af hvilke der ikke er givet Leding og Setgærd og som ejes af Jes Blåbjerg i Holstebro.

Alle men, thette breff seer eller høør lese, helse wij Jess Nielsson, fogit paa Vlborg herritz ting, Per Iwersson i Staby, vepner, Crestiern Pouelsson j Husby, Crestiern Jepsson i Madom, Grauers Vilsson i Vlborg oc Jess Eysson met thette vort opne breff aar effther Gudz byrd mcdxc secundo løuerdag nest effther sancti Vrbani dag paa Vlborg herritz ting var skickith Jess Nielsson i Nesom, eskit oc fik eet fult tings vitne aff otte danne men, som ere Nis Matsson i Vlborg, Crestiern Howy, Per Howy, Jess Olufsson, Crestiern Nielsson i Garpdall, Crestiern Persson j Idwm, Jesper Crestiernsson ibidem, Nis Crestiernsson j Hestbierg, tesse forscrefne otte dannemen votne paa tieres gode tro oc sannen, at the neruerendes hooss var same dag paa forscrefne ting, soge oc hørde, at skwrss neffning j forscrefne herrit skwrde oc sagde j fældh Sandfer gordstet oc Sandfer møllestet, Korssgort i Vlborg sogen, Brwn Smitz eye j Øø, alt thet bonde gotz, som Jess Blobierg j Holstebro haffuer liggendes i forscrefne herrit, vthen Lidle Stenum oc alle andre øde bygge, ehwore the helst ligger i forscrefne herrit, som bønder haffuer j were, som ey er giffuit leding oc setgierdh aff. Alle tesse forscrefne øde bygge er ey giffuit leding eller setgierdh aff till thenne dag oc ær rette bønder gotz, och haffuer thet hafft j tieres haffuendes were oc ey giffuit ther leding aff oc wortæ thet forti skwret oc sagt j fældh, som for-

screffuit stander. At the saa votne, thet hørde wij oc soge oc vitne meth wore jnciglere hengendes neden for thette breff.

Seglene fattes. Geh. Ark. Ulborg Herred Nr. 2.

24. **7. Jan. 1497.**

Syn paa Kronens rette Ledingsgods i Staby Sogn.

Kwndgiøre wij Crestiern Powelsson, then dag faget till Wulborgh herritzting, Grauers Wilsson i Wulborg, Simon Brwn, ... Mws, Crestiern Jepsson i Madum, Crestiern Wnøss(!) i Tijm oc Jes Swertfeger met thette wort opne breff aar effter Gwdz byrd mcdxc septimo then løffuerdagh nest effter the helge tree konger dagh paa fornæfnde tingh war skicket Jes Nielsson, esket oc feg iet wuildige tingswintne aff viij dannemen, som ware Jes Simmesson, Jes Bendsson, Per Wrødh, Crestiern Bertelson, Marqward Jensson, Crestiern Jensson, Wilhel Jensson oc . . . . . j Wedersøø kerh, tesse forscrefne viij dannemen wontne paa gode troo oc rette sannen, at the hørde oc sow samme dag paa fornæfnde ting, at ther wortte loglig wpkreffuet aff tinge xxiiij dannemen, som [wor] Nis Jensson i Swenskholm, Las Smyt i Staby, Jep Lasson ibidem, Tammes Matisson ibidem, Bend Matisson ibidem, Per . . . . ., Iwer Bwndsson ibidem, Grawers Bendsson ibidem, Tøger Bleeg ibidem, Symon Landboo, Nis Jensson ibidem, ... i Hwssby, Anders Mwss, Anders Nielsson, Esgi, Jes Owsson, Mats Wilsson ibidem, Tammes Nielsson ibidem, Symen . . . . i Wulborg, Oluff Brwn ibidem, Jes Swertfeger i Madum, Crestiern Jepsson ibidem, Nis Jepsson, Matis Jensson oc . . . . . , huilke fornæfnde xxiiij dannemen skulle rantzage oc wdlede om noger gardstedh i Staby sogen, [Nie]ls Clementsson paa talet for bøndergotz oc kronens rette letings gotz, som ware ien gardstedh . . . . Powel Iw[er]ssøns eye oc ien gardstedh kalles Bosszøns eye, met flere bygestedh tha . . . . . xxiiij sziønssmen sammelet tridie dag jwelldagh paa fornæfnde marck oc ware met thennum mange dannemen aff the sogen ther omkring, tha kom fornæfnde xxiiij dannemen jnnen alle fijre stocke, kwndgiorde oc tilstode, at the lade then gardstedh, som kalles Powel Owssøns, nest nordhen til Bronberg . . . . . wor ther kendh dam oc damsted, kalgardsted oc rette hwssted ware

wpaard, oc ieth . . . . sted nordhen fra Powel Owssøns eye, som kalles Boosszøns eye, hwilke fornæfnde hwssted the wdlade . . . . kongen oc kronens rette letings gotz oc rette hwssted at were oc haffwer wert kallet Povel Owssøns eye aff lang tijd. At swo er gangen etc. thet wintne wij met wor jntzegl hengendes neden for thette . . . . breff. Datum anno, die et loco vt supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Ulborg Herred Nr 12.

25.

2. Juni 1543.

Herredsskæl mellem Ulborg Herred og Hind Herred.

Alle mendt, thette breff see eller høre lesses, helssenn wij Olluff Symenssen, fogiidt tiill Wllborrig herrittz tingh, Cresternn Jenssen i Vym, Rask Tamessen i Redingh, Iffuer Cresternssen y Husby, Cristernn Tøgerssen i Swenstrup, Per Lassen i Veyuodt, Per Cresternnssen i Typhiee, Matz Grawerssen i Eystrop, Nis Matssen poo Hollem och Nis Tonge y Lydbeck meth thette vortt obne breff ar effther Gutz byrdt mdxliij løffuerdagen nest før santj Erassmj martyris dagh, tha war skickett for oss och for mange dane mendt, som tha nerwerendes war, beskeden suendt Gregers Thammessen, fogiid poo Tym, ther loffligh eskett, bedes och fich ett fult tings vitne aff viij dane mendt, som war Per Nielssen i Nystrup, Jørgen Cresternssen j Husby, Thammes Jenssen i Staby, Per Ovissen i Fieln, Clemedt Tøgerssen ibidem, Crestern Jepssen i Madom, Olluff Grawerssen i Staby, Jens Iwerssen i Madom, tysse forscreffne viij dane mendt alle endretteligt vonne poo theres gode tro, sell och rette sanden, att the soo och hørde samme dagh poo Vlborrig herriitz tingh, att sandmendt i Wlborrig herriit och i Hingherritt kund giorde och tiill stodt, hurledes the giorde theres marcke skiell toff och herritz skiell toff, mellom Hingherriitt och Wlborrigherriitt och marcke skiell i mellom Kleenstrup och Ashoffuitt, mellom Gamell Vindt och Ashoffuitt, tha beginte the først theres toff i Terkils vodt møtt strømen, ther besotte sandmendt then første stien, szoo vester neder meth strømmen i Prestberigh vodt møtt strømen, ther sotte sandmendt then anden stien, szoo framdieles vester meth samme

aa strømme tiill en engh, som bruges tiill Vindt prestgord, ther sotte sandmendt then tredij stien i møtt strømen, szoo vester framdieles meth samme aa strømme tiill ander marcke vedt tager. Tisse forscreffne stien och stabell vduiste sandmendt j Hingherritt och Vlborrigherriitt for rett herriitz skiell och marcke skiell j mellom forscreffne Kleenstrup och Ashoffuitt och Gamell Vind och Ashoffuitt, vndtogh sandmend stugh och seermerck, huare som thet findes kan jnden forscreffne marcke skiell. Att sandmendt szoo kundgiorde for oss, thet hørde wij soo och vindher wij thet fframdeles meth vor jndzegle hengindes nedhen for thette vortt obne breff. Datum anno, die et loco vt supra.

9 Segl hænger under. Geh. Ark. Ulborg Herred Nr 30.

26. 3. Maj 1544.

Stampesholm mellem Staby og Vejrsø har tilforn tilhørt Mogens Stampe til Kjellingbjerg og hans Søster.

Alle mendh, thette breff syer eller hør læsse, helse wy Olwff Symensen j Holm, herres fogeth tell Vlborre herres tengh, Sthy Graffwersen, Bertell Mortensen j Køtthrop, Nis Andersen j Køtthrwp och Hans Schryffwer. Kwngøre wy meth thette vorth obne breff aaer æffter Guds byrdh mdxliiij løffwerdagh nesth æffter sancte Wolborre dagh paa forscrefne Vlborre herres tingh vor skycketh for aas och for flere dannemendh erlygh och velbwrdygh mandh Nyels Kragh thell Kellynghbyerre, der lofflygh esketh, bedes och feck en fwldh tengs vynde aff viij troffasthe dannemendh, som var Chresthen Symensen j Holm, Anders Persen j Vlborre, Greers j Lylle Stenwm, Chresthen Jepsen j Madom, Meckell j Kyeldall, Iffwer Persen j Sthaby, Per Masen j Synderkyær och Jens Iffuersen i Gamell Rosth, thessze forscreffne viij dannemendh alle endrecktelygh wonde paa tro, syell och retthe sanden, atthe hørde och saae same dagh paa forscrefne tengh for dem stande dessze æffter screffne, som wor Niels Masen j Taarwp, Niels Cresthensen j Madom Mølle, Jehan Thameskon j Staby och Per Smedh j Versø, hwylke forscreffne danemendh och danneswen och dannekon vanth for aas paa tro, syell och retthe sanden och att thennum fwldh vyttherlyckt

er i Guds sanhedh, att then holm, som leger j mellem Sthaby och Versø ker, som nw kalles Stampes holm, som Niels Kragh nw haffwer lath inkasth, haffwer verth jnkasth tell forn meth j gamell grøff, som thennum kandh lengesth myndes. Item vanth forscreffne Niels Cresthensen, ath om xl aaer modh da lodh Moens Stampe brwghe forscreffne holm tell Kellynghbyerre. Item vanth och Jehan Tameskon och forscreffne Niels Cressthensen, ath naagen aaer syden forleden da hade Tames Persen, som bode j Sthaby, som vor forscreffne Jehan Thameskon hendes hosbon, haffde forscreffne holm i fesste och leye aff Moens Stampe och aff frw Anne hans søster, och gaff dennem deraff aarlygh aaer tell skylle j fyæringh tønne syll. Thell vyndes byrdh atthe saa for aas wonde, deth vynder vy meth vaare insægell næden paa thette vort obne breff. Datum anno, dye et loco etc.

Seglene er paatrykte. Orig. paa Papir i Geh. Ark. Ulborg Herred Nr. 5.

27. **31. Maj 1544.**

Der er ingen, som vil være i Rette med Niels Krag til Kjellingbjerg om Stampesholm.

Alle mendh, thette breff syer eller høre læsze, helse wy Olwff Symensen j Holm, herresfoget till Vlborre herres tengh, Sthy Graffwersen j Vym. Chresthen Symensen j Holm, Nis Andersen j Vlborre och Hans Scriffwer. Kwngøre vij meth thette worth obne breff aaer æffther Guds byrdh mdxliiij paa pynse løffwerdagh paa forscreffne Vlborre herres tengh vor skycketh for aas och for flere dannemendh erlygh och velbwrdygh mandh Niels Kragh thell Kellynghbyerre, der lofflygh esketh, bedes och feck en fwldh tengs wynde aff viij troffassthe dannemendh, som vor Chressthen Harbo j Weyelstrwp, Chressthen Jensen j Kyergaardh, Per Nielsen j Nisstrwp, Chressthen Jensen j Tranflo, Chressthen Nielsen j Synderkyer, Per Nielsen i Veyvaadh, Iffwer Persen j Sthaby och Symen Jensen i Synderkyer, thesze forscreffne viij danemendh alle endreckte-lygh vonde paa tro, syell och retthe sanden, at the hørde och saae same dagh paa forscreffne tengh och dem fwldh vyttherlyckt vor j Guds sanhed, ath forscreffne Niels Kragh haffver verth her inden alle iiij stocke j iij samffaall tengh och j dagh den fyærde och bøie segh j alle retthe, om der vor naagen,

som wylle være j retthe meth hanem om den holm, som kalles Stampesholm, och da kam der ingen, som wylle være j retthe med hannem om same holm j naager maade. Deth hørde vy och saae och vyndeth meth vaare insegell næden paa thette worth obne breff. Datum anno, dye vt supra.

5 Segl er påtrykte. Orig. på Papir i Geh. Ark. Ulborg H. Nr. 4.

Hing Herred.

28. **28. Maj 1450.**

Niels Elevsen var tvungen af sit Herskab til at bygge i Omme, uagtet Godset var tilfaldet ham i ret Arv.

Allæ mæn, som thet breff seer æller høør lesæ, helsæ wy Anders Nielson, thinghøør paa Hinghæres thingh, Pether Nielson, prest j Nesym, Matis Pa[l]sson, Nis Palson, Pally Harbo oc Jes Petherson j Stadel, ewindælik meth Gwd oc kwndgøør meth thet waarth ooben breff, at aar æfter vars hær føøsel ar m^{0}cdl^{0} pa then thorst daa nest æfthær pynsda war skøkæ for oos oc for fleræ gomæn en beskæ danman Jes Elooffson, som tha feck oc framleedæ et opstandæn thinghs winnæ meth ottæ godman lowlik vp krawæth af stook, soo som war Nis Palson, Jon Nielson, Nis Jonson i Holm, Pether Jebson j Noo, Nis Skamelson, Jep Lawson ij Hwyngel, Germær ij Ommæ oc Jes Jebson ij Hiee, hwylke ottæ godmæn winnæ at thet war theem fwlkomælik wedelik, at fornæfnde Jes Eloofson waar nøød til at bygæ ij Oom aff syn herskab, hwilkæ goszæ hanum war til fonæn aff rettæ arwæth meth sin hwsfrw. Thet soo geck oc foræ, thet høørd wy oc ssoo, thet vinnæ wy met wars jnsegel hengæls nedæn for thet breff, gywet ar oc da, som for screwen.

Seglene fattes. Geh. Ark. Hind H. Nr. 2.

29. **28. Marts 1489.**

Om Kongens Skat af Hover Mølle.

Kongør jæc Jæp Grøn aff Ryyber væbner i thette myth obben breff, at jæc wedher kennes mæg at hawæ op boren ii kongens skat aff Hower møllæ, for thy han, som møllnær war, hadæ gard oc gardsted oc obboelz toff oc ager oc æng, som andher gard j byy. At soo ær j sanhed tha til

winsbyrd tryker jæc fornæfnde Jæp Grøn myt jnsell for thettæ breff, til statfestelsz tha bedher jæg Per Grøn trykæ syt jnssel for thettæ breff meth mæg. Ar æfftber Gusz byrd mcdlxxxix. skreff j Ryyber meffast lørdag.

Det første Segl er utydeligt, i det andet ses 3 Floder i Foden af Skjoldet og Forbenene af den til højre fremspringende halve Ulv.

Geh. Ark. Danske Selskabs Papirer.

30. **27. Marts 1511.**

Kongens Dombrev på Bredholm brydes på Tinge.

Allæ men, thette breff see eller høre læssæ, hielsser vii Lauris Jenssen, foget po Hing herres ting, Jep Lassen j Estrup, Per Grawerssen i Lydbæk, Per Jenssen i Hee ok Hans Degn kierligæ meth Gwdh. Kongøre vii meth thette vorth obnæ breff aar effther Gutz byrd mdxj thorsdagh næsth for dominicam Letare po Hing herrestingh var skykket Severyn Jenssen, beddess ok fyk en fwl tingssvinnæ aff viij dannæ men, som var Per Grawerssen, Per Matissen, Jesper Mickilssen, Per Jenssen, Nis Bendssen, Cristen Perssen, Jøryn Tomssen ok Per Perssen. Thyssæ fornæfnde viij dannæ men vonnæ po theres godæ tro ok rætthæ sanind, ath the saa ok hørthæ samæ dagh po fornæfnde tingh, thet fornæfnde Severyn Jenssen vor jndhen allæ fyre stokkæ ok lodh brydæ vor nadighæ herres kongens sex wgherss steffninghe lydæness po en hollem, som kalless Bree hollem, po velbyrdæ mandess vegnæ Per Skram aff Volberigh. Ath thette ær so gonghen ok faren, thet vinnæ vii forskreffne men framdelss meth vor jnzegill. Datum anno, die et loco vt supra.

5 Segl er påtrykte. Orig. bl. Danske Selskabs Papirer. Hertil slutter sig følgende 2 Kongebreve:

25. Maj 1509.

Wii Hans osv. giøre alle vitherligt, at for oss wor skicket oss elskelige Per Skram meth eth wort annet dombreff, lydendes pa Bredholm etc., effterthii som thet wort dombreff ther om ythermere wduiser oc inneholler, oc ther emod ære enge breff taghen aff oss. Thii tilldøme vij nw tredie sinnæ forscrefne Per Skram oc hans arffuinge fornæfnde Bredholm meth alle sinæ rette tilhørelse at haffue, nyde, bruge oc beholle. Forbyudendes alle, ehuo the helst ære eller wære kunnæ, them ther wppa hinder eller forgangh (!) at giøre j noger made, saa lenge nogher kommer for oss meth bettre beuisningh pa wort rettertingh.

Datum Snede die beati Vrbanj pape anno domini md nono nostro ad causas sub sigillo, teste Georgio Marswin iusticiario nostro.

Nedenunder: Thette breff vorth læsth po Hing hæres tingh torssdag i pynzwghæ.

Orig. bl, D. Selskabs Papirer.

12. Marts 1511.

Wii Hanss osv. helse ether, som bygge oc bo i Danmarck, kerlige met Gud oc wor nade. Thet skulle i vide, at for oss wor skicket oss elskelige Per Skrams bud met wor almyndelig steffningh paa eth aar oc sex wger offuer alt wort rige Danmarch ludendes paa Bredholm etc., effter thii som then wor almynneligh steffningh ther om ythermere wduiser oc inneholler, oc ther emod ære enge breffue tagne aff oss. Thii byude wii end nw hoss alle j Danmarck ære, som segh kienner noger deell, lod eller rettighed at haffue j forscrefne Bredholm enctug for eyedom, pant, lon, gaffue eller wære segh i hwad mode thet helst wære kan, at the end nw indhen sex wger kommæ for oss paa wort retthertingh met hwess beuisningh the ther paa haffue, saa framt at wii ey skulle giffue forscrefne Per Skram ther effter framdeles wort laasebreff i saghenn effter hans forfølengh som tilbør. Datum Linduid die beatj Gregorj pape anno domini mdxj nostro ad causas sub sigillo, teste Georgio Marswin justiciario nostro.

Orig. bl. D. Selsk. Papirer.

31. **28. Feb. 1521.**

Niels Klemensen eller nogen anden end Hr. Predbjørn Podebusk har aldrig givet Last og Kære på Bredholm.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helsser wij Lauritz Jenssen, fogit tiill Hingherretz ting, Niels Jenssen, borgemester i Ringkøbing, Per Lassen, byfogit ibidem, Jep Lassen i Eystrup, Crestern Ibssen i Grymstrup, Per Graffuerssen i Hee, Symen Jenssen i Astrup och Jens Scriffuer ewinnelig meth Gudt. Kwngiøre wij meth thette wort obne breff, at ar effther Gutz byrd mdxxj torssdag nest effther sancti Mathie apostoli dag tha wor skicket for oss och for mange danne men, som tha nerwerendes war, erligh och welbyrdigh man Per Skram aff Wolberigh, ther lofflig esket, bedes och fich jet fwlt stock neffn aff xxiiij danne men, som war Nis Iwerssen i Torsted, Symen Jenssen i Astrup, Per Matssen i Hwingel, Olluff Jenssen i Hoffuerdal, Nis Anderssen po Hollm, Nis Tonge i Lydbeck, Crestern Ibssen i Grymstrup, Bertil Perssen i Hwingel, Nis Ibssen po Hollm, Jes Cre-

sternssen i Ryndom, Nis Graffuerssen po Hollm, Hanss Jenssen j Hee, Iwer Tygissen i Stoil, Clemit Eyssen ibidem, Tames Tamessen i Hee, Iwer Bong po Hollm, Morthen i Brendgordt, Jes Jespersen i Stoil, Bertil Hanssen i Hoffuer, Kield Ollufsen i Hee, Crestern Jenssen i Heagher, Per Graffuerssen i Eystrup, Anders Perssen i Stoil, Bertil Dal i Torsted. Tysse forscreffne xxiiij danne men alle endretteligh wonne och sagde poo teress gode troo, sell och rette sandhen, ath them alle fwluitterligt er i Gutz sanhedt, ath wij haffuer aller hørd her tiill Hingherretz ting ath Niels Clemendssen heller nogher andher poo hanss wegne haffuer nogen tiid ladith brøt gen breff poo Bredhollm, och aller wij haffuer hørd Niels Clemendssen ladith giffuit lasth heller kere po fornæfnde Bredhollm anthen oppoo bwndens wegne heller opoo kronens wegne, och aller wij haffuer hørd eller spordt, thet fornæfnde Niels Clemendssen haffuer tagit nogen gen breff i mod fornæfnde Per Skram poo Bredhollm i nogher made. Item wonne och forscreffne xxiiij danne men po teress gode troo, sell och rette sandhen, athi haffuer aller hørdt nogher man giffuit lasth heller kere poo forscrefne Bredholm tiill Hing herretz ting wden Crestern Ged oppo her Prebiørnss wegne. Ath tysse forscreffne xxiiij danne mendt saa for oss wonne, thet hørde wij och sowe och winne wij thet meth wor jndsegel trøckindes nedhen poo thette wort obne breff. Datum anno, die et loco vt supra.

8 Segl paatrykte. Orig. paa Papir bl. Danske Selskabs Papirer.

32. **28. Avg. 1533.**

Lavhævd på Rybjerggård med tilliggende Gods.

Alle men, thette breff see eller høre lesses, helsser wij Jep Grawerssøn, fogid tiill Hingherrets tingh, erligh och welbyrdige mendt, Per Iffuerssøn i Padberigh, Spliidt Bongh i Awersbeck, Niels Glambeck i Swenhollem, Lauris Jenssøn i Molberigh, Hofflij Nielssøn poo Hollem, Nis Iwerssøn i Torstet, Nis Matssøn poo Hollem, Symen Jenssøn i Astrup, Per Perssøn i Noo, Michil Nielssøn i Siørup och Jens Scriffwer met thette vort obne breff, at effther Gutz byrd mdxxxiij torssdagh nest effther sancti Bertholomei apostoli dag tha war skickett for oss och for mange dannemendt,

som tha nerwerendes war, erligh och welbyrdige swendt Mogens Fassi y Wennergord, ther loffligh eskett, bedes och fich ett fult tingswinne poo erligh och welbyrdige mantz vegene, ... Iffuer Jull, domproust i Ribe, aff viij dannemen, som er Nis Iffuerssøn i Torstet, Jep Laussøn poo Hollem, Visty Cristernssøn i Torstet, Lauris Jenssøn i Molberig, Hofflij Nielssøn paa Hollem, Nis Tonge i Lydbeck, Christern Perssøn i Hee, Nis Jenssøn poo Hollem, tysse forscreffne viij dannemen alle endrectteligh vonne poo theres gode tro, sell och rette sandhen, hørde och sowe stande for them samme dagh inden alle iiij stocke poo forscreffne Hingherretz tingh erligh och velbyrdige swene Mogens Fassy i Vennergordt och Spliidt Bongh i Anersbeck, huilke som war erligh och velbyrdige man [domproust] Iffuer Jull hanss lagheffds høringh, hiemmelt och kwngiorde, ath the nerwærendes hoess war i Ryberigh then tyssdagh nest effther sancti Bærtholomei apostoli dagh, hørde och sowe, thet forscreffne [domproust] Iffuer Jull giorde hanss lagheffdt met prestmendt, riddermends mendt och gode bønder loftiiddags, som fogden och herretsmendt fand hannem for effther loghen, och brast hannem inghen varn i noger made. Først indtwarde han Ryberigh gordt, som Per Grøn nw vdi boer, met alle hindes rette tiillegelsse, som nw tiill liger och tiill legeth haffuer aff arildtz tiid, poo sønder alt indstenet. Ithem indtwarde han Grobengh froo Remme och tiill Frørdt. Ithem indtwarde han en engh froo Grobengh och tiill Staffningh beck, er xxiiij skafft, ithem en anden engh, xij skafft legh langh, ithem en eng paa Veyle hoss Kielingkrogh, ithem en engh sønden hoss Presteng, ithem en engh norden Grobengh froo Remme och tiill Frørdt hoss Cristern Jonssøn, ithem en engh poo Veyl fro Remme och tiill Frørdt, ithem en eng froo Grob och tiill Frørdt hoss Jep Grøn, ithem en engh fraa Grob och tiill Frørdt hoss Tranmoss engh, ithem en engh froo Grob och tiill Frørd hoss pilgerdt.

Item indtwarde han the enge poo giest, først en engh froo Grob och emod Hestbeck i Snabkier, ithem en engh poo Enerholm, som liger tiill greskyfft met Symen Laussøn, ithem en engh poo Holmager, som liger tiill gresskyfft met Symen Laussøn, ithem en engh twert offuer Enerholm, som

liger froo Gossuigh grob och tiill Øster grob, ithem en engh norden poo Enerholm froo grob och tiill hodomss engh, ithem en eng Krogeng norden grob, ithem en engh nørmere i Røer, løber øster och vester viij skafft, ithem en engh i Høllom hoss Terkil Eyssøn, er ij skafft, ithem en engh vester i Høllom, froo aa och tiill grob er viij skafft, ithem en eng froo grob och tiill aa hoss Pouel Ibssøn, ithem en engh østermere i Røer froo grob och tiill aa hoss Pouel Ibssøn, er iij skafft, ithem en engh østermere froo aa och tiill eng vet Smegords eng, er iiij skafft, ithem en eng østermere fraa aa och emodt Hollom ager hoss Seueren Marquordssøn, ithem en engh westen Slewad froo aa och tiill Holm ager er xij skafft, ithem en stor engh østen Sleuad, ithem en engh østen Sleuad froo aa och tiill Holm ager vtj ren hoss Terkil Eyssøn, er vj skafft, ithem two enge østermere vtj ren poo begge syder vet Deygordz eng, ithem en engh poo Korsbeck sigh tiill Lyngholm, er viij skafft, ithem en engh østermere vtj Store Klincker och tiill Lynghollem, ithem en stoer eng i Slettmoss hoss Deygordt eng, er xij skafft, ithem en engh vet Sletmoss grob tiill Meboll, er vj skafft, en eng norden Korsbeck siigh i Klincker er xij skafft, ithem en eng vestermere er vj skafft.

Ithem indtwarde han xj enge poo Meyder, ithem en eng i Meder, er viij skafft, ithem en eng nørmere, er x skafft, ithem en eng nørmere, er iiij skafft, ithem en eng nørmere er v skafft, ithem en eng nørmere er iiij skafft, ithem nørmere po then store pydt viij skafft, ithem en eng nørmere er iiij skafft, ithem two enge hoss Thames Rockelmandtz eng hwer iiij skafft, ithem en eng nørmere iij skafft. Ithem indtwarde han Kallhaffue, Nørhaffue, Monckhaffue, Sønderhaffue vester tiill skiellstene, ithem Gossvigh, alle forscrefne enge ere indstenet och sermercket. Ithem indtwarde han thette effterscreffne jord, som hør tiill forscrefne gordt Ryberigh, først vedt Kirkybij vet Nis Staffenssøn iiij agre østen veyen, och iiij agre vesten veyen, som er ij ørte jordt, ithem ij agre poo Dragsager och iij agre for Dragsager ender, ithem vj agre vester i Brøde, ithem j ager øster mere nest østen bispens, ithem iij agre øster mere i Brød nest østen bispens, ithem j ager øster mere i Brød vesten vet then gyre, ithem iiij agre øster i Brød østen vet capittels i Koustrwp. Ithem

indtwarde han poo Slee først j ager østen ved Spons annedt, ithem j ager øster mere nest vesten nest capittels i Astrvp, ithem Slekrog, som er x stycker jordt, ithem iiij agre, som ligger østen bispens jordt, ithem xj agre nest østen tiill Pouel Ibsens annet och syden alt thet jordt, ther liger østen froo forscrefne Pouel Ibsens annet och tiill may, vndertagen ij agre, then ene tiill Symen Laussøns gôrdt nest engen och en anden ther offuen for, som faller vj skiper haffuer vtj.

Ithem indtwarde han alt thet jord, som løber froo then [fw]re, som løber froo Ryberigh hyff østen och sønden ved hyffuen och tiill the lerpøtter vndertagen j ager, som liger tiill bispens gord, och ere thi x store agre.

Ithem indtwarde han alt thet jordt poo Stiensmed østen veyen och j ager vesten veyen. Ithem indtwarde han alle Tysell ager vndertagen j ager tiill Prestgordt och j tiill bispen, och ere thi xxj agre vden thi ij agre forscrefne stor, ithem alle thi agre, som ligger vesten vedt leen och tiill thi ij agre, som liger tiill Prestgordt, och ere thij x agre, ithem nest vesten forscrefne ij agre j ager, syden nest vesten bispens jordt ij agre, syden nest vesten Prestgordtz ager iiij store agre, ithem vesten hyffuen norden veyen vij ager nest vesten Knudt Tordssøn, ithem en stor ager nest østen ved bispens, ithem alle thi agre, som ligger vesten ved bispens och tiill then vey, ther løber tiill Thammes Nielssøns gordt, som er xix agre, ithem iiij agre neden tornbusk och ij annedt ved offuer ender, ithem iiij agre østen vedt Jonss pydt och ij ager vesten pytten, ithem alle thi agre emellom thi iij bispens agre och tiill Ryberigh hyff, som ere x agre, ithem iij ørtes jord poo Venner marck. Ithem indtwarde han fyre boll i Kyrckiby, som Symon Jenssøn, Anne Per Sk?, Thammes Rockelmandt och lille Pouel vtj boer. Ithem indtwarde han en boell i Astrvp vesten prestgordt, Cristern Griis vtj boer, ithem en anden boell ibidem, Nis Matssøn vtj boer, och en boell, Plogmandt vtj boer.

Ithem indtwarde han en gordt i Klaptofft, som Cristern Perssøn vti boer. Ithem indtwarde han segh j forthe och fegand øster tiill herretzskell och nør tiill Noo marck och Rødingh march vedtager, vott och tyrtt, fiskeuand oc fegangh, alt thet Ryberigh haffuer hatt i hand och heffd aff arildtz tiid, intthet

vndertagen i nogher made, indtwarde han for capittelss i Rijbe rette enmerckes och eydoms gotzs, och wort forscreffne lagheffd lofflig tiilboden och tiillfwnden tiill tinge effther loghen, och melte forscreffne lagheffd ved syn fuldtmackt at bliffue, soo lenge hwn ryges vdt aff biscop och vuillig bymendt. Tiill tysse ydhermere forwaringh oc tisbedre stadfestelsse lader vij henge wor indzegell nedhen for thette wort obne breff. Datum anno, die et loco vt supra.

Påskrift: Bleff lest for sandemenndtt og dannemendtt paa marchend emellom Ryberig och Holmager føre endt følling gich paa sandemend thenn tisdag nest epther sancti Hans halshugelses dag aff aar etc. mdlxxij. Item bleff thette breff lest poo marckenn for sandemendtt och danemendtt søndenn Venner aae sanctj Martini apostoli dag aff aar mdlxxij. Endelig Paategning, at det er forevist i en Landvæsenskommission i Velling Præstegård 9. Juli 1791. — Afskrift efter Orig. paa Perg. på Rybjerggård i Dipl. i Geh. Ark.

33. **11. Sept. 1544.**

Mogens Stampe til Kjellingbjerg har fordum indkastet Stampesholm.

Alle mend, thette breff sier eller hør lesse, helsser wy Matis Graffuerssen, foget po Hingherris ting, Anders Sewerinssen, Chresternn Gied oc Hans Scriffuer meth thette wortt obne breff ar effter Gutz børd mdxliiij torstdag nest effter wor Frw dag natiuitatis po forscrefne ting war skickett for oss oc manige danne mend, tha hoss ware, ærliig oc wel-børdig mand Niels Krag, ter bedes oc fek et fwlt tings wynne aff viij danne mend, som ware Per Perssen, Nis Matssen, Nis Chresternssen, Mogens Jenssen, Lawris Nielssen, Anders Jenssen, Per Nielssen oc Matss Tamssen, tesse viij danne men alle endretelig wonne po tro oc rette sanden, athe so oc hørde same dag po forscrefne ting iiij danne men for thennom wynne, som ware Per Jenssen j Stade[l], Jep Graffuerssen ibidem, Per Symensen i Wederss oc Chresternn Smed i Lydbeck wone po tro siel oc rette sanden oc meth teris vprotte finger, at thenum fwlt witerlig er i Gutz sandhed at then holm, som lyger i melm Wederssekier oc Staby, som nw kallis Stampesholm, then haffuett Mogens Stampe vdi syn brugelighied oc haffuindes wer, vlast oc vkierd aff alle mend, oc war thennum oc fwlt wytterlig, at Mogens Stampe lodt kaste oc luck om samme holm. Item want

forscrefne Jep Graffuerssen at hand haffuide forscrefne holm i ley aff thennom i Kielingberig ten tyd han bode i Staby oc syde[n] then fra Tames Perssen, som bode j Staby, oc syden haffuer forscrefne holm wert kallen Stampesholm, syden forscrefne Mogens Stamp brugett samme holm, som forscrefne star. Tel wyndes børd trøcke wy vor indzeller neden po thette breff.

4 Segl er påtrykte. Orig. paa Papir i Geh. Ark. Ulborg H. Nr. 8.

34. 27. Novbr. 1544.

2 Mænd vidnede, at da de var små Drenge, havde Mogens Stampe Stampesholm i Brug.

Alle mend, thette breff seer eller høør lesse, helsser wy Matis Graffuerssen, fogett tel Hing herresting, Nis Tonge, Chresternn oc Hans Skriffuer meth thette wortt obne breff, at ar effter Gutz børdh mdxliiij torstdag nest for sancte Andree apostoli dag po forscrefne ting war skickett for oss oc manige danne mend tha nerwerindes ware ærliig oc welbørdiig mand Niels Krag tel Kielingbere, ther bedes oc fek et fwlt tings wyntne aff viij danne mendh, som ere Nis Tonge, Nis Matssen, Hoffly Nielssen, Mogens Jenssen, Anders Sørennssen, Knud Tordssøn, Nis Bertelssen oc Kiel Olussen, tisse viij danne mend alle endrættelig wonne po tro, siel oc rette sanden, athe so oc hørde samme dag jnden alle iiij stocke po forscrefne ting ij loffaste danne mend for thennem stande, som ware Marquord Silwestersen i Wedersse oc Chresternn Jenssen i Halkier, wantt po tro siel oc rette sanden oc hwer meth ij vpratte finger pa terris hemelske lodt, athenum fult wytterlig ere j Gutz sandhied, at om xl ar mod, the war smo drenge, tha haffuede Mogens Stampe i Kiellingbere then holm i brug, som Christoffer Maltissen nw po treder. oc kallett the thenn hollm samme tiid Stampis holm, oc want, at samme forscrefne holm haffuier tha wertt om kast tel forne thenn tyd, the war smo drenge aa wotte fee. Tel wyndesbørd trøcke wy wor jndzeller nedenn po thette breff. Datum anno, die et loco vt supra.

5 Segl er påtrykte. Orig. paa Papir i Geh. Ark. Ulborg Herred Nr. 7.

Bølling Herred.

35. **22. Avg. 1446.**

Pilegård i Brejning Sogn var Fru Merete af Trandemoses fri Gods og der gik aldrig Leding deraf, førend hun pantsatte den.

Alle men, thette breff se eller høre leses, helse wi Cristiern Petherson, hæritzfoghet j Bølinghæret, Jens Pughe j Skerne, Jeip Grauerson j Wæling, Oleff Michelson j Læm, soghneprester, Cristiern Fasi, Eric Rechals, Jep Grøn, aff wabn, Willats j Staffning, Jes Person Trather oc Las Magneson i Skierne, ther bønder ære, ewindeleghe meth wor herre oc gøre widerlicht, at effter Gudhs føthelses tijdh tusende aar firehundrede pa thet siætte, then neste mandagh for sancti Bartolomei dagh pa Bølingeherretz thing for oss oc flere gothe men war skicket hetherligh man her Pæther Nielson, prouest j Hardhsysel, oc fek pa hetherlegh mantz weghne her Anders Brok, canik j Ribe, eet fult things vithne meth otte dande men loghleghe vpkreffde, som wore Hardhboo aff Stathel, Per Jeibson aff Dedbergh, Gødi Pawelson aff Skerne, Jes Mattisson aff Ølstrop, Jes Nielson aff Rinnum, Nis Person aff Sything, Jes Nelsson aff Astrop oc Cristiern Tøghson aff Wæling, huilke wunne vppa theres tro oc sanne, ath then gardh, som Palli Pethersson j Breyning nw j boor, wor frue Mæret aff Trandemose rette frij gotz oc aldrigh gek lething eller nogher kongeligh rætzel aff, før fornæfnde Pallis father then j pant fek aff fornæfnde frue Mæreth for fire lødhich mark, oc the fire lødigh mark annamede forscrefne Palli aff fornæfnde prouest Pether pa forsaghde her Anders Broks weghne tha for oss pa fornæfnde thing, oc kende sigh engen ydermere ræt at haue j fornæfnde gardh j noghre made. At swo gik oc foor for oss, som forescreffuet stander, thet widhne wy forneffnde meth thette wor obne breff wore jnseghle forhengde. Giffuet aar, dagh oc steth, som forescreffuet stander.

Udenpaa: Att Pilegardt i Brenyng var ffrue Meretz frij gots aff Trandemosze oc aldrigh gich leding eller kongelige tønge aff førre Pally Perssons fader fich then i panth.

Af Seglene er Nr. 1—3 borgerlige og gejstlige, Nr. 4 fattes, Nr. 5 er Fastiernes Våben, Nr. 6 Rekhalsernes Våben (det første i Ad. Lex.), Nr. 7 utydeligt, Nr. 8—10 Bomærker. Geh. Ark. Bølling Herred Nr. 44.

36. **7. Marts 1519.**

Fru Karine på Nørholm lader læse Genbrev mod Rigens Lavdagsbreve på 4 Gaarde i Anum.

Alle mendt, thette breff seer eller hoer lesse, hielsse wij Matis Jensen i Skindbieriig, som then tiidt tinghiøring wor paa Bøllinghe herritzting, Per Pouelsen i Aesstrøp, Jens Cristiernsen i Kongenssholm, Cristiern Jensen i Dedtbieriig, Nis Matsen i Steensiig oc Jep Dieghen i Skerneby ewynneliighe met Gwdt. Kwndgiør wij for alle, som nw nerwerendes ære oc komme skwllendes, at aar efther Gudss burd mdxix then mandagh nest efther Fleske søndag thaa wor skickiidt for oss oc flere danne mend, som then dag forscrefne ting søgtthe, beskieden mand Pouell Ibsen i Ælkersiigh huilken ther logliighe eskede, bedes och fick jet fwlt tings witne aff logfaste danne mend, som wor Per Pouelsen i Astrøp, Jens Cristiernsen i Kongenssholm, Nis Matsen i Steensiigh, Cristiern Jensen i Detbieriig, Cristiern Nielsen i Gadegordt, Knwd Mortthensen i Detbierig, Matis Andersen i Kragesiigh och Jep Dieghen i Skierne, huilke forscrefne viij dannemend alle samdrectthelighe wotne paa theriis gode trow, siell oc retthe saning, at welburdiig qwinne frw Karine paa Nørreholm hynnes bwd wor her samme dag paa forscrefne tingh och lod lesse gienbreff mod the riighenss lawdags breff, som forscrefne Pouell Ibsen lodt bryde paa the iiij garde i Anom, som Grauers Iwe[r]sen, Las Pouelsen, Niels Nielsen oc Per Grauersen i boer. At the swaa wotne for oss i alle maade, som forscreffwet stander, thet witne wij fremdelles met wore jndsegell trickendes neden for thette wort obne breff. Datum vt supra.

3 Segl er påtrykte. Orig. på Papir i Geh. Ark. Top. Saml. Nørholm Nr. 1.

37. **24. Marts 1521.**

Skjern Sognevidne, at Hr. Mogens Gøye aldrig har æsket Fyldest i nogen Del af Ejler Bryskes Gods i Tyrild Herred.

Alle men, thetthe breff seer eller hør lesse, hielsse wij her Tøgher Oluffsen, sogne prest till Skerne kirke, Per Lasen, i Kongssgord, Nis Lasen i Oldager, Clemindt Lasen i Engesiig

oc Jep Jensen i Skerne, ewinneliige met Gudt. Kwndtgiøre wij for alle, som nw nerwerendes ære oc kome skwllendes, at aar efther Gudz birdt mdxxj paa palme søndag thaa wor skickit for oss oc flere danne mend, som then tiid paa forscrefne kiergordt tiill stede, welburdiig swendt Gierdt Briske, huilken ther logliig eskiide, bedes oc fick jeth fwlt sogne witne aff xij logfaste danne mendt, som wor Clemendt Lasen i Engesiig, Per Lasen i Kongssgordt, Jes Persen i Oldeager, Tames Persen i Skierne, Cristiern Persen ibidem, Jep Tamsen ibidem, Pauell i Albech, Cristiern Jwell ibidem, Las Pauelsen i Westerby, Nis Nielsen ibidem, Per Grauersen ibidem, Nielss Lasen i Øster Skierne och Jens Lasen ibidem. Huilke forscrefne xij danne mendt alle samdrectteliige wotne paa theres gode tro, siell oc rette sanning, at forscrefne Gierdt Briske at spwrde thenwm oc menninge sognemen, som thaa tiill stede wor, om the nogher tiidt haffuer hørdt eller spwrdt, at Eyller Briske haffuer faedt noger warssell ther tiill sogne kirken eller oc till Lwndenis, at her Moghenss Giøe haffde lat tagiit oc brøt noger riigenss lagdax breffue eller och haffde nogher deelle paa forscrefne Eyller Briskes godtz, som han j Tyrildtheriidt ligendes haffuer, som er Kieldekier, Kierbølling oc Wingstedt mølle, eller oc at the haffde noger tiid hørdt eller spwrdt, at her Moghenss haffuer ther noger tiidt lat eskiit fyldeste for noger paart i forscrefne gotz. Thaa swaret forscreffne xij men oc meninge sogne mend, at the aldrig i nogher maade antthen hørde eller i nogher maadhe kwnde spwrige, at forscrefne Eyller Briske fick noghen warssell ther wppaa antten ther tiill syn sogne kirke eller till Lwndenis, oc ey the noghen tiid haffue hørdt i theres leffs daghe, at her Moghenss haffuer lat eskit noger diell j forscrefne godtz i noger maade. At swaa gick oc foer i alle maade, som forscreffuit staar, thet witne wij met wore indsegell trickendes neden for thette wort obne breff.

4 Segl påtrykte. Orig. paa Papir i Geh. Ark. Top. Saml. Skjern.

38. **14. April 1522.**

Skøde paa Enge i Skjern, Glarbjerg i Sædding Sogn, Herborg i Vorgod Sogn og en Gård i Fjand.

Alle mend, thette breff seer eller hør lesse, hielsse wij Pouel Ibsen i Alkersigh, foged tiil Bølling herretz tingh,

Peder Cresternsen i Sønderskouff, Niels Andersen i Abiltrop, raedmend ibidem, Crestern Jenssen i Dettbierig, Niss Lassen i Olagger, Las Oluffsen oc Hans Fincke kerlige med Gud, anno domini mdxxij then mandag nest effter palme søndag wor skicket pa forscrefne tingh for oss oc for mange danne mend flere beskeden mand Morten Cresternsen i Slongstrop loglige esked, bedes oc feck ett vwildige tings vittne aff viij vwildige danne mend, som wor Nis Lassen i Olager, Anders Pouelsen i Wym, Crestern Ibsen i Halby, Nis Cresternsen ibidem, Nis Perssen i Knwdegord, Per Jenssen i Hee, Nis Matssen i Steensig oc Jens Eggerssen i Bøllingh, huilke forscrefne viij danne mend samdrectelige vonttne paa theres gode tro, seiell oc sandne, atti lydelige soffue oc hørde for thennum indhen alle iiij stocke paa forscrefne tingh, att Elyze Oluffzdotther med hennes lage wøry, som wor Las Oluffsen hennes broder, wore po forscrefne tingh oc giorde forscrefne Morten Cresternsen ett fultt skøde med moeld oc knyff effter loghen paa jen fuld syster deell i jen engh kallendes Grobs engh, ligendes i Skierne enge i Rørkyer oc i jen engh i Hestholm oc i jen gord kallendes Glarbierigh ligendes i Sedingh soghen och i jen gord i Vordegoo soghen kallendes Herborigh, som Crestern Cresternsen nw vdi boor, och i jen gord vdi Fyalln, som Per Nielsen nw vtti boer, oc i jen tofft, som Villum Lugi vtte feste haffuer. Vtti thette forscrefne gottz skøtte hwn oc hennes lagweri jen fuld sister diell fraa segh oc syne arffwingher oc tiil forscrefne Morten Cresternsen oc hans sand arwinger att nyde, bruge oc beholle tiil ewindelige eydom, som er hws oc iord, agger oc eng, fortte oc felle, vott oc tywertt, løngslett, tøregrifft, ehwor som helst thet findes kand med rette indhen marck oc vdhen marck, som nw tiil ligger oc aff arildz tiid tiil leyed haffuer med rette i noger mode. Item tiill bindher hwn seg Elyze Oluffssdotter och hynnes arffwingher att frij oc frelsse forscrefne Morten Cresternssen oc hans sand arwingher forscrefne syster deell for hwer mandz otale, som oppo kand tale med rette. Item kiendes forscrefne Elize Oluffsdotther seg att haffue opborn penningh oc fult verdh aff forscrefne Morten Cresternsen for forscrefne sister deell oc tacker hannum for goed betalingh j alle mode oc kiendes forscrefne Elize Oluffsdotter seg inghen lod eller deell att

haffue i forscrefne sister deell effter thenne dag i noger mode. Att soo gick oc foor j sandhed, som forscreffuet stoer, thet hørde wij oc soffue oc vittne thet framdeles med [wore] indzegler hengendes nedhen for thette breff. Datum ut supra.

2 Segl hænger endnu under. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. fra Trudsholm.

Varde Syssel.

Nørre Horne Herred.

39. **3. Juli 1522.**

Skøde paa nogle Enge i Sønderbork.

Kwndgøre effterscrefne Las Michilssen, herres dommer och tingholder pa Nørherrits tingh, Nis Smedt i Pobill och Nis Perssen i Direwiigh kierligh mett Gudh, at aar efter Guts bird mdxxij torsdagh nesth efter wor Frue dagh visitacionis wor skickit beskeden mand Las Iuersson i Lundh och logligh bedes och fech eth fuldt tings vintne aff viij danne mendh, som war Knuth Cresternsen i Borck, Cresthen Hanssen i Line, Cresthen Iuersen Lyddwm, Iuer Smedt ibidem, Niels Villessen i Hallim, Jes Tigisson i Gundersbil, Niels Crestensen i Aspbil oc Jens Lønborigh. Tysse viij danne mendh saa vntne alle endrecteligt pa tro, siell och saninge, at them fuldt witterligt er, hørde oc sowe samme dagh for dom, thet en dannemand Clemend Matssen han gørde forscreffne Las Iwerssen en fuldt skøde ock eygindom paa ij sticker stvgh enghi leghendes i Sinderborck mersk pa Høngh, then østertz ix skoor engh, Michil Skøtte paa then øster sidde och Cresten Kimer po then wester sidde i egh, then vestertz viij skoor engh, Pouel Møller pa then øster side och Cresthen Hanssen i Synderborck pa vester sidde i egh vedt, meth olle sine rettehedh, bode i lengelss och breelss, som brogt haffuer wærett aff arels tidh, ath nyde, brvge och beholde til ewindeligh eygendom, och tilplictiigh fornæfnde Clemens Matsen segh och sine arffuinghe ath frij och hemmell fornæfnde Las Iuerssen samme forscreffne enghi

for hwer mand[s] pa talle, som pa kandh talle meth rette, och vor fornæfnde ij sticker stwgh enghi logligh lagboden tree samfeldt tingh oc skøtt och affhend efter loghen. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus duximus appendenda. Datum anno, die et loco ut supra.

2 Segl hænger under. Orig. på Perg. i Geh. Ark. fra Hist. geneal. Ark.

40.

14. Okt. 1533.

Forlig i Lønborg Kirke mellem Thomas Stygge til Frøstrup og Peder Kristensen til Stubdrup om Andeseng i Sæding Gest.

Vij effttherscrefne Iwer Mwnck, mett Gudtz nade byscop wtj Ribe, Pally Bang till Henegaardt, Crestiern Fasse, webner oc fogde wtj Lønburg, Lass Mickelssen, heretzfogett wti Nørherret, Nis Mickelssen, Nis Riber, byercke fogder wtj Lønburg, oc Nis Nielssen wtj Nørkiergaardt giør alle witterligt j thette wor obne breff, att aar effther Gudts burdt mdxxxiij sancti Calixti pape dag wtj Løenburg kircke war skickett for oss oc flere gwode mendt Thames Stiige och haffde j rette steffnett raansneffninge wtj Vestherhæret, for the haffde sworne hans søster raan offwer for en engh wtj Seding gest kallindes Andes engh, hwn brwgde etc. Tha møtte her j rette j dag Pedher Cresthenssen j Stubberop, som forfulde samme raans diele och saffde, att samme engh wor hans hwstrwis rette tiillskifft engh, dog kwnde handt icke bewisse thett mett nogen affkaldts eller skiffte breff, oc framlagde handt eth laghøffdts breff, som wor xiiij aar gammell, lydendes att handt haffde jndwordett samme Andes engh mett mere gwodts tiill seg oc syn hwstrue oc theres børn oc rette arffwinge aldeneste oc icke tiill hans mettarffwinge. Ther emodt framlagde forscrefne Thames Stiige eth eldher laghøffdts breff lydendis, att Seweren Stiige hans fadherbroder haffde jndwordt forscrefne Andes engh tiill segh oc syne mettarffwinge mett mange flere breffue oc bewisninge, som handt frambar, saa att hans fader haffde haffdt wtj syn rolligt høffdt oc were same engh wtj xxx aar oc mere wlastet oc wkierdt j alle made etc. Tha wortte forscrefne Thames Stiige oc Pedher Cresthenssen y dag effther begges theres samtycke saa fordragne oc forligte, att Tames Stiigge

mett sine metarffwinge skulle beholde same engh, indtiill saa lenge att dett gwodtz, som er thennem wskifft emellom, kommer indt for samfrendher, oc wordh thennom paa alle siider rett viderlett oc skifft emellom oc then laghøffdt, som Pedher Cresthenssen haffde mett the ander breffwe ther paa, ey att komme forscrefne Thames Stiige eller hans mettarffwinge tiill skade eller j nogher rettergang [i]thiden wnder øgne j noger made. Tiill vittnesbyrdtt haffwe wij ladett hengge wore indhseyelle oc segnether nedhen for thette wor obne breff, datum anno, die et loco ut supra.

Iver Munks Segl med 3 Roser, Palle Bang med en flakt Ørn, og Nis Nielsens (et Bomærke) er bevarede. Geh. Ark. Hist. geneal. Ark.

41. **30. Juli 1534.**

Herredsmændene love at være Hr. Mogens Bille og Rigens Råd hørige og lydige.

Alle mend, thette breff seer eller hør lesses, helsse wy Nielss Perssen, then tiid tingholder po Nørherrestingh, Nis Knutssen i Tofftwm, Nis Smed i Pobel, Per Nielsen i Odderop, Nis Nielssen i Nørkiergord, Jes Matssen i Kyffling, Cresthen Massen i Tarrem, Per Cristhensen i Brogard kungør wy for alle, ath aar efter Gutz byrdt mdxxxiiij then torsdag nest efter sancti Olaii regis dag thaa wor skycket for oss och danne mendt flere fornwmstyg mandt Lass Michelssen foget vttii Nørherrit, som lydeliig bedes och feck en fwldt stock neffndt aff xxiiij danne mendt, som er Nis Smed i Pobel, Nis Nielssen i Nørkiergord, Nis Perssen i Mosbøl, Jes Nielssen i Nerydt, Knutss (!) Crestensen i Borck, Cresthen Oloffsen i Byelderop, Cresten Jenssen i Heeding, Hermyn Persen i Vim, Pallie Crestensen, Per Cresthensen i Vim, Jes Stadell i Borck, Symen Mørk i Stendzgordt, Morthen Michelsen i Borck, Therben Kelssen i Tarrem, Nielss Ebbessen i Skorsbøl, Nis Crestensen i Stoxorp, Per Nielsen i Oderop, Mattis (?) Matssen i Tarrem, Jes Hansen i Oderop, Iwer Ebbessen i Tarm, Jøren Jebssen i Stoxorp, Jes Matsen i Kyffling, Cristen Ebbessen och Wysty Perssen i Bindesbøll. Thesse forscrefne xxiiij danne mendt alle endrectelig vitneth pa theres gode tro, siel och sanning, ath thennum fuldt vitterligt er och thii nerwerendes hooss vore po forscrefne ting,

hørde och sowe, ath Lass Michelssen herritsfogit vtthii Nørherrit hand atsporde menige herres mendt, som then dag ting søctte, om thee ville være theres lensmand høryg och lødyg meth then wdboodt. Ther tiil swaret forscrefne xxiiij danne mendt och menige herres mendt, som then dag til tinge vare, ath her Mogens Bylle hand haffuer været theres lensmandt som eractyg danne mandt och tacker wii hannum alle ere och gotth, och wille wy gerne være then gode herre hørig och lødiig och Danmarckes raadt. Atii saa vonne, som forscreffuit stor, thet vitner vy meth vore ingzegel.

8 Segl er påtrykte. Orig. paa Papir i Geh. Ark. Top. Saml. Nørre Herred Nr. 1.

Vester Horne Herred.

42. **25. Feb. 1486.**

Mogens Nielsen (Lange) på Hennegård mødte på Herredstinget samme År, som han døde, og tilstod at han havde haft Kristiern Stygges Del i Stakkelykke og al Søndersig i Lunde Sogn som et venligt Lån og takkede ham for dette Lån og for en god Stalbroder.

Alle men, thettæ nerwerendes breff see eller hører læses, helser wij Jæp Nilsson i Radtorp foghet i Westreherret, Kristiern Gerlogsson, foghet i Warde, Kristiern Symensson, radman i sammesteth, Jes Barfodh i Sedingh, Roloff Nilson i Tarp, Symen Jehansson i Wiigh, Nis Ostretsson i Rærop oc Søell Trwlssen i Hænneberigh, sannemen, ewynneligh meth wor herre, kwngiørendes meth thettæ wort nerwerendes opne breff, ath aar effther Gwtz byrdh mcdlxxx sexto sabato proximo ante dominicam oculi oppa forscrefne tingh wor skycket fore oss oc fore manghe flere danne men hederligh och welbyrdigh man Kristiern Stygge i Frøstrop, som æskith, beddes oc fik eth wwilligth tingtz wintne wet viij danne men, som wore Hans Awftorp, Hans Nilson i Thorebøle, Las Persson i Lydom, Pæder Karlsson i Skyheth, Jæp Jensson i Hwdde, Kristiern Symenssen forskrefne, Jes Persson i Hvffstorp oc Gøde Perssøn i Staffsigh, hwelke forskrefne viij danne men wwnne aa theres gothe troo och sændhen, ath the hørde och saae forskrefne dagh aa forskrefne tingh, ath vj gothe acthe danne men, som vore forskrefne Jæp Nilson, Jes Barfodh, Roloff Nilson, Symen Jehansson, Nils Ostretsson

oc Søell Trwlsson, thet the wwnne fræmdeles fore thennum aa theres gothe troo och sendhen, thet the hoss wore aa forscrefne tingh, hørde oc saae, thet Magens Nissen i Hænnegardh wor, stod aa forscrefne tingh then løwerdagh nesth effther sancti Pædhers oc sancti Powels apostolorum dagh i thet samme aar som han døde, hwes siell gwdh haffwe, oc till stodh fore oss oc fore mennighe hæretzmen lydeligh, ath all then deell, som forskrefne Krestiern Stygges ær wdi Stackeløcke och al Syndersigh meth al syn till ligelsse, i hwat thet helst næffnis kan, thet haffde han hafft till then dagh aff forskrefne Kristiern Stygge fore eth wænligth laan och kende sigh eller syne arffwinge inghen deel eller æyedom ther wdi ath haffwe i nagle made, men han tackede forskrefne Kristiern Stygge fore forskrefne laaen oc fore en godh stalbrodher. Ath wij forskrefne thettæ hørde og saae, som fore screffwet stander, thet swo gik oc fooer i sandhet aa forskrefne tingh, thet windhe wij meth wore inseghle hængde næthen weth thette breff. Giffwet aar, dagh oc steth, som forescreffwet stander.

Seglene Nr. 3, 4, 5 og 8 fattes. Geh. Ark. fra Hist. geneal. Arkiv.

43. 15. Jan. 1502.

Mette Knuds kunde ikke på Tinge fremlægge Breve og Bevisligheder på Øster Kastkjærgaard.

Helsse wij Knut Barffodh, tingholder oppo Vesterhærestingh, Jep Nilssen, Symyn Jæhanssen och Nis Knutssen j Gammeltofft. Kwngør wij ar effther Gutz byrdh mdij then løffuerdagh nest effter sancti Pauli dagh heremitte oppo forscrefne tingh tha var skickit velbyrdnge man Seuren Støgj oc loffueligh bedes om eth vuildugh tings vitne, hwelkit han feck oc framledde aff viij dannemen, som var Jep Nilssen i Rattarp, Nis Vynther, Per Massen, Nis Knutssen, Swenningh Jenssen, Oloff Massen, Jeb Nilssen oc Matis Perssen i Tarp, tisse forscrefne viij dannemen vitnet oppo theres gode tro oc sanningen, thet thi haffde hørdh oc seth, thet velbyrdugh man Knut Støgie haffde værth fire samfoldh tingh oc eskit Meth Knutz oc hyndes børns breffue oc bewisningh oppo Øster Kastkiergordh vdj rette, oc ey ther kam nogher breffue eller bewisningh i rette oppo then tiidh. At tisse

forscrefne viij danemen soo vitnet for oss, som forscrefuet star, thet vitne wij meth vore inzegle hengendis neden for thette breff. Datum anno, die et loco vt supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Orig. paa Perg. fra Hist. geneal. Arkiv.

44. 9. April 1502.

Lavhævd på Øster Kastkjærgård med tilliggende Gods.

Alle men, thette breff seer heller høre læsses, helsser wij Esgj Nilssen, then tiidh tingholder oppo Vesterherestingh, boendes vdi Løfftgordh, Jep Nilssen vdj Rattarp, Nis Eyssen, Symyn Jahanssen, Terben i Ostedh, Iwer Smedh, Nis Knutssen, Jes Nilssen vdj Hilersløff och Nils Scriffuer kerligh meth Gudh. Kwngør wij meth thette vorth obne breff aar effter Gutz byrdh mdij then løffuerdagh nest effter sancti Ambrosii dagh oppo forscrefne tingh var scikket velbyrdugh man Seuren Støgie oc lodh syn laghæffdz loffshøringh goo inden fire stocke meth ij dannemen, som var Jes Cresternssen i Ostedh oc Las Knutssen i Frøstrup, thi vitnet, thet thi hooss var samme forscreffne løffuerdagh vdi Øster Kastkier gordh i Lwnd soghen, hørde oc saffue, thet velbyrdugh forscrefne man Seuren Støgie stodh vdj forscrefne gordh oc gaff oc gorde syn laghæffdh loffue tiid dags sielff tolffte meth gode ridhermendz men oc gode sielff eger, oc brast hannum engen værn, effter som han vor i fest oc til fwnden aff dommern til tingie. Item indhvorde han forscrefne Østerkastkiergordh meth alle hyndes rette tillegelsse oc alle tisse effterscreffne gorde oc gutz, som er ij gorde i Lwndby, item iij gorde j Nebeel, item iij gorde i Houstrup, item en gordh j Klentendh, item en gordh i Stausøø, item en gordh i Fidie, item en gord vdj Henneberigh, item ij gorde i Bellom soghen, item en gordh i Janderup, item iij gorde i Lwndagher, item en gordh i Qwongh soghen, item ij gorde i Owtrup soghen, item Frøstrup gordh, item en gordh j Helwedh, item en gordh j Gellerup, item en gordh j Meyels, item Friswadh, item en gordh Skesbøøl, item en gordh hedher Longsigh, item Rossens gordh, item en gordh Heltofft, item xviij skordh engh oc alle vor rethedh vdj Stacløckie, som vor dwol wdwisser, item xiiij agher oppo Allersløff mark, item ij støck oppo Brølandh, item en støckie vedh høff oc ij støck vedh

Cristern Storms, item xvj las engh i Sedingh gest, som hedher Kølengh, item xij enghi j Hemmedh soghen, som Hans Fredrikssen nw vdi fest haffuer. Thisse forscrefne gorde oc gotz meth alle theres rette til legelsse, som er agher oc engh, voth oc tyørth, fortte oc feygangh, inthet wnthaghen, som til forscrefne gorde tillegher oc tilleyedh haffuer aff arils tidher, thet inworde forscrefne Seuren Støgie meth syn laghæffdh oc kende ther engen diel heller lodh at haffue vdj vdhen segh oc syne søskyndh. Her om bedes oc feek forscrefne Seuren Støgie eth fwlth tingsvine aff otte dannemen, som var Nis Knutssen i Gammeltofft, Jes Nilssen i Hillersløff, Hans Jenssen ibidem, Jes Pouelssen, Crestiern Karlssen, Terben i Osted, Jes Nilssen i Oxbøl oc Jes Jeibssen i Halm. Thisse forscrefne otte dannemen witnet oppo theres gode tro oc sanningen, thet thi hørde oc soffue, thet forscrefne Seuren Støgies loffzhøringh vitnet for thennum, thet thi hørde oc soffue, thet han gorde oc gaff syn laghæffdh i alle made, som forscrefvet star, oc mælte thi hans laghhæffdh vedh macth soo lenge, til byscop oc vuildug byøgde men vedher seyern effther logen, oc vortthe hans laghæffdh loffueligh til bøden iij samfoldh tingh effther loffuen til tingi, før han gorde oc gaff en. At tisse forscrefne viij dannemen soo vitnet for oss, som forscrewet star, thet vitne wij meth vore inzegle hengendes neden for thette breff. Datum anno, die et loco vt supra.

Segl Nr. 6 hænger under Geh. Ark. Orig. paa Perg. fra Hist. geneal. Ark.

45. **12. Avg. 1508.**

Lavhævd paa Snittrup.

Hellsser wy Jep Nielssen, tingholdher pa Vestherheritz tingh, Esky Nielssen, Symen Jahansen, Matz Perssen och Cresten Jenssen, giøre vetterlight j thette vorth abne breff, or effther Gwtz børdh mdviij then lørdagh nesth for assumptionis sancte Maria po forscrefne ting vor skicket Knwth Støgy, æskith och fegh eth fwlt tings vittne aff viij danne men, som var Terben Ibessen, Kiel Jenssen, Matz Perssen, Jes Ibessen, Staffen Nielssen, Nis Nielssen i Tarp, Nis Nielssen i Tonghe och Nis Jonssen, hwilke otte danne men samdretteligh vittneth pa tieress godhe tro och rette sandhen, ath the ner-

verindes hooss vare, hørdhe och soffue, ath Cresten Støgy giørdhe hanss laghefth froo Snypetorp och saa nedher ath mytthe stryme yndh i Dybevadh och vdh swore alle men i Quangh syndhen mytte strøme, och kendes ther jnghen man lodh heller diell ther j ath haffue vdhen hanim och hanss medeyer j nogher modhe. Ath the sa vittneth for osse, som for standher skreffueth, thet hørdhe vy och soffue och vinttne thet meth vore entzsegel hengindes nedhen for thet breff.

Seglene fattes. Orig. paa Perg. i Geh. Ark. fra Trudsholm Arkiv.

46. 1. April 1514.

Lavhævd på Klavs Strangesens Arvingers Gods i Vester Herred.

Alle men, thette breff seer eller hør lesse, helse wij Niels Wilsøn, tinghør pa Vester herritz tingh, her Hans Claussen soghen prest i Quangh, Symen Jahansen i Hebo, Jep Nielssen i Rotrop, Mas Pedersøn oc Cristiern Jensen. Kwngør wij aar effther Gutz byrd mdxiiij pa sancte Marie Magdalene dagh pa forscrefne tingh war skicket for oss oc flere dandemen, som tha tiil stede war pa forscrefne tingh, thenne breffuisser Kield Jenssen i Quangh pa Klaus Strangissen hanss rette arffuingh veghne, lidheligh esket och [fick] eth fulth tings witne aff viij dandmen, som er Terbern Jenssen, Matz Jebssen, Mas Nielsen, Cristiern Tamssen, Jep Jenssen, Bertiil Nielssen, Per Seuerenssen oc Jes Cristiernssen, huilke forscrefne viij dandmen wonne pa theres gode tro, sielff och sanghen, atj saa och hørd forscrefne Kield Jenssen hans laffhøffuitz høringh men, som er Nis Winther i Tange och Cristiern Jenssen, athij wonde paa theres tro, sielff och sanghen, ath thij soffue och hørd, ath Kield Jenssen gørde sin lagheffuid meth gode bøndher oc sielff egher, gille men oc geffue, lofftiidaghs, och brast hannum inghen vern, som laghøffuid lofligh war tilbødhen tiil tingy och tiil fundhen aff domere effther loghen etc. Først ind warde han then gord, som han sielff i bor, som hand i feste haffuer aff frue Karine meth alle sin rette tiilegels, en bigysted pa Hallem marck oc v støker iord oc ij lass engh nedhen forscrefne bigisted, item Sneptarp meth agher och engh och alle sin retthed, item en gordh nordest i Janderop by, som Hanss Petherssen nv i bor, meth alle sin retthed, item en bigested,

som [er] nest østhen Trolholm, som hedher Syndher Søgord, meth sin alle rettehed, item Trolholm meth alle sin retthed, item then nordest [gord] i Søhuss meth alle sin retthed, item en bol i Fydy østher i by, nesth weth søen, item en bol i Heneberigh, som Knud Nielssen nw i bor, meth alle sin retthed. Then forscrefne gotz, agher och engh, wotte och torthe, fegangh, kier och moss, fiskvann, inthet vntaghen, giorde forscrefne Kield Jenssen han sin laffhøffuid pa och kendher ther enghen lod eller diel ther i ath haffue wdhen frue Karine och Claus Strangessens rette arffuingh. Thenne forscrefne laffhøffuid meller wij weth sin fwldmackt ath, saa lenge hwn bliffuer røghet aff bispen och wuiligh bymen effther loffuen. Datum anno, die et loco vt supra.

1 Segl. Geh. Ark. Orig. på Perg. fra Hist. geneal. Arkiv.

47. **19. Jan. 1521.**

Medarvingers Skøde på Dele i Stakkelykke i Lunde Sogn.

Kwngøre wy Tøsty Eyssen, tinghører po Westherheritz tingh, Esky Nielssen i Løftegardh, Jep Nielssen i Rottarp, Lawe Hanssen i Haltrop, Ko (!) Jericssen, Lavris Jericssen och Cresten Jenssen, giøre vitterligt meth thette vurth obne breff, anno domini mdxxj then løwerdagh nesth for sancti Vincencii martyris dagh pa forscrefne Vesterhertz tingh for dom och retth var skycket beskeen danneman Lass Juerssen, lowligh esketh och fegh ieth fult tings vinttne aff viij dannemen, som er Niels Vilssen i Hallem, Jep Nielssen i Ratarp, Nis Jonssen, Cresten Jwll i Broendhe, Jon Nielssen, Myckel Nielssen, Bodh Andherssen och Jes Jenssen. Tesse forscrefne dannemen vittneth pa tieres gode tro och sandhen, sa och hørdhe samme dagh pa forscrefne tingh, at Ko Jerickssen, Lawris Jericssen, Tøsty Eysen po syn ij søsther diel, Anne Eysdatter och Elle Eysdatter, Andhers Jenssen po syn hostrw vegne och Lauffe Hanssen po syn hostro vegne, tesse forscrefne men alle t[i]l samell gørdhe forscrefne Lass Jwerssen fwlt skøde och eydom po alle then diel och retthedh, som tieres modher Maren Eskyss arfuet (?) effther Cresten Støgy i Stackeløcky, och t[i]lbyndher forscrefne men thennem och tieris arfuingh ath fri och hiemelle forscrefne Las Jwerssen och hans arfuingh forscrefne gotz, som for skrefeth stor, for

hwer mantz po talle, som po kan talle meth rette, och vortt forscrefne gotz lauboden tiil tingy for skøde och efter etc. Tiil ydermere for varingh henge wy vore entzsegl nedhen for thette breff. Datum vt supra.

5 Segl. Geh. Ark. Orig. på Perg. fra Hist. geneal. Arkiv.

48. 3. Sept. 1541.

Lavhævd på Tudmose Hussted i Lunde Sogn.

Wij effttherscrefne Nielss . . ffenssen, i then sagh dom sydindes poo Vesterherriis tingh, Thomes Stigge till Frøstrup vepner, Esky Nielssen y Løfftgord och Seuerin Karlssen i Vrøgom kierligh med Gud. Kwndgiøræ wij meth thette vortt obne breff aar effther Gutz byrd mdxlj løffwerdagen nest for vor Frwe dagh natiuitatis tha vor skicket for osse och flere danemend, som tha forscrefne tinghz søckte, thynne breffuisser Jenss Bareffod, heresfoghet i Vesterherret, bedis och fick eth fuldt tings viitne aff viij dane mend, som vor Seuerin Karlssen, Esky Ibssen, Dinis Perssen, Per Grumssen, Anders Palssen i Rotarp, Olloff Christiernssen i Nebill, Jørgen Tødssen och Jess Jenssen i Tarp. Tijsse viij danemend viittnet poo theriis gode tro, siell och rettæ sandingen, ath thennem fuld viittherligtt vor, soge och hørde same dagh poo forscrefne tingh, thet Jenss Bareffood lod syn laffheffds høringh framgaa, som vor Thomes Stigge vepner och Esky Nielssen y Løfftgord, thy fram gingæ for en besydendes ting dom och viittnet i theriis hellens edt, huer med ij opratt fingger, atij nerwerendes hooss wor i Seding i then gord, Jenss Barffood i boor, soge och hørde, thet Jenss Barffood jndworde med syn laffheffd Twdmossæ hwsteth meth hindis egendom jnden alle iiij marckskiell, och kinder hand ther engen atth haffue lodt eller diell vdj vden segh och syne meth søskind, huilcke laffheffd som loffligh vor giørd meth danemen och daneswene lofftigdag, oc brast och engen vern, huilcke forscrefne heffd domern meltt ved syn fuld mackt till att talis ydermere i rette effther kongeligh maiestetz ordinantz lydelsse. Tiill vindesbyrd henger vij vortt jndzell neden for thette breff.

4 Segl. Geh. Ark. Orig. på Perg. fra Hist. geneal. Arkiv.

49. **4. Marts 1542.**

Tudmose Hussted i Lunde Sogn tilkendes Jens Barfod.

Wii effttherscrefne Esgii Nielssen, then tiid tingholler paa Westerherristing, Otthe Krwmpen tiill Hølbygard riidher, Hennik Qwitszo tiill Lydom, Pally Bang tiill Hennegord, Thomess Stygii tiill Frøstrop, som webner ere, Andherss Oloffsen, borghermester i Warde, Cresten Bryxssen, byfoghet ibidem, Oloff Nielssen, radtmand ibidem, wii giør wittherligt med thette worth obne breff aar mdxlij løffuerdaghen nest for dominicam reminiscere, tha wor skicketh for oss och mennighe herres mend, som tha forscrefne ting søcthe, thenne breffwisser Jens Baarffodh paa then ene och Nielss Skoningh i Debyll paa then andhen sydde om thretthe, som thennum e mellom wor om eth bøggiisted som kaldes Twdmoss hosted, som forscrefne Jenss Baarffodth kinde segh wed, ligendis wdy Debyll marck, som hans fader o[ch fo]r eldher haffwer haffdtt for hanwm, tha samme tiid esketth domeren och forscreffne gode mend tovrix breffue oc bewesseninge i retthe paa [bodhe] sydher. Tha fram boor forscrefne Jenss Baarffodh en laffheffdtt wndher dattwm mdiij, saa lydendis ath hanss fadher Knud Baarffodt haffde indwordt [medh] same syn laffheffd eth bøggiisted med alle hendes eyendom [. . . . .] med flere ord och artickeller, som same forscrefne laffheffd indholler och wdwisszer. Ther tiill lood forscrefne Jenss Baarffodtt lesse noghen gode besegletth wittner lydendis paa same forscrefne bøggisted, atty, som haffwer boyd i Debyll, haffwer giffwen Jens Baarffodtz fadher och syn hanwm arlighen skatth och landgyld ther aff etc. Ther i mod fram boor forscrefne Nielss Skoningh wdj retthe eth stadfestelssze breff, som wor taghen aff rijghens canceller, lydendis ath han for hanwm haffde weretthe med eth tings wittne wdgiffweth aff Westerherres ting, ath iiij mend skulle haffwe wondetth, ath Debyllgord skulle haffue standen østen Debyll och weretth ther aff fløtth och thiid, som thet nw standher. Lodh han och lesse nogher andher breffue, hwilcke som icke wor Jenss Baarffodtt anrørindes. Tha esketh Esgii Nielssen, om han haffde andher breffue eller bewisseningh paa then saagh, och Jenss Barfoodth stod ther och bøed seg wdj alle retthe, ath ther forscrefne Nielss

Skoningh for mertthe, ath saghen wille gaa hanwm wndher øghen, tha sagde han seg ath haffwe wor nadighe herris beffallings breff tiil noghen gode mend, som skulle døme om hanss marck. Ther tiill swarde Jenss Baarffodtt, ath then beffallings breff lyødde icky paa thet tretthe, som thennum i mellom wor, men om hwess tretthe, som wor emellom welbyrdige mand Thomess Stygge och Nielss Skoningh, och tha esketth jeg Esgii Nielssen same wor nadighe herris breff her indhen tingii ath høøre, om thet lyødde emellom Jens Baarffodtt och Nielss Skoningh. Ther som thet lyødde i then saagh, tha skulle han gierne nyde syn skaadsmoll for thy gode mend, hwilcke beffallings breff Nielss Skoningh icky wille lade lyødde. Tha esketth forscrefne Jenss Baarffodtt paa sin tings steffninghe, som han steffnede Nielss Skoningh tiill tingii. Tha framgick two beskedhen danemend, som wor Michell Mattssen och Joon Nielssen, thy wonde paa siell och sandinghen, atth Niels Skoningh wor lowlig steffndh ath møde her wdj dag tiill hanss retthe wedher molss tingh med alle thy breffue och bewissningh, som hand nyde och wndgielde wille i then saagh etc. Tha effther tiill talle, gienswar, breffue, bewissninge och saghens leylighied sagde jeg ther paa saa for retthe, ath forscrefne Jenss Baarffodh bøør ath haffue, nyde, brwge och beholle Twdmoss hosted, som skwrss neffningh haffwer hannwm wdwijsth med alle syn tiill leyelss och retthied, saa lenge Nielss Skoningh kommer med bedher bewisseningh, och alth thet stwnd, Knwd Bareffodz laffheffwyd standher wed syn fuld macth. Tiill ydher mere wittnesbyrdt hengher wij wortth yndsegeller och syngnetther netthen for thette worth obne breff.

Af Seglene er Nr. 1, 4 og 8 tilbage. Geh. Ark. Orig. paa Perg. fra Hist. geneal. Arkiv.

50. 19. Dec. 1556.

Grænseskæl mellem Vester Herred og Henne Birk.

Vii effthersrefne Jørgenn Seuerinssen, tingholder paa Vesterheriis tingh, Olluff Eyssen vdj Kløffgord, Bertill Kieldssen vdj Hoystrup, Nielss Seuerinssen vdj Klintende och Nielss Staffennssen kierligh med Gud. Kundgiøre vij med thette vortth obne breff, att aar effther Gudz byrd mdlvj

løffuerdagenn nest for sancte Thomas dag for jvell tha vor skiicked for osse och flere danemend, som tha forscrefne tingz søckte, thijnne breffuisser Pouell Scriffuer paa erlige och velburdige mandz Olluff Staffuerskoffs vegnne och luodt fram kalle tisse effterscrefne sønssmend for en besidindes tingsdom, som vor Crestiernn Gødssen vdj Heneberige, Olluff Eyssen j Kløffgord, Bertill Kieldssen vdj Hoystrup, Crestiernn Jørgennssen ibidem, Crestiernn Crestiernnssen, Nielss Jørgennssen j Klintende, Nielss Seuerinssen ibidem, Laffvj Knudssen ibidem, Niels Knudssen ibidem, Hans Seuerinssen j Heneberige, Jesper Seuerinssen ibidem, Nis Jenssen j Fydij, Nis Nielssen ibidem, Jørgenn Vijm j Løne, Vilandz Mortennssen ibidem, Christiernn Polssen ibidem, Claues Lymbertssen ibidem och Clemynd Crestiernnssen ibidem. Tisse forscrefne xviij danemend viitned paa theriis gode tro, siell och sandingenn, atij vor opaa en vwildige siøenn, som the vortte opneffned aff Vesterherriis tingh, att beesee thet sandmandz toff, som blyff giørdt emellom Vesterherett oc Hene bierck. Tha meledt vij fra thend stienn, som stor nest Fils søø, som sandmend satte, och saa tiill Arnberiige, tha vor ther nysynetyffue faffuenn och nogt mier emellom fornæfnde stienn och forscrefne Arnberiige. Saa droge the vester opaa till en andenn sandmandz stienn och melledt saa fra same forscrefne stienn och till Marckskiellberige, tha vor ther emellom xx faffvenn, och erett osse fuldt viittherligtt, att opaa thend nør syde haffuer thet veriitth bruckt tiill Hene berck, opaa thend sønder syde tiil Kieregordt och lodtz eyer poo thend syde, saa lenge till nu sandmend haffuer satth stienn nordenn same berige, och haffuer thet veritth bruckt for enn fry bierck, som forscrefne stander. Att saa gick och fuoer, till ydermere vindisbyrd trøcker vij vortt jndzeller nedenn paa thette vortt obne breff, och viitned Fynd Perssen och Bened Anderssen, atij gaff velburdige mand Per Bild attvarsell for thette vindisbyrd.

5 Segl er påtrykte. Orig. på Papir ejes af Udgiveren.

Øster Horne Herred.

51. **30. Marts 1461.**

Syn paa Skåner Fiskegård.

Wij Nis Eysson, foget pa Østerhærætsthing j Wardsysel, Esgi Mikelsson j Krararpp, Esbern Jensson i samesteth, Esgi Jeibsson j Northenskow oc Anners j Alængh kongøræ, aar æffter Guds byrdh mcdlxj then mandach næsst æffter palmesøndach paa forscrefne thing war Niels Nielsson, foget pa Nørholm, atsporthæ fogthen och the gothæ mæn, ther tha pa forscreffnæ thingi ware, om thom witterlicht war, at han haffthæ hafft ther iij a sivn pa fornæfnde thing om then gorthe, som the Skoner grannæ haffthæ byget, hwat helder hon støuet her Strangi til skathe elder æj. Opp stodh fogthen oc gothe mæn, som tha pa thingi ware, och sauthæ, at thom full witterlicht war, at fornæfnde Niels Nielsson loglich æskethæ oc feck thrinnæ a sivn, som wntnæ thry thing; j then fyrsstæ a sivn war Mats Smedh j Linding, Tøsti j Tongæ, Nis Ywersson j Sich, Nis Nielsson j samesteth, Per Polsson j Tistrupp oc Mikil j Vdh. I then annæn asivn war Jes Bartelsson j Thornlwnd, Esgi Bertilsson, Jepp Persson j Gødswong, Oloff Olosson j Snororpp, Hans Persson j Ydrick oc Hans Jensson j samesteth. I then trithi asivn war Lass Persson j Awnbøl, Bertil j samesteth, Tharkil Lasson j Ydrick, Jes Nielsson j Snororpp, Nis Persson j Tistrupp oc Ebbi j Holwigh, hwilk forscrefne dandemæn wittnæ pa forscrefne thing, at the haffthæ setth oc thom ful witterlicht war, at nær then forscrefne goræ ær loott j flodj, tha støuern pa her Stranges ængi, her Strange til skathæ. Her pa eskethe oc feck fornæfnde Niels Nielsson en thingswitnæ aff thesse effterskreffnæ viij dandemæn, som ær Esgi Mikelsson, Jes Mikelsson, Esgi Jeibsson j Northenskoo, Crestiern Jensson j Krararpp, Tygi j Tistrupp, Anders i Alengh, Jepp j Antzager oc Esgi Gregersson[1]), hwilke fornæfnde viij dandemæn wntnæ pa theres tro oc sanding, at thom fwll witterlickt war, at thet swo war j sanden j alle

[1]) Der staar alene Gr med et Forkortelsestegn.

mathæ, som for screuet stander. Till witnesbørdh fornæfnde dandemæn swo wntnæ oc wi thet hørdæ och soghe, hwes til witnesbørd hengæ wi wor jnsigil næthen for thettæ breff. Datum anno et die ut supra.

3 Segl med Bomærker er bevarede. Orig på Perg. i Nørholms Arkiv.

52. **30. Marts 1461.**

Syn på Skåner Fiskegård.

Alle mæn, thettæ breff see, høræ elder llesæ, helssæ wj Nis Eysson, thingholder pa Østerhorn hæresthing, Esgi Mikelsson i Krararpp, Crestiern Jensson i samesteth, Esgi Jeibsson i Northenskow oc Anders j Aalængh, kongøre aar æffter Guds byrdh mcd lxj then mandach næsst æffter palmesondach pa fornæfnde thing war schicket Nis Nielsson, foget pa Nørholm, oc beddes om en wvildich thingswitnæ, hwilken han fæck aff viij dandemæn, som ær Esgi Mikelsson, Jes Mikelsson, Esgi Jeibsson j Northenskoo, Crestiern Jensson i Krararpp, Tygi j Tistrupp, Anders j Aalængh, Jepp j Andzager oc Esgi Gris, hwilke fornæfnde viij dandemæn wntnæ, ath the hørde oc soghæ, at fornæfnde Niels Nielsson esketh oc feck thrinnæ a siwn oc vj mæn j hwer a sivn om then fiskegarthe, som the Skoner granner hauæ bygget, om han war bygget her Strangi til skathæ elder æj. Tha framgingæ vj dandemæn j then fyrsste asiwn, som ær Mats Smedh j Linding, Tøsti j Tonge, Nis Ywersson j Sich, Nis Nielsson i samæsteth, Per Polsson j Tistrupp oc Mikil j Vdh. I then anden asivn war Jes Bertilsson j Thornlwndh, Esgi Bartelsson, Jepp Persson i Gødzwongh, Oloff Olosson j Snorarpp, Hans Persson j Ydryck, Hans Jonsson j samestædh. I then thrithj asivn war Lass Persson i Awnbøl, Bærtil j samesteth, Tharkil Lasson j Ydrick, Jes Nielsson j Snororpp, Nis Persson j Tistrupp oc Ebbi j Hoolwigh, hwilke fornæfnde viij oc dande mæn wntnæ, at the soghæ oc thom full witterlicht war, at nær then fornæfnde gorth ær laath oc flodh ær pa aan, tha støffern pa her Stranges ængi, her Strangi til skathe. Till ythermer bewisningh fornæfnde dandemæn swo wntnæ oc wj thet hørde oc soghe, till witnesbørdh hengæ wj wor jnsigil næthen pa thettæ breff. Datum anno et die ut supra.

4 Segl er bevarede. Orig. på Perg. i Nørholms Arkiv.

53. **12. Nov. 1461.**

Skåner Fiskegård har ikke været til af Arilds Tid.

Wij Jens Staffensson, soghen prest i Tistrup, Jes Michilsson och Cresten i Krarup gøre witærligt meth thette wort opne breff, at ar effter Gudz byrd mcdlxj then thorsdagh nest effter sancti Marthens dagh pa Thystrup kyrky gard war skickit welborn man her Strongi Nielsson aff Nørholm riddær, æsket, fek och framledet en fvlt soghen vinne aff menigh soghen men, som tha i kyrky war, hvilkæ som wonde pa theres tro och sande, at then fiskgard, som the i Skoner hawer bygd ower oen, ther hawer aldri aff arild førre wæreth fiskgardh, och stor forscrefne fiskgard her Strongi Nielsson til forfong och skade bode pa hans ængi och pa hans fisk gard for hans møllæ, som arildz fiskgard ær. Athe men so wonde, thet vinne wi meth wor incel. Datum som forskrewet stor etc.

3 Segl, de 2 sidste med Bomærker, er påtrykte. Orig. på Papir i Nørholms Arkiv.

16. Jan. 1462.

Nedenstående Landstingsdom og Kongebrev, der ifølge deres Indhold slutter sig til ovenfor meddelte Breve, meddeles her til disses nærmere Forståelse.

Wy Knuth, meth Gwtz nadæ byskop j Wiborg, Ottæ Nielson af Biornholm, Nielss Erikson af Loongtin, Erik Erikson, Jæns Matzson, Erik Erikson af Anszberg oc Niels Kaas, riddæræ, Mortæn Krabbæ, Jwær Jwl, Jon Wifferson, Crestiærn Krabbæ, Olof Mwnk, Jæpp Bagi oc Andærs Mognson, Llas Jeibson, Wiborgs landsthings hørær, Andærs Nielson oc Jes Jænson, bwrgæmæstær j Wiborg, giøræ witherlikt meth thettæ wort obnæ breff, at aar æftær Gwtz byrd mcdlxij then lowærdag næst æftær octauam epiphanie, som kallæs snabsthing, for oss oc fleræ godæ mæn pa Wiborgs landsthing wor skickkæth wælbyrdig man herræ Strongi Nielson riddæræ pa then enæ sidæ oc Anders Matsson oc Jes Person j Skonær pa then annæn sidæ oc gawæ them bodæ i rættæ; hærræ Strongi forskrewæn skyltæ Anders Matzson oc Jess Person j Skonær, ath the oc theres grannæ hafdæ bygd een fiskægord wlowlig with Skonær, som aldrig hafdæ wæræth bygd førræ oc æy arels gordsteth hafdæ wæræth, hans fiskægordh for hans møllæ for Nørholm til skadæ oc hans ængi til skadæ meth flod, oc hafdæ ther godhæ bewisning pa. Anders Matzson oc Jes Person j Skonær swardæ ther til, at then forskrefnæ gord war bygd pa begi landæ pa theræs æygnæ grwn oc hafdæ oc bewis-

ning pa thet. Tha grangiwelig owerweræth oc ransagæth wi begis theræ ord oc bewisning oc sagdæ oc fwnnæ them ther so for rættæ paa æfter lovæn oc beggæs theræs bewisning, at ænghen byggæ mo fiskægord af nyy, som ikkæ hawer wæræth arels fiskægordæ, noghær man til skadæ, oc bør forskrefnæ fiskægord æy with makt at bliwæ ællær sodan gordæ, som æy af arell hawær wæræth fiskægordsteth til forn. Til winnesbyrd at so gik oc for, tha hængæ wi woræ inceylæ for thettæ breff, giwæth aar, dagh oc stedh, som for stoor skrewet.

Det første Segl har Jomfru Maria med Barnet til højre, et Skjold med 2 korslagte Nøgler til venstre, Nr. 2 Rosenkrandsernes Våben, Nr. 3 en 7oddet Stjerne, Nr. 4—5 fattes, Nr. 6 et Bomærke, Nr. 7 fattes, Nr. 8—9 Bomærker. Orig. på Perg. i Nørholms Arkiv.

14. Juni 1462.

Wy Cristiern, meth Gwtz nathe Danmarks, Suerigs, Norges, Wendes oc Godes koningh, hertugh ij Slesuich, greffue i Holzethen, Stormer, Oldenborg ok Delmenhorst, gøre alle wijtherlict, at aar effther Gwtz byrdt mcdlx secundo jn profesto beatorum Viti et Modesti martirum for oss i Køpnehaffn war skicket wor elskelich man ok radh her Stranggi Nielsson meth breff aff Wyborgs lantztingh meth Anders Mattisson ok Jes Persson i Skonør om en fyskkegardh, som forscrefne Anders Mattisson ok Jes Persson haffde bøgdh wedh Skonør for Nørholm, ok werduge fadher biscop Knuth, her Otte Nielsson, her Eric Nielsson ok flere wor elskelich rodh haffde funnet for rette, at forscrefne fiskegardh bør ey wedh magth at blyffue, nogen man til skade, æffther thy at ther ey aff ærildh haffuer wæret fiskegardh, æffther thy som thet breff ytthermere wduisser ok jnne holler, hwicke breff wy haffue wedh sith fulle magth dømd i alle sine ordh ok artikel, som thet jnne holler, ok then dom ok reth, som worth elskelich radh ok gode men ther om giorth haffue, wedh fulle magth at blyffue i alle made, swo lenge nogen komer for oss meth bethre beuisningh ther om. Datum anno, die et loco vt supra. Nostro sub sigillo ad causas teste justiciario nostro Kittillo Nicolai de Harisborgh jn testimonium premissorum.

Det kgl. Segl hænger under. Orig. på Perg. i Nørholms Arkiv.

54. **13. Dec. 1518.**

Nørholm æskes på Kronens Vegne af Fru Karen.

Kwngøre wi Essgii Nielssen, tinghøringh paa Østerherretz tingh i Vardesyssell, Anderss Perssen, riffoget ibidem, Per Screder i Qwiæ, Cristern Olossen i Bellerop, Per Jebssen

i Hoddii ogh Jørgen Jebssen ibidem kierliigh met Gudh. Giør alle vitterlikt i thette vort obne breff, at aar effter Guds byrd mdxviij ten mandagh paa sancte Lucie dagh virginis wor skicket beskeden swend Jep Jenssen, velbyrdigh mandss Eyler Bryskess visse bwd, ogh loglige beddiss ogh ffek et ffwlt vwildikt tingsswinne aff viij danne mend, ssom er Niss Mørk i Vestkier, Jep Cristenssen ibidem, Per Jenssen, Ebbii Jebssen, Clemynd Perssen i Malii, Eski Vinterssen, Niss Olossen ogh Twi Anderssen i Tistrwp, tisse viij dannemend saa vnte alle endrecteligh paa tro, siel ogh rette ssanne, at thennum ffuldt vitterlikt er, hørde ogh sowe, thet fforskreffne Jep Jenssen ogh Niss Ribere hawer lydelikt eskit Nørholm met ssyn eiendom igen tre ssamfeld tingh paa wor nodige herriss wegne aff ffrwe Karen Clawss Strangissenss effterlewerske och aff hinniss børn Clawss Strangissenss arwinge ogh teress bewissningh, horledes thii fek Nørholm fro kronen och at thii ffinge ffwl ogh logligh worsel till teress howitgord Nørholm. At saa er ganget, ssom fforskrewet stor, in cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus duximus apponenda. Datum anno, die et loco vt supra etc.

Tre Segl er påtrykte. Orig. på Papir i Geh. Ark. Nørholm (Voss Sml.) Nr. 3.

55. **30. Jan. 1525.**

Skøde på Ejendomme i Kvie og Andsager.

Kwngiøre wij effther scriffne Per Jebssen i Hody, tingholler paa then tid til Østher herritz ting, Terkel Giødtssen i Warde, Seweren Lassen i Krarup oc Jes Matssen i Hodeskoff kierlig meth Gudh. Giøre alle witherlig i thette worth obne breff, ath aar effther Gutz byrd mdxxv then mandag nesth for wor Frve dag kynder mysse tha wor skicket thenne breffwisser Per Eyssen i Qwie, som loglig bedes oc feck eth fult tings witne aff viij dannemen, som war Oloff Grawerssen i Lund, Agy Lassen, Per Lassen, Anders Matssen, Pally Twsen, Seweren Lassen, Seweren Atzerssen oc Ebij Tamssen y Qwie, tisse forscrefne viij danne mæn wont pa tro, siel oc retthe sandhen, ath them fwld witherlig er oc nerwerendes hooss war paa forscrefne tingh for dom oc reth, hørde oc

soffwe, thet forscrefne Terkel Gødssen i Warde oc syn børn meth teres fry wilye oc samtyckij oc gyorde forscrefne Per Eyssen eth fult fry skøde oc eydom paa alle then diel, som thy kwndhæ erffwe y then gardh oc gotz, som Pers (!) Eyssen nw i boer i Qwye, som thij erffwith effther theres olde fader Seweren Eyssen, oc j bygsted, som ligger ij Antzager, meth alle syn rethe til legels, som nw til forscrefne gard liger oc aff arils tid, meth agger oc engij, fwort oc fægang, skoff oc marck, met fiisk want, inthet wntagen i noger madhe, oc til pletiig forscrefne Terkel Giødssen seg oc sine børn ath fri oc hiemble Per Eyssen oc sin arffwing for skriffne gard oc gotz for hwer mantz ottaling, som ther paa kan til talle met retthe, oc war forscrefne gard oc gotz laglig lagbødhen, skøt oc affhend effther logen, oc tacket forskrefne Terkel Giødssen Per Eyssen got for gwod betaling. Til windesbyrd henger wi wor jnzegel nedhen for thette breff etc.

4 Segl hænger under. Orig. på Perg. i Nørholms Arkiv.

56. 28. Okt. 1532.

Lavhævd på Horne Præstegård.

Alle men, som thette breff sie eller høre lesse, helsser wy Per Jebssen, heres fogeth paa Østherherrets tingh, Jenss Schriffwer, riffogeth ibidem, her Nielss Glambeck, her Jenss Pollssen, prest tiill Antzagher, Per Eyssen i Qwye, Jes Matssen i Hoddeskoff och Cresthen Jenssen i Hiedingh ewyndeligh meth Gudh. Kwndgiør wy meth thette wort obne breff, ath aar effther Gutz byrd mdxxxij then mandagh nesth for omnium sanctorum dagh wor skickitt for oss beskeden man Nis Ollofsen i Hafflwndt paa hiederligh mandz weghen her Crestiern Nielssen i Torstrop, bedes och feck eth tingswynne aff viij danne mendt, som er Andherss Perssen i Yderick, Andhers Bwndt i Lysth, Cresthen Jenssen i Mølby, Pally Cresthenssen, Willanss Bendettssen, Cresthen Symenssen i Ølgodby, Tijgy Jenssen i Mølgord och Pally Twssen i Bonum, huilkæ fornæfnde viij danne mend wonnæ paa tro, siell oc sanghen, ath the sogh och hørdhe samæ dagh, ath ij danne men, som ware Per Tamssen i Hiorlundt och Cresthen Ollofsen i Biellerop, som wor fornæfnde her Cresthen Nielssens lagheffds høringh, wore paa fornæfnde tingh jndhen alle iiij

stockæ och wonne for thennum paa tro, siel oc sanghen, ath the nerwerendes hoss woere paa then tidh, fornæfnde her Cresthen Nielssen giørdhe syn lagheffdh paa Hiorndhe prestgordh, som kalles Mosgordt, for retthe prestgordt tiill Hiornde kirky, mett agger och engh, som haffuer wærett tiill aff ariltt tiidt wlast och wkierdt. Item j lass engh wedt Kirkywadt, ij lass engh westhen wedt Hindtsigh wadt, som kalles Gasseberigh. Item j engh, som kalles Lille Gasseberigh, Nis Ybssen pa begge sidher. Item ij lass engh, som kalles Noerregasseberig, Nis Ybssen paa begghe sidher. Item Hwyrrelkierd østher tiil Gwnnerop wadt och op tiil dyghen wiidt tagher, haldielen aff j engh, som kalles Gudzlegoms engh. Item j engh wdj Hiornekier, Hanss Matssen paa en syde och Nis Ybssen paa andhen sidhe. Item en engh wdj Adelkier, Per Cresthenssen paa then en siidhe och Ciecel Niskone paa then andhen siidhe. Item en andhen engh wdj samme Adelkier, Per Atzerssen paa then en siidhe och Jens Jenssen pa then andhen siide. Item iij kroghe wedt Lierwadt aa och en hollwm, Jes Lassen paa then en siidhe och Asghe engh pa then andhen siide. Item j engh wedt samme Lierwatz aa, som kalles Taskeengh. Item j engh wedt Bierremossbwsk, Pally Twssen pa then en siidhe och Jenss Massen pa then andhen siidhe. Item j engh søndhen wedt Dybwadt, Thomess Perssen pa then en siidhe och Nis Ybssen paa then andhen siidhe. Item Hiorndh gadhe op, tiill stien wendher. Thette forscrefne gioss indworde her Cresthen Nielssen i Torstrop paa Hiornde prestgordhz weghen och kiendhe han inghen mandt lodh eller diell ther wty wdhen Gudh och Hiornde prest gordt, som kalles Mossgordh, i nogher madhe. Tiill wyndesbyrdt tha ath saa er, som forscreffuen standher, henghe wij wor indzegle nedhen for thette worth obne breff.

Seglene fattes. Geh. Ark. Øster Herred Nr. 29.

Skadst Herred.

57. **12. Marts 1445.**

Spangsbjerggårds Tilliggende.

Allæ men, thætæ bræff seer eller høræ læsæ, helser jech Trwels Jensson, fowet paa Skast heress tingh, Ostræt Andærsson,

Jes Kersbersson ok Tamæs Rødsson ewindelich meth wor herre ok kungyøræ wy, adh aar effther wor herræs føzel tima m°cd°xlv then tysdagh næst for sancte Gregorius dagh wor skykkæth for wos ok fleræ godhe men paa fornæfnde tingh thenne nærwerendhe bræffwyser Græyærs Jeipsson ok fech ok fremledhe eth fwlt tings windhe meth othe beskedhen dandemen, so sam waar Jep Jensson a Skast, Tuy Ostræthsson, Mikkæl Pædærsson, Esgy Jensson j Jærnæ, Law Fredriksson, Tigy Findæthsson, Tomæs Ogesson, Pædær Eysson aff Hyørdhekyern, hwykke othe dande men windhe paa terræ troo ok sendhe, ath tolleff ayær bøndher windhe aff tre beskedhen men, so som ær Nys Bangh, Torkel Lawsson, Jes Sudæræ j Wonsbøl, wduisdhe, ath the aldræ anæth kunæ spøry eller mynæs, en thet samæ goze, som the vthwysdhe, ath thet low tyl Spongsbyærigh, so som ær athan agræ ok nythenne, low paa then næsthe høw hoos Esgy Pædærssons hws. Ther effther wndhe tolleff æyær bøndher, som the tree men vthwysdhe, adh athan agræ ok nythenne paa høw ath thet low tyl Spongsbyærygh gaardh, hwylken jordh so som Græyærs Jeypsson ok Hinrik Eysson the træthet om. Adh so gyk ok foor, thet wyndhe wy meth wor ingsegel hend nædhen for thettæ bræff. Datum die sancti Gregorij pape etc.

Seglene fattes. Orig. på Perg. ejes af Udgiveren.

58. **29. Maj 1462.**

Forlig om nogle Grunde på Ravnsbjerg Mark.

Alle mend, thetthe breff see eller høre leses, helse wy Niels Asserson, prest j Guldagher, her Jens, prest [j] Brunnwm, Pether Mwnk aff Krogsgaardh, webner, Oster Andersson j Othelum, Hans Actrupp, Essbern Andersson j Kraffwens och Asser Nielsson i Guldager ewynnelich meth wor herre, kongøre, ath aar effther Guds byrdh m°cd°lx secundo then lyrdagh nest effther wor herres hemelfardh pa Rawensbergh mark ware wy nerwerendes, then thiidh welbyrdigh mand Erich Cristhernsson aff Sylkeburg och Bertil Pethersson aff Ghesing och hans brøther wurthe wenligh oc wel forlicht vm then jordhtrette, som the melle them haffue, saa ath fornæfnde Bertil Pethersson sculle beholde alle the enge,

som ligger synden weeth Buckæhwsssteth, som pa then same thiidh wurthe bothe steneth och stabeleth aff, och tofftesteth, som ochsaa wurthe bothe steneth och stabbeleth, och ehwadh enge och agher, som sythen war, thet scal skifftes lighe melle them och oss. Thetthe wetherlicht er oc saa er gawn oc faren j alle madhe, som for er screffueth, til wynnesbyrdh oc sandheyth haffue wy fornempde meth wili ladhet henge wor jnsegel nethen for thetthe breff. Datum die et loco, quibus supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Orig. bl. danske Selskabs Membraner.

59. **26. Marts 1482.**

Om Købet af en Eng på Grisbæk Mark.

Alle men, thette breff sse eller høre lesses, hielsse wij Hanss Jensson, tingholler pa Skastherret tingh, Nis Eysson j Allerop, Twy Persson i Wongh, Jess Persson j Øloff och Per Gøysson i Wongh, ewinneligh meth Gwd. Kwngiøre wij alle men meth thette wore obne breff, at aar effther Gwtz byrd mcdlxxx secundo then tisdagh nest effther wor Fruæ dagh visitacionis wor skickket for oss o pa fornæfnde tingh beskieen man Marcord Persson i Wongh, beddes om jeth vwilligh tingswinne, hwilkken han feck aff viij danne men, som wor Niss Eysson i Allerop, Per Gøysson j Wongh, Tygy Osthersson j Skoner, Jep Tygson i Skast, Per Nielsson j Jern, Per Scredher j Sabdrop, Ebby Lausson i Ome og Lass Olofson, hwilkke fornæfnde viij mæn endracthligh wonne, at ty nerwerendes hoos wore, hørdde och soghe, at too danne men, som wor Jess Persson j Øloff och Twy Persson j Wongh, ty stod innen fire stocke po fornefnde tingh oc sadhe och wonne for them po theres thro och retthe sandhe, at ty red til Wardde meth Mattis Nielsson, som bodhe j Jendrop j Nykyrky soghn, och til Cristiern Symensson j Wardde, ther Mattis Nielsson gørdde fwld køb meth Cristiern Symensson om all then engh, som han hadhe po Grysbeck march, ffor v march peningh meth sodhen made, at Cristiern Symensson skuldhe ey wære Mattis Nielsson til forfangh o po thet anth, som j gien wor pa Grysbeck march, j nogher mode, ther lod ty them nywe meth po begges sydher. In cuius rei testi-

monium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum anno, die et loco quibus supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Gørding H. Nr. 64.

60. **4. Juli 1497.**

Skøde på en Gård i Endrup.

Alle men, thette breff seer eller hør lesse, helsæ vii Hans Jensson, tinghør oppo Skastherres tingh, Hans Actrop, Malthi Person i Gesingh, Matis Tuson, Jes Person i Ølof oc Jens Malthison ewinneligh medh Gudh. Konne gør vii medh thette worth obne bref, adh aar efther Gus børdh mcdxcvii then tiesdagh nesth efther wor Fruæ dagh visitacionis tha wor skicketh for oss oc for mene herresmen, som tha oppo forscrefne tingh wor, thenne bref wiser beskeen daneman Olof Jensson i Enderop, hwilken som lofligh eskith, fek oc framledhe j wweligh tingswinne af viij dannemen, som wor Jes Smææ, Knudh i Jerne, Swen Karlson, Terkil Matisson, Byri Jenson, Tames Person, Nis Blegh oc Nis Matisson, ewinneligh medh Gudh, hwilke forscrefne viij dannemen wone endreteligh po theres godhe troo, seel oc retthe sandhen, ath thet wor them fulth vetherlickt dj hørde oc sowe, thet Nis Lauson i Odherop medh hans hostro hinnes tilladiels oc Grawers Gøsson i Wardh, thet thi stodh indhen iiij stok po forscrefne tingh oc gørdh thenne brefwiser beskeen man Olof Jenson i Endherop fuldh skødh oc endom po then gordh hinnes eghendom, som han nw i boer, som er agher, engh, forth oc felof, skofh oc mark, fiskwandh oc fægangh, woth oc tøerth, inthet vndhtaghen i nogher modhe, som nw til ligher eller af arlids (!) tidh tilleghet hafuer, oc tilbindhe vii [os] oc vor arfwingh ath frii oc hiemle forscrefne Olof Jenson eller hans arwingh forscrefne gossæ eller hinnes retthe tillegels til ewinneligh tidh. Item worth forscrefne gossæ lofligh lagbøidh tree samfoldh tingh føren skødh gek efther lowen, som wor ij tingh for missommer oc j efther. Item vedherkennæ forscrefne Nis Lauson oc Grawers Gøsson ath hafue opp borne af forscrefne Olof Jenson fææ oc fulth werdh for forscrefne gossæ efther theres nøwe oc taker ham for godh betalingh. Ath soo gek oc for, som forskreueth

stor, thet hørde vii oc sowe, thet vinne vii framdiels medh wor jngzegel hengendes nedhen for thette worth obne bref.

5 Segl hænger endnu under, tildels bevarede. Skadst Herred i Geh. Ark. Nr. 72.

61. **12. Marts 1504.**

Skøde på en Gård i Vong.

Alle mendh, thette breff sier, hør eller lesser, helsæ vij Eskil Hermethsen, tingholler pa Skast herrestingh, Hans Actrop, Hans Jensen i Velbeck, Hans Jensen i Omæ, Tames i Bramyngh oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Kønnæ gør vii meth thette worth obne bref, ath aar efther Gus børdh mdiiij then tiesdagh po sancte Gregorii dagh wor skiketh for ossæ oc for manne dannemen thenne brefwiser beskeen man Olloff Terkilsen i Wongh, lofligh bedis oc feck en vueliigh tings vinnæ, hwilken han feck af viij dannæmen, som wore Nis Matissen, Grafwers Cristhensen, Hans Jensen, Tames Nielsen, Bertil Nielsen, Nis Nielsen, Anders Esbernsen oc Matis Marquordsen, tissæ forskrefne viij dannemen endretelligh wonnæ po thieris gode tro oc sandhen, ath them fult vetherlicth hørde oc sow, thet Hans Jensen i Omæ stodh po forskrefnæ tingh indhen iiij stockæ oc gyordh forskrefnæ Ollof Terkilsen eth fulth skødhe oc eydom po then gordh i Wongh, som forskrefnæ Ollof Terkilsen nw i boor, meth alle hinnes retthehiedh, bo i Skastherret oc i Gøringherret, som nw til ligher, som af arelds tidh hafwer tilleghet, som er agher oc engh, fiskæwannæ oc fegangh, forth oc fellæ, kier oc mossæ, skoff oc mark, wotthe oc tøerth, jnthet vntaghen i nogher mode, vdhen en engh, som kallis Tredhe engh, ligher nordhen op til Gammel Grobingh, e fierdiel vdhi then, oc ther lofweth forskrefne Hans, ath han skule gøre Ollof jafningh for efther iiij vueliigh mens tøcke . . . . . en byge stee oc po Rafwenshiæ mark oc fierdhe diel ther til ower . . . mark. Item vedherkende forskrefne Hans Jensen segh oc sin arfwingh ath fri, hemel oc fulkomelligh til stannæ forskrefne Ollof Terkilsen oc hans arfwingh forskrefne gordh oc gossæ for hwers mans otalle, som ther po kan talle meth retthe, oc vedherkende han segh oc sin arfwingh ath hafwe op bornæ penningh oc fuldh verdæ af forskrefne Ollof

Terkilsen oc hans arfwingh for forskrefne gordh oc gossæ efther sin nøfwe, oc tacker hannum for godh betallingh. Item worth forskrefne gossæ lofligh laghbødet efther loghen fø[re]nde skøde geck. Ath so geek oc for, som forskrefwet stor, thet hørde vij oc sow oc vinne vii thet framdiels meth wor ingzegel heghendes nedhen for thette worth obne bref etc.

Geh. Ark. Skads Herred Nr. 77. Seglene fattes.

62. **28. Maj 1504.**

En Gård vesten for Grimstrup Markskæl tilhører en Gård i Vong.

Alle men, thette bref sier eller lesser, helsæ vii Eskil Hermethsen, tingholler po Skast herres tingh, Hans Actrop, Hans Jensen i Omæ, Sinle Lassen oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Konnæ gør vij meth thette worth obne bref, ath aar efther Gus børd mdiiij then tiesdagh i pinssævghe wor skiket for ossæ oc for manne danne men thenne brefwiser beskeen man Ollof Terkilsen, lofligh bedis oc feck en vueliigh tingis vinne, hwilken han feck aff viij dannemen, som wor Bertil Nielsen, Jes Nielsen, Jæp Ebsen, Palle Persen, Per Jolrop, Ollof Jensen, Michil Rossen oc Las Persen. Tissæ forskrefne viij dannemen endretelligh wonnæ po thieres godhe tro oc sandhen, ath thi hørde oc sow, thet Marqwordh Persen wonnæ for them, ath then engh, som ligher væsthen fra Grimstroph marskiel stien sønden beck indh til Vesthervad, then hafwer leget til then gordh, som Ollof Terkil[sen] nw i bor, i fiersinds tyfwe aar oc mere j(v) lasthet oc vkierdh oc ligher eæ[1]) retthe gors bygestææ i Rafwenshiæ oc er ey vdhen en eydom bo po Wongh mark oc po Rafwenshiæ mark, oc hwem, som then engh brotthe, tha hafde thi thet i thieres mynne, som i forskrefne Ollof Terkilsens gordh bodh, og gafuæ thennum skylle af forskrefne engh; framdiels wonnæ Eskil Hermethsen, ath han hafdhe then engh i festh af Twe Persen oc sidhen af Matis Twssen i thieres lyfwe. Framdiels wonnæ Hans Jensen i Omæ, ath i tree aar bodh han i then gordh i Wongh, tha hafdhe Eskil then engh i festhæ af hannum oc gafwe hannum skylle af forskrefne engh. Ath so geek oc for, som for skrefuet stor, thet hørdhe vij oc

[1]) ey rettet til eæ.

sow oc vinnæ vij thet framdiels meth wor ingzegel henghendes nedhen for thette worth obne bref etc.

Geh. Ark. Skads Herred Nr. 78.

63. **7. Sept. 1507.**

Skøde på en Gård i Vong og et Byggested i Ravnsø.

Alle mendh, thette bref sier, hør eller lesser, helsæ vij Bertil Nielsen, tingholler po Skast herrestingh, Hans Jensen i Foborre, Tames Nielsen i Bramingh, Gromme i Ilsteth oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Konnægør vij meth thette worth obne bref, ath aar efther Gus børdh mdvij then tiesdagh nesth for wor Fruæ dagh natiuitatis wor skiket thenne brefwiser Ollof Terkilsen oc lofligh bedis oc feck en vueliigh tingsvinne af viij dannemen, som wor Tames Nielsen, Grome Persen, Hans Matissen, Bodh Ebsen, Jenwoldh Swenssen, Jes Persen, Eski Morthensen, Simen Lassen oc Jep Persen, tissæ forskrefne viij dannemen endretelligh wonnæ po thieris godhe tro oc sandhen, ath thi hørde oc sow, thet Hans Jensen i Foborre stodh po forskrefne tingh indhen iiij stock for dom oc hørde løssæ then skødh bref, som han giordhe Ollof Terkilsen po then gordh i Wongh oc po then bygesteth i Rafwenshiæ oc then laghøfds bref, som Ollof hafde po then laghøfdh, som Hans giordh po Ollof Terkilsens gordh i Wongh oc then bygesteth i Ranshiæ (!) meth alle thieres retthe tillegels, tha melth Hans Jensen thi same brefwe vil (ɔ: vid) macth oc tilstodh, ath thet geck oc for, som skrefuen stodh i forskrefne skødh bref oc laghøfdh. Ath thi so wonnæ for ossæ, thet vindhe vij meth wor jngzegel henghendes nedhen for thette worth obne bref etc.

Geh. Ark. Skads Herred Nr. 79. 2 Segl hænger endnu under.

64. **11. Jan. 1508.**

Skøde på en Gård i Vong og et Byggested i Ravnsø.

Alle mendh, thette bref sier, hør eller lesser, helsæ vij Bertil Nielsen, tingholler po Skast herres tingh, Hans Actrop, Osther Jensen i Verop, Per Persen i Gesingh, Eskil Hermethsen oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Konnæ gør vij meth thette worth obne bref, ath aar efther Gus børdh

mdviij then tiesdagh po dreghtingh wor skikt thenne bref-
wiser beskeen man Hans Jensen i Vongh oc lofligh bedis oc
feck en vueliigh tingsvinne af viij danne men, som wor Per
Persen, Las Torsthensen, Ollof Terkilsen, Per Tamsen, Per
Strongssen, Nis Tøgssen, Per Jensen i Hygom oc Hans Mar-
quordsen, tissæ forskrefne viij dannemendh endretelligh
wonnæ po thieres godhe tro oc sanden, ath thi hørde oc
sow, ath tissæ eftherskre[f]ne dannemen oc danne swen wore
indhen iiij stock for tingh dom oc gyorde forskrefne Hans
Jensen skødh po then gordh och goss, som han aa bor, oc
po then byghe steth po Rafwenshiæ meth hinnes retthe til
legels. Førsth giorde Osther Jensen hannum skødh pa sin
eghen veghen, Hans Jensen i Foborre giørdh skødhe po sin
hostro veghen, Palle Obsen giørdhe skødh po sin hostro vegh,
Jes Nielsen i Terplingh giordhe hannum skødh po sin hostro
veghen, Nis Pouelsen i Terplingh giordhe hannum skødh po
sin eghen veghen, Nis Nielsen i Verop gørdhe hannum skødhe
po sin eghen veghen oc po alle sin søskendes vegen. Fram-
diels gørde Osther Jensen hannum skødh po sin brødher
børns veghen, som er Jens hans børn, Hans Ibsen, Grawers
Ibsen, Niels Ibsen, thi gørdhe hannum skødh po thieres
eghen vegen oc po alle thieres søskendhes vegen. Fram-
diels gyordhe Andhers Matissen i Nøraa oc Pouel Matissen
hannum skødh po en fuldh søsther diel i forskrefne gordhe
oc gossæ, som Hans Jensen aa bor, oc po then tofth i
Rafwenshiæ meth hinnes retthe til legels, oc gyorde hans
skødh for thennum oc for alle thieres brødher børns veghen,
som er Jep Matissens børn oc Matis Massens børn. Thissæ
forskrefne danemen oc dane swene wore indhen iiij stocke
po forskrefne tingh oc gyordhe forskrefne Hans Jensen i
Wongh eth fulth skødh oc eydom po alle then diel, som
thennum til kam i then gordh oc goss efther Jes Pouelsens
døø, som Hans Jensen nw i boer, oc i then tofth po
Rafuenshiæ mark, meth olle hinnes retthe til legels, som er
tofth, jennæ merke, agher oc engh, forth oc felle, feske
vandh oc fegangh, skofue oc mark, kiere oc mossæ, vooth oc
tøerth, inthet vntaghen anthen po Vongs mark eller po
Rafwenshiæ mark eller hor thet kan finnes anthen i Skast
herret eller i Gøring herret, som Jes Pouelsen hafde i handh
oc høfued oc til hør af retthe, oc vedherkendhe thi thennum

ath frii, hiemel oc fuldkomeligh til standhe forskrefne Hans Jensen forskrefne gordh och goss for hwer mans a talle efther loghen, som po kan talle meth retthe, oc kendes thi thennum gordhe oc gossæ efther thieres nøfue oc tacket hannum for godh betallingh, oc vorth forskrefne gordh oc gossæ lofligh lagbødet efther loghen førendhe skødh geck. Ath thi so wonnæ for ossæ, thet vinne vij meth wore ingzegel hænghendes nedhen for thette worth obne breff.

4 Segl er bevarede. Geh. Ark. Skads H. Nr. 80.

65. **28. Marts 1508.**

Skøde på Dele af en Gård i Endrup.

Alle mendh, thette bref sier, hør eller lesser, helsæ vij Bertil Nielsen, tingholler po Skast herres tingh, Hans Actrop, Eskil Hermethsen, Iwer Nielsen, Grafuers Vinthersen oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Konnæ gør wij meth thette worth obne bref, ath aar efther Gus børdh mdviij then tiesdagh nesth efther wor Fruæ dagh i fasth wor skiket thenne brefwiser beskeen man Las Tosthensen oc lofligh bedes oc feck en vueliigh tingsvinne af viij dannemen, som wor Eskil Hermethsen, Tames Jonsen, Las Persen, Dinis Olloffsen, Jes Nielsen i Nersberigh, Tygi Persen, Jes Knudsen oc Cresthen Persen, tissæ forskrefne viij danne men endretelligh wonnæ po thieres godhe tro oc sandhen, ath thi hørde oc sow, thet Bertil Persen oc Lafue Jensen i Endherop thi stod indhen iiij stock po forskrefne tingh oc gyorde forskrefne Las Torsthensen eth fulth skødh oc eydom, Bertil Persen gørde hans skødh po sin hostro veghen po en fuldh bordher (!) diel oc en fuldh søsther diel i then gordh oc goss, som Lass Torsthensen nw i boer, oc gørde Lafue Jensen hans skødh po alle then retthehieth, som han hafde i then gordh oc goss, som forskrefne Las Torsthensen [i boer], meth alle hinnes retthe til legels, som er tofth, jenmerke, agher, engh, forth oc fello, kier oc mossæ, fiske wandh oc fegangh, skofue oc mark, wooth och tøerth, inthet vntaghen af forskrefne gossæ, i hor som thet legher, og vedher kendhe forskrefne Bertil Persen segh oc sin arfwingh oc Lafue Jensen segh oc sin arfwingh, ath frii, hiemel oc fuldkomeligh til standhe forskrefne Las Torsthensen hannum oc hans arfwingh for-

skrefne goss efther loghen for hwer mans a talle, som ther po kan talle meth retthe, oc vedher kendhe the thennum ath hafue opborne penningh oc fuld verdh af forskrefne Las Torsthensen efther thieres nøfue oc tacket hannum for godh betallingh, oc worth forskrefne goss laghbødet efther logh, førendhe skødh geck. Ath thi so wonnæ for ossæ, thet vinne vij meth wor ingzel henghendes nedhen for thette worth obne breff.

Geh. Ark. Skads H. Nr. 81. 5 Segl hænger under.

66. **7. Maj 1510.**

Lavhævd på en Gård i Avtrup.

Alle mendh, thette bref sier, hør eller lesser, helsæ vij Bertil, herresfoget oc tingholler po Skast heres tingh, Jep Eysen, Morthen Tofft, Per Actrop oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Konnæ gør vij meth thette worth obne bref, ath aar efther Gus børdh mdx then tiesdagh nesth efther sanctorum Philipi et Jacobi apostolorum dagh wor skiket for ossæ ok for manne dannemen thenne brefwiser beskeen man Hans Actrop oc lofligh bedis oc feck en vueliigh tingsvinne af viij dannemen, som wore Nis Persen i Øssæ, Tames Hanssen, Hans Matissen, Eskel Hermedhsen, Andhers Swensen, Per Hor.., Jep Lassen oc Nis Iwersen, tissæ forscrefne viij dannemen endretelligh wonne po thieres godhe tro oc sandhen, ath thi hørde oc sow, thet ij dannemen wønne for thennum, som wore Jens Moltisen oc Las Persen, thi wonnæ so for tingsdom, ath thi hoss wore oc wore forscrefne Hans Actrop hans laghøfds høringh oc hørdhe hans scødh i sin eghen gordh i Actrop oc jndh wordh Actrop meth alle sin rettehiedh i agher oc engh, forth oc fellef, kier oc mossæ, woth oc tøerth, jnthet vntagen, førsth fra then stien, som standher nordhen oc vesthen fra Longbere hifue, fra then stien oc til j andhen stien, som standher nordhen aadelvei oc nordhen fra k..dh hifue, fra then stien oc til j andhen stien . . . . . søndhen Foborre agher oc vesthen Actrop mark vei fra then stien oc ligh ath i . . . . hyff stor nesth nordhen Ribersigh . . . . . hyff oc ligh nedher til Gistlundh beck, som Foborre engh oc Slebsager

engh . . . . ath oc so lonth pa beghe sidher Gistlundh beck, som thi af Slebsagher hafue andhen oc andhen til oc fra then stien, som standher vesthen Gistlundh til then stien . . . . . ath Foghelsigh oc mytskee nedher ath Fogelsigh i Høgbeck oc so myth beck oc . . . myth strøm oc til Tistrop sigh i mellom Jølrop mark og Actrop mark oc so op ath Skaedal lonth vesten, som Jølrop mark, Orø mark oc Actrop mark thi mødes, oc so retth i nør op til then mark skiel stien, som standher i melom Orø mark oc Actrop mark fra then stien oc til then stien, som standher vesthen i Fladhif, oc so til then stien, som standher i then østher reen, som ligher til Tranbi[erg] . . . . ther imellom, indh wordh forskrefne Hans Actrop siel tolth meth danne men oc danne swen i loftidh dags, som han worth festh och fondhen til tre ting af fogden oc herres men for Goes oc sith eget, oc kende inghen andhen lodh eller diel po Actrop mark vdhen Gus del oc j indhgrafuet tofth oc so meghen engh, som gifuer j las høø, ligher i Trenæ aastheth, oc brasth hannum ingen vern. Ath thi so wonne for ossæ, thet vinne vij meth wore ingzel henghendes nedhen for thette bref. oc iij enghe af Jolrop.

Utydelig Orig. i Geh. Ark. Skads H. Nr. 74. Seglene fattes.

67. 16. Nov. 1512.

Lavhævd på en Gård i Vong.

Alle mendh, thette bref sier, hør eller lesser, helssæ vij Jes . . . . . herresfoget oc tingholler po Skast herres tingh, Søueren Jensen, slotsfoget po Riber hws . . . . . Morthensen, Simen Lassen, Bertil Nielsen oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Konnæ gør [vij] meth thette worth obne breff, ath aar efther Gus børdh mdxij then tiesdagh nesth efther sancte Morthens dagh wor skicket for ossæ oc for manne dannemen thenne brefwiser beskeen man Matis Gøssen oc lofligh bedes oc feck en vueliigh tings vinne af viij danne men, som wor Ebe Pouelsen, Per Lundh, Hans Jensen, Nis Persen, Per Jensen i Darom, Cristhen Tøfsen, Bertil Nielsen oc Knudh Sørensen. Tissæ forskrefne viij danne men endretelligh wonnæ po thieres godhe tro oc

sandhen, ath thi [hørde] oc sow ij danne mendh wonnæ for thennum, som wor Jwer Jensen oc Søuerens (!) Palsen, thi wonnæ so indhen iiij stock, ath thi hoss wore oc wor forskrefne Matis Gøssen hans lagh høfds høringh oc hørdhe, ath han indh wordh then gordh, han vdhi [boer], meth alle hinnes retthe tillegels, som er gordh oc gorsthet i Wongh, tofth oc bygesteth, agher oc enghi, fiskegordh oc fegangh, forth oc fellof, wøøth oc tøerth, inthet vntaghen af gorssens retthe tillegels, som ther til hør af retthe, serdiels tissæ eftherskrefne enghi: Item j engh i Rørkier, ij enghi søndhen Skierb[e]k vedel, item en i Vigh, item en engh a Stiensmay gordh engh, en engh a Stien[sm]ay hiæ klinth, item vij skaar engh i Spongkrogh, en engh nordhen by be . rdh, item j engh vidh Pøthengh, item en engh østhen i Solskier, item vj skaar engh i Solskier, item i (!) en viij skaar i Solskier, item ij agher landh i Kolkrogh, item ij agher laan i Kolkrogh, item viij skaar engh vdher Golsuels hiwe, item dher til j las engh vdher Gouelshiue, item j engh nordhen vndher Ørith gordh, item iiij skaar i Hwæ, item i xij skaar engh i Hwæ, dher til j andhen xij skaar, j las engh po Tauel i Hwæ, item iij skaar po Tauel i Hwæ, item j engh vesther vidh beck, j engh i Gøuelsigh, item en ij las engh vesthen vidh Hans Jensens haue, item iij jenmerke agher i mellom Matis Nielsen oc Nis Ollofsen, thette forskrefne gordh oc goss oc jndhen wordhe forskrefne Matis Gøssen for Gus oc sin eghet oc kendhe inghen andher lodh eller diel ath hafue ther vdhi vdhen Gudh oc sin efther kommendes arfwingh, oc giordh sin laghøfdh meth danne men oc danne swenne i loftidh dags, som han wor festh och fondhen til po tinghe af fogit oc godhe herres men oc brosth inghen vern. Ath thi so wonne for ossæ, thet hørde vij oc sow oc vinne vij thet framdiels meth wor ingzegel henghendes nedhen for thette worth obne breff.

3 Segl hænger under. Geh. Ark. Skads Herred Nr. 82.

68. **13. Juni 1514.**

Lavhævd på en Gård i Vong.

Alle mendh, thette breff seyr [hør eller] lesser, helser wi Jes Tamsen, herrisfogith och tingholler paa Skastherris-

tingh, Bertil Nielsen, Volo Terkilsen, Eski Morthensen och Niels Moltisen ewinneligh meth Gwdh, Konnegiør wi meth thette worth obne bref, ath aar effther Gws børdh mdxiiij then tisdagh nesth for sancte Vitus dagh tha wor skicketh for osse och for manne danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen man Hans Jenssen i Wongh lofligh bedis och feck en wwillwgh tingh winne aff viij danne mendh, hwilke som er Ebe Poolsen, Bendith Ebsen, Volo Jensen, Las Persen, Las Poolsen, Per Ibsen, Nis Nielsen och Jens Grwmssen, tissæ forskrefne viij danne mendh endrectheligh wonne paa theris godhe tro, seil och sanne, ath them fwlwittherligh wor, hørdhe och sowe paa Skastherristingh for tings dom, thet Hans Jenssens lawehøfds høringh jndgick paa Skastherris tingh och wonne for osse, hwilke som wor Las Torsthensen och Volo Terkilsen, tisse ij dannemendh wonne saa for osse, ath thi nerwerendes hwoss wor och wor Hans Jensens lawehøfds høringh och hørdhe och sowe, thet Hans Jensen giordhe syn lawe høfdh och jndwordhe syn gordh och goss, som han nw i boor, meth alle hynnis retthe tillegils, som nw til liggher och af arils tydh hawer til leyth, agher och engh, kier och moosse, foorth och fegangh, wooth och tøyrth, i hwoor som thet fynnis kan i Skastherreth, item j tofth och bygisthet paa Rawenshiee mark meth syn retthe tillegils, som er en fierdhe deil ower alle Rawenshiee mark, inthet vntaghen vdhen j engh, som alle eyermendh vnthe presthen meth myndhe, som kallis Wwlk[ier?] och j engh, som thi wnthe Volo Terkilsen, och nogher jenmerk agher, som liggher mellom Hans Jensens tofth och P[rest]hens gordh. Item indwordhe Hans Jensen Graatofthe til alle eyrmens ... dh til Wongh, och kynnis Olbeck mølle jngghen lodh heller deyl ther vdhi i nogher modhe. Item jndwordhe H[ans Jen]sen Wongs mark jndh til mytthe strømme i then strøm, som Olbeck mølle stoor wdi, och kynnis Olbeck [mølle?] jnggen støfnyngh i Wongs mark lenggher jnd til møtthe str[øm], wdhen thi kan bewis segh jndh . . . . . wiseningh heller godhe beseylleth brefwe. Item gjordhe H[ans Jensen] lawehøfdh meth danne mendh . . . . . seil eyr, och brasth ham jngghen wern. Ath thet saa gick och foor, som forscreweth stoor, thet hørdhe wi . . . . . winne wi thet

f...uit wor . . . . . hingghindes nedhen for thette worth obne bref.

Geh. Ark. Skads H. Nr. 83. Seglene fattes.

69. **11. Juli 1514.**

Mageskifte mellem Enge i Ome og Endrup Mark.

Alle mendh, thette bref seyr, hør heller lesser, helser wi Jes Tamsen, herrisfogith och tingholler paa Skastherris tingh, mesther Per Annersen canick i Ribe och mesther Hans Sørensen canick i Ribe, Eski Morthensen, Bertil Nielsen, Per Eysen . . . . . up . . op och Niels Molthysen ewinneligh meth Gwdh. Kondgiør wi meth thette wort obne bref, ath aar efther Gws børdh mdxiiij paa sancte Kieyls dagh tha wor skycketh for asse och for manne danne mendh, som tha til tingi søcthe, thenne brefwiser beskidhen man Las Tor[s]thensen i Ennerop, lafflegh bedis och feck en wwillwgh tings winne af viij danne mendh, hwilke som er Anners Swensen, Tigi Persen, Lawris Hansen, Nis Frericksen, Jes Sme, Eskil Hermethsen, L..... och Ywer Nielsen, tisse forskrefne viij dannemendh endrectheligh wonne paa theris godhe tro, seyl och a retthe sanne, ath them fwlwittherligh wor, hørdhe och sowe paa Skastherris tingh for tingsdom ath . . . . . och j contracthe mellom Las Tor[s]thensen och Ome granne och Ennerop granne, som wor Per . . . . . meth mesther Hans Sørensen hans myndhe breff, Per Eysen i Vimptrop paa her Hiernhe Kwmlsens wegne oc Bodh Ebsen, Nis Sørensen, Jes Jepsen, Willem Jespersen ibidem, Volo Jensen i Ennerop, Lawe Jensen ibidem och mesther Per Annersen cantor i Ribe, tisse forskrefne mendh affhendhe och oplodh forskrefne Las Torsthensen och hans eftherkommeligh arwingh til j ewinneligh eydom alle thet engh, som liggher mellom Ennerop waye, mellom then gammel aa och then nøy aa och annen och annen widh then weil, som folk agher ower, och alle thi hwolom, ther liggher j mellom forskrefne waye, til en frii jenmerck och eydom til ewigh tidh. Thette forskrefne engh skal Las Torsthensen och hans eftherkomeligh arwingh nydhe och beholle til en ewinneligh eydom, for han skwlle opgyw[e] then reb, som han hafdhe lofligh forfwldh, och hwer man skwlle sodhen nydhe alle theris enghbodhn i Ome

mark och i Ennerop mark. Item thette forskrefne engh skal Las Torsthensen nydhe och broge til ewinneligh eydom och hans effther komeligh arwingh, for han ey haffdhe jafningh wdj mark, och ther ower lodh han them alle orre och nøwe och tackith hwer anner goth ath. Thet saa gick och foor, som forskrefwet stoor, thet hørdhe wi och sowe och winne wi thet framdels meth wor jndzegil hingendes nedhen for thette worth obne bref etc.

Geh. Ark. Skads H. Nr. 84. Seglene fattes.

70. 1. April 1516.

Skøde på en halv Gård i Vong.

Alle mendh, thette bref seyr, hør heller lesser, helser wi Jes Tamsen, herrisfogith och tingholler paa Skastherris-tingh, Volo Terkilsen i Wongh, Eski Morthensen, Per Tamsen och Niels Moltisen ewinneligh meth Gudh. Kondgiør wi meth thette worth obne bref, ath aar effther Gws børdh mdxvj then tisdagh effther wor Frowe dagh anwnciacionis Marie tha wor skycketh for osse och for manne danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen man Mas Nielsen i Wongh lofligh bedis och feck en wwillwgh tingsvinne af viij danne mendh, hwilke som er Eski Morthensen, Lawe Stronghsen, Lawris Persen, Nis Masen, Ebe Poolsen, Anners Ibsen, Ywer Nielsen och Lawe Hansen, tisse forskrefne viij danne mendh endreghtheligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwlwittherligh wor, hørdhe och sowe paa Skastherris-tingh for tingsdom, thet Volo Terkilsen j Wongh stodh paa forskrefne tingh och giordhe Mas Nielsen fwl skødh och eydom paa ȷ deil af then gordh och gosse och gorsteth i Wongh, som Wolo Terkilsen then tidh i wøre hafde, meth alle hynnis retthe tillegils ynnen mark och wdhen mark, i wor (!) som thet fynnis kandh anthen i Giøringherreth heller i Skastherreth, som nw til liggher och af arils tidh hawer til leyth. Item wedherkenner jegh megh Volo Terkilsen och mynne arwingh ath hawe op born penningh och fwl werdh af Mas Nielsen for forskrefne gordh och gosse och tacker ham for godh betalingh for. Item wedher kynner jegh megh Volo Terkilsen och mynne arwingh ath frii och frelsse Mas Nielsen och hans arwingh forskrefne ȷ gordh och gosse for

hwer mans aa tale, som ther kandh paa tale meth retthe. Item worth forskrefne gordh och gosse lofligh lawe bøyn, før skødh gick. Ath thet saa gick och foor, som forscreweth stoor, thet hørde wi och sowe och winne wi thet framdils meth wor jndzegil hyngindes nedhen for thette worth obne bref etc.

Geh. Ark. Skads H. Nr. 85. 5 Segl.

71. **4. Dec. 1520.**

Lavhævd på en Gård i Endrup.

Alle mendh, thette breff seir, hør heller leisser, helser wi Per Mortensen, then tidh tingholler paa Skastherristingh, Bertil Nielsen, Per Persen i Gieissingh, Klaws Nielsen och Niels Moltisen. Kondh giør wi meth thette worth obne bref, ath aar efther Gws børdh mdxx paa sancte Barebra dagh tha wor skyckith for osse och for manne danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen mandh Volo Jensen i Ennerop och lofligh bedis ock feck jen wwillwgh tingsvinne af viij danne mendh, som wor Bertil Nielsen, Klaws Nielsen, Las Persen, Knwdh Lassen, Ebe Poolsen, Jep Persen, Morten Ibsen och Tygi Persen. Tisse forskrefne viij danne mendh jendregteligh wonne paa tro, seil oc sanne, ath them fwlwittherligh wor, hørdhe och sowe paa Skastherrestingh for tingsdom, thet Volo Jenssens lafhøfds høringh jndh gick jndhen fire stocke paa forskrefne tingh och wondh for osse, som wor Mas Polsen och Hans Lawsen, tisse forskrefne ij danne mendh wonne saa for osse, ath thi nerwerendes hwooss wor oc wor Volo Jenssens laffhøfds høringh och hørdhe och sowe, thet Volo Jenssen jndhworde meth syn lafhøfdh thette eftherscrefne gosse. Førsth then gordh j Ennerop, som Volo Jensen nw i boor, meth alle hynnis rette til ligils, som nw til lygger och af arils tidh hawer til leith, i hwor som thet finnis kan jnnen mark och wdhen mark, meth tofth och bygisteth, ager och engh, kiere och mosse, fiske wandh och fegongh, woot och tørth, jnthet wntagen af hans gorssens retthe til legils, och jen fwl fierdeil i Hareager. Item paa Omme mark iij stycker enggi i Weisthkier, hwer xx skor, item i Haarkier v stycker enggi, hwer xx skor, item westhen Omme spongh vj stycker enggi, hwer xx skor, som

lygger jnnen Omme mark. Tynne forskrefne gord och goss och enggi thet jndh wordhe Volo Jenssen meth syn lafhøfdh meth danne mendh och danne swenne, som fogitden och herresmendh fondh ham for retthe, och brasth ham ynggen wern och kendes han ynggen mandh deil ther wdj ath hawe wdhen Gwdh och segh och syn effther komeligh arwingh. Ath thet saa gick och foor, som forscreweth stoor, thet hørde wi och sowe och vinne wi thet framdels meth wor indzegil hingendes nedhen for thette worth obne bref etc.

Geh. Ark. Skadst H. Nr. 86. 5 Segl.

72. **8. Jan. 1522.**

Lavhævd på Årre Præstegård.

Alle mendh, thette bref seir, hør heller leisser, helser wi Eski Mortensen, herresfoget och tingholler paa Skast herrestingh, Hiernrick Stamp webner, her Anners Swensen, soghen presth til Brynnwm, Hans Jensen i Wongh, Lawrs Hansen i Actrop och Niels Moltisen. Kwndgiør wi meth thette worth obne bref, ath aar effther Gws børdh mdxxij paa dregtingh tha wor skycketh for osse och for manne danne mendh, ath tynne brefwiser hiedherligh mandh her Niels Hansen, soghen presth til Grymstrop och Orre, och bedes och feck jen wwillwgh tings vinne af viij danne mendh, som wor Lawrs Persen, Jep Persen i Orre, Jep Nielsen i Tierreborre, Mas Troolsen ibidem, Ebe Poolsen, Per Cresthensen, Søren Mortensen och Hans Ywersen. Tisse forscrefne viij danne mendh jendregteligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwlwittherligh wor, hørde och sowe paa Skast herrestingh for tings dom, thet her Niels Hanssens laffhøfds høringh jndh gick jndhen alle fire stocke och wondh for osse, hwilke som wor Hiernrick Stamp webner och Per Mortensen i Omme, tisse forscrefne ij danne mendh wonne saa for osse, ath thi nerwerendes hwooss wor och wor forscrefne her Niels Hansens lafhøfds høringh och hørde och sowe, thet her Niels Hansen jndh worde thette effther screfne gosse seil tolte meth syn lafhøfdh meth presth mendh ch kyrkens personer, hwilke som er Orre presth gordh meth alle hynnis rette til legils, som er tofth och bygisteth, ager och engh, foorth och felle, skoff och mark, fyskwandh

och fegongh, wooth och tørth, jnthet vntaghen af forscrefne gorssens til legils, som nw til ligger och af arils tidh hawer til leith. Framdels ij enggi widh Helle beck, item iiij enggi paa Gwnnerop mark, item j engh østhen Jwllerop och iij enggi westhen Jwllerop, item j engh, som kallis Presth engh hwooss Kaidh mark. Thette forscrefne, gordh och gosse, ager och engh jndh worde her Niels Hansen meth syn lafhøfdh, som fogitdhen fondh hannum for retthe, och kendes han ynggen mandh lodh heller deil ther wdj ath hawe i nogher modde wdhen Orre presth gordh til hynnis rette friheit, ther paa giorde han syn lafhøfdh i loftidh daws och brasth hannum ynggen wern. Ath thet saa gick och foor, som forscrewith stoor, thet hørde wi och sowe och winne wi thet framdels meth wor jndzegil hinggindes nedhen for thette worth obne bref etc.

Seglene fattes. Orig. på Perg. ejes af Udgiveren.

73. 3. Dec. 1527.

Skøde på en Del af en Gård i Endrup.

Alle mendh, thette breff seir, hør heller leisser, helser wi Eski Morthensen, herresfoget och tingholler paa Skastherrestingh, Lawrs Hansen i Actrop, Nis Moorsen i Oggilwigh, Hans Annersen i Skaasth och Niels Moltisen. Kwndh giør wi meth thette worth obne bref, ath aar effther Gws børdh mdxxvij then tisdagh nesth efther sancte Anneris dagh tha wor skycketh for osse och for flere danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen mandh Las Torsthensen i Ennerop och bedes och feck jen fwl tings vinne af viij danne mendh, som wor Morthen Tøgssen, Lawrs Hanssen, Nis Moorsen, Tygi Jensen, Hans Knwssen, Anners Nielsen i Rodickbeck, Anners Persen i Lwnne och Symen Lassen. Tisse forskrefne viij danne mend jendregtheligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwlwitterligh wor, hørde och sowe paa Skastherrestingh then tisdagh nesth efther Per Gwnnerop blef slawen i Warde, tha stodh Torsthen Smee paa forskrefne tingh och giorde syn søn Las Torsthensen fwl skiødde eydom paa alle then deil och rethieith, som han errith meth syn hwstro i then gordh och gosse i Ennerop, som Las Torsthensen nw i boor, och paa alle then deil, som Torsthen Smee kiøpth for

syn gwl och penne i forskrefne gordh oc gosse och meth syn hwstroos jaa och wily, och weirkenne forskrefne Tosthen Smee segh ath hawe opborn penningh och fwl werdh af Las Torsthensen for forskrefne gordh och gosse och takith ham for goodh betalingh. Item worth forskrefne gordh och gosse lafbøin førrendh skiøde gick. Ath thi saa wonne for osse, thet hørde wi och sowe och winne wi thet framdels meth wor jndzegil hynggindes nedhen for thette worth obne bref etc.

Geh. Ark. Skads H. Nr. 89. 5 Segl.

74. 10. Dec. 1527.

Lavhævd på en Gård i Endrup.

Alle mendh, thette bref seir, hør heller leisser, helser wi Eski Morthensen, herresffogith och tingholler paa Skastherrestingh, Lawrs Hansen i Actrop, Nis Moorsen i Oggilwigh, Hans Jensen i Wongh och Niels Moltisen herresscriwer. Kwndhgiør wi meth thette worth obne bref, ath aar efther Gws børdh mdxxvij tisdagh nesth efther sancte Nilos dagh tha wor skycketh for osse och for manne danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen mandh Las Torsthensen i Ennerop och bedes och feck jen fwl tings vinne af viij danne mendh, som wor Lawrs Hansen, Per Cristhensen i Roosth, Knwdh Cristhensen i Westerbeck, Tammes Hansen i Slebsager, Cristhen Swensen i Biltofth, Mas Swensen i Skasth, Hans Bodsenn i Omme och Nis Jwl i Skasth. Tisse forskrefne viij danne mendh jendregteligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwlwittherligh wor, hørde och sowe paa Skastherrestingh for tings dom, thet Las Torsthensens lafhøfds høringh jndh gick jndhen alle fire stocke och wondh for osse, hwilke som wor Jes Tamsen och Per Morthensen i Omme, tisse forskrefne ii danne mendh wonne saa for osse, ath thi nerwerendes hwooss wor och wor forskrefne Las Torsthensens lafhøfds høringh och hørde och sowe, thet Las Torsthensen giorde syn lafhøfdh seil toltthe meth gille mendh och giefwe och jndh worde thette eftherscrefne gosse. Førsth then gordh och gosse, som han nw i boor, meth alle syn retthe tillegils, i hwor thet finnis kandh anthen ynnen mark heller

wdhen mark, som er e[1]) fierdeil i forth och agerlandh, i fyskwandh och fegongh, i hwor som hel[s]th thet finnis. Item iij stycker enggi, som lygger i Weisthkier i Om mark, item ij stycker enggi i Royhale, item ij stycker enggi i Hawerkier, item v stycker enggi, som lygger widh Synnerbeck, som lygger i mellom Omme och Rawenshiee, item nogher hollem, som lygger i mellom Ennerop vaye paa begi syder widh e weil synnen och nordhen fra e weil, item j styck engh i Bremskier, item j styck engh i Tolskaarn, som lygger i Wibeck mark, item framdels i styck engh i Longhmaye, som lygger i Wibeck mark, item iij stycker enggi, som lygger i Sywi maye i Wibeck mark, item j styck engh i Dwgh maye, item j styck engh i Lockis krogh. Item j styck engh i Rowen maye hale, item ij deil af Smemaye krogh, item ien styck engh i Naalmaye, item j styck engh, som kallis Torningh engh, item ij stycker engh, som kallis Nørkrogge. Tisse forskrefne vij stycker engh lygger i Nørwerop mark i Giøring herrith. Thette forskrefne ager och engh, foorth och felle, kierre och moosse, fyskwandh och fegongh, woth och tørth, jnthet wntagen i nogher modde, och hwer fierdhe ager paa Harre ager, thette forskrefne ager och engh, som forscrefwen stoor, thet jndworde han meth syn lafhøfdh och kendis ynggen mandh lodh heller deil ther wdj i noger modde wdhen Gwd och segh och syn efther-komeligh arwingh. Ath thet saa gick och foor, thet winne wi meth wor jndzegil hynggindes nedhen for thette worth obne bref etc.

2 Segl. Geh. Ark. Skads H. Nr. 90.

75. 14. Juni 1530.

Skøde på en Gård i Rodebæk.

Alle mendh, thette bref seir, hør heller leisser, helser wi Hans Mwnck webner och then tidh tinghholler paa Skaastherrestingh, Nis Moorsen i Oggilwigh, Jes Tamsen i Opsneom, Matz Jenssen i Tierreborre och Niels Moltisen. Kwndh giør wi meth thette worth obne bref, ath aar efther Gws byrdh mdxxx then tisdagh nesth for sancte Witi et Modesti dagh

[1]) i hele dette Stykke skrevet sammen med Navneordet.

tha wor skycketh for osse och for flere dannemendh, ath tynne brefwiser beskedhen mandh Søren Klyyn, borger i Ribe, och bedes och feck jen fwl tingsvinne af viij dannemendh, som wor Ebe Poolsen i Jwllerop, Jens Volosen i Ennerop, Bendith Persen i Roosth, Hans Jensen, Per Lwndh, Jep Persen i Orre, Søren Annersen i Tierreborre och Jes Myckelsen i Roosth, tisse forskrefne viij danne mendh jendregteligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwlwittherligh wor, hørde och sowe paa Skaastherrestingh for tingsdom, thet Per Sørensens kwne i Ribe Marin Pers och hynnis lafvere Eski Morthensen, herresfogith i forskrefne herrith, och Per Sørensens søn Søren Persen, thi stodh paa Skaastherrestingh for tings dom och giordhe Søren Klyyn fwl skiødde och eydom paa then gordh och gosse i Rodickbeck, som Niels Ibsen nw i boor, meth alle hynnis retthe tillegils, som er then parth ower Rodickbeck mark i ager och engh, foorth och felle, kierre och moosse, wooth och tøirth, jnthet wntaghen af forskrefne garssens tillegils anthen ynnen mark heller wdhen mark, som nw til lygger af retthe. Item til bynner wi osse Marin Pers i Ribe och Søren Perssen och wore arwingh ath frii och frelsse forskrefne Søren Klyn och hans arwingh forskrefne gordh och gosse efther lowen. Item kynnis wi forskrefne Marin Pers, Søren Persen ath hawe opborn wor fwl nøwe och betalingh af Søren Klyyn for forskrefne gordh och gosse och tacker hannum for goodh betalingh. Item worth forskrefne gordh och gosse laffbøin førendh skiødde gick. Ath thet swo gick och foor, som forscrewith stoor, thet hørdh wi och sowe och winne wi thet framdiels meth wor jndzegil hyngendes nedhen for thette worth obne bref.

Seglene fattes. Geh. Ark. Skads H. Nr. 91.

76. 21. Marts 1531.

Skøde på en Del af en Gård i Endrup.

Alle mendh, thette bref seir, hør heller leisser, helser wi Hans Eysen i Tierreborre och then tidh tingholler paa Skaastherrestingh, Lawrs Hansen i Awtrop, Morthen Tøgsen i Skonner, Matz Braandh och Niels Moltisen. Kwndh giør wi meth thette worth obne bref, ath aar efther Gws hørdh

mdxxxj then tisdagh nesth for wor Frowe dagh i faasth tha wor skycketh for osse och for flere danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen mandh Volo Jensen i Ennerop och bedes och feck jen fwl tings winne af viij danne mendh, som wor Klaws Nielsen i Skonner, Stafen Palsen i Biltofth, Tammes Nielsen i Orre, Tammes Hansen i Slebsager, Anners Hansen i Arndrop, Per Tøgsen i Grymstrop, Nis Sørensen i Wongh och Lawrs Jørensen. Tisse forskrefne viij dannemendh jendregteligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwlwitterligh wor, hørde och sowe paa Skaastherresthingh for tings dom, thet Anners Hanssen stodh paa forskrefne tingh och giorde Volo Jensen i Ennerop fwl awkoldh for alle then deil, som hans faar Hans Annersen arrith efther syn moor i then gordh och gosse i Ennerop, som Volo Jenssen nw i boor, bodh i jordh, gosse och i hwsse och i køpenne och rørin hawe och for alle then deil, som han kwnne arre efther syn moor, jnthet wntagen i nogher modde. Ath thet saa gick och foor, som forscrewith stoor, thet hørde wi och sowe och winne wi thet framdels meth wor jndzegil hynggindes nedhen for thette worth obne bref etc.

4 Segl. Geh. Ark. Skads H. Nr. 92.

77. 25. Sept. 1537.

Skøde på en Del af en Gård i Endrup.

Vi eftherscrefne Eski Morthensen, herresfogith och tingholler paa Skaastherrestingh, Cristhen Hansen i Brammingh, Lawrs Hansen i Awtrop, Morthen Tøgsen i Skonner och Niels Moltisen, kwndh giør wi meth thette worth obne bref, ath aar efther Gwdz børdh mdxxxvij then tisdagh nesth for sancte Myckels dagh tha wor skycketh for osse och for flere danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen mendh Jens Volosen i Ennerop och Hans Volosen ibidem och bedes och feck jen fwl tingsvinne af viij danne mendh, som wor Backen Tamsen, Hans Bodsen, Anners Hansen, Knwdh Eysen, Bendit Byrisen, Volo Eysen, Anners Persen och Søren Jensen. Tisse forskrefne viij dannemendh jendregteligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwlwitterligh wor, hørde och sowe paa Skaastherrestingh for tings dom, thet Cristhen Hansen i Brammyngh stodh paa forskrefne tingh och giorde

Jens Volosen i Ennerop och Hans Volosen jen fwl skødde och eyendom paa alle then deil och retthieith, som hans hwstro kwn arfwe i then gordh och gwosse, som Jens Volosen och Hans Volosen nw iboor, meth alle hynnis rette til legils, jnthet wntagen i nogher modde. Item til bynner jegh megh Cristhen Hansen och myne arwingh ath frii och frelsse Jens Volosen och Hans Volosen forskrefne deil i gordh och gwosse efther lowen. Item weirkynner jegh megh Cristhen Hansen ath hawe op born penningh och gode wore af Jens Volosen och Hans Volosen for forskrefne deil i gordh och gwosse och tacker them for godh betalingh, och worth forskrefne gwosse lafbødhen førrendh skiøde gick. Ath thet saa gick och foor, thet hørde wi och sowe och winne wi thet framdels meth wor jndzegil hynggindes nedhen for thette worth obne bref etc.

4 Segl. Geh. Ark. Skads H. Nr. 93.

78. 21. Maj 1538.

Markskæl mellem Endrup og Vibæk Mark.

Vi efther screfne Eski Morthensen, herresfogith och tingholler paa Skaastherristingh, Lawrs Hansen i Awtrop, Morthen Tøgsen i Skonner och Niels Moltisen, kwndh giør wi meth thette worth obne bref, ath aar efther Gwdz børdh mdxxxviij then tisdagh nesth efther sancte Vrbani dagh tha wor skycketh for osse och for flere danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen mandh Las Torsthensen i Ennerop och bedes och feck jen fwldh tings winne af vij danne mendh, som wor Hans Jensen i Wongh, Lawrs Hansen i Awtrop, Morthen Tøgsen i Skonner, Pool Andersen i Grymstrop, Per Mortensen i Omme, Matz Nielsen i Wongh och Nis Sørensen ibidem, tisse forskrefne vij danne mendh jendregteligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fwl witterligh wor i sandh hieidh och wondh paa teris heleens jee, ath them mynnes ath sanne mendh giorde markskieil och herrisskieil mellom Ennerop mark och Vibeck mark och giorde thi markskieil ath then gammel aa, som wor then østher strøm wnner e hiee, som then gammel aa gick, och hawer thi danne mendh i Ennerop och i Omme brwcth thet engh, som lygger ther

weysthen widh, wlasth och wkierdh til tynne tidh. Ath thet saa gick och foor, thet winne wi meth wor indzegil trøckindes nedhen for thette worth obne bref etc.

4 Segl påtrykte. Geh. Ark. Papir. Endrupholm Nr. 11.

79. **13. Avg. 1538.**

Markskæl mellem Kvaglund og Spangsbjerg Mark.

Vi eftherscrefne Eski Mortensen i Tierreborre, Lawrs Hansen i Awtrop, Nis Moorssen i Oggilwigh, Morthen Tøgsen, Lass Torstensen i Ennerop, Jes Hansen i Weildbeck, Volo Eysen och Tames Nielsen i Orre, sandmendh, kwnd giør wi i thette worth obne bref aar efther Gwdz børd mdxxxviij then tisdagh nesth efther sancte Lawrs dawff, tha wi ower wor och wor fylth och melth och til krawith ath giøre markskieil i mellom Qwawlwndh mark och Spongsbere mark, och toge wi ophoff paa then stein, som wi soth nør neyr i mosse i jen gammel pøth i modh e engh och fra then stein och saa synner østher op til e strandh wey och saa longs wdh meth wey østhen then anneth [oc]h ssaa synner hedhen til mark moode, thet swoor wi til reth markskieil mellom Spon[gs]bere och Qwawlwn[d]h. Ath thet saa gick och foor, thet winne wi meth wor jndzegil hynggindes nedhen for th[ette] worth obne bref etc.

Et Segl fattes. Orig. på Perg. ejes af Udgiveren.

Gørding Herred.

80. **13. April 1510.**

Skøde på Ejendomme i Starrup.

Jes Claussen, tingholler til Gøring herretz tingh, her Seueren Tamssen, soghen prest til Gøringh kirki, Per Haardbo, slotzfoget til Riberhwss, Crestern Boyssen i Thoongh oc Gromj Perssen i Ylsteth ewindeligh meth Gudh. Kwngøre wij for alle meth thette worth offne breff aar effter Guts byrdh mdx then løørdagh nesth for sanctorum Tiburcii et Valerianj paa Gøringh herretz tingh wor skeketh for oss ok

for flere danemen, som samæ dagh til stedæ wor, beskeen man Per Anderssen i Stordruph, esketh ok fek eth fwlth tings winnæ aff thissæ viij effterscreffne danemen, som er Gromj Perssen i Ylsteth, Vne Uerop[1]) i Høø, Seueren Kaarlssen i Lille Darom, Nis Lassen i Daarom, Per Tamssen ibidem, Tygi i Mwlwath, Jwer Olossen i Hwndruph ok Jes Trugelssen i Wilsløøf. Thissæ forscreffne viij danemen endregtheligh wonnæ paa there rettæ tro, sel ok sannæ, ath thij nerwerendes hoss wor, høørdij ok soffwæ samæ dagh paa fornæfnde tingh beskeen man Crestern Boyssen i Thoong stodh indhen alle fyre stok paa fornæfnde tingh, skøth ok saalæ fornæfnde Per Anderssen i Stordruph alle then retthedh ok eydom, som han haffde imellem Stordruph bek ok Møgelmooss bek ok westhen opp til then dyge, som løber mellem Thoongh mark ok Stendruph mark. Thette forscreffne eyndom ok retthiedh til bonth forscreffne Crestern Boyssen segh eller hans sannæ arffwingh ath fry ok freelssæ forscreffne Per Anderssen for hwer mantz aatalæ, som ther paa kan thalæ meth rettæ, oc taker forscreffne Crestern Boyssen forscreffne Per Anderssen for goodh betalingh. Ath so gek ok for i sannen, som forscreffuet stoor, thet winnæ wij meth wor intsegel hengendes nedhen for thette worth offne breff. Giffuet dagh ok stedh, som forscreffueth stoor, oc bleff fornæfnde eyndom loffliigh labøin, før skødh gek, tre samfol tingh.

Det første Segl er bevaret. Orig. på Perg. ejes af Udgiveren.

81. 18. Okt. 1511.

Skøde på Ejendomme i Starrup.

Alle mendh, thette bref sier, hør eller lesser, helssæ vij Jes Claussen, herresfoget oc tingholler po Gøringherres tingh, Grome Persen, Osther Jensen, Lafuers Nielsen i Tarpagher oc Jens Moltisen ewinneligh meth Gudh. Konnæ gør vij meth thette worth obne bref, ath aar efther Gus børdh mdxj then lørdagh po sancte Luce ewangeliste dagh wore skickit for ossæ oc for manne danne men thenne brefwiser beskeen man Per Andersen i Storop oc lofligh bedes oc feck en vuelugh tings vinne af viij danne men, som wor Per Gromsen,

[1]) Måske står der således, det sidste Bogstav er dog vistnok et q.

Osther Jensen, Lauers Nielsen, Nis Lassen, Andhers Jensen, Iwer Ollossen, Simen Persen oc Jes Jensen, tissæ forscrefne viij danne men endretelligh wonne po thieres gode tro oc sanden, ath thi hørde oc sow po forscrefne tingh, thet Knudh Persen i Askof stodh po Gøringh herrestingh oc til stodh then skødh, som han oc hans hostro Kirstien oc hinnes søsther Bolle Ebes hafde til forscrefne tingh giordh til forne forscrefne Per Andhersen i Storrop i forscrefne gordh oc goss, i hor som thet finnes po Storrop mark i Gøringherret, oc i Skastherret, alle then diel, som thennum kam til meth retthe efther thieres foreldher, som er i hwss, agher oc i engh, forth oc i fello, fiske wandh oc fegangh, skof oc mark, woth oc tøerth, jnthet vntaghen, i hor som thet finnes anten i Gøringherret eller i Skastherret, som nw til legher eller af arelds tidh hafuer til leget af rette, oc vedherkende forscrefne Knudh Persen segh oc sin arfwingh oc sin hostro Kistien oc Bolle Ebes oc hinnes arfwingh ath frii, hiemel oc fulkomeligh tilstande forscrefne Per Andhersen oc hans arfwingh forscrefne gordh oc goss for hwer mans a talle, som ther po kan talle meth retthe, oc worth forscrefne gordh oc goss lofligh lagbøden efther logh, førendhe skødh geck. Framdiels wonth forscrefne Knudh Persen, ath Annæ Andhersdotther feck penningh oc fuldh verdh for sin diel i forscrefne hws. Ath thi so wonne for ossæ, thet vinne vij meth wore jngzegel hænghendes nedhen for thette worth obne bref etc.

De 3 første Segl er bevarede. Orig. på Perg. ejes af Udgiveren.

82. 1. April 1514.

Lavhævd på Ejendomme i Endrup.

Alle mendh, thette bref seir, hør heller leisser, helser wi Anners Nielsen, herresfoget och tingholler paa Giøringherrestingh, Grumi i Ylsthe, Ywer Volossen och Niels Moltisen. Kondh giør wi meth thette worth obne bref, ath aar effther Gws børdh mdxiiij paa sancte Mare Magdalene dagh ta wor skycket for osse och for manne danne mendh, ath tynne brefwiser beskedhen mandh Volo Jensen i Ennerop och lofligh bedes och feck jen wwillwgh tings vinne af viij danne mendh, som wor Jes Troolsen, Volo Ebsen, Mas Giøsen i Wongh, Hans Jensen ibidem, Jep Myckelsen, Per Ebsen,

Per Skammelsen och Søren Annersen, tisse forskrefne viij danne [mendh] jendregteligh wonne paa tro, seil och sanne, ath them fulwittherligh wor, hørdhe och sowe paa Giøringherrestingh for tings dom, thet Volo Jensen hans lafhøfds høringh jndh gick jndhen fire stocke och won for osse, som wor Nis Massen och Søren Tamsen, tisse forskrefne ij danne mendh wonne saa for osse, ath thi nerwerendes hwooss wor och wor forskrefne Volo Jensen hans lafhøfds høringh och hørdhe och sowe, thet Volo Jensen jndh worde meth syn lafhøfdh tisse effthersrefne enggi, som er j engh j Høregorss krogh och til Vibeck wadh och goor til Greisskisth meth Mergrith Pers, item iiij skor engh, som løber jndh i Asmay krogh, och Assmay krogh meth, item j ager landh nør meir i Asmay, Grimstrop presth gordh engh paa begi sidher, item vij skor engh nør meir, som løber øwer i hollem, item xij skor engh nør meir paa Kroghmeith, item j engh, som kallis Longhkrogh, item j engh, som er ij ager landh synnerle i Sywimaye, item nør meir i Sywi maye ij ager landh, Mergret Pers paa synnerside och Søren Nielsen paa nørsidhe, item j hollem, som kallis Eysshollem, som er omfløith. Tisse forskrefne enggi jndh worde Volo Jensen meth syn lafhøffdh seil tolte och brasth ynghen wern, och kendes han ynggen lodh heller deil ther i ath hawe wdhen Gud och segh och syn effter komeligh arwingh. Ath thi saa for osse wonne, thet winne wi meth wor jndzegil hynggindes nedhen for thette worth obne bref.

4 Segl. Geh. Ark. Gørding H. Nr. 65.

Malt Herred.

83. **12. Juli 1483.**

Skøde på Ejendomme i Starrup og Fonager.

Alle men, thette breff see eller høre læse, helse wi Jess Staffenson, tingholler pa Moltherretztingh, Henric Sten aff Synnerskoff webner, Hans Hansson, prest i Føgelinge, Jess Nielsson aff Tusbøl ewinneligh meth Gut oc kungøre meth thet obne breff, at aar effther Gutz byrdh mcdlxxxiij then løgerdaff nest effther sancti Ketilli dagh wor skecket for oss oc for flere gode men, som tha nerwerendes hoos wore

pa Moltherretz tingh, jnnen firæ stocke besken man Anders Persson aff Stardrup, beddes och fech j wuilth tingz witne aff viij gode men, som wor Henrik Sten aff Synerskoff webner, Karl i Darrum, Matiss Knutsson, Thames Bertilson, Lage Knutson, Lass Therkilson, Jep Anderson oc Symen Clemynson, hwelke viij gode men wonne pa tro oc sannen, at the hørde oc soffue pa Moltherretz tingh, at Jess Nielson i Tusbøl tilstoth, at han oc Jess Nadison oc Knut Gøtson haffue solth fornæfnde Anders Persson halff Stordrup mark oc trediæ deel aff Fornagher mark meth alle theres tilligelse, som ther tilligher, for hwelke marke han kendes, at han oc hans metbrødhre, som for stor skreffne, haffue fanget betalingh for effther theres nøffue. At sa er got oc foret, thet witne wi meth wore jnsegle hengindes nethen for thette breff. Giffueth aar, dagh oc steth, som for stor screffuet etc.

Af Seglene fattes Nr. 2. De andre er utydelige. Geh. Ark. Malt Herred Nr. 28.

84. 6. Okt. 1492.

Mageskifte om Ejendomme i Askov.

Alle men, thette breff se eller høre læse, helse wi Jep Jensson, tingholder pa Moltherretz tingh, Ascer Brok, lentzman i Moltherreth, Hans Hansson, prest i Føgelinge, Per Eyson, Lage Kielson, Per Jensson i Holsteth, Hans Jensson i Askoff ewinneligh meth Gud oc kungøre meth thette obne breff, at aar effther Gudz byrdh mcdxcij løffuerdagh nest effther sancte Michels dagh tha wor skeckit for oss oc for flere godhe men, som tha nerwerendes hoss wore pa Moltherretz tingh, welbyrdigh swen Hartwigh Tielowson aff Gram, esket oc feck j wuilth tingz [vinne] aff ottæ dandhe men, som wore Oloff Michelson, Claus Ebbison aff Skotborgh, Jes Persson i Prestker, Jess Nielsson i Wegne, Niss Jensson i samesteth, Michel Jensson, Boo Seuerenson oc Jess Gro, hwelke otte dandhe men wundhe pa theres tro oc sandhen, at the soffue oc hørdhe then same dagh, at fornæfnde Hartwig Tielowson oc Hans Jensson i Askoff the skeffte jordh skefftæ meth hwer ander for maglegheedh meth Brok[s] minne sa, at fornæfnde Hartwigh skal haffue thet, som liggher østhen weth tingh weghen, oc Hans Jensson skal haffue thet, som liggher westhen weth weghen,

och giordhe the fornæfnde skefftæ meth ja oc williæ for wdhen all swigh tiil en ewigh tiith at brwge oc haffue hwer for eghet forwdhen alle ighen kal. At sa gick oc for i reth sannen, thet witne wi meth wore jntzeygelle hengindes nedhen for thette breff. Giffuet aar, dagh oc steth, som for stor screffuet.

7 Segl hænger under. Geh. Ark. Orig. på Perg. fra Trøjborgs Arkiv.

85. **29. Maj 1513.**

Holsted Sognevidne, at en Eng i Holsted altid tilforn var bleven brugt af Præsterne i Bækbølling (Føvling Præstegård).

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helsse wij Mats Søffrinssen sogne deghen tiil Holstedh, Nis Perssen hærretsfoget pa Molt hærres tingh, Niss Olssen i Bobøll och Jess Lawssen i Tobøll, sandemen i forskrefne hærreth, gøre viterligt, ath ar effter Gutz byrd mdxiij then søndagh nest effter Gutz legwms dagh tha var skichet pa forskrefne kirkijgard velbyrduge man Crestiern Stien, sogneprest tiil Føwlingh kirckij, och beddes om iet fwlt sogne vitne aff xij dande men, som [var] Jess Æskelssen i Ostrup, Nielss Søffrinssen i Holstedh, Per Søffrinssen ibidem, Morthen Gr[a]uerssen ibidem, Jep Perssen ibidem, Ebij Perssen i Gørklinth, Per Terp i Holstedh, Per Nielssen i samestedh, Cresten Hanssen i Lintrup, Niss i Holstedh, Andress Hanssen ibidem och Søffrin Knutssen, huilke forscrefne xij dande men vitne pa thro och sandhen och badh thennum saa Gud tiil hielp i hellen, ath thennum alle fuld viterligt ær i ret sanhed, at saa længij som her Hans Hanssen løffuet och bode i Becbølingh, tha brogt hand j æng pa Holstedh marck, som Hans Hanssen nw bruger, och kaldes forskrefne æng Prestkrogh, och legher forskrefne æng søndhen och vesthen fraa Holstedh kirkij wdh medh aen och aldrig thennum myndes, at ther brogt ander men forskrefne æng en thij prester, som i Becbølingh bode, før en Henrick Stien wntthe forskrefne Hans Hanssen ath broge forskrefne ængh, for han kwnde faa letth mere skyldh aff gardhen. At sa vorth vitne for [oss], thet vitne wij meth vore jntzegel nethen for thette breff. Datum vth supra.

Spor af 4 påtrykte Segl. Orig. på Papir i Geh. Ark. Top. Saml. Endrupholm Nr. 1.

86. **2. Avg. 1533.**

En Eng i Karskjær tilhører en Gård i Holsted.

Alle men, thette breff see eller høre løsse, helsse wii Nis Perssen i Swrhaffue, herresthfoggeth til Moltherresting, Per Harboe aff Nielsby vebner, Per Nielssen foghet pa Skotborghus, Nis Brwn i Molbeck och Mats Seuerenssen giøre vitterligt, at aar effther Gudz byrdh mdxxxiij then løffuerdag nesth epther sancte Petrj ad vincula dag, tha var skiicket pa forskrefne ting for dom en beskene dane man Knudt Perssen i Holstedh och beddes om jet fulth stock neffndh aff xij wuillig danemen, som er Pouel Jenssen i Vegne, Atzer Hanssen i Askkoff, Per Jenssen i Tusbyl, Jep Jenssen i Tislundh, Mats Crestenssen ibidem, Jes Kielssen i Askoff, Jes Perssen i Tislundh, Per Nielssen ibidem, Knudt Nielssen i Vegne, Therckel Hanssen ibidem, Nis Mickelssen i Askoff och Crestiern Smedh i Holuadh, huilke forskrefne xij dane mend vonne pa tro, seel och sandhen, ath thii soffue och hørde pa forskrefne ting for dom samme dag och tiidh, ath vj wuillig siønsmen vonne for thennum, som var Jes Perssen i Ayth, Morten Ybssen ibidem, Jes Perssen ibidem, Per Nielssen ibidem, Jep Jwel ibidem och Bertell Andherssen ibidem. Thiisse forskrefne vj danne men vonne pa tro, seel och sandhen, ath thii var ath then ængh i Karskier, som thij var lofflig til kraffd aff tinge, och som forskrefne Knudt Perssen thennum pa visthe, tha j gransket och besoffue forskrefne æng thil, var forskrefne ængh omstien medh iiij stien, jen stien pa hwer hørne, och pa thii tw siidher i melom hannum och hans naboer pa bodhe siidher var sath stien effther stien saa langth som forskrefne ængh vardhe, som forskrefne Knudt Perssen och thii Tislundh granne och bymen om tretthe. Item vonne forskrefne xij dannemen, ath thii haffuer aldrig see eller hørdh nogher man kiendes viidh forskrefne ængh anthen dregting eller nogher andher tiidher i nogher modhe, och aldrig ath thii haffue see eller hørdh nogher man broghe forskrefne ængh, wthen thii haffde thet i forskrefne Knudh Perssens och Hans Tonnissens mynne, som bodhe tilforne i then gardh i Holstedh, som forskrefne Knudh Perssen nw i boer. At saa vort vondhen for osse, thet vitne wii forskrefne men medh vor

jntziigell, som wii ladhe tryckendes nethen thette vorth opne breff. Datum uth supra.

5 Segl påtrykte. Orig. på Papir i Geh. Ark. Top. Saml. Endrupholm Nr. 2.

87. **27. Feb. 1535.**

5 Herredsmænd får Fuldmagt til at møde på Landstinget til Kristian III's Hylding.

Vy effthersereffne xxiiij ment, szom er Matz Seuerenssen i Agisbøl, Seueren Ibssen y Maltbeke, Nisz Brun, Nis Jenssen, Oloff Nielssen ibidem, Atzer Hanssen i Askoff, Seueren Ibssen y Vegne, Hans Ibssen, Jes Perssen ibidem, Per Nøriude y Tyslund, Terckil Brun i Askoff, Nis Olssen y Bobøl, Matz Matzen y Hollerskoff, Jes Ibssen y Estrop, Iwer Marquorssen, Iwer Brun ibidem, Sty Michilsen y Gerndrop, Jes Perssen y Prestekier, Oloff Perssen y Lund, Bendit Nielssen ibidem, Nis Lassen i Klenlund, Tui Swenessen y Drostrop, Eby i Plogstrop och Dynus Tamessen y Huntzbek och menighe herritzment y Maltherret meth oss gøre alle vittherligt, at for oss war skickitt oc for menighe herritz ment till Maltherritz ting thenne breffuisser Per Nielssen fogde pa Skotborig och lodt ther lesse ith wor kereste nadigste herre konings breff koning Cristhen, met Gutz nade wtuald koningh tiill Danmarck, lydyndes, huorledes j herritzfogde och iiij herritz ment skulle møde till Viborig lantzting anno domini mdxxxv then leffuerdag nest for metfast søndag, som same breff bliff lest leffuerdag anti Oculi søndag till Malt herritz tingh, tha strax opstot Nis Perssen y Suerhaffue och opneffnde iiij aff herritzment till seg, som er Jes Laussen y Tobøl, Knut Perssen y Holsteth, Pouel Jenssen y Vegne och Jes Kielssen y Askoff, huilke fornæfnde v danement vi forscreffne xxiiij ment met alle menighe herritzmentz ia, villie oc samticke fultmyndig giø[r]de oc mack gaffue pa alle vor vegne, som vi selffuer ther tillstede were kunde, at fulburde, samticke vor kereste nadigste herres villie och begeringh y edt, løsselse, forplicting och børlig tieneste, som wi alle samen bør at gøre, y fatigh vndhersatthers steth, vor herre och konge, som osse skyckindes vordher fret oc nade oc ath holde vet log och retth, huilke ordt, artickil, breff och breffs lyelsse wi endnw fultburde och samtick och wille met

ære, liff, gotz och alt wor vilfert holde wet fvlt mack, lige som børlig er at gøre vor nadigste herre konge och cristhin første, at wi holde wilde och fultkomme, som for screffuitt stoer, och [til] bedre beuissningh lade wi hengy wort herritz jntzegell nedhen for thette wort obne breff. Datum anno domini mdxxxv sabato ante Oculj.

Herredets Segl (3 med Stilkene sammenstødende Blade i et Skjold) hænger under. Geh. Ark. Hyldinger Nr. 18.

Almind Syssel.

Jerlev Herred.

88. **13. Maj 1446.**

Lyder Esbernsen sælger en Gård i Vinum i Løg Herred til Stenfeld.

Alle mæn, thette breff se æller høre løse, helser iæch Lyder Æsbernsson wæbener ewindelich meth war hærre. Kungør thet alle mæn nw ære oc komme skulle, at iæch wetherkenner mich i thette mith opne breff vp at hawe boren ffæ oc fuldh werdh tijl alle myne nøge aff thenne breffwiser erlich man Stenfeld wæbener for egedom ene aff myne gardhe liggendes i Ly herreth i Wynem, hwilken som heterlich man herre canter i Riibe aff mich i pande hawer for fyrtyw lybesk marck penninge och skylder tolff skylling ængelsth rede penninge tijl arlich skyldh, hwilken fornæfnde gardh iæch fornæfnde Lyder Esbernsson sæller oc fuldkommelich skøther fornæfnde Stenfeld meth thette mith opne breff tijl ewindelich eyæ meth alle fornæfnde garths tijl lythels oc rættichet, so som ær agher oc ængh, forta och fælleth, woth oc thyrt, rørende oc vrørende, jnthe vntagen, ee hwat thet hælsth heter æller ær, nw oc aff gammel tijdh hafwer tijl lagd. Item iæch fornæfnde Lyder Esbernsson tijl binder mich oc myne sand arfwinge at friie oc at frelze fornæfnde Stenfeld och hans sand arfwinge fornæfnde gardh tijl ewindelich eyæ aff hwar mans aatale oc kere, som a tale wille meth rætte oc lantzlogh, meth sodanth willekore,

at fornæfnde Stenfeld skal sielff jn løze then fornæfnde gardh aff fornæfnde her cantor for thesse forscreuen xl marck. Thijl alle thesse forscrefuen stycke the større wisse oc forwaringe tha hawer iæch fornæfnde Lyder Esbernsson henged mith jntzegel meth wylie oc wethskop næthen for thette mith opne breff meth andre gothe mæns jntzegel tijl wynnesbyrd, so som her Gwnde Nielsson riiddher, her Areldh sogenpresth i Stadrop, Nis Ieibsson oc Jæs Pæthersson i Stadrop, wæbenere. Screfued æffther Guths byrd m°cd°xl pa thet sætte aar pa sancte Seruacij dag.

Det første Segl utydeligt, det andet 3 Roser, det tredie et Bomærke, det fjerde fattes, det femte (en Lunge). Geh. Ark. Lo Herred Nr. 23.

89. **16. Maj 1459.**

Tilladelse for Hr. Joakim Hardenberg til at gøre Dam og Sluse ved Vingsted Mølle.

Alle men, thettæ breff ser eller hører læsæ, helsæ wy Jes Kortsson, tinghører j Jerløffhæreth, oc Mattis Jenson i Østed, Jon Pouelson i Bølingh, Pether Andersson i Hølind oc Temme Hafftorn j Wilstorp ewynneligh meth Guth oc kungøre wy alle men, the nw ære oc kome skulle, ath ar æffther Gutz byrd mcdljx then othensdagh næst æffther pinxsyndagh tha war skycket for osse oc for andere flere gode men, huilkæ som tha nerwerendes hoss ware pa fornæfnde tingh, jnnen fire stockæ hederligh welborn man her Jachym Hardenbergh rydder, huilket ther loffligh beddes, feck oc framleddæ et fwlth standen tings wytnæ meth viij danne men, huilkæ som war Mattis Therkilson j Bølingh, Jes Brun, Iwer Tamesson j Bølingh, Knuth Nielson j Byndeballi, Pether Iwersson j Jerloff oc Jes Nielson ibidem, Gødy Persson j Høyn, Oleff Nielson j Meslingh, hwilke viij danne men so wonnæ pa theres gode tro oc sannyngh, thet the hørdæ oc sawæ pa fornæfnde Jerloff hæreth jnnen fire stockæ, thet frwe Kirstin Skels oc Jes Kortsson, Matis Jenson oc Jon Poulson j Bølingh, Winter Jenson j Twtwith, Eskil Jeipsson j Østed, Asser oc Per Jenson j Ammysbøll oc Tord Jenson i Østed, thesse fornæfnde danne men wnthæ oc lædæ meth godæ wilie fornæfnde her Jachym Hardenbergh ath gøre

dam oc slwsse with Wincsted møllnæ with thet sønner lanth pa theres grwnd, oc tilstandæ wy fornæfnde her Jachym ath hwggæ hessell oc elle oc wydæ til ath dømmæ meth, so ath the ey gøre wos skadhe pa wore ængy. Item wnnæ wy hannum ath graffwe jord ther østen wæyen j then mossæ til ath dømmæ meth. Item thettæ forscrewenæ vnnæ wy fornæfnde herre Jachym Hardenbergh ath brwghæ sønnen wyth aan til skellighed hans tyd, oc et barn effter hanum for magh oc for loon, huilket so er ganget [oc] faren pa fornæfnde Jerloff hæres tingh jnnen fire stocke, tha lade wi forscrefne men hænghæ wore ingseil næthen for thettæ breff. Giweth ar oc dagh, som forscreuen stander jn nomine Cristi.

3 Segl er bevarede. Geh. Ark. Jerlev Herred Nr. 1.

Elbo Herred.

90. **9. Juni 1479.**

Der er ikke før nu givet Last og Kære på noget Gods i Errisø.

Alle men, thette breff seer, høræ læssæ, hielssæ wy Jowen Nielsson, tingholler til Eelnæbo herrætz tingh, Jenss Ollssøn, presth oc bisspenss officialis y Eelnæ, Nis Tordssøn aff Wldrvph, Wddi Persson aff Torduph, Greguris Knudsson aff Erissø, Per Holth ibidem oc Mikkel Deggen aff Erissø kierlich meth Gudh oc kungiør wy for allæ, ath aar effter Guz børdh mcdlxxix then oddenssdagh for festum Corpore Christi tha war skikketh for oss oc for fleræ godæ mendh welbørdigh mandh Anderss Cresternssøn aff Eggum weffnier, eskketh oc feck eeth willigh tingz wynæ aff ottæ dandæ mendh, so sum war Nis Esbernsson i Hyby, Anderss Kaal i Handrvph, Willates Cresternsson ibidem, Mikkel Mortensson y Handrvph, Jes Perssøn y Treeldæ, Per Andersson i Handrvph, Jes Persson i Brestrvph o[c] Mikkel Deggen, huilke fornæfnde ottæ dandæ mendh saa wonnæ paa theres godæ tro oc y ræt sandheth, ath for thenum war skikketh jnden firæ stokkæ paa Eelnæbo herrætz tingh for dom oc for rættæ firæ godæ eeldæ gammellæ dandæ mendh aff thy eelsthæ, ther nu eer y fornæfnde Eelnæ, so sum war Bertel Lam i Weddelby, Keddel i Skerbek, Las Eesbernssøn i Nøbbel oc Per Eesbernssøn ij Torduph. Thissæ fornæfnde firæ dandæ

mendh thy wonæ saa for oss paa theres godæ tro oc sannæ, ath thennum fulduictterlicth æær, ath thet gooz ij Erissø, som Crestern Anderson ij Høruph, huess syel Gudh hauæ, kiøffthæ aff heer Boo Somer, kannikkæ i Lwndh, thet fornæfnde gosz war y fornæfnde heer Boo Sommerss wæræ oc ij hanss foreelderss wærræ, oc syden ij fornæfnde Crestern Anderssønss wæræ oc endh nu ij hanss børnss wæræ qwith oc fry y allæ madæ oc wbeuaret for ræt fry gotz y lx aar til allæ fuldæ mallæ thyl thenne thyth, oc alderi wy hawer hørth heller spurth, ath noger mandh hawer giweth lasth heller kæræ paa fornæfnde goz, thet oss myndes, anten y her Booess thyth heller y Krestern Andersønss thyth heller y hanss børnss thyth, føræ nu ath frvwæ Karinæ hawer lath tage theræ wynæ aa thet, huilketh saa eer gangen oc farren y alle madæ, som for skreuen stanner, thet wynæ wy meth waræ jnsegel hengendes nedden for thette breff. Datum vt supra.

Bagpå med samtidig Hånd: Thet breff, som fru Karre Poortenere widnit, og med en anden lidt senere: Eth tingswitne att thet goetz y Eresiø haffuer werett frij goedz y xl oer oc mere. Seglene fattes. Orig. på Perg. i Geh. Ark. fra Barritskovs Arkiv.

Brusk Herred.

91. **25. Avg. 1459.**

Orfejde i Anledning af Oluf Pedersens Død.

Alle men, thette breff see eller høre lesis, hielsse wy Jes Huydh, tingholdher i Bruskhereth, Otte Bøystrup, wepner, Jeip Jwerson, sogneprest i Koldingh, Jens Nielsen, prest i Wyff, Jes Jeipson i Skowgardh, vepner, Ebby Swenson oc Gundy Swenson i Hostrup ewynnelighe meth Guth oc kungøre alle men, som nw ære oc komme skule, ar efther Gutz byrdh mcdlix then løwerdagh nest efther sancti Bartolomei dagh tha wor skicket for oss oc flere gothe men, som tha neruerendes wore pa Bruskheritz [tingh], innen fire stocke en beskedhen man thenne brefuiser Nis Pederson i Skerup, lofligh eskedhe, ffich oc framledhe eth fulth tingsuynne meth viij dannemen, so som wore Trogels Iwerson i Pestedh, Thomes Termenson i Wyff, Vilgrib i Rørkier, Tersten Gwm-

misson, Jes Knudsson j Dunss, Lawy Keelson, Jes Kory oc Twi Nielsson j Almyndh, huilke viij dannemen so wunne oc tyghet alle samdrecteligh pa theris tro oc sanningh, ath the soghe oc hørthe, ath Per Matisson fisker, Nis Iwerson, Las Jwerson af Ersthørup, Anders Knudson af Ferup, Ebby Swenson, Gundy Swenson af Hostrup, Per Hardbo, Matis Hardbo i Wyff oc Jes Henricson i Lilbally, huilke fornæfnde men wore pa Bruskheretz tingh jnnen fire stocke, alle medh samleth handh fwlkomeligh lowedh oc sagdhe fornæfnde Nis Person oc alle hans vener og frendher en fuldh friidh oc en ewighe arfeydhe ath holdis til ewighe tiidh bodhe pa fetherne sidhe oc pa møderne sidhe, føddhe oc wføddhe, oc for al thet wffortofth wor i nogher modhe ffor Oleff Pedersøns døth, fornæfnde Per Matissons søn, som fornæfnde Nis Persøn ihielslo, Guth hans siel hafue, oc fornæfnde Nis Pederson giørdhe fornæfnde Per Matissøns oc fornæfnde Olef Pedersøns vener oc frendher knefaldh oc bøn, och the gafue fornæfnde Nis Pedersøn fornæfnde Olef Pedersøns døth til innen fire stocke fore wors herre døth skyldh. Tyl tyghe oc vindesbyrdh ath so gick oc for pa Bruskheretz tingh innen fire stocke, hafue wy fornæfnde men leth henghe wore ingsegel nethen for thette breff.

5 Segl hænger under. I Nr. 2, der er makuleret, ses ligesom en Stige (sml. Ad. Lex. Biøstrup), i Nr. 5 Bølle (?), Holk (?). Geh. Ark. Brusk Herred Nr. 40.

92. **12. Jan. 1465.**

Lavhævd på Gods i Fredsted.

Alle men, thette breff seer eller høre læsses, hielsne wy Jes Hwiid, thinghør paa Brwsk herritzthing, Oloff Persson, hwssfoghet po Koldingh, Weyt Persson i Hostrup, wæpnere, Gwndi Swensson i Hostrup oc Nis Andersson i Wilstrup, kierlige meth Gwt, kwngørendes for alle, at aar effther Gwtz byrd mcdlxv then neste løffwerdag effther the helge tre kongher dag war skicket for oss oc flere gode men, som tha nerwærendes hoss wore paa Brwskherritz tingh, welbyrdige swen Ywer Skel aff Møgtwed, hwilk som eskede, fech oc framledde eth fwlt wuildige thinxwinde af viij beskedene dannemen, som ære Nis Andersson, Gwndi Swensson, Hanss Persson, Ywer Nielson, Jep Tygisson, Hans Galn, Joen Nielson

oc Thwi Knutson, hwilke viij danne men wonde paa theres gode tro oc sanningh, at the soffwæ oc hørde oc them fwlwetherlig ere, at Ywer Skeels logs høring wonde paa troo oc sanningh paa fornæfnde thing, at the nerwerendes hoss wore paa Frested mark, hørde oc soffwæ, at forscrefne Ywer Skeel giørde oc gaff sin logh oc laghefft loghtiid dags meth rithermentz men oc gode men, oc brast jngen wørn, som fogden fand hanum for rætthe at giøre oc andere gode men, som tha till tinghe wore, oc indfrijt seg oc tilworde segh Frested toff oc vij ottinghe jorde meth alle theris tilleggels offwer all Frested mark inden alle iiij markeskeell meth agher oc eng, skooff oc mark, woth oc thyrfft, inthet wndentaghet, i hwat som helst thet benenfft wære kaan, oc for eth frijt eydom ath haffwe, oc kendes engen man lod eller deell eller retthighed ath haffwæ i forscrefne Frested toff eller vij ottinghe jorde forscrefne wthen segh oc sine metarffwinge. Till tyge oc windisbyrd at swo wonden er for [os], thet winde wy meth wore jntzegele hengendes for thette breff. Datum loco, die vt supra.

4 meget utydelige Segl. Orig. på Perg. i Geh. Ark. Nørrejylland Nr. 193.

93. **13. Marts 1479.**

Vidnesbyrd om Rebningen af Fredsted Mark.

Alle men, thette breff seer eller hører læse, hielsne wy Weyit Persson, thinghør paa Brwsk herritz tingh, Magens Ebbisson, rither oc høffwetzman paa Koldingh, Knud Oloffsson, hwsfoghet paa Koldingh, Sywart Kyme, Per Skeell i Heselbally, wepnere, oc Mogens Scriwer i Fordrwp, kierlige meth Gwt. Kwngiøre for alle, at aar effther Gwtz byrd mcdlxxix then løffwerdag nest effther sancti Gregorij dagh wor skicket for oss oc flere gode men, som tha nerwerendes hoss wore paa Brwskherritz thing, welbyrdighe man Ywer Skeell, hwilk som eskede, fæch oc framledde eth fwlt tinxwinde aff viij beskedene danne men, som ære Joen Nielsson, Laghe Raffn, Gwmmy Nielsson, Jep Mawersson, Sefren Eskelsson, Nis Lasson, Marten Trogelsson oc Magens Scriwer, hwilke viij dannemen wonde pa theres gode tro oc sanningh, thet the soffwæ oc hørde thet gode mentz winde, som lofflig wore till kræwet pa thinghe, oc wonde swo, thet

the wore pa Fredstet mark, then thijt Fredstet mark wort repeth, som hwn war lofflig till delt effther loghen, vnder reth reeb oc maall, tha wortthe Wicencius till repet halffierde ottingh jorde i forscrefne mark i først wphaff oc Ywer Skeell vij otthing jorde ther nest, oc swo Jes Bwnde jen otthing jorde oc Jes Nielsson en halff ottingh oc Pawell Jonsson halff fierde ottingh, som haffwer ligghet till then gard aff arild, ther han nw i boer, oc Else Glambeckiss en halff ottingh jorde. Hwilket swo gik oc foer oc wonnet er for oss, thet winde wij forscrefne meth wore jntzegelæ hengendes nethen for thette breff. Datum anno, loco, die vt supra.

Af Seglene fattes Nr. 1, Nr. 2 har Galternes Våben, Nr. 3 et Kors, Nr. 4 Porsernes og Nr. 5 Dyrernes Våben. Orig. på Perg. i Geh. Ark Nørrejylland Nr. 193.

Andst Herred.

94. **16. Juni 1491.**

Skøde på Gårde i Glibstrup og Bække.

Alle men, thette breff see eller høre, hielsæ wij Gødy Ebsen, thingholler til Ansteherretzting, Pedher Myrk, sogne prest til Anste, Anders Pedhersen, sogne prest til Skandrup, Anders Esbernsen i Dollerup, Lasse Esbernsen, wepnere, Tuly Iwersen, Knut Buk och Esbern Krage ewinnelige meth Gudh och kwngøre meth thette wort opne breff aar efftir Gudz byrdh mcdxc primo torsdaghen nest fore sancti Geruasii episcopi dagh war skicket fore oss och flere danne men vppa Ansteherretz ting welbyrdige swend Harto Detleffsen aff Gram, hwilke ther beiddes, fek och fremleidde eeth things wintne aff viij danne men, som ware herre Pedher Myrk, herre Anders i Nagebyl, prestere, Anders Esbernsen, Lasse Esbernsen, wepnere, Tuly Iwersen, Knut Buk, Knut Nielsen och Iwer Iwersen i Skandrup, hwilke forskrefne viij danne men endrecthelige wontne vppa troo oc saninge och them fuld witterligt war, soghe och hørde, ath welbyrdige man Iwer Totzsen i Brønstrop war jnnen fire stocke vppa forskrefne Anstherretzting och skøtte forskrefne welbyrdige swend Harto Detleffsen och hans arffwinge too garde och gotz, eeth i Glipstrup, som Pally Jensen nw paa boer, och eeth annet i Becki, som Jes Matisen nw j boer, i Anste-

herretz liggendes, meth alle forskrefne garde och gotzes rettæ tilliggelsæ, som ære agher, ængh, skowe, mark oc enemercki, woet och tywrt, enthet vnnen tagit, som ther byr til at ligge meth rettæ, och kennæ forskrefne Iwer Totzsen segh eller syne arffwinge eller med arffwinge engin ydhermere loedh eller deel at haffwe vdi forskrefne garde oc gots efftir thenne dagh i nogher madhe. Item skøtte och forskrefne Iwer Totzsen forskrefne Harto Detleffsen alt thet gots, som han haffde vdi Ansteherret, enthet vnnen tagit, vden thee vij ottinge iordhe, som ligge vppa Skandorp mark til thee ij garde, som Michel Matisen och Ebby nw paa boer och thee nw i wære hawe, och tilbant forskrefne Iwer Totzsen segh oc syne arffwinge vppa syne gode troo och lowe at frij oc frelsæ forskrefne Harto Detleffsen och hans arffwinge alt thette fornæfnde gots fore hwer mantz aathale efftir lowen til ewinnelige eyæ. Item wontne och forskrefne viij danne men, ath the soghe och hørdhe forskrefne dagh, ath Claus Matisen i Gesing war vppa forskrefne thingh och vplodh forskrefne Hartto Detleffsen alle thee pantte, som han eller hans ffadher eller modher haffde vdi Østergardz gotz vppa Gamste mark ligendes, och there til skøtte han hannum een thofft och byggy, som Pedher Thamesen nw paa bor i Gamste, til ewinnelige eyæ, hwilket som war forskrefne Claus Matisens egit arffwe. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum vt supra.

8 Segl hænger under (de 2 adelige utyd.). Geh. Ark. Orig. på Perg. fra Trøjborgs Arkiv.

95. **23. Maj 1499.**

Lavhævd på 2 Gårde i Neder Kragelund.

Alle mæn, thette breff seer heller hør lessæ, hielssæ wi Gødhe Ebsson, herritz fogeth i Ants herrith, Andhers Esbernsson, Las Esbernsson, wepnere, Twle Bock, Esbern Kraghe, sannæ mæn, Claws Matsson oc Thomes Yversson, ewindeligh meth Gwdh. Kwngiøre wi meth thette worth obnæ breff, ath aar effther Gwtz byrdh mcdxcix then torst-dagh neesth for Gwtz legoms dagh, tha wor skecket for os ok for meninghe herritz mæn thennæ breffwisser Crestiern Matsson aff Kraghelwndh, hwilken ther esketh, fick ogh framleddæ eeth fwlt tings witnæ poo sin hosbontz wegnæ

velbyrdighe man Egert Giordson aff viij dannæ mæn, so som var her Jep soghen presth til Gamstæ kyrcke, Andhers Esbernson, Las Esbernson, Thomes Ywersson, Knwdh Bok, Staffen i Gamstæ, Ywer Nielsson ok Ywer Jørensson, hwilke fornæfnde viij dannæ mæn ther alle wondhe samdretteligh, ath the sowe ok hørdhe poo forscrefne dagh, ath Egerd Giordsøns høringhe, som war Las Esbernsson ok Nis . . elsson, ath the ware indhen tinghe ogh wondhe for os, ath the sowe och hørdhe ok nerwerindes hos waræ j K[rag]helwndh poo then tiidh, at fornæfnde Egerd Giordson giordhe sin lawheffd poo Nedher Kraghelwndh poo the ij gaardhe, som han haffwer liggendes i Nedher Kraghelwndh, meth godhe riddhers mæntz mæn, som han selff war af fødh, oc selffwer eyer sielff tolffthe lofftimæ dags ogh brasth hannum ingen vern i sin loff, ogh ind wordhe han til sek poo syn hostrws wegnæ ogh til sinæ arwinghe the ij forscrefne gaardhe, som ligher i Nedher Kraghelwndh, meth halff diel offwer all Kraghelwndhs mark til alle iiij markeskiel, so som er agher ogh ængh, skoft ogh mark, fiskvatn ok fægangh, woth oc tywrth, intthet vndher tageth, so som sanne mæn haffwer indsworeth til Eskierbek til mithstrømæ til Gesthen markskiel, thet indwordhe han meth sin [laghe]fdh ogh kindes ther inghen man lodh heller diel i meth segh i then halff diel indhen alle sinæ mark[skiel], so som forskreffweth stoor, vthen ther kan kommæ nogræ meth gamle opnæ beseglet breffuæ . . . . segh ther indh. Ath soo er ganghen oc fareth i sandhet, thet witnæ wi forskreffne met vore . . . . hengendes nedhen for thette breff.

Seglene fattes. Noget makuleret Orig. bl. Danske Selskabs Membraner.

96. **1. Juni 1503.**

Lavhævd på Asphoved.

Alle men, thette breff see eller hiøre lese, hielsser wii Gydi Ebbissen, fodhen i Anstherrit, Las Esbiernssen, Anders Esbernssen, vebner, Esbern Kraghe i Gesingh, Knud Buck i Nagbiø, Ancker Buck i Anst och Cristen Perssen i Giesten kierligh meth Gud och kwngiøre wii meth thette vort obne breff, ath aar efther Gutz biørd md3⁰ then torsdagh nesth efther wors her hemelferd dagh tha var skicket for osse och

for manghe danne man Pally Jenssen i Glibstorp, hwilke ther beddes, feck och fram ledde jeth fulth willigh tingz vitne oppaa velbiørdigh mans vegne Jackop Ratleffs vegne oppaa Gram af viii danne men, som var Stafen Jenssen i Gamsth, Per Jenssen i Giesing, Hans Jensen i Jegholt, Hans Smid i Anst, Hans Jebssen i Anst, Nis Knudssen i Gesingh, Jep Klaussen i Verst och Jes Ebbissen i Hiærdrop, hwilke forskrefne viij danne men vondhe oppaa there godhe tro och sande, ath the soue och hiørdhe, ath forskrefne Jackop Ratløffs løghæffs høringh, som var Knud Buck i Naghbiøl och Anders Eyssen i Rodh, the vondhe saa for osse oppaa Anstherres tingh for dom, ath the huos vare i Aspehwod, soue och hiørdhe ther, ath forskrefne Jackop Rathleff giørde sin laghieffth, ther som fodhen och herres men fand hannum til aff retthe, och suoer och indh vordhe til segh och synne rette arffwinghe all Aspehwodh och all Aspehwod fangh, skogh och marck, agher och ængh, voth och tiørfth, bodhe yndhen byy och vdhen byy alle fire vegne til marcke modhe, och kendhe ynghen man anthen lodh eller diel ther vdy vdhen jeth boel, som Rin kloster til hiør. Ath thet snaa gick och foer, thet vindhe wii meth vore inzegel hendes nedhen for thette breff.

6 Segl, af de 2 adelige det ene Skeel, det andet en Fugleklo Geh. Ark. Orig. på Perg. fra Trøjborgs Arkiv.

97. **2. Juli 1523.**

Nogle Jorder på Egholt Mark tilkendes Ribe Domkirke.

Alle mendh, thette breff seer eller høre lesis, hielsen wi friiborn mend, bønder och gantzske mennighe allmw, som byghe och boindes er inden Anstherrith, kierlighe meth Gud. Kongøre wi for alle meth thette wortth opne breff, at aar efther Guds børd mdxxiij then torsdagh, som war pa vor Frwe dagh visitacionis, tha war skicketh for osse pa Anstherritz tingh for dom och retthe thenne breffuiser Per Iwerssen i Bønstrup, ther loglighe [beddes] och framlede etth fulth stock neffwend vinthne aff xij trofasth dandemend, som war Las Esbernssen i Londerskoff, Marthen Anderssen i Dollerup, vebnere, Nis Matssen i Vamdrup, Per Michilssen ibidem, Swen Jenssen i Lerskoff, Cristhen Swenssen ibidem, Seueren Jenssen i Wra, Per Powelssen ibidem, Hans Jenssen i Londer-

skoff, Jens Jørgenssen i Nagbøll, Nis Ebssen i Fierup och Jep Jellussen i Jorderup, hwilcke forskrefne xij dande mend alle samdregtligh wonde pa theres gode tro och sandinghen, at the soffue och hørde same dagh pa forskrefne Anstherritz tingh, at sandemend i fornæfnde herritth gørde theres toff, som fornæfnde Per Iwerssen haffde thennum til kraffd at gøre toff mellom Gwds hws och bwnden pa Egholth marck, och swore fornæfnde sande mendh aff fornæfnde Anstherrith iij ottingh iorde til wor Frwe domkircke i Ripe, som førre haffde werith soern til fornæfnde wor Frwe kircke gammell tiidhe aff sandemendh vti forskrefne herrith pa fornæfnde Egholth marck, hwilke so wortthe wonden for osse pa fornæfnde tingh, som forscreffuen stander, thet winde wi fornæfnde meth wortth herritz inttzegell hengindes neden for thette breff. Datum anno, die et loco vt supra dictis.

Herredets Segl (en And) hænger under. Orig. på Perg. fra Trøjborgs Arkiv.

98. **4. April 1532.**

Et Hus i Vamdrup er menige By til Trængsel og Skade.

Alle mendh, thette breff seer eller hører lesis, helsen wi Jep Buk, herritzfogdt i Anstherrith, Marthen Anderssen, Iwer Jørenssen och Henrik Jenssen. Kongøre wi for alle, ath aar effther Guds børdh mdxxxij then torsdagh nest effther poske, tha war skickith for osse och for mange flere dandemen pa Anstherritz tingh for dom och rette thenne breffuiser Nis Hanssen j Vamdrup, logligh bedes och fek jeth fult tingz vintne aff viij dande mendh, Marthen Anderssen, Jwer Jørenssen i Nagbøll, Jep Buk ibidem, Michel Krage i Gamsth, Seueren Ankerssen i Ansth, Nis Tøgssen ibidem, Nis Dampe ibidem och Jwer Jenssen, hwilke forskrefne dandemend alle samdregtelige vonde pa tro och sandingh, ath the soffue och [hørde] pa forskrefne tingh vj dandemendt, som var Marquardt Seuerenssen i Siøgard, Seueren Pouelssen ibidem, Jens Jwerssen j Bønstrup, Per Michilssen i Vamdrup, Hans Vintther och Hans Nielssen, the vande so for thennum pa tro och sandingh, ath the vore til ossyn, som forskrefne Nis Hanssen haffde thennum til neffuen aff tinge och thennum pa wiste ath besee thet ny huss, som Hans Mechilssen haffuer ther byge, tha soffue the oc forfonde i retthe saninghen,

ath same huss er bygeth pa eyer jordh, och er thennum och fulde vitterligt, ath forskrefne Nis Hanssen haffuer standen iij samfoldh tingh for tings dom och last och kerdh bode pa same ny hwss och po so mannghe boll, som er vti Vamdrup, ath the ere menighe by till trengsell och skade. Ath so vortthe vonden for osse, thet vinde wi meth vore indzegell.

4 Segl påtrykte. Orig. på Papir i Geh. Ark. Top. Saml. Vamdrup.

99. **30. Jan. 1533.**

Skøde på Gods i Vamdrup og Roved.

Alle mendt, thette breff seer eller høre lesis, helsen wj Jep Buk, herritzfogedt j Anstherrith, Matis Jwerssen, prest till Anste kyrke, Marthen Anderssen aff Dollerwp, vebner, Jwer Jørgenssen j Nagbøll, Per Iwerssen i Bønstrup, Jens Jwerssen ibidem, Matis Claussen j Hørup och Hinrik Jenssen kerlige meth Gudt. Kongøre wi for alle, at aar effther Gudz børdt mdxxxiij then torsdag nest for purificacionis Marie tha war skiket for osse och for mannige flere dandemendt, som tha nerwerendes hwos vore pa Anstherritz tingh, for dom och rette thenne breffuiser erlige och velbørdige mandt Jahan Høcken til Lundzgordt, loglige bedes och fek jeth fult tingsvintne aff viij dandemendt, som var Jwer Jørrenssen j Nagbøll, Stafen Jenssen j Gamsth, Jep Buk j Nagbøll, Jørren Nielssen j Gesten, Nis Claussen i Noss, Jep Tamssen i Hørup, Nis Tygessen i Skanderup och Tyge Cristenssen, hwilke forskrefne viij dandemendt alle samdregtligh vonde pa theres gode tro och sandingh, ath the soffue och hørde samme dagh och tiidt pa forskrefne Anst herritz ting, ath Jep Nielssen i Vamdrop, som var velbørdige mandz Gottzske Randzsogs møndigh fogedt, han fram gik for tingsdom pa forskrefne Gotzske Randzsogs vegne och haffde ther meth seg forskrefne Gotzske Randzsogs magte breff och fuld befalinge there till och skøtte och vplodt och fuldkommelligh aff hendith fran forskrefne Gotzske Randzsogh och hans arffuingh och til forskrefne Jahan Høcken och hans arffuingh till ewindellige eydom alth thette effterscreffne gorde och gotz, som er Lundzgardt, som forskrefne Jahan Høcken nw vti bor, meth thet jenmerke, som same gord nw po stander, so stoor, som thet er insteineth och som thet gammell skøde

breff vdt wyser. Item och there til so møgedt i then lidle lundh, som forskrefne Jep Nielssens gord kand tilfalde, och so møgeth, som forskrefne Jep Nielsens gord kandt til falde vti thet eyer jord inden then diige. Item jen gard i Vester Vamdrup, som Olluff Jenssen vti bode, meth iiij ottingh jorde. Item jen gord i samestedt, som Lage Terkilssen vti bode, meth v ottingh jorde. Item jen gord j samestedt, Jes Smedt nw vti bor, meth iiij ottingh jorde. Item jen gord i samestedt, som Lage Terkilssen nw vti boor, meth ij ottingh jorde. Item jeth booll, som Per Hanssen vti boor. Item jeth booll, som Hinrik Twssen nw vti boor, och so møgedt there till aff forskrefne Jep Nielsens gords jordt, som same huss pa stander, och jeth kalgards stedt, forty ath forskrefne Jahan Høcken skyffte selluff same jord til segh, som same huss po stander, och kalgord aff mester Olluff Mwnk. Item och there till so møgedt vti then nyy støcke skoff, som the aff forskrefne Vamdrop fek fran Stor Ansth, som forskrefne Gotzske Randzsogh vortte tilskyfft there vtj vedt then vester side, vndentagen ther vd aff so møgedt, som forskrefne Jep Nielsens gordt kandt tilfalde there vti. Item jen gardt j Roweth, som Nielss Bertilssen vti bor, meth ij ottingh jorde. Item jeth booll j Roweth, som Nis Hardbo vti bor, meth then tofft, som same boll vppa stander, so stor, som hon nw forfonden er och bør meth rette ath være. Item ij støcker jenmerkes skoffve vti Roweth hode, so store, som the nw eræ och haffuer værith aff arildh. Alth thette forscreffne gorde och godz meth husse och jord, ager och engh, skoff och mark, toffte och jenmerker meth alt sinth rette tillegels, vott och tywerth, j hwadt som thet helst er eller neffnis kandt, intthet vndentagen j nogher mode, thet skøtte forskrefne Jep Nielssen pa forskrefne Gotzske Randzsoges vegne forskrefne Jahan Høcken och hans arffuingh ath nyde och beholde till ewindelligh eydom, alt som forscreffuen stander. Item vortt forskrefne gorde och gottz och eydom logligh loff boden iij samfaldt tingh pa forskrefne Gotz Randzsogs vegne, och var ther tha inghen, ther laste vpa, och var ther ingen, then skøde begerde j nogher made, vden forskrefne Jahan Høcken, som samme skøde fek. Ath so vortte vonden for osse pa forskrefne tingh, som forscreffuen stander, thet vinde wi forskrefne men meth indzegill

hengindes neden for thette breff. Datum anno, die et loco vt supra dictis.

Det adelige Segl måske Ulfeldt. Orig. på Perg. fra Trøjborgs Arkiv i Geh. Ark.

Jelling Syssel.

100. **8. April 1460.**

Vidnesbyrd om at Hygum blev opbygget af Nis Andersen af Låge.

Allæ men, som thettæ breff ce eller høre leses, helsæ wi bønder ok menygh almowæ, som byggæ ok boo j Jelingsysel, ewindelik meth Gwth ok kyngøre meth thettæ worth opnæ breff allæ them, som nw ære oc kommæ skwlæ, at aar effter Gwtz byrth m°cd°lx then tisdagh næst effter palmæ søndagh, tha war skikket for ossæ pa fornæfndæ thingh walbyrthigh man Hennik Nielson aff Logæ, hwilkæ som beddes, fek ok framleddæ tolff lagfast dandæ men, so som Asleff j Øy, Jes Olffson j Jelingh, Jep Wlk, Thorkil Jenson j Wollum, Bertel Person j Gywskoth lwnd, Nis Jepson i Jelingh, Olaff Matson j Toffthøgh, Jes Knwtson j Holtum, Olaff Matson j Smytstrvp, Anders Thomson j Windæleff, Sweningh j Othelholm ok Wil j Bøgbaly, hwilkæ fornæfndæ tolff dandæ men wnnæ pa theres tro ok sannæ, at thennum fol witterlikt war, at Nis Anderson aff Logæ, hwes siel Gwt haffæ, lood Høwm wp byggæ ok haffthæ then j synæ wære ok vpbar ther skath ok skyl aff so lengæ, som han liwthæ, olast ok okærth for allæ mens atalæ, ok effter hannum frwæ Bendit hans hwsfrwæ, hwes siel Gwth haffæ, vpbar skath ok skyl aff fornæfndæ Høwm ok en garth j Koldrup, som Jes Kier j bothæ, sithen Jon j bothæ, ok Anders Jonson nw j boor, for hwar mans atalæ vlast ok vkarth, ok the enghen anen swarthæ æller gaffæ skath eller skyll forwden fornæfndæ Nis Andersson ok hans hwsfrwæ fru Bendit j theres tith. At the so wnnæ, som for stander skriwet, thet wnnæ wi meth worth sysel jngzellæ hengdæ nethen for thette breff. Giwet ok skriwet aar, dagh ok steth, som for stander skriwet.

Seglet fattes. Geh. Ark. Hind Herred Nr. 63.

101. **21. Nov. 1475.**

Vidnesbyrd om noget af Barritskovs Tilliggende.

Alle men, thette breff see eller høre læse, hielse wy Mickel Asløffson, som tha thinghører war po Jælinghsyssel byghthingh, Jenss Anderson, prest oc bispens official i Holgardh, Per Nielson, sogenprest j Snedhæ, Niels Nielson, foghet po Nørholm, Henrik Skøttæ, Terkel Jensson j Woldom, Nis Jenson j Mynstrup, Jes Knudson j Holtom, Jes Mickelson j Kragelundh, Grauers Matesson j samestet, Tamess Wlk j Romsgardh oc Nis Wlk wdj Lynwedh ewynneligh met Gudh oc kongiøre for alle, ath aar æffter Gudhs burdh mcdlxxv then tysdagh næst for sancti Clementis dagh tha war skicket for oss oc for fleræ godhe men po Jæling syssel bygh thingh hederligh oc walburdigh man her Niels Mandrupp aff Barethskoff ridder, hwilken som esketh oc fek eth stockenæwendh aff xxiiij wvildighe dande men, som hwærken war hans thienere eller nadigh her kongens bønder, som ær Niels Nielson, foghet po Nørholm, Jepp Woghenson j Brantsbergh, Mattis Cristiernson i Lymæ, Jes Mattesson, Mattis Erichson, Per Oleffson j Gywæ, Ascer i Ørom, Mattis Jenson, Jes Knudsson j Holtom, Jes Deghen i Hwixel, Nis Skyrth, Jepp Jahanson j Lundh, Nis Pedersson, Nis Wilsson, Pouel Gundysson i Gywe, Per Jensson, Jepp Skyrth j Ørom, Esgy Mattesson i Fary, Anders Gøthson, Mattis Gøthsson, Nis Rask j Lyndwydh, Clemen Pedersson, Per Jeppson oc Jøren Rask j Lundh. Hwilke fornæfnde xxiiij wvildige dande men wonne po theres siæll oc sandhedh met eendrekteligh røst oc sammeldh handh, ath the hørdæ oc sowæ thet same dagh po fornæfnde Jælyngssel bygdthingh, ath xxiiij gammelæ trofastæ dande men aff thry næste soghne, som ligger næsth wedh Barethskoffs hoffgardh, som war Per Jwel i Stowbøy, hwilken som badh segh Gudh hielppe, at hannem myntes lxxx aar oc thiente gammelæ her Mandrupp, thenne her Niels Mandrupps oldefader, Tyghe Swer j Klakrundh, som myntes lx aar, Nis Anderson j Bredh, som myntes lx aar oc møghet længer, Nis Cristiernson i Lundh, som myndes lx aar oc mere oc thiente oc gammel her Mandrup, thenne her Niels Mandrops oldefader, Hyndsæ Smydh i Klakrundh, som myndes lx aar oc længer, Niels Seurenson j Rodhe,

som wæl myndes 1 aar oc meræ, Jepp Anderson j Rodhe, som oc myndes 1 aar oc meræ, Per Nielson j Rodhe, Ascer Person, Seuren Anderson, Knudh Rodh j samestet, Jwel j Dalbøy, som myndes lx aar, Jes Anderson j Bareth, Nis Nielson, Jes Mattesson j samestet, Per Jenson j Bredsthorp, Eskel Jeppson j Klakrundh, Cristiern Jensson j Bareth, Jes Nielson j samestet, Nis Mattesson j Klakrundh, Nis Rwes j samestet, Per Jenson j Barethholæ oc Anders Bertelson j Bareth, tha hørdæ wy oc sowe then same tidh, førre æn thessæ xxiiij fornæfnde gamlæ dande men wonnæ nogre wynnæ, ath her Niels Mandrup badh thennem for wors herres dødh skyldh oc for ræthwyshedh skyldh ath the skulde wynnæ sannæ, som the wilde forware theres siælæ oc wære bekiændh for Gudh oc for wor nadigh herre kongen oc hans radh. Tha badhe the thennem so Gudh hielppe oc alle helien met opraktæ hender, ath engen aff thennem war fornæfnde her Niels Mandrops thienere. Oc wonnæ fornæfnde xxiiij dande men met opraktæ hænder samdrekteligh oc bad thennem so Gudh til hielpe oc alle helien, ath thet war thennem fol wyderlighet, at then skoff, som kalles Bareth tiwkke, som ligger til Barethskoffs hoffgardh, then hauer wæreth ræth fry eenæmærky til fornæfnde Barethskoffs hoffgardh, oc war thet thennem fol wyderlighet, ath thenne her Niels Mandrops oldefader hadhen j hans hawen wære wlasth oc wkiærdh for eth fryth eenemerky til hans dødt daw oc hans kiære høstrv frve Bolde til hennes dødh daw for eth fryth eenemerky wlasth, wkiærdh, oc hadhe her Niels Mandropp, thenne her Niels Mandropps fader, æffter frve Bolde hans moder wlasth oc wkiærdh for ith fryth eenemærke til hans dødh daw, oc hawer thenne her Niels Mandrupp haffden j xx aar æffter hans far, oc alder the konnæ høræ eller spøry, ath nogher gaff ther lasth eller kiære vpa, førre æffter then tidh han hadhæ giordh syn laffhæffdh ther vpa. Item badh the thennem so Gudh hielpe oc alle helien, ath the alder hauer hørdh eller konnæ spøry aff theres forældere, ath nogher hadhæ theres deel j met fornæfnde her Niels Mandrop oc hans forældere wdhen een jngiærdh lykky, som kalles Barmerslykky, som ligger til markeskiæleth, een bæk, som kalles Oldbæk, oc then bæk ær ræth markeskiæl mellom Klakrund mark oc her Niels Mandrops eenemerky. Then

fornæfnde lycky satte her Mowens Jenson her Niels Mandrops old oldfader wdhj pandh for tw støcky leydesk for een man, som han lodh j hiel slaa, aff Tyghe Koris forældre, som hedhe Tyghe Lille, then blotte lycky so langth som plowen wænder, oc enthet aff skowen j nogher made. Item wonne fornæfnde xxiiij dande men, ath Jes Kory, Thyge Koris fader, han slo Jes Judes fader j hiel, oc then tidh han bøtte hannem j geen, tha ladhe han hannem to agre wdh j fornæfnde Barmerslycke næst markeskiæledh ligger, for wenskabeth skulde thess thy bedere holdes, so længy til thet wortæ thennem aff løsth for tw støcker leydesk, oc worte een ager wdhlaudh til Bareth kirke for hans siæl, som slagen wortæ, j thet same panth for eth støcky leydesk, som han gaff til kirken for hans siæl, so længy thet wortæ j geen løsth. Item war ther oc sommæ aff the gammele men oc badh them so Gudh hielpe oc alle helien, ath the hoos ware then tidh, Jes Jwdhe oc Jes Kory worte so forliktæ, som forscrewet staar. Item bade the thennem so Gudh hielpe oc alle helyæn, ath thet war them fol wyderlighet, bodhe the sielff wyste oc the hadhe spurdh aff theres forældere. Ath so ær gawen oc farn [i] alle madhe i sannæ, som forscrewen staar, thet wynnæ wy met wore jndsegelæ hengendes nedhen for thette breff. Datum vt supra.

6 Segl hænger under. Orig. på Perg. i Geh. Ark. af Barritskovs Arkiv.

102. 16. Maj 1486.

Hr. Peder Lykkes Gods i Brande Sogn blev aldrig frakendt Bo Høg i den Tid, han var Værge for Kristoffer Lykkes Børn.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helsse wy Per Marquordsson, tingholdher oppo Jelninghsissel tingh, Niels Skram tiil Scoffgardh, Morten Bangh tiil Holgardh, Malti Jwel, ther wæppner ære, Cresten Matson i Trybøl, Nis Mickelson i Raffningh oc Staffen Scriffuere kærligh meth Gudh oc konegøre wy meth thette wort oppne breff, at aar effter Gutz byrdh mcdlxxx sexto then tisdag, som war tridi pinzedagh, tha war skicket for oss oc for flere gode men hedherligh oc welbørdigh man Erich Tymesson tiil Engelsteholm wæppner, loweligh bedes oc fik eth fulth tinghs

wynne aff viij dannemen, som war Jes Krogh, Per Penberigh, Jes Jebsson, Nis Mickelsson, Tames Deghen, Sawxi i Loghe, Jes Galt oc Jep Bertelsson, hwilke forscrefne viij danemen wonne alle endrecteligh oppo theris gode tro oc sannen, ath thet er them fuldwiterlich, at her Per Løkes gotz liggendes i Brolle soghen worte alerigh forwonnen i Boo Høges tijdh thet stwndh, han hadhe her Cristoffer Løkes børen i werie moll, antigh meth koninghdom eller meth loss breff aff her Strangi, oc hørde wij loss breff lesse her tiil tingi oppo thet gotz then tisdagh nest for pinzedagh, som war nylig taghen anno domini mdlxxx sexto. At sa gik oc for, thet wynne wij meth wore jnsegel hengendes neden for thette breff. Datum vt supra.

Afskrift fra forrige Aarh. i Dipl. i Geh. Ark. efter Orig. i Viborg Landstingsarkiv.

103. **14. Jan. 1500.**

Lavhævd på Kjeldkjær med tilliggende Gods.

Alle men, thette breff see eller høre læsse, hielsse wi Jes Kollemarthen, tingholler pa Jellingh søssell tingh, Michel Asløssen j Bøghballæ, Findhnith Andherssen j Sne, Cresthen Mathssen i Soll, Andhers j Sne, Nis Gøthssen j Wanghæ, Nis Gottrup i Windhneløff oc Jørin Michelssen j Ørwm kerligh meth Guth ok kwndgiøre wi for allæ meth thette worth obnæ breff, ath aar effther Gwtz byrd mcdc, then tiissdagh nesth for sancti Antonii dagh, tha war skiket for oss ok for flere gode men pa fornæfnde Jellingh syssel tingh velbyrdigh mandh Henrik Stapp, esket ok fæk eth fulth tings winthnæ aff viij dannæ men, som er Nis Porssi j Bierløff, Jep Jørinssen j Bostrup, Andhers Henrikssen j Snee, Nis Gøthssen j Wonghæ, Jens Jenssen j Leragher, Per Skøth j Bierløff, Cresthen Mathssen j Soll ok Per Nielssen j We, hwilke viij fornæfnde dannæ men wøndnæ allæ ændrethellæ pa theres tro ok sandhnæ, ati hørde ok sowæ then same dagh pa fornæfnde tingh for dom ok for retthe, ath Henrik Stappes laffhæffdss loffhøringh wondhnæ for oss, som war Staphen Perssen i Lindhneballæ ok Nis Hanssen j Lymskow, ath ti nerwerendes hoss ware j Kiellkier, sowæ ok hørde, ath fornæfnde Henrik Stappæ giorde en laffhæffd sielloff thollthæ meth ridhers mendss men, gode bøndhner ok siell eyer loffti dags,

ok jndhworde han meth laffhædhet (?) pa Ebi Strongis weynnæ før[s]th Kielkier ok all Kielkier fongh indhnen allæ fire skiell och Aslindss enmerki ok Rødinland. Item indhworde Winghste møll ok mølsteth, dam oc damsbondh ok fri stæffningh ok flodhermoll mellen begi landhnæ, som haffuer wærth aff arril. Item indh worde han iij garde j Raffnigh, en gard, som Seurin Jerissen j bor, then andhnen, som Seurin Lassen i bor, then triddi, som Per Hanssen i bor, meth thoffthæ, som ti nw j wære haffuer, ok jenmerki, som hedher Alindh, Skyndher haffæ oc Træ haffæ oc ottæ samfoldh ottingh jorde ower allæ Raffingh mark oc skow. Item jndh worde han then same dagh en gard j Lwndh, som Cresthen Boghssen j bor, meth hindnæ toffthæ oc rethed ower allæ Lwndhs mark ok en toffth pa Ballæ mark, som kalles Woldss toffth, oc en ottinghii jorde ower allæ Ballæ mark. Item jndhworde han same dagh en gard j Kierbyllingh, som Esgi Nielssen j bor, gard och gardstedh, som (saa) stor ok bredh, som han nw j wære haffuer, ok en jenmerki, som kallis Kabis haw, ok firæ samfold ottingh jorde ower allæ Kierbøllingh mark ok skow. Item jndhworde han Kiersgard oc Rosdhkier. Thette fornæfnde gothz meth allæ sinæ rette til legels, agher, engh, skow ok mark, forth ok feghangh, fiskwandh, woth ok tyrth, jnthet wnthaghet ther aff j nogher modhæ, som fornæfnde Ebbi Stronghissen nw j handh ok j wære haffuer, thet jndhworde fornæfnde Henrik Stappæ for fornæfnde Ebbi Stronghissens rette gotz, som han hafftæ fonghæth meth sin hwstru, ok kendhnis inghen lodh eller diell ther wth j ath haffæ wdhen segh ok sinæ arwingh ok hans hwstru ok hindhnæ rette meth arwingh, ok wortte fornæfnde laffhæffd loffllæ til bodhen iij samfold [tingh] ok fwndhen aff fodhen ok godhæ [mæn]. Ati so vinthnet for oss, thet vinthnæ wi meth vore jndhzegel henghindes nedhen for thette breff.

6 Segl hænger under med Bomærker. Geh. Ark. Kjeldkjær Nr. 3.

104. 18. Maj 1512.

Lavhævd på Syndersthoved.

Alle men, thette breff se eller høre læse, helse wi Jørend Michelsen, fogith tiil Narrewangz herres tingh, her Anders i Hwisel, officialis, Palne Spliidh i Minstrop, Per

Skram i Alstedhe, Palne Bongh i Døndrøplwnd, Cristofer j Toffhøwee, som vapner ære, Cristiern Michelsen i Wmwroo, Nis Gødessen i Wangh oc Per Skøtt i Berløff, ewinnerlige meth Gud. Kwngører wy meth thette wort oben breff aar efther Gudz burd mdxij tiisdag nest fore wors herre hemelfarss dag war skicket for oss pa Jæling syssel ting velburdig man Jøcep Ræchals, esket oc fich ieth fult tings vinnæ aff viij dannemen, som var Cristiern Riber, Dynes i Tiebøll, Crestern Michelsen, Jens Lassen i Hwisell, Knwth Jonsen, Nis Nielsen i Bierløff, Michel Porsse oc Per Skøt. Thesse viij dannemen alle iendrectilige wunnæ ppa theres gode troo, siel oc sanden, at the hørde oc sa samma (!) dag ppa fornefnde ting twa dannemen wonnæ for them, som var Nes Gødesen i Wange oc Jep Perssen i Bierløf, som vare Jøcep Rechals hans laghøfds høring, ppa theres gode tro oc sanning, at the nerwerendes hoss var i Gywwæ i then vesters gard, som Crestern Tamssen i bor, hørd oc sa, at fornæfnde velburdug man Jøcep Rechals indwarde meth sin laghøfd: Først Syndersthowet gard oc alle hinnes tiillægelssæ, so indhen alle iiij marke skel, skoff oc mark, for ieth frii ienmerkie, som sannemen haffuer wn sworet, oc ther tiil iij garde i Vlken i Ringøwe sogn, meth alle theres tiil læggilsæ inden alle iiij markeskel, ager oc æng, intit vntagen, oc Fladkier sig tiil medstrømæ oc ij garde i Brednæhowet mark oc alle the bigge sted, som ther finnes inde, som han nw i hand oc hæfd hawer, oc alle the ænge i Rødkhowet, som nw bruges tiil fornæfnde garde, oc then vesterstæ gard i Gywwæ, som Crestern Tamsen i boer, meth alle sin tiil lægilsæ oc ien skogz del, som kalles Skierhowet, synden fra væghen oc øster tiil then dige, sa stor oc sa bred, som han nw hand oc hæfd hawer, oc ij garde, som kalles Heegard, meth alle theres tiilleggelsæ oc theres ænge i Rødkhowet, som ther nw tiil ligger, oc al Rødkhowet kier, som hand nw [i] hand oc wære hawer, oc Wlkier møll, dam oc damsbond, Hestlund oc Bylund mark for iet frii ienmerk, oc alle the byggested, som ther finnes inde, intit vntaget i lengilse oc bredelsæ, som han nw i hand oc heffd hawer. Thesse fornæfnde garde oc gotz, øde oc bygde, indworde fornæfnde velburdig man Jøcep Ræchals for syn rette købegotz, agher oc æng, skog oc mark, kier oc mose, inttit vnttaghen, som

han nw i hand oc wære haffuer, siel xij med friiborne men, bønner oc gode iord ægher, som koninghens foget oc herres men fand hanum fore a tingy ath gøre efther lowen, oc kennis han inghen lod eller del at hawe i fornæfnde garde oc æiedom wden segh oc syn sand arffwinge, oc giorde han syn laghøfd lowtiid dax oc brast hanum inghen vern oc wort lowlig tiilfwnen oc melt vid syn fulle mact. Datum anno, die et loco ut supra.

Seglene fattes. Orig. på Perg. i Geh. Ark. af Hist. Gen. Arkiv. Sønderstoved.

Tørild Herred.

105. **22. April 1463.**

Der må ikke gøres Lavhævd i Fasten.

Allæ men, thet breeff seer eller høræ læsæ, kungiøræ wi Bertill Teyenhwsæ, Hennicke Limbek, Marqword Bosendalæ, Jes Persson i Starop, Jesper Norby, Cristyern Person, Ottæ Henrikson, Anders Norby, Claus Henrikson, Gotskæ Pagh, Howenskiildh, Henning Sleeff, Anders Mortenson, Jes Oluffson i Jæling, Mawens Stwer i Roostædh kiærligh meth Guth. Wi giøræ viderlicht i thettæ wort obnæ breeff, ath aar effther Gutz byrdh mcdlxiij fæmtindæ dagh effther langæfredagh tha hørdæ wi ok sowæ, ath Nis Jepson, thinghørræ pa Thyrilhærethz thingh han kiændes ok thil stodh for menigh sidindh thingh, ath han fan her Jachim Hardenbergh thil sin laghæ hæffdh pa palmæ løwerdagh, før sannæmen sworæ, ok kiændes han ok thil stodh, ath fornæfnde her Jachim Hardenbergh[s] laghæ hæffd wor thil bodhen tw samfældæ thing meth hans myndighe bodh næst for palmæløwerdagh ok han sælff thet thrediæ thing pa palmæ løwerdagh for sænnæ mæn skullæ swæriæ, ok badh han fogædhin, ath han skullæ finnæ hanum vidh sin lagæhæffd, tha sadhæ fogædhin saa for ræthæ, ath han mothæ ey giøræ sin lagæhæffd, før sænnæ men sworæ markæ skiæll, forthi ath thet wor palmæ løwerdagh i fastæ, ok sadhæ han sa, ath han matæ ey giøræ lagæ hæffd i fastæ, ok thil stodh han, ath han sadhæ hannum sa for rætæ, om hanum tottæ, ath thet markæ skiæl eller tow, som sænnæ men giordhæ, kunnæ kommæ hanum thil skadhæ eller for fang i nogher madhæ,

tha skullæ han giøræ sin low ok lagæhæffd fæmtindæ dagh effther langæfredagh, ok sa giordæ han ok forscreffnæ ok wordæ sin jordh meth godæ riddher mændz mæn pa rætæ laghdagh, som fogædhin fan hanum foræ, som for stander screffwen, ok ær thet wos fwl viderlicht, ath her Jachim Hardenbergh hadhæ maniæ godæ riddhermendz men fleræ æn hanum behøwedæ thil een low ok gik meth them vidh markæskiæll pa palmæ løwerdagh, for sænnæ men sworæ, ok bødh sin lagæhæffdh thil ok villæ hawæ giorth sin lagæhæffd, før sænnæ men sworæ, hadæ ickæ fogædhin fwnneth hanum for rætæ ath giøræ, som for screwet staar. Thettæ vitnæ wi forscreffnæ meth voræ inseylæ hængendes nædhen for thettæ breeff.

Af Seglene er Nr. 1 utyd. (ikke Tegenhus), Nr. 2 Limbek, Nr. 3 og 4 utyd., Nr. 5 Skjoldet delt på tværs, Nr. 6 Fasti (?), Nr. 7 utyd., Nr. 8 Ibskal (?). Geh. Ark. Tørild H. Nr. 19.

106. **25. Marts 1469.**

Roskjær og Kjærsgård var Drost Lavrids (Jonsens) rette Gods.

Alle men, thette breff see eller høre læse, helse wy Nis Persson, tynghører paa Tørylherres tingh, Nis Cristiernson, hwsfoget paa Koldingh, Nis Olson, borgemester y Wedell, Nis Hansson, Per Thamesson, Jep Skredher boendes y Wedell, Jes Kortsson y Østedh euindeligh meth wor herre oc kungør for alle, at aar effther Gudz byrd mcdlxix paa palme lordagh war skikket for oos [oc] for flere dande men paa fornæfnde tyngh hedherligh welborn mandh Jachim Hardhenbergh, æskæth oc fek et tings wytne aff viij dande men, som er Crestiern Lawsson, Crestiern Jenson, Per Thamesson, Jes Brwn, Iwer Nielsson, Seurin Matsson, Jes Kortson y Østedh, Jahan y Bostrop, hwilke viij dande men wotne paa troo oc sanne, at the hade aldrigh hørd eller spordh aff there foreldern eller aff nogher andhre anneth, en Rooskæær, som her Jachim hawer latt y leye till Wedell, oc Kærsgordh wor drost Lauris rettæ gotz oc hanss arwinghe effther hannum y rooligh høwdh, oc aller wy hawe hørdh eller sporth nogher last eller kære paa fornæfnde kæær eller Kiærsgordh her aa tingy eller nogher andherstedh hæær oc mere oc ey wy hawe hørdh eller spord, at drost Lauris skulle hawe gyueth noget borth aff thette forscrevet gotz. At so gik,

thet hørde wy oc sa oc witne meth wore enzegel nedhen for thette breff. Datum et scriptum anno, loco et die vt supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Tørild H. Nr. 1.

107. **4. Juli 1478.**

Holinsgård i Hover Sogn tilhører Helligkors Alter i Vejle.

Alle mend, thette breff syer eller hører løsse, helsse wy Nis Persson, tinghører paa Tørrilherris tingh, Per Brockenhwsen aff Lerbeck, Tetløff Chrestensson, webnere, Trogels Persson aff Nøttrop, Morthen Jensson aff Kierbøligh, Iwer Nilsson aff Hoffre oc Jes Persson y Olderop, kierligh med Gud ock kwndgiøre for alle, ath aar effther Gwds biwrd mcdlxxviij then lowerdag nest effther wor Frwe dagh visitationis wor skicket for osse oc flere gode mend paa forscrefne tingh hedherligh mand her Jens Assersson, sogne prest y Wedel, esket oc feck et fwld tyngs wynde aff otte dannemend, som er Jes Tingsson y Lyme, Mattis Chrestensson, Anders Frendsson, Jes Chrestensson y Daldower, Las Lodmandsson y Bally, Nis Ascerson y Jennwm, Knwd Iwersson y Grese oc Mattis Skeg y Gadberigh, hwilke otte dannemend wonne paa troe oc sanden, att thi hørde oc soffwe then same dagh paa forscrefne tingh, ath otte sandemend aff Tørrilherrit swore Holinsgordt, som liggher y Hoffwerd sogen, med alle synne retthehed, skoff oc marck, agger oc engh, enemercke, møllested, enthet wntaghet, tiil Hillekors althere y Wedelby kirke. At soe gick oc for, thette wnde wy med wor enzegel hengende for thette breff. Datum vt supra.

Geh. Ark. Top. Saml. Vejle Nr. 18.

108. **23. Juni 1480.**

Lavhævd på Urup.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helsse wy Nis Persson i Raffningh, tingholdher oppo Tyrilhærreztingh, Erich Tymesson oppo Engelsteholm, Morten Jenson i Kærbølingh, Jes Person i Oldrup, Nis Hemerbo oc Stafen Scriffuer kærligh meth Gudh oc konegøre wy meth thette wort oppne breff, at aar effter Gutz byrdh mcdlxxx then lowerdagh, som war mitsomers affthen, tha war skiket for

oss oc for flere gode men welbørdigh man Henrick Wolstrup aff Wrup, loweligh bedes oc fik eth fulth tinghs wynne aff viij dannemen, som war Jepp Winterson i Lundh, Matis Tyerson, Nis Stafenson, Cresten Skiffther, Jepp Nielson i Jenum, Nis Hemerbo, Nis Mickelson i Koldrup oc Per Jensson i Smitstrup, hwilke forscrefne viij danemen wonne alle endreteligh oppo theres gode tro oc sannen, at the hørde oc sowe then samme dagh oppo forscrefne tingh, at forscrefne Henrick Wolstrup atsporde foghetden oc hærrez men, om han motte lade syn hostro brodher Oloff Lawesons laffhøwedes høringh wynne, hwolunde Oloff Lawesson giorde syn laffhøwet oppo Wrup oc hynnes rætte tiillegilsse. Tha sawede foghetden oc hærrezmen for rætte, at the motte wel wynne, som the hade tiil forne wært innen alle fire stocke oc wonne, som war Cresten Nielsson oc Jes Frijs, the wonne oppo tro oc sannen, at the nerwærendes hoss ware i Wrup, sowe oc hørde, at forscrefne Oloff Lawffson indhworde meth syn laffhøwet forscrefne Wrup meth alle hynnes rætte tiillegelse oc Egh oc Egiswigh oc Bagishwstedh oc alle theres rætte tiillegelse, oc kendes forscrefne Oloff Laweson inghen lodh eller del i forscrefne gotz wden sygh oc syn sisther oc Tames Jwersons rætte arffwingh. Thette forscrefne gotz jndhworde forscrefne Oloff Laweson sieleff tolte meth ridher mens men oc gode bøndher oc sieleff egher lofftidhe daghs oc brast inghen wærn, oc worte then loffhøwet loweligh tiilboden tre samfuldh tingh oc wort fwndhen tiil laffhøwet aa tinghi aff foghetden oc hærrezmen. At sa gik oc for, thet wynne wy meth wore jnsegel henges neden for thette breff. Datum vt supra.

De 4 sidste Segl (Bomærker) er bevarede. Orig. på Perg. i Geh. Ark. Nørre Jylland Nr. 198.

109. **26. April 1483.**

Lavhævd på Kjærsgård i Roskjær.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helse wy Stafen Person, tingholdher oppo Tyrilhærrez tingh, her Anders Frijs, ridher oc høwessman oppo Lundenniss, Morten Jenson i Kærbølingh, Nis Hemerbo, Nis Person i Raffningh, Jes Tygyson i Lyme oc Stafen Scriffwere kærligh meth Gudh oc konegøre wy meth thette wort oppne breff, at aar effter

Gutz byrdh mcdlxxxiij then lowerdagh nest effter sancte Jørens dagh tha war skicket fos oss oc for flere gode men beskeden man Hans Swenson j Raffningh lowelegh bedes oc fek eth fulth tinghs wynne oppo hederligh oc welbørdigh mans wene Clawes Bryske aff Løgssmoss aff viij dane men, som wor Iwer Acerson i Søskoff, Matis Ebyson i Lyme, Nis Hemerbo i Sødowerde, Esky Jenson i Hornstrop, Jes Porsi i Jerløff, Matis Skegh i Gadeberigh, Per Jenson oc Jepp Nielson i Jenwm, hwilke forscrefne viij dane men wonne alle endreteligh oppo theres gode tro oc sannen, at the hørde oc sowe then same dagh oppo forscrefne tingh for dom oc rætte, at forscrefne Clawes Bryskes loffhøweds høringh wonne for oss, som war Nis Persson i Raffningh oc Jes Tygyson i Lyme, the wonne oppo tro oc sannen, at the nerwerendes hoss ware oppo Kerssgards bygistedh ligendes i Rosskær, sowe oc hørde, at forscrefne Clawes Bryske giorde syn loffhøwet oppo syn eghen wene oc syn medh arffwinghs wene oppo forscrefne Kerssgardhs bygistedh oc oppo Roskær norden aen til mitstrøme oc sa jndh tiil Snoghebro, tiil Wedel byfredh tagher widh, oc sa nør fra aen tiil Wre mark tagher widh oc sa lawenth wester, som thet hawer wært i handh oc hæwedh oc loweligh brwcthe tiil forscrefne Kerssgardh, thet forscrefne gotz jndh worde forscrefne Clawes Bryske meth syn laffhøwet sieleff tolte meth sith kyn ridermens men oc sieleff egher oc brast jnghen wærn, hwilke forscrefne laffhøwet, som forscrefne Hans Swenson tiil bødh loweligh tre samfuldh tingh oppo fru Mættes wene oc hynes medh arffwingh wene, oc wort fwnden tiil laffhøwet aff foghetden oc hærrez men, oc war foghetden tiil stede oc til stodh, at then laffhøwet war loweligh tiil boden. At sa er ganghen oc faren, som forscreffwen stander, thet wonne wy meth wore jnsegel henges neden for thette breff. Datum vt supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Tørild H. Nr. 48.

110. 17. Maj 1483.

Lavhævd på Lindholt.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helse wy Stafen Person i Lynebali, tingholdher oppo Tyrilhærretz tingh,

Morten Jenson, Nis Mickelson i Raffningh, Nis Hemerbo oc Stafen Scriffwere kærligh meth Gudh oc konne gøre wy meth thette wort oppne breff, at aar effter Gutz byrdh mcdlxxxiij then lowerdagh, som wor pinze affthen, tha war skiket for oss oc for flere gode men beskeden man Hans Swenson i Raffningh, loweligh bedes oc fek eth fulth tinghs wynne oppo hederligh oc welbørdigh mans wene Clawes Bryske aff Løgssmoss aff viij dane men, som war Nis Hemerbo, Knwt i Fordrop, Cresten Ebyson i Lyme, Matis Ebyson ibidem, Jes Loke, Cresten Jenson i Raffning, Freløff Jenson ibidem, hwilke forscrefne viij dane men wonne alle endreteligh oppo theres gode tro oc sannen, at the hørde oc sowe then same dagh oppo forscrefne tingh for dom oc rætte, at forscrefne Hans Swensons laffhøwedes høringh wonne for thennum, som war Knwt Jwde oc Nis Mickelson i Raffningh, the wonne oppo tro oc sannen, at the nerwerendes hoss ware oppo Lyndeholt, hørde oc sowe, at forscrefne Hans Swenson jndh worde meth laffhøwedh oppo forscrefne Clawes Bryskes wene oc hans medh arffuingh, som lodh oc del hawer i Kelekær, forscrefne Lyndeholt tiil Kærbølingh so lawent øster oc søndher, som sane men wil for hætte theres edhe, oc kendes ther jnghen lodh oc del i at hawe wden the, som egher er i Kærbøling mark, thette forscrefne gotz jndh worde forscrefne Hans Swenson sieleff tolte lofftide daghs meth ridher mens men oc sieleff egher oc brast jnghen wærn oc worte then laffhøwede loffligh til boden tre samfuldh tingh oc wortte fwnden til laffhøwet aff foghetden oc hærrez men. At sa gik oc for, thet wynne wy meth wore jnsegel henges neden for thette breff. Datum anno, die et loco quibus supra.

Seglene fattes. Geh. Ark. Tørild H. Nr. 2.

111. 9. Avg. 1485.

Lavhævd på en Gård i Hover Sogn.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helse wy Stafen Person, tinghører oppo Tyrilhærrez tingh, Anders Frijs, ridher til Haresskær, Erich Tymeson tiil Engelsteholm, Erich Westenij, ther wæppner ere, Seueren Person i Oldrop, Jepp Moghenson, Nis Person i Raffningh oc Stafen Scriffwer kærligh meth Gudh oc konegøre wy meth thette wort oppne

breff, at aar effter Gutz byrdh mcdlxxx quinto then lowerdagh nest for sancte Lauris dagh tha war skiket for oss oc for flere gode men welbørdigh man Clawes Bryske loweligh bedes oc fek eth fulth tinghs wynne aff viij vvilighe dane men, som war Jep Moghenson, Jepp i Rawenssbøl, Nis Hemerbo i Sødowerde, Knwdh Person j Fordrop, Per Jenson i Kærbølingh, Jepp Nielson i Jenum, Jes Porsi oc Hans Smedh, hwilke forscrefne viij dane men wonne alle endreteligh oppo theres [godhe tro oc sannen], at the nerwerendes hoss war [oppo] forscrefne tingh ... ndh oc hørde, horlunde Mowens Scriffwere bødh laffhøwedh til oppo lowe[tidh dags] ... oppo g.... ligendes i Howerde soghen oc oppo l.... .... eghendom, tha fandh f..... .... forscrefne Mowens Scriffwer ey anderlundh tiil laffhøwedh endh· oppo thet ..... gotz .....

8 Segl, de første utydelige. Geh. Ark. Næsten ulæselig Orig Tyrild H. Nr. 49.

112. 28. Juni 1488.

Lavhævd på Alen Byggested og Gods i Ravning.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helsse wy Nis Person, tingholder oppo Tyril hærrez tingh, Anders Frijs ridher tiil Haresskær, Erich Tymesson tiil Engelsteholim, Per Brockenhwse tiil Leerbek, ther wæppnere ere, Jes Galt oc Stafen Scriffwer ewyndeligh meth Gudh oc konegøre wy meth thette wort oppne breff, at ar effter Gutz byrdh mcdlxxxviij then lowerdagh nest for sancte Pedher oc sancte Powels dagh, tha war skiket for oss oc flere gode men beskeden man Hans Swenson j Raffningh, loweligh bedes oc fik eth fulth tings wynne oppo welbørdigh mands wene Clawes Briske aff viij dane men, som war Eby Pælsen i Smedstrop, Hans Nielson i thet same stedh, Clawes Powelson, Cresten Matson, Jes Tameson i Skoffbølingh, Jes Porsi i Jerløff, Knwt Wilson oc Jepp Nielson i Tørningh, hwilke forscrefne viij dane men wonne alle endreteligh oppo theres gode tro oc sannen, at the hørde oc sowe then same dagh oppo forscrefne tingh for dom oc rætte, thet forscrefne Clawes Bryske giorde en laffhøwedh sieleff tolte meth gode rider oc ridermends men lofftide daghs, oc brast jnghen wærn oc jndh worde meth syn laffhøwedh Alen bygistedh oc

Alen enmerky, som er fra the tre stene, som stander sønden Løgehøff oc so øster nedher at then maade tiil then sten, som stander i thet øster hørne oc nørre oc so opp at then wester hørne. Item jndh worde forscrefne Clawes Bryske Træhawe, som ær fra Alen pwnsse oc sa sønder oppo til the tho stene, som stander oppo then weybreyde østen Træhawe, oc sa sønder opp tiil then sten, som stander i then sønder hørne oc øster oc sa wester at then røgh tiil then grane oc sa nør tiil then store sten oc sa nør neder tiil then store jegh oc sa at then sten, som stander øster then same jegh oc sa øster neder mitth at then grande, sa lenge tiil hwn komer i then bek, som løber fra Alen pwnsse. Item jndh worde forscrefne Clawes Bryske then same dagh alle hans enmerkys toffte oc obbol toffte, som han hade ligendes i Raffningh, oc otte samfuldh ottingh ower alle Raffningh mark oc skoff jnnen alle fire marke skiel, oc kendes han ther jnghen lodh eller del i forscrefne gotz at hawe wden segh oc syne rætte mede arffwingh, oc worte forscrefne laffhøwedh loweligh til boden tre samfuldh tingh oc worte fwnden tiil syn hæwedh at gøre aff foghetden oc gode men widh tingi. At sa er ganghen oc faren, som for screffwen stander, thet wynne wy meth wore jnsegel hengendes neden for thette breff. Datum anno, die et loco quibus supra.

Det første Segl et Bomærke, det andet fattes, Nr. 3 3 Roser, Nr. 4 utydeligt, Nr. 5 fattes, Nr. 6 Bomærke. Geh. Ark. Tørild H. Nr. 3.

113. 4. Juni 1502.

Vidnesbyrd om et ulovligt Byggested på Ravning Mark.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helse wy Anders Radh, som tha tingholder war appa Tyrilhærrez tingh, Per Jenssen, Per Bertelsen, Nis Mickelsen oc Stafen Scriffwere kærligh meth Gudh oc konegøre wy meth thette wort obne breff, at aar efter Gutz byrdh md2° then læwerdagh nest for sanct Bonieſacij dagh, tha war skiket for oss oc for flere gode men beskeden man Per Hansen, loffligh bedes oc fek eth fulth tings wynne aff viij dane men, som war Jes Eysen, Mickel Powelsen, Nis Raffningh, Jwer Jensen i Hawerde, Per Cristensen, Jepp Terkelsen, Nis Mickelsen oc Seueren Jensen i Fordrup, hwilke forscrefne viij dane men wonne

alle endreteligh oppo theres gode tro oc sannen, at thet er thenum fuldwiterligh oc haffuer hørde, at forscrefne Per Hansen haffuer wært her tre samfuldh tingh oc gywet last oc kære oppo thet, Hans Swensen hawer byget i theres mark til Raffningh, oc brwgher then i modh theres mynde oc dryffuer theres hiørde aff theres mark. At sa gik oc for, thet wynne wy meth ware jnsegel trøket neden for thette breff. Datum vt supra.

3 Segl er påtrykte. Orig. på Papir i Geh. Ark. Tørild H. Nr. 37.

114. 13. Okt. 1503.

Dom over det Gods, der tilhører Helligkors Alter i Vejle.

Wij Prebiørn Podebusk riddher, Erich Themmesson till Engelstholm, Henric Persson i Selderup, Per Cristiernson i Stubdrup, Anders Mwnk j Spectherup, Las Esbernson i Dolderup, Anders Esberson i Lwndeskoff, vebnere, Michill Æskelsson, Jørgen Michilson, Tuly Buk oc Magens Skriffuere i Forderup, som bønder ære, giøre alle men vitterligt met thette vort obne breff, at effter vor nadige herres beffalling aar effter Gudz bvrd md3° then fredag nest effter sancti Dyonisij dag i Vedelle vti Sortebrøder closter haffde wij steffnd fore oss i rette velbyrdig man her Niels Ericsen ridder, høffuetzman pa Koldinghuss, po then ene oc her Anders Friis i Haritzkier riddher po then ander sidde om tretthe, som them emellom var for eet væryemall po noget gotz, som ligger till Hellykorss altere i Vedelle by kirke, som er iij garde heder Høxholt i Thørildherrit liggendes i Hwoerd sogen, eet boell i Jenom i samme herrith oc noger iord po Skiby mark, ther om gaffue the them i retthe fore oss po bodhe sidder, tha effter tilltalle oc genswar oc begges theres bewiissninger kwnne wij finde oc forfare j sandhet, thet forscrefne Hellykorssens gotz er forarriget oc skoffuen skadelige huggen, j blant ander ord oc articler ware sannemen aff forscrefne Thørildherrit for oss lydelige tillstode oc bewissde, at the swore then iord till forscrefne Hellikorsses altere igen, som forscrefne her Anders Fris haffde sworet ther fra oc tiil seg met syn lageheffd. Item bewissde oc forscrefne her Niels Ericson met danemen, at her Jens Bredall haffde beffallet hanum forscrefne Hellikorsses gotz i

forswar met burgmester oc raad i Vedelle theres offueruarelse, føre æn han beffalde forskrefne her Anders Fris thet. Ther vppo effter vor nadige herres beffalling oc effter loffuen met flere gode mentz offuerwarelse, som tha nerwerendes tillstede ware, som er her Magens Gøye till Claxholm ridder, Per Brockenhusse landzdommere i Nørre Iwtland, Morthen Vinttersson i Twdeuedh oc Ffindet i Snee, sagde wij so for rette, at then, som so hæryer, som fore er rørth, bør ey at wære værye oc forscrefne her Niels Ericson at være værie till forscrefne Hellykorsses gotz. Till ydermere vindesbyrd, at so gik oc for i sandingen, tha haffue wij forskrefne hengd wore indcegelle nedhen for thette breff. Datum anno, die et loco vt supra.

Af Seglene fattes Nr. 1 og 2. Nr. 3 og 4 utydelige. Nr. 5 Ibskal (?). Nr. 6 Skeel. Nr. 7 utyd. Nr. 8 og 9 fattes. Nr. 10 en Hane. Nr. 11 fattes. Geh. Ark. Tørild H. Nr. 4.

115. 14. Maj 1509.

Biskop og Bygdemænds Dom i Jelling Kirke om Øster Knaberup.

Wii Iuar Munck, met Guds nade biiscop till Ripe, her Anders Frijs ridder, Erick Tymsen pa Engelstholm, Pally Splidh y Minstrup, Pally Jwl y Laaghe, Pedher Skram y Alsted, Jahan Brockenhusz y Leerbeck, som vepner er, Jøren Mickelsen herdesfuget y Nørwongsherret, Las Eysen herdesfuget y Tyrelherret oc Pedher Jensen y Kerbøllingh, giør vitterligt for alle met thette wort opne breff, adt aer efther Guts byrd tysind femhundrede pa thet nyende then mandag nest for wor herres hemmelferds dag war skicket for ooss vdy Jelling kirke erliig oc velburdugh mandh Karl Brysk, hafd stefndt y rette beskedhen mandt Mogens Skriffuer met een lagehefd, handt giørde pa Øster Knabdrup pa herre Lage Brockes vegne, oc kundgiørde fornæfnde Karl Bryske, adt handt haffde delet met rigens breffue pa fornæfnde Øster Knabdrup for hans rette arffgots, tha møtte emod hannum i rette for rigens canceler her Niels Høgs budh met thet lagehefds breff, som for er rørdh. Thii dømpte rigens canceler same lagehefd wed syn magt swa lengi then bleff kallet y rett for biscop oc wuillige bygdemend. Oc fornæfnde Karl Bryske y dagh haffd stefndt Mogens Skriffuer met same

lagehefd y rette for ooss. Oc beuiste handt met gode besegelde breffue, adt same Øster Knabdrup war Kelkiers rette gots. Ther til suarede Mogens Skriffuer, adt her Nils Høgh haffde same lagehefds breff oc tilstodt, handt giørde lagehefd pa same gard, induorde then for eeth frydt eenmerke pa herre Lage Brockes vegne oc ey forscrefne lagehefds breff kam y rette for ooss som loglig steffndt ware. Tha effther saghens beleilighed wurte swa safd for rette, thii adt forscrefne Mogens Scriffuer war loglig oc laugtid til foren steffndt met same lagehefds breff y rette, oc thet ey kaam, tha skulle same lagehefdsbreff eller lagehefdt ey komme Karl Bryske til skaade eller forfang vdy hans dele eller forfylginge y nogre made, men were døed oc magteløesz swo lengy, till her Nils Høgh wil lade same lagehefdh indkomme y rette for oss oc wuillige bygdemendh, oc Karl Bryske bliffuer loglig adt uordt adt suare till same lagehefdh. Tiil vindesbyrdh, ath swa er y sanding, haffue vii lade trycke wore intzele neden pa thette breff. Giffuet aer, dag, tiid oc stedh, som for standher skreffuit.

3 Segl er påtrykte. Orig. på Papir i Geh. Ark. Danske Saml. Nr. 567.

116. **16. Nov. 1510.**

Markskæl mellem Silkeborg Mark, Hinnum, Grenekrog og Ankelbo.

Alle men, thette breff s[eer el]ler høre lesse, helse wy Las Eysen tingholder opp[o Tyrilhæretz tingh], Matis Cristensen i Daldowerd, E[rik] Jensen i Kiærbølingh, Gødy Jensen ibidem, Mickel Jensen, ... Mickelsen i Howerde oc Stafen Scriffwer kærligh meth Gudh, oc konegøre wy meth thette wort obne breff, at aar effter Gutz byrdh mdx then lowerdagh nest for sancte Clemens dagh tha war skiket for oss oc for flere gode men beskeden swendh Jepp Jvll, slotzfoget oppo Kolingh hwss, loffligh bedes oc fik eth fulth tings wynne aff viij dane men, som war Cristen Riber i Smedstrop, Jenwoldh Ericsen ibidem, Nis Mickelsen i Howerde, Mickel Jensen i Lyme, Lass Matsen i Lundh, Matis Ebsen i Lyme, Oloff Tamesen i Gadberigh oc Jes Nielsen i Tofftehøff, hwilke forscrefne viij dane men wonne alle endreteligh oppo theres gode tro oc sannen, at the hørde oc sowe then same

dagh oppo forscrefne tingh for dom oc rætte, at Matis Cristensen, Per Jensen oc Gødy Jensen konegiørde oc tiilstode, hwore the oc theres medebrøder sane men i Tyrilhæret hade giort markeskiel imellom Hynom mark oc Silkyborgh mark oc satth sten oc stabel, som er mit strømme i aaen, sa opp at eth dall oc sa opp aff thet dall tiil en lynge gore tiil en høff, som the satte en sten owen j høffwen norden addelweyen oc sa nør ther fra til en annen høff, som the satte oc en sten owen i høffwen, oc sa nør tiil Symell aa, som the satte en sten i then aa krogh, oc so mit strømme at aaen til en sten, som the satte j mellom Grenekroghz mark oc Silkeborigs mark, oc sa sønder oppo tiil en sten, som the satte i en lynge banke owen for en grande, oc sa neder at then grande tiil en dige, som er kast i mellom Grenekrogh oc Silkyborigh neder i aaen til mitstrøme. Thette forscrefne skiell giørde the om kryngh kronens mark Silkyborigh meth theres sanemends edh. Item konegiørde forscrefne sane men, hwore the giørde marke skiel imellom Grenekroghs mark oc Anckelbo mark. Først en sten, som the satte widh aaen i mellom Grenekrogh oc Anckelbo mark, oc lige nør ther fra tiil en sten, som the satte i en berigende sønden Symel søø, oc sa ower then wester ende i søøen oc sa nør tiil mitstrøme i Symell aa oc øster oppo at Symell norden om kryngh Bastelunds mark oc sa nør oc øster oppo tiil thet skiel, som stander i mellom We mark oc Gøsbøl mark oc so sønder oppo tiil en store toppet sten, som stander widh Bastelund, som the sawede skiel wor i mellom Gøsbøl mark oc Bastelund mark, oc sa næst øster om kryngh Bastelund tiil en høff, som the satte en sten vti, oc sa tiil en annen sten, som the satte i then øster ende oc then sønder wden om Bastelund i mellom Billund mark oc Bastelund mark oc sa sønder oc wester ther neden (?) om kryngh Bastelund oc sa ræth sønder ther fra tiil thet korss, som stander i mellem Billund oc Anckelbo, i thesse forscrefne steder ther swore the retth marke [skiel] om kryngh kronens mark Anckelbo meth theres sanemends edhe. At the sa wonne for oss, thet winne wy meth wore insegel henges neden for thette breff. Datum vt supra.

4 Segl med Bomærker er bevarede. Geh. Ark. Tørild H. Nr. 47.

117. **11. Juli 1517.**

Lavhævd på Kjeldkjær.

Alle men, thette breff see eller høre lesse, helse wy Lass Eysen, tingholder oppo Tyrilhærrez tingh, Mickel Jensen i Lyme, Anders Rod i Jelingh, lile Jes Mortensen i Bali, Per Nielsen i Jenum, Anders Presse i Brantberigh oc Stafen Scriffwere kærligh meth Gud, oc konegøre wy meth thette wort obne breff, at aar effter Gutz byrd mdxvij then lowerdagh, som war sancti Kields dagh, tha war skiket for oss oc for flere gode men beskeden man Jes Eysen i Kærbølingh, loffligh bedes oc fik eth fulth tings wynne oppo erligh oc welbørdigh mands wene Hennigh fan Anfeyld tiil Nørborigh aff viij wwilige dane men, som war Mickel Jensen i Lyme, Per Nielsen i Jenum, Nis Mickelsen i Raffningh, Oloff Mortensen i Lymeskoff, lile Jes Mortensen i Bali, Cresten Tygsen i Tyrild, Anders Knwtsen i Fordrup oc Hanss Eskelsen i Tøsteby, hwilke forscrefne viij dane men wonne alle endreteligh oppo theres gode tro oc sannen, at the hørde oc sowe then same dagh oppo forscrefne tingh lydeligh for dom, thet forscrefne Jes Eysens laffhøweds høringh wonne for thennum, som war Per Matsen i Lyme oc Per Seuerensen i Oldrup, at the nerwerendes hoss wore i Kiellekær, sowe oc hørde, thet forscrefne Jes Eysen giørde en laffhøwed oppo forscrefne Hennigh fan Anfeylds wene sieleff tolte meth rider mends men, gode bønder oc sieleff eygher lofftide dags oc brast jngen wærn, oc jndh worde han først Kielekær oc Kielekær fangh jnnen alle fire marke skiel øster fra Kieleker tiil mit strømen i Brødeker beke neder i aaen, som the haffue hade aff arilde. Item nør fra Kieleker tiil Bali bwske oc Aslund oc Royndh land. Item jndh worde han same dagh Wyngsted mølle oc møllesteth, dam oc damsbonde oc frij støffningh oc flodemoll mellom begi lande, bode owen oc neden, som nw er oc haffer wært aff arild. Item jndh worde han same dagh tre garde i Raffningh, then jene som Anne Seuerens nw vti bor, then annen, Seueren Lassen vti bor, then trydy, som Per Crestensen vti bor, meth theres toffte, som thennum bør at haffe, effter som the haffue ottingh i marken, oc otte samfuld ottingh jørde ower alle Raffningh marke oc skoff. Item jndh worde enmerkyer, som

er Allen, Skynderhaffue oc Træhaffue sa store oc brede, som the haffuer hade arilde lygendes til then gardh, Seueren Lassen vti bor. Item jndh worde han same dagh oppa forscrefne Hennicke fan Anfeylds wene then gard i Kærbølingh, som Jes Eysen nw sieleff vti bor, gard oc gardesteth, oc obbol toffte, sa store oc brede, som han nw i wære haffuer, oc eth enmerky, som kales Kabis haffue, oc iiij samfuldh ottingh jorde ower alle Kierbølingh marke oc skoff. Item jndhworde han Kiersgordh oc Rosker sønder jndh til Nørreaa wester tiil Fløde, øster til Wedel byfred oc nørre jnd tiil Wedel weyæ. Thette forscrefne gotz meth alle syn rætte tiil legelsse, ager oc engh, skoff oc mark, forte oc fægangh, fiske wandh, woth oc tywert, jnthe wnde tagen i noghen made, som hafuer wært i roligh hæffwede, oc kendes jngen lod eller del i forscrefne gotz wden Henningh fan Anfeyeld oc fru Kirstin, som han nw haffuer, oc hynnes rætte arffuingh, oc wort then laffhøwed loffligh til boden oc fwnden aff fogeden oc gode men effter loffwen. At the sa wonne for oss, thet wynne wy meth vore jnsegel hengendes neden for thette breff. Datum anno, die et loco quibus supra.

1 Segl er bevaret. Orig. på Perg. i Geh. Ark. Kjeldkjær Nr. 6.

Nørvang Herred.

118. **29. Nov. 1524.**

Markskæl mellem Hesselbjerg Mark og tilstødende Byer.

Alle men, thette breff seer eller høre lesse, helsse wii Jørghen Miekilssen i Bøgballe, herres foghet i Nørwangs herret, Nis Gødssen i Wangh, Andhers Jwel i Iluid, Cresthen Andherssen i Tøringskoo och Miekel Porssii i Hwixsell kerligh meth Gudh och kwngøre wii ffor alle meth thette wortth opne breff aar efther Gutz byrdh mdxxiiij then tisdagh nesth efther sancti Clementz dagh tha stodh sanne men aff forscrefne herret, kwngordhe och forwisste thet marskell, som thi loffligh til kolleth war ath gøre j mellom Hesselberre mark och thi mark, som ther opo stødher, ffra thi stene, som stoor i Berkybeck keer, som thi fondhe sandh merky hwss, och so nedher til aen och mytthe strøme ath aen til Brend-

kier sygh, Langker mark widh tagher, och fra forscrefne stene och westher op til en stoor jordffast sten westher om eth stoor brwn berre ath mossen til tre stene och stabbel til en steen, stoor hwss en beck, westher ath becken ath thet gammelle strømgangh, til Riisberre mark widh tagher. Tesse forscrefne artickkell kongyordhe sanne mend, ath thi soor for retth marskell j mellom forscrefne Hesselberre mark och thi mark, som po stødher. Ath thi so kwngyordhe for oss po forscrefne tingh ffor dom, thet wynne wii meth wore jndzel henghendes nedhen for thette wortth opne breff. Datum

4 Segl. Geh. Ark. Nørvangs Herred Nr. 52.

I.

Navneregister.

(Heri findes alle Stednavnene, alle Personer af Præste- og Adelsstand, og alle de Bønder, der ikke har kristelige Helgennavne.)

Aal, Aal, Sale S. 21, 2.
Aasygh 5, 15.
Abeldgorth, Vejrum S. 3, 31, 34.
Abiltrop, Abeltrup, Vorgod S. 45, 1.
Actrop, Awtrop, Avtrup, Fåborg S. 74, 25, 26, 32, 75, 6, 7, 16, 81, 14, 82, 18, 83, 12, 85, 33, 86, 23, 87, 17, 24, 88, 5.
Actrop, Actrupp, Awftorp, Hans, 49, 23, 66, 27, 69, 5, 70, 8, 71, 27, 73, 10, 74, 75. — Per 74, 11.
Adelhede 6, 33, 8, 30, 9, 3, 21.
Adelkier 65, 17.
Affsumgorth se Awsum.
Agisbøl, Ågesbøl, Føvling S. 95, 4.
Agy (Åge) Lassen, 63, 30, jfr. Oge.
Albech, Albæk, Skjern S. 44, 10.
Alindh, Alen, Allen 114, 10, 122, 35, 123, 1, 5, 12, 129, 1.
Alkersigh, Alkjærsig, Dejbjerg S. 44, 35.
Allerop, Allerup, Sneum S. 67, 12, 19.
Allersløff, Allerslev, Ovtrup S. 51, 34.
Almyndh, Almind S. og By 100, 2.
Alstedhe, Alsted Hovedgård, Nykirke S., Nørvang H. 115, 1, 125, 17.
Alængh, Alengh, Aalængh, Ålling, Andsager S. 59, 3, 30, 60, 8, 14.
Ammysbøll, Ammidsbøl, Østed S. 97, 30.
Amstrup, Møborg S. 9, 14, 10, 26.
Anckelbo, Ankelbo, Grene S. 127, 19, 20, 34, 36.
Anders, Andærs, Præst i Hvejsel 114, 35. — Cresternsen af Eggum, Væbner, 98—99. — Esbernsen i Dollerup, Væbner, 102, 15, 103, 27, 104, 2, 30, i Lunderskov 124, 12. — Mogensen, Væbner 61, 19. — Mortensen, Væbner (?), 116, 13. — Pedhersen, Præst, 102, 14, 23.
Andesengh 47, 16, 22, 27.
Anfeyld (Alefeld), Hennigh fan, 128—29.

Ankersen, Seueren 106, 25.
Anom, Anum, Skjern S. 43, 22.
Anste, Anst, Ansth, Andst S. og By 102, 14, 104, 32, 105, 6, 106, 25, 107, 9, 108, 17.
Ansteherret, Anst-, Ants-herret, Andst Herred 102, 13, 20, 29, 32, 103, 9, 27, 104, 30, 105, 12, 25, 28, 106, 4, 8, 17, 21, 107, 8, 15.
Anszberg, Avnsbjerg Hovedgård 61, 17.
Antzager, Andsager S. og By 59, 30, 60, 14, 64, 6, 20.
Areldh, Præst, 97, 7.
Arnberiige 58, 20, 22.
Arndrop, Arndrup, Skadst S. 86, 7.
Arnhodt, Arnhwoodt, Ørnhoved Hovedgård, Tørring S. 25, 14, 22, 26, 2, 27, 5.
Asghe engh 65, 20.
Askoff, Askkoff, Askov, Malt S. 92, 19, 31, 94, 10, 12, 14, 95, 5, 25.
Aslund, Aslind 114, 3, 128, 28.
Asløff, Asleff 109, 10, -søn, Michel 110, 2, 113, 16.
Asmay krogh 91, 13, 14.
Aspbil, Esbøl, Vium S., Nørre Horne H. 46, 14.
Aspehwod, Asbo, Bække S. 105, 12, 16.
Assehoweth, Asshoweth, Asshowet, Ashoffuit, Askov, N. Omme S. 5, 9, 10, 17, 30, 30, 31, 7.
Asser, Ascer, Atzer 97, 30, 110, 18. — Hansen 94, 10, 95, 5. — Nielsen 66, 28. — Persen 111, 2. — søn, Niels, Præst 66, 25. — Nis 118, 16. — Per 65, 17. — Seweren 63, 31. Jfr. Brok, Jens, Swen.
Astrup, Velling S. 35, 26, 33, 36, 31, 39, 3, 33.
Astrøp, Astrop, Aesstrøp, Astrup, Faster S. 42, 16, 43, 3, 13.
Awersbeck, Agersbæk Hovedgård, He S. 36, 29, 37, 13.
Awnbøl, Ovenbøl, Thorstrup S. 59, 20, 60, 26.
Awsumdal, Vejrum S. 4, 6, 13. — Affsumgorth, Avsumgård Hovedgård, Vejrum S. 3, 27.
Axel Nielsen (Rosenkrands) til Langtind, Væbner 18—19, 22—23.
Ayth, Åtte, Føvling S. 94, 18.

Backen (lat. Baquinus) Tamsen 86, 30.
Baggi, Bagi, Jæpp, Væbner 61, 19. — Lars, Bonde 14, 13. — Per, Bonde 14, 10.
Bagishwstedh, Baggesgårde, Sønder Omme S. 119, 19.
Bally, Ballæ, Bali, Balle, Bredsten S. 114, 14, 15, 118, 16, 128, 3, 13, 27.
Bang, Bangh, Bong, Bongh, Cristofer til Tofthøj 115, 1. — Iwer 36, 3. — Jeip 12, 4, 11. — Morten til Holgård 112, 26. — Nis 66, 12. — Pally til Hennegord 47, 7, 56, 3, 115, 1. — Spliidt til Agersbæk 36—40.
Bareth, Barrit S. og By 111, 4, 6, 9, 112, 12.
Barethholæ, Barrithule, Barrit S. 111, 8.
Barethskoff, Barritskov Hovedgård, Barrit S. 110, 12, 29, 111, 21, 22.

Barethtiwkke, Barrit Tykke, Skov i Barrit S. 111—12.
Barfoed, Baarfodh, Barefoed, Jens 55, 56—57. — Jes 49, 14, 30. — Knud 50, 20, 56, 19, 57, 27.
Barmerslykky 111, 38, 112, 9.
Bassens, Bossens (Bossengårde, Møborg S.) 6, 30, 11, 24.
Bassi, Mandsnavn, 24, 19.
Bastelund, Baaslund, Ringgive S. 127, 24, 27, 28, 29, 31, 32.
Becbølingh, Bækbølling, Føvling S. 93, 23, 28.
Becki, Bække S. og By 102, 32.
Beckmark, Bækmark Hovedgård, Flynder S. 13, 19.
Begh, Per, 24, 14. — Tyge 20, 21.
Bellerop, Biellerop, Byelderop, Bjalderup, Horne S. 48, 23, 62, 33, 64, 34.
Bellom, Billum S. og By 51, 26.
Benditte, Bendit, Bendyt, Frue, Stenfelds Enke 12—13. — Frue g. m. Nis Andersen til Låge 109, 20, 26.
Bendith, Bened (Benedikt) Andersen 58, 33. — Ebsen 77, 7.
Berck, Birk, Gjellerup S. 25, 15, 17, 24.
Berkybeck, Birkebæk, Givskud S. 129, 31.
Bersholm, Bærsholm, Estvad S. 20, 6.
Biellerop se Bellerop.
Bieremose 8, 20.
Bierløff, Berløff, Bierlev, Hvejsel S. 113, 24, 26, 115, 3, 10, 14.
Bierremossbwsk 65, 22.
Bild, Per, Høvedsmand på Lundenæs 58, 34.
Bille se Bylle.
Billund, Grene S. 127, 31, 34.
Biltofth, Biltoft, Nersbjerg S. 83, 21, 86, 5.
Bindesbøll, Bindeshøl, Oddum S. 48, 30.
Biornholm, Hovedgården Bjørnholm, Tirstrup S. 61, 16.
Biørnkier 7, 29.
Bleeg, Blegh, Nis 68, 14. — Tøger 29, 19.
Blesbiærre, Blæsbjerg, Mejrup S. 18, 20, 28.
Bloberigh, Blobierg, Jes 4—5, 28—29.
Blokdal 2, 22.
Bobøl, Bobøll, Bobøl, Føvling S. 93, 9, 95, 7.
Bodh Andersen 54, 24. — Ebsen 71, 11, 78, 22. — -sen, Hans 83, 21, 86, 30.
Boghssen, Cresten 114, 12.
Bolle, Bolde (Bodil) Ebes 90, 7, 17. — Frue, g. m. Hr. Niels Mandrup, 111, 26, 28.
Boloffson, Cristiern, 3, 9, 10.
Bonum, Bovnum, Horne S. 64, 30.
Boo Nielssen 23, 12. — Seuerensen 92, 28. -søn, Las 16, 12, 21. — Jfr. Høg, Somer.
Borck, Bork Sogn og By, 46, 11, 48, 23, 25, 26.
Bordberigh, Bordberræ, Bordbiærre, Borberig, Borberg, Burbergh, Borbjerg Sogn og By 2, 21, 23, 4, 28, 17, 18, 19, 12, 23, 35, 24, 2. — Mølle 2—3, 17, 8, 18, 18, 11, 19, 12, 30

Borrem, Bording S. 23, 28.
Bosendale, Marquord 116, 10.
Bossens se Bassens.
Bosszøns eye, Staby S. 29, 28, 30, 2.
Bostrup, Bostrop, Baastrup, Ø. Snede S. 113, 25, 117, 25.
Boyssen, Crestern, 88, 22, 89, 10, 16, 19.
Braandh, Matz, 85, 34.
Braminghi, Brammingh, Bramyngh, Bramming S. og By, nu Hovedgård, 69, 6, 71, 5, 86, 23, 35.
Brandi, Jes, 9, 4.
Brantberigh, Brantsbergh, Brandbjerg, Kollerup S. 110, 17, 128, 4.
Bratzens Enemærke 9, 21.
Bredal, Jens, Præst 124, 34.
Bredh, Bret, Barrit S. 110, 33.
Bredholm, Breehollem 34—36.
Brednæhowet, Brejnhoed, Give S. 115, 24.
Bredsthorp, Brestruph, Bredstrup S. og By 98, 26, 111, 5.
Brem, Bremme 8, 29, 9, 6.
Bremmose 8, 34.
Bremskier 84, 9.
Brendgord, Brengordt, Brændgård, Herning S. 24, 21, 25, 31.
Brendgordt, Brændgård, Thorsted S. 36, 4.
Brendkier 129, 32.
Breyning, Brenyng, Brejning S. og By 42, 18, 30.
Brockenhus, Johan 125, 17. — Per 118, 5, 122, 19, 125, 6.
Brod, Per 1, 2, 3.
Broendhe, Broeng, Ål S. 54, 23.
Brogard, Brogård, Bøvling S. 10, 36, 37, 38, 40.
Brogard, Tarm S. ? 48, 15.
Brok, Anders, Kannik i Ribe 42. — Ascer, Væbner 92, 17, 32. — Lage, Ridder 126, 6.
Brolle, Brande S. og By 113, 6.
Bronberg 29, 34.
Browstskow, Bratskov Hovedgård i Vendsyssel S. 20, 15.
Brwenøghe, Niels 5, 2, 22.
Brun, Iver 95, 9. — Jes 27, 23. — Jes 97, 22, 117, 24. — Nis 94, 4, 95, 4. — Oluf 29, 22. — Simon 29, 4. — Terkil 95, 7.
Brunnwm, Brynnwm, Bryndum S. og By 66, 25, 81, 13.
Brun Smitz eye 28, 24.
Bruskhereth, Brusk Herred 99, 19, 26, 100, 8, 20, 24, 30, 101, 21, 28.
Brylengh 9, 36, 37.
Bryske, Clawes 119—23. — Eyler 43—44, 62—63. — Gert 43—44. — Karl 125—26.
Bryxssen, Cresten 56, 5.
Brændægort, Brændgård, Vejrum S. 3, 28.
Brøde, Brød 38, 36, 37, 38, 40.
Brødeker bek 128, 26.
Brødh, Per 2, 13.

Brølandh 51, 35.
Brønstrop, Bønstrup?, Vamdrup S. 102, 28.
Buckæhwssteth 66, 1.
Buk, Bok, Anker 104, 32. — Jep 106, 17, 24, 107, 8, 19. — Knut 102, 16, 24, 104, 3, 31, 105, 10. — Tule 103, 28, 124, 13.
Bukkædall, Bukdal, Borbjerg S. 17, 9.
Bundæ, Bundh, Anders 64, 28. — Hans 23, 13. — Visti 4, 31. — -søn, Iver 29, 18.
Bureengh 10, 39.
Bylle (Bille), Mogens, Ridder 48—49.
Bylund, Bøllund, Give S. 115, 35.
Byndeballe, Bindeballe, Randbøl S. 97, 23.
Byri (Børge) Jensen 68, 14. — -søn, Bendit 86, 31.
Byskoff, Byskov, Hygum S. 15, 7.
Bøgbaly, Bøghballe, Bøgballe, Ø. Snede S. 109, 15, 113, 16, 129, 22.
Bøge, Lilde, Rydhave S. 22, 22, 27, 30.
Bøgling, Bøvling, Slot og S. 13, 4, 7.
Bølingh, Bølling, Egtved S. 97, 13, 22, 23, 29.
Bøling-, Bøllingherrit, Bølling Herred 42, 2, 9, 43, 3, 44, 35.
Bøllingh, Bølling S. og By, 45, 11.
Bønstrup, Vamdrup S. 105, 30, 106, 30, 107, 10.
Bøwelberig 10, 20.
Bøystrup, Otte, Væbner, 99, 19.

Castbierig, Kastbjerg, Dybe eller Ferring S. 15, 33.
Christern, Crestiern, Cresthen, Cristyern, Krestern, Cristiern I, 62. — III, 15—16, 95—96. — Biskop i Ribe (1418—55) 1, 12, 20, 12. — Knutsen, Væbner 20, 22. — Nielsen, Præst 64—65. — Persen, Væbner 116, 11.
Christoffer i Tofthøj, Væbner 115, 1, se Bang.
Ciecel Niskone 65, 15.
Claus, Clawes, Clawss Henriksen, Væbner 116, 12. — Strangesen til Nørholm 53—54, 63, 14, 15.
Claxholm, Klavsholm Hovedgård, Voldum S. 125, 5.
Clokekier, Clokkier maye 7, 39, 40.
Clostervyg 10, 21, 22.
Closteræng 7, 18.

Dal, Bertel 36, 6.
Dalbøy, Dalby S. og By, Bjerge H. 111, 4.
Daldowerd, Daldover, Randbøl S. 118, 15, 126, 22.
Dampe, Nis 106, 26.
Darrum, Daarom, Darom, Darum S. og By 75, 32, 89, 5, 92, 4. — Lille 89, 5.
Debyll, Debyllgord, Debel, Lunde S. 56, 11, 14, 25, 31, 32.
Dedbergh, Dedtbieriig, Dettbierig, Dejbjerg S. og By 42, 14, 43, 4, 14, 15, 45, 2.

Degn, Dieghen, Deghen, Deggen, Hans 34, 8,. — Jep 43, 5, 16. — Jes 110, 19. — Mikkel 98, 17, 26. — Thomas 113, 2.
Dellerop, Dellerup, Måbjerg S. 18, 19.
Deygord, Hing H. 38, 16, 19.
Direwiigh, Dyrvig, Hoven S. 46, 7.
Dollerup, Dolderup, Dollerup, Skanderup S. 102, 15, 105, 32, 124, 12.
Dragsager 38, 36.
Drostrop, Drostrup, Læborg S. 95, 11.
Drydi, Dridi, Dride, Møborg S. 11, 8, 10, 18. — aa 6, 21, 25, 11, 12. — høl 10, 25, 26. — kier 7, 15, 18, 10, 26, 27. — røø 10, 23, 24, 25. — vadh 11, 13.
Dughmaye 84, 13.
Dunss, Dons, Almind S. 100, 1.
Dybevadh, Dybvadh, Lunde S. 53, 3.
Dybwadt 65, 24.
Døbe, Diøbe, Dybe S. og By 15, 11, 34. — slætt 15, 12.
Døndrøplwnd, Donneruplund Hovedgård, Give S. 115, 1.

Ebbi, Ebby, Eby, Ebii, Ebe, 59, 22, 60, 28, 95, 11, 103, 11. — Jepsen 63, 8. — Lausen 67, 21. — Persen 93, 17. — Pouelsen 75, 31, 77, 8, 79, 19, 80, 16, 85, 4. — Pælsen 122, 26. — Stronghe, Stronghissen, Væbner 113—14. — Svensen 99, 21, 100, 5. — Tomsen 63, 31. — -søn, Claus 92, 26. Cristen 48, 30, 121, 9. — Iver 48, 28. — Jep 70, 15. — Jes 105, 7. — Las 27, 25, 126, 31. — Matis 120, 6, 121, 10. — Niels 48, 26. — Oluf 20, 7. — Per 27, 24. 90, 35. — Jfr. Bodh, Gødi, Mogens, Oluf.
Eelnæ, Eelnæbo hærret, Elbo Herred 98, 14, 15, 29, 31.
Egeberigh, Egeberi, Egybiære, Egybere, Egebjerg, Ejsing S. 17, 30, 19, 24, 21, 25, 22, 12.
Egert, Eggert Giordsen, Væbner 103—4. — -søn, Jens 45, 11.
Eggum, Igum Hovedgård, Ullerup S. 98, 21.
Egh, Eg, Grindsted S. 119, 19. — Egiswigh 119, 19.
Egholth, Egholt, Lejrskov S. 106, 7, 12.
Ejler, jfr. Juel.
Elkier, Ælkær, Elkiær, Nørre Elkjær Hovedgård i Vendsyssel, 2, 25, 27, 17, 21, 19, 15.
Elle, Ællæ, Frue af Hanbjerg, 2, 29, 16, 27, 17, 21, 19, 15.
Elooffson, Jes 33, 13, 19.
Elyze Olufsdatter 44—46.
Ennerop, Enderop, Jendrop, Endrup, nu Endrupholm, Nykirke S., Skadst H. 67, 27, 68, 11, 21, 73, 21, 78, 12, 20, 28, 27, 79, 1, 80, 13, 22, 82, 23, 34, 83, 17, 84, 7, 85, 5, 86, 3, 12, 14, 28, 87, 1, 22, 31, 34, 88, 6, 90, 32.
Enerholm 37, 38, 40, 38, 2.
Engbierg, Engbjerg S. og By 15, 35.

Engelsteholm, Engelstholm, Engelsholm Hovedgård, Nørup S., 112, 33, 118, 27, 121, 32, 122, 17, 124, 10, 125, 15.
Engern vadh 7, 28.
Engesiig, Engsig, Skjern S. 43, 29, 44, 8.
Engivadh 8, 5.
Envold se Jenwoldh.
Erik, Erick Cristiernsen (Fasti) af Silkeborg, Væbner 66—67. — Eriksen, Ridder 61, 16. — Eriksen (Løvenbalk) til Avnsbjerg, Ridder 61, 17. — Jensen 126, 22. — Nielsen (Rotfeld) af Bratskov, Væbner 20, 15. — Nielsen (Gyldenstjerne) til Tim, Ridder 1, 13. — Nielsen læs Niels Eriksen 62, 79. — Povlsen 25, 25. — Tymmesen (Rosenkrands) til Engelsholm 112—13, 118, 27, 121, 32, 122, 17, 124, 9, 125, 15. — -søn, Las 19, 1. — Matis 110, 17. — Søren 25, 16, 24. — Jfr. Jes, Niels, Westeni.
Erissø, Eresiø, Errisø S. og By 98, 17, 99, 2.
Ersthørup, Højrup, Lejrskov S., 100, 5.
Esbern, Essbern Andersen 66, 27. — Jensen 59, 2. — -søn, Anders 2, 23, 69, 13. — Christiern 20, 8. — Las 98, 32. Nis 98, 23. — Per 98, 33. — Espersson, Per 15, 7, 9. — Thomas 14, 12. — Jfr. Anders, Krage, Las.
Esgi, Esgy, Esgii, Eski, Esky 5, 29, 29, 21. — Bertelsen 59, 17. — Gregersen 59, 30. — Ibsen 55, 14. — Jepsen 59, 3, 28, 60, 6, 13. — Jensen 66, 8, 120, 7. — Matissen 24, 15, 21, 110, 21. — Mikkelsen 59, 2, 28, 60, 6, 12. — Mortensen 71, 12, 77, 2, 78, 6, 79, 11, 17, 81, 11, 82, 17, 83, 11, 85, 11, 86, 21, 87, 16, 88, 4. — Nielsen 51, 5, 52, 27, 54, 15, 55, 7, 20, 56, 1, 35, 57, 8, 62, 31, 114, 16. — Pedersen 66, 16. — Vintersen 63, 8. — Esgesen, Eyssen, Anders 105, 11. — Clemit 36, 2. — Hans 85, 32. — Henrik 66, 20. — Jep 74, 11. — Jes 28, 12, 123, 31, 128, 8, 129, 5. — Las 125, 18, 126, 21, 128, 2. — Nis 51, 6, 59, 1, 60, 6, 67, 11, 19. — Oluf 57, 31, 58, 7. — Per 63—64, 64, 20, 66, 10, 78, 7, 21, 92, 18. — Severen 64, 6. — Jfr. Gris, Knud, Maren, Oluf, Therckel.
Eskierbek 104, 21.
Eskil, Eskel, Æskel 70, 31. — Hermethsen 69, 4, 70, 7, 28, 71, 28, 73, 11, 16, 74, 18, 78, 14. — Jepsen 97, 29, 111, 6. — -søn, Hans 128, 14. — Jes 93, 15. — Mikkel 124, 12. — Søren 101, 32.
Estrop, Estrup, nu Hovedgård, Malt S. 95, 8.
Exing, Ejsing S. og By 21, 13, 17, 25.
Eysingkier, Ejsingkjær, Vilbjerg S. 23, 17, 24, 18, 25, 16, 23.
Eysshollem 91, 20.
Eystrop, Estrup, Ejstrup, He S. 30, 13, 34, 7, 35, 25, 36, 6.

Faarebeck, Faarbæk, Haderup S. 23, 28.
Fareberig 7, 13.

Fary, Farre, Give S. 110, 22.
Fassi, Fasse, Fasi, Christiern, Væbner 42, 4, 47, 7. — Mogens 36—40. — Jfr. Erik Cristiernsen.
Feederbeck 9, 23, 24.
Ferup, Fierup, Ferup, Jordrup S. 100, 5. 106, 1.
Fidie, Fydy, Fydij, Fidde, Henne S. 51, 25, 54, 4, 58, 11.
Fieln, Fyalln, Fjand, Sønder Nissum S. 30, 21, 45, 23.
Fieltring, Fjaltring S. og By 15, 35.
Filssøø, Filsø 54, 4, 58, 19.
Fincke, Hans 45, 3.
Find, Fynd Persen 58, 33.
Findæth, Findet, Findhnith 125, 7. — Andersen 113, 16. — -søn, Tyge 66, 9.
Fladhiff 75, 10.
Fladkier sig 115, 24.
Flynder, Flynner, Flønder, Flynder S. og By 13, 15. — Å 10, 35. — Mølle 12, 19. — Ørevedel 11, 8, 11, 16.
Fløde 129, 10.
Foborre, Fåborg S. og By 71, 5, 15, 72, 13, 74, 31, 34.
Fogerholt, Favrholt, Ikast S. 23, 24.
Foghelsigh, Fuglsig, Fåborg S. 75, 4.
Fordrup, Fordrop, Forderup, Fårupgård, Jelling S. 101, 24, 121, 9, 122, 6, 123, 34, 124, 14, 128, 14.
Fornagher, Fonager, Gørding S. 92, 10.
Fowælbergh, Fuglbjerg, Stadil S. 17, 1.
Fowelsyg, Fowelsygh 7, 20, 21, 9, 26, 27.
Foxingh, Favsing S. og By 18, 18, 19, 2.
Fredrik, Frerick I 16, 3. — -søn, Hans 52, 2. — Nis 78, 14. — Jfr. Lave.
Freløff Jensen 121, 10.
Frendsson, Anders 118, 15.
Frested, Fredsted, Starup S. 101, 5, 11, 102, 1. — toff 101, 10.
Friis, Anders, Ridder 119, 32, 121, 32, 122, 17, 124—25, 125, 15. — Jes, Bonde 119, 15.
Friswadh, Frisvad, Varde Landsogn 51, 30.
Frørdt 37, 26, 30, 32.
Frøstrop, Frøstrup Hovedgård, Lunde S. 49, 21, 51, 14, 29, 55, 6, 56, 4.
Fæwadh 7, 30, 32.
Føgelinge, Føwlingh, Føvling S. 91, 29, 92, 18, 93, 13.

Gadberigh, Gadeberigh, Gadbjerg S. og By 118, 17, 120, 8, 126, 32.
Gadegordt, Gadgård, Hanning S. 43, 14.
Galn, Hans 100, 34.
Galt, Jes, Bonde 113, 3, 122, 19. — Jfr. Mogens Ebbesen.
Gammeltofft, Gammeltoft, Henne S. 50, 22, 52, 11.
Gamstæ, Gamste, Gamsth, Gamst, Andst S. 103, 21, 23, 104, 2, 105, 5, 106, 25, 107, 19.

Garpdall 28, 18.
Gasseberigh 65, 8. — Nørre 65, 10.
Ged, Gied, Crestern 36, 21, 40, 11.
Gedinghæreth, Gedyng-, Gidinghæret, Ginding Herred 1, 14, 20, 1, 4, 18, 25, 22, 2, 23, 4, 24, 5.
Gelderopp, Gjellerup S. og By 24, 19, 51, 30.
Gerløgsson, Kristiern 49, 13.
Germær (el. Gremær, Mandsnavn) 33, 17.
Gerndrop, Gjerndrup, Brørup S. 95, 9.
Gesingh, Ghesing, Gieisingh, Gjesing, Bryndum S. 66, 33, 68, 5, 71, 28, 80, 9.
Gesingh, Giesing, Gesing, Gejsing, Andst S. 103, 18, 104, 31, 105, 5, 6.
Gesten, Gesthen, Giesten, Gjesten S. og By 104, 21, 32, 107, 20.
Giemsyng, Gymsingh, Gimsing S. og By 16, 20, 19, 1.
Giettruph, Gjettrup Hovedgård i Thy 12, 25.
Giffwelssborgh 23, 30.
Gistlundh, Gistlunde, Fåborg S. 74, 34, 75, 1, 3.
Giøstrop, Gjødstrup, Snejbjerg S. 25, 33, 26, 3, 17, 27, 2, 7.
Glambeck, Else Glambeckes 102, 8. — Niels til Svensholm 36, 29. — Niels, Præst 64, 19. — Jfr. Per Cristiernsen.
Glarbierigh, Glarbjerg, Sædding S. 45, 20.
Glipstrup, Glibstorp, Glibstrup, Andst S. 102, 31, 105, 1.
Gossuigh 38, 1, 31.
Gottrup, Nis 113, 18.
Gouelshiue, Golsuelshiwe se Gøuelsigh.
Graatofthe 77, 29.
Gram, Slot i Sønderjylland 92, 14, 102, 21, 105, 4.
Grawers (forekommer meget ofte afvekslende med Gregers, Græyærs, Greers og er samme Navn, af Gregorius).
Grebsengh 10, 15.
Greisskisth 91, 11.
Grenekrogh, Krog, Grene S. 127, 11, 15, 19, 20.
Grese, Grejs S. og By 118, 17.
Grimstrop, Grymstrop, Grimstrup S. og By 70, 20, 81, 18, 86, 7, 87, 25, 91, 14.
Gris, Griis, Cristern 39, 34. — Esgi 60, 15.
Gro, Jes 92, 28.
Grobengh 37, 25, 27, 30, 32, 33.
Grobingh, gamle 69, 25.
Grobsengh 45, 19.
Grumi, Gromi, Grome, Gromme Persen 71, 5, 11, 88, 23, 89, 3, 27, 90, 28. — -søn, Jens 77, 9. — Per 55, 14, 89, 33.
Grydeagherscow 22, 28.
Grymstrup, Grimstrup, He S. 35, 25, 35.
Grysbeck, Grisbæk, Vejrup S. 67, 30, 33.
Grøn, Jep, Væbner 33—34, 37, 33, 42, 4. — Morten, Væbner 25, 14, 22. — Per 34, 2, 37, 23.

Gudom closter, Gudum Kloster, Gudum S. 12, 3.
Gudzlegoms enge 65, 12.
Guldagher, Guldager S. og By 66, 25, 28.
Guldengh 6, 26.
Gummy Nielsen 101, 31.
Gunde, Gundi, Gundy Nielsen (Lange), Ridder 97, 7. — Svensen 99, 22, 100, 6, 26, 33. — -søn, Povl 110, 20.
Gundersbil, Gunnesbøl, Hemmet S. 46, 13.
Gundherson, Mikkel 2, 13.
Gunnerop, Gunderup, Årre S. 65, 11, 82, 4.
Gunnerop, Per 82, 30.
Gyldenstjerne se Erik Nielsen, Jes Eriksen, Niels Eriksen.
Gyrial, Jes 9, 15.
Gywskothlund, Givskudlund, Givskud S. 109, 12.
Gywæ, Gywwæ, Give S. og By 110, 18, 21, 115, 16, 28.
Gødi, Gødy, Gødhe, Gydi Ebbesen 102, 12, 103, 27, 104, 30, — Jensen 126, 22, 127, 2. — Persen 49, 26, 97, 24. — Povlsen 42, 14. — -søn, Anders 110, 22. — Crestiern 58, 6. — Matis 75—76, 90, 34, 110, 22. — Nis 113, 17, 25, 115, 3, 14, 129, 23. — Per 67, 13, 19. — Jfr. Knud, Therckel.
Gødswong, Gjødsvang, Tistrup S. 59, 18, 60, 24.
Gøringh, Gørding S. og By 88, 21.
Gøring-, Giøringherret, Gørding Herred 69, 20, 72, 39, 79, 28, 84, 18, 88, 20, 26, 89, 26, 90, 5, 9, 14, 27, 91, 3.
Gørklinth, Gørklint, Holsted S. 93, 17.
Gøsbøl, Gjødsbøl, Lindeballe S. 127, 25, 28.
Gøuelsigh 76, 22. — Gouelshiue, Goluelshiwe 76, 17, 18.
Gøye, Giøe, Mogens, Ridder 43—44, 125, 5.

Haarkier 80, 34.
Hadderiis, Haderis, Haderup S. 23, 7.
Hadhenberig, Hanbjerg S. og By 2, 29.
Hafflwndt, Havlund, Ølgod S. 64, 25.
Hafftorn, Temme 97, 14.
Hagen, Haghen 1, 7, 2, 20.
Halby, Halby, Stavning S. 45, 8.
Halkier, Halkjær, Nørre Omme S. 5, 15, 41, 22.
Hallem, Hallim, Hallum, Halm, Hallum, Kvong S. 46, 13, 52, 14, 53, 31, 54, 22.
Halskøth daal 11, 26.
Haltrop, Haltrup, Øse S. 54, 16.
Hamrum, Gjellerup S. 24, 21.
Hamrom-, Hamerom herret, Hamrum Herred 24, 12, 24, 25, 13, 27, 1.
Hamrum, Jes 24, 13.
Handruph, Handerup, Ullerup S. 98, 24, 25.
Hans Hansen, Præst i Føvling 93, 23. — Sørensen, Kannik i Ribe 78—79.

Harbo, Hardbo Bygdeting 1, 1, 2, 2, 8, 5, 25. Jfr. Hardhsysel.
Harbo, Harboe, Hardbo, Hardhboo, Haardbo 42, 13. — Chresten 32, 25. — Matis 100, 7. — Nis 1, 2, 108, 22. — Palle 33, 8. — Per, Væbner 88, 21, 94, 3. — Per 100, 6.
Hardenbergh, Joakim, Ridder 97—98, 116—17, 117—18.
Hareager, Harreager, nu Haragergård, Nykirke S. 80, 32, 84, 21.
Harisborgh, Haraldsborg ved Roskilde 62, 30.
Haritskier, Haresskær, Haraldskær Hovedgård, Skibet S. 121, 32, 122, 17, 124, 20.
Hartwigh Tielowson, Harto Detleffsen (Reventlov) af Gram, Væbner 92—93, 102—03.
Hardhsysel, Hartsysel, Har Syssel 3, 9, 18, 4, 27, 5, 7, 42, 11.
Hasselholt, Hasselholt, Sale S. 22, 18.
Hassællwn, Haslund, Borbjerg S. 17, 9.
Hawerkier 84, 5.
Heagher, Heager, He S. 36, 5.
Hebo, Hebo, Jandrup S. 53, 11.
Hee, Hie, Hiee, He S. og By 18, 20, 33, 17, 34, 7, 35, 36, 36, 2, 3, 5, 37, 8, 45, 10.
Heeding, Hieding, Hjeding, Ølgod S. 48, 23, 64, 21.
Heegard, Hedegård, Give S. 115, 31.
Helle, Helle, Øse S. 82, 3.
Helstrop, Helstrup, Snejbjerg S. 26, 17.
Heltofft, Heltoft, Ovtrup S. 51, 32.
Helwedh, Høllet, Lunde S. 51, 29.
Hemerbo, Nis 118, 28, 119, 5, 33, 120, 7, 121, 1, 9, 122, 6.
Hemmedh, Hemmet S. 52, 2.
Henneberigh, Heneberigh, Hænneberigh, Hennebergige, Hennebjerg, Henne S. 49, 16, 51, 26, 54, 5, 58, 6, 10.
Hennegord, Henegaardt, Hænnegardh, Hennegård Hovedgård, Henne S. 47, 7, 50, 4, 56, 3. — Birk 58, 18, 26.
Hennik Nielsen til Låge, Væbner 109. — Jfr. Anfeyld.
Henrik (Hiernrick 81, 12, Hiernhe 78, 22) Jensen 107, 11. — Kumlsen 78, 22. — Nielsen 20, 8. — Persen (Prip) til Selderup, Væbner 124, 10. — Tuesen 108, 11. — -søn, Anders 113, 25. — Jfr. Claus, Skytte, Stampe.
Herborigh, Herborg, Vorgod S. 45, 22.
Hermethsen, se Eskil.
Herum, Hærum, Hierum, Iherumhæreth, Hjerm Herred 16, 10, 17, 27, 30, 18, 1, 18, 19, 19, 28.
Heselbally, Hesselballe Hovedgård, Starup S. 101, 24.
Heselberig 7, 25, 9, 32.
Heselbergh, Hesselbjerg, Ikast S. 24, 30.
Hesselberre, Hesselbjerg, Tyregod S. 129, 29, 130, 7.
Hestbeck, Hestebeck aa 8, 6, 7, 10, 11, 28, 37, 37.
Hestbierg, Hestbjerg, Idum S. 28, 19.
Hestholm 45, 20.
Hestlund, Hestlund, Give S. 115, 35.

Hesælaa 24, 1.
Hillersløff, Hilersløff, Hillerslev, Jandrup S. 51, 8, 52, 12.
Hindtsigh, Hindsig, Horne S. 65, 7.
Hingherrit, Hyngæhæreth, Hind Herred 16, 31, 30, 27, 31, 5, 33, 7, 34, 6, 10, 35, 3, 23, 36, 10, 21, 27, 37, 12, 40, 10, 41, 9.
Hiorlundt, Hornelund, Horne S. 64, 33.
Hiorndhe, Hiornde, Hiorndh, Horne S. og By 65, 3, 5, 25, 27, 29.
Hiornekier 65, 13.
Hiærdrop, Hjarup S. og By 105, 7.
Hoddii, Hody, Hudde, Hodde S. og By 49, 25, 63, 1, 22.
Hoddeskoff, Hodeskoff, Hoddeskov, Hodde S. 63, 24, 64, 21.
Hoffly Nielsen 36, 30, 37, 7, 41, 16.
Hogager 23, 32.
Holgardh, Holgård Hovedgård, Langeskov S. 110, 3, 112, 26.
Holinsgordt i Hover S. 118, 20.
Hollenholt, Hollingholt, Sunds S. 25, 13.
Hollerskoff, Holleskov, Føvling S. 95, 8.
Holm, Hollem, Holmsland 27, 25, 30, 13, 31, 14, 33, 32, 17, 18, 33, 16, 35, 35, 36, 36, 1, 3, 30, 37, 5, 7, 8.
Holm, Nis 27, 15.
Holmagher, Hollomager, Holmager, Velling S. 37, 39, 38, 11, 12, 14.
Holmgard, Holmgård Hovedgård, Møborg S. 5—11. — Mølle 6, 18.
Holmgard, Holmgård, Borbjerg S. 22, 29.
Holstebro, Holstæbro, Holstebroff, Holstebro 2, 3, 14, 21, 3, 10, 11, 4, 29, 30, 5, 1, 5, 17, 29, 19, 23, 28, 25.
Holsteth, Holsted S. og By 92, 19, 93, 8, 16, 18, 19, 24, 26, 94, 8, 95, 24.
Holth, Per 98, 17.
Holtum, Holtom, Holtum, Grejs S. 109, 13, 110, 6, 19.
Holuadh, Hulvad, Brørup S. 94, 14.
Holwigh, Hoolwigh, Hulvig, Hodde S. 59, 22, 28.
Hoole engh, Hoolengh, 9, 38, 10, 15.
Hornstrop, Hornstrup S. og By 120, 7.
Hostrup, Håstrup, Smidstrup S. 99, 22, 100, 6, 25, 26.
Howenskiildh, Væbner 116, 13.
Hower, Hoffuer, Hover S. og By, Hing H. 36, 4. — Mølle 33, 26. — Hoffuerdal, Hoverdal smsteds 35, 34.
Howerde, Hawerde, Hoffwerd, Hwoerd, Hoffre, Hover S. og By, Tørild H. 118, 8, 20, 122, 12, 123, 32, 124, 24, 126, 23, 30.
Howgord i Ginding H. 20, 8.
Houstrup, Hoffstorp, Hoystrup, Hovstrup, Henne S. 49, 25, 51, 24, 57, 32, 58, 7.
Howy, Crestiern 28, 17. — Per 28, 17.
Huggher, Hugher, Cresten 15, 10. — Esky 15, 13.
Hundekier, Hundkjær, Snejbjerg S. 25, 34, 26, 26, 28, 27, 3. — Hundekierryss 26, 30, 32.
Hundruph, Hunderup S. og By 89, 6.
Huntzbek, Hundsbæk Slot, Læborg S. 95, 12.

Husby, Hussby, Husby S. og By 28, 11, 29, 20, 30, 11, 20.
Huæ 76, 19. 20, 21.
Hwith, Hwiid, Huydh, Jes 99, 19, 100, 24. — Peder 16, 12.
Hwingel, Hwyngel, Hvingel, He S. 33, 17, 35, 34, 36.
Hvisthen høw, Hvisthen høff 6, 23, 11, 25.
Hwixel, Hwixsell, Hwisel, Hwisell, Hvejsel S. og By 110, 19, 114, 35, 115, 9, 129, 24.
Hwolflodt, Holflod, Nøvling S. 25, 25.
Hwyrrelkierd 65, 11.
Hyby, optaget i Fredericia 98, 23.
Hygom, Hygum, Nebel S. 72, 5.
Hyndsæ Smydh 110, 36.
Hynom, Hinnum, Grindsted S. 127, 4.
Hywlie høff 7, 7.
Hywel, Hwywel, Mandsnavn 4, 2, 19.
Hyørdhekyern, Hjordkjær, Grimstrup S. 66, 10.
Høcken, Johan til Lundsgård 107—08.
Høg, Boo, Væbner 113, 6. — Niels, Rigens Kansler 125, 29, 126, 3, 14.
Høgbeck 75, 5.
Høgum, Hygum S. og By 15, 17, 34.
Hølbygard, Højbygård Hovedgård på Låland 56, 2.
Hølind, Høllund, Vorbasse S. 97, 13.
Hølkedall 6, 41, 7, 2.
Hølling, Hjøllund, Arnborg S. 25, 3.
Høllom 38, 5, 6.
Høngh 46, 19.
Høregorss krogh 91, 10.
Hørning, Hanning S. og By 24, 20.
Hørup, Højrup, Lejrskov S. 107, 11, 21.
Høruph, Højrup, Herslev S. 99, 3.
Høst, Jes 16, 20.
Høum, Hygum, Kollerup S. 109, 18, 22.
Høyn, Højen S. og By 97, 25.
Høxholt, Høgsholt, Hover S. 124, 23.
Høø, Hø, Gørding el. Bramming S. 89, 4.

Idum, Ideem, Idum S. og By 2, 16, 28, 18.
Ildzhworn (1638: Ildshuod), Ildskov, Sunds S. 23, 25.
Ilsteth, Ilsted, Gørding S. 71, 5.
Iluid, Ilved, Hvejsel S. 129, 23.
Ingerd, Inghærdh, Yngerth Nielsdatter, Peder Qvies Enke 2, 29, 16—17, 18—19. — Frue til Langtind 22—23.
Ingheburgh (Vendelbo), Frue til Vosborg 27—28.
Iwer, Ywer 78. — Assersen 120, 6. — Iversen 102, 25. — Jensen 106, 26, 123, 32. — Jørgensen 104, 4, 106, 18, 24, 107, 10, 19. — Nielsen 100, 34, 104, 4, 117, 24, 118, 7. — Olufsen 89, 6, 90, 2, 28. — Persen 31, 25, 32, 28. — Smed 51, 7.

— Thomesen 97, 23. — Totzen, Væbner 102—03. — Tygesen 36, 2. — -søn, Christern 1, 8, 46, 12. — Hans 81, 22. — Jens 30, 23. 106, 30, 107, 11. — Las 6, 3, 46, 9, 28, 100, 5. — Nis 35, 33, 36, 30, 37, 5, 60, 21, 74, 19, 100, 4. — Peder 97, 24, 105, 29, 106, 6, 107, 10. — Thomas 103, 29, 104, 3. — Jfr. Brun, Jep, Juel, Kjeld, Knud, Marquard, Matis, Per, Skel, Tames, Truels, Tuly.

Jamborgh 4, 12, Jamersborgh 4, 16.
Janderop, Jandrup S. og By 51, 27, 53, 34.
Jegholt, Egholt, Lejrskov S. 105, 5.
Jehan (Johanne) Thameskon (Thomaskone) 31, 30, 32, 7.
Jelingh, Jæling, Jelling S. og By 109, 11, 12, 116, 14, 125, 23, 128, 3.
Jelingsysel, Jælyngssel, Jelningsissel, Jelling Syssel 109, 4, 110, 2, 11, 27, 112, 25, 113, 15, 22.
Jellussen, Jep 106, 2.
Jens, Jæns, Præst i Bryndum 66, 15. — Andersen, Official 110, 3. Assersen, Præst i Vejle 118. — Matzen (Munk) Ridder 61, 16. — Nielsen, Præst i Viv 99, 20. — Povlsen, Præst i Andsager 64, 19.
Jenum, Jenom, Jennum, Skibet S. 118, 16, 119, 4, 120, 9, 122, 7, 124, 24, 128, 4, 12.
Jenwoldh Eriksen 126, 20. — Svensen 71, 11.
Jep, Jeip, Præst i Andst 104, 2. — Iversen, Præst i Kolding 99, 20.
Jerissen (jfr. Erik), Søren 114, 7.
Jerløff, Jerlev S. og By, 97, 24, 120, 8, 122, 29.
Jerløffhæreth, Jerlev Herred 97, 12, 27.
Jerne, Jærnæ, Jern, Jerne S. og By 66, 8, 67, 21, 68, 13.
Jes Eriksen (Gyldenstjerne) af Langtind, Væbner 2—3. — Jepsen (Bølle?) i Skovgård, Væbner 99, 21. — Olufsen i Jelling, Væbner (?) 116, 14. — Pedersen i Starup, Væbner 97, 8, 116, 11.
Jon, Joen, Jowen 109, 23. — Nielsen 98, 14, 100, 34, 101, 30. — Povlsen 97, 13, 28. — Wiffersen, Væbner 61, 18.
Jorderup, Jordrup S. og By 106, 2.
Jude, Jud, Anders 13, 7, 13. — Jes 112, 7, 17. — Knud 121, 15.
Juel, Jul, Juell, Jull, Juuell 111, 3. — Anders 129, 23. — Cristiern 44, 10, 54, 23. — Ejler, Væbner 12—13. — Iver, Væbner 61, 18. — Iver, Domprovst 36—40. — Jens 14, 4. — Jep 94, 19. — Jep, Slotsfoged 126—27. — Jes 14, 19, 21. — Lyder, Prior i Gudum 12, 2. — Malte, Væbner 5—11, 14, 112, 27. — Nis 14, 11, 83, 22. — Palle, Væbner 125, 16. Paske 5, 27, 6, 1. — Per 110, 29. — Povl 4, 29. — Søren 10, 12.
Jullerop, Jolrop, Jølrop, Jyllerup, Årre S. 75, 6, 7, 21, 82, 4, 5, 85, 4. — Per 70, 16.

Jørend, Jøryn, Jøren (er ganske vist Jørgen, men kunde være Jørund, forekommer ofte) Jepsen 48, 29. — Mikkelsen 114, 34. — Thomesen 34, 13.

Kaal, Anders 98, 23.
Kaas, Niels, Ridder 61, 17.
Kabel, Kabbel Hovedgård, Lem S. 13, 5.
Kabishaw, Kabishaffue 114, 18, 129, 7.
Kaidh 82, 6.
Kallhaffue 38, 30.
Kalsson, Peder 49, 24.
Kamersgordh, Kammersgård, Hygum S. 15, 17.
Karine, Karyn, Karen, Hr. Niels Eriksens Hustrus Mormoder 1, 20. — Pedersdatter (Væbner) til Nørholm 43, 53—54, 62—63. — Frue „Karre Poortenere" 99, 13.
Karl, Kaarl 92, 4. — -søn, Crestiern 52, 13. — Søren 55, 7, 14, 89, 4. — Jfr. Bryske, Swen.
Karskier 94, 21.
Kastkiergordh, Øster, Ø. Kastkjærgård, Lunde S. 50, 28, 51, 15, 21.
Kellynghbjerre, Kielingbierig, Hovedgård i Vedersø S. 31, 21, 32, 7, 23, 41, 2, 42, 14, 26.
Kempihøff 9, 19.
Kersbersson, Jes 66, 1.
Kield, Kiel, Keddel 98, 32. — Iversen (Juel), Væbner 13, 4. — Jensen 52, 32, 53—54. — Nielsen, Kansler 62, 30. — Olufsen 36, 5, 41, 17. — -søn, Bertel 57, 31, 58, 7. — Jes 94, 12, 95, 25. — Jfr. Lave, Therben.
Kieldekier, Kieleker, Kelekær, Kelkier, Kjeldkjær Hovedgård, Bredsten S. 44, 21, 113, 33, 114, 2, 121, 19, 126, 2, 128, 20, 24, 25, 27.
Kieleeng 10, 18.
Kielingkrogh 37, 29.
Kielsbeck 14, 10.
Kier, Jes 109, 22.
Kierbøllingh, Kærbølingh, Kerbøllingh, Kjærbølling, Bredsten S. 44, 21, 114, 16, 19, 118, 7, 27, 119, 33, 121, 20, 22, 122, 7, 125, 19, 126, 22, 128, 8, 129, 4, 8.
Kieregordt, Kjærgård, Ål S. 58, 27.
Kiersgard, Kiærsgordh, Kersgard ved Kjeldkjær 114, 20, 117, 28, 31, 120, 15, 18, 22, 129, 9.
Kimer, Cresten 46, 21.
Kindsiigh 23, 24.
Kirkiberig, Kirkeberg 8, 16, 18.
Kirkyby, Kyrckiby, Kirkeby, Velling S. 38, 34, 39, 31.
Kirkywadt 65, 7.
Kirsten, Frue, g. m. Henning v. Alefeld 129, 16.
Kiøbe, Niels, Væbner 13, 6.
Klakrundh, Klakring S. og By 110, 32, 36, 111, 6, 7, 40.

Klaptofft, Klaptoft, Velling S. 39, 36.
Kleenstrup, Klejnstrup, Vinding S. 30, 29, 31, 6.
Klenlund, Klelund, Lindknud S. 95, 11.
Klincker 38, 18, 21.
Klintende, Klentendh, Klinting, Henne S. 51, 25, 57, 32, 58, 9.
Klockier 7, 9, 8, 13, 9, 12, 13.
Klyyn, Søren 84—85.
Kløffgord, Kløvgård, Henne S. 57, 31, 58, 7.
Knabdrup, Knaberup, Skibet S. 125, 27, 126, 2.
Knud, Knudh, Knut, Knuth 1, 8, 68, 13, 121, 9. — Cristensen 46, 11, 48, 22, 83, 19. — Eysen 86, 31. — Gødesen 92, 8. — Iversen 118, 16. — Jonsen 115, 9. — Lassen 80, 16. — Mikkelsen, Biskop i Viborg 61, 15, 62, 19. — Mortensen 43, 15. — Nielsen 27, 25, 54, 5, 94, 12, 97, 23, 102, 24. — Olufsen, Husfoged på Koldinghus 101, 22. — Persen 90, 5, 16, 22, 94—95, 122, 6. — Sørensen 75, 33. — Vilsen 122, 29. — -søn, Anders 100, 5, 128, 13. — Crestiern 20, 22. — Hans 82, 26. — Jes 22, 2, 11, 73, 18, 100, 1, 109, 13. 110, 6, 19. — Grawers 18, 8. — Las 14, 3, 51, 14. — Matis 92, 4. — Mikkel 11, 5. — Niels 51, 7, 52, 11, 58, 11. — Nis 50, 21, 27, 105, 6. — Søren 93, 20. — Jfr. Barfoed, Buk, Christiern, Jude, Lave, Mette, Rodh, Stygge, Tui.
Knude, Jens 15, 34.
Knudegord, Knudegård, Skjern S. 45, 10.
Knøfs, Jes 21, 19.
Ko Jerickssen 54, 16, 26.
Koldingh, Kolding 99, 20, 100, 25, 101, 22, 23, 117, 16. — Koldinghuss, Kolinghhuss, Koldinghus 124, 19, 126, 28.
Koldrup, Kollerup S. og By 109, 22, 119, 5.
Kolkrogh 76, 16.
Kollemorthen, Jes 113, 15.
Kolsbeck, Kvolsbæk, Møborg S. 7, 15, 9, 34, 39, 40, 10, 2, 5, 29, 30—34.
Kolsberig 7, 10, 11.
Kongensgard, Kongensgård, Nørre Nissum S. 5, 29.
Kongensholm, Kongensholm, Dejbjerg S. 43, 4, 13.
Kongssgord, Kongsgård, Skjern S. 43, 29, 44, 8.
Korsbeck, Korsbæk, Lem S. 38, 16, 21.
Korsgort, Korsgård, Ulborg S. 28, 24.
Kortsen, Jes 97, 12, 28, 117, 18, 24.
Kory, Jes 100, 1, 112, 6, 17. — Tyge 112, 3, 6.
Koustrup, Kovstrup, Velling S. 38, 40.
Krabbe, Krabbæ, Cristiern, Væbner 12, 3, 10, 11, 61, 18. — Jes, Bonde 14, 3, 13. — Morten, Væbner 61, 18.
Kraffwens, Kravens, Hostrup S. 66, 27.
Krag, Kragh, Niels til Kjellingbjerg 31—33, 40—41.
Krage, Kraghe, Esbern, 102, 16, 103, 28, 104, 30. — Mikkel 106, 24.

Kragengh 7, 34.
Kragesiigh, Kragsig, Skjern S. 43, 16.
Kraghelundh, Kragelundh, Kragelund, Bække S. 103, 34, 104, 9, 11, 17, 110, 7.
Kraghøff, Kraghæhywæ 4, 14, 10, 30.
Kragsnap, Kragsnap, Sinding S. 25, 25.
Krarup, Krarup, Møborg S. 7, 17, 8, 1, 14
Krarup, Krararp, Krarup, Tistrup S. 59, 2, 29, 60, 7, 14, 61, 2, 63, 24.
Krogeng 38, 3.
Krogh, Jes 113, 1.
Kroghmeith 91, 16.
Krogsgaardh, Krogsgård Hovedgård, Tjerreborg S. 66, 26.
Krogsmark, den østre Del af Flynder S. 10, 36.
Krugdal 8, 15.
Krumpen, Otto, Ridder 56, 2.
Kumlsen, se Henrik.
Kuode, Cresten 15, 21.
Kwystrop, Kvistrup, Gimsing S. 4, 8.
Kyeldall, Kjeldal, Idum S. 31, 24.
Kyergaardh, Kjærgård, Ulborg S. 32, 26.
Kyffling, Kyvling, Lønborg S. 48, 14, 29.
Kyme, Sivart, Væbner 101, 23.
Kyndiseye, Borbjerg S. 23, 35.
Kyrckiby, se Kirkyby.
Kølengh 52, 2.
Køpnehaffn, Kjøbenhavn 62, 11.
Køtthrup, Kytterup, Ulborg S. 31, 15, 16.

Lam, Laam, Bertel 98, 31. — Jes 1, 2, 2, 3, 17, 29, 19, 23. — Tøger 2, 13.
Landbo, Landboo, Las 14, 13. — Simon 29, 19.
Langborig, Longborg, Lomborg S. og By 6, 7, 13, 15. — Mølle 12, 19.
Lange, Mogens Nissen, Væbner 49—50.
Langeager 8, 23, 9, 2.
Langker, Langkjær, Brande S. 131, 1.
Langsomsager 9, 1.
Langtindh, Langhtynd, Longtynd, Longtiend, Loongtin, Langtind Hovedgård, Ejsing S. 2, 10, 31, 35, 3, 4, 16, 18, 17, 11, 18, 5, 27, 19, 11, 20, 5, 22, 9, 24, 23, 35, 61, 16.
Las, Lasse Esbernsen i Dollerup, Væbner 102, 15, 24, 103, 28, 104, 3, 7, 30, 105, 32, 124, 11. — Jepsen, Landstingskriver 61, 19. — Mortensen, Væbner 16, 11.
Lawe, Lawi, Lawy, Laffvi, Lafue, Laghæ, Lage, Law, Lauffe 2, 13. — Fredriksen 66, 9. — Hansen 54, 16, 29, 79, 20. — Jensen 2, 4, 73—74, 78, 24. — Jepsen, Væbner 16, 11. — Kjeldsen 92, 19, 100, 1. — Knudsen 58, 9, 92, 4. — Stronghsen

79, 18. — Terkelsen 108, 6, 9. — -søn, Crestiern 117, 23. — Hans 80, 22. — Jep 33, 16. — Jes 93, 10. — Nis 68, 18. — Jfr. Brok, Ebbi, Raffn, Thorkil.
Lauris Jensen i Molbjerg, Væbner (?) 36, 29. — Jonsen, Drost 117, 29, 33.
Leragher, Lerager, Givskud S. 113, 26.
Lerbeck, Leerbek, Lerbæk, Hover S. 118, 6, 122, 19, 125, 17.
Lerskoff, Lejrskov S. og By 105, 34.
Lidhelson, Jes 2, 2.
Lierwadt, Lervad, Horne S. 65, 18, 21.
Lilbally, Lilleballe, Eltang S. 100, 7.
Lilebech 11, 13, 14.
Limbek, Hennike 116, 10.
Lindhneballæ, Lynebali, Lindeballe S. og By 113, 32, 120, 35.
Linding, Linding, Thorstrup S. 59, 14, 60, 21.
Linduid, Lindved i Sønderjylland 35, 19.
Line, Lyne S. og By 46, 12.
Lintrup, Lintrup, Holsted S. 93, 18.
Lockiskrogh (Løckiskrogh) 84, 13.
Lodmansson, Las 118, 15.
Logæ, Loghe, Laaghe, Låge Hovedgård, Sindbjerg S. 109, 9, 17, 113, 2, 125, 16.
Loke (ɔ: Løke, Lykke), Jes 121, 10. — Jfr. Løke.
Longbere hifue 74, 28.
Longhkrogh 91, 17.
Longhmaye 84, 10.
Longsigh, Langsig, Lunde S. 51, 31.
Lugi, Villum 45, 24.
Lund, Lunde S. og By 51, 16, 23.
Lund, Lund, Andsager S. 63, 30.
Lund, Lund, Lindknud S. 95, 10.
Lundagher, Lundager, Lunde S. 51, 27.
Lundenis, Lundennis, Lundenæs Slot, Skjern S. 44, 18, 28, 119, 32.
Lundeskoff, Londerskoff, Lunderskov, Skandrup S. 105, 32, 35, 124, 12.
Lundh, i Nørre H. (?) 46, 9.
Lundh, Bredstenlund, Bredsten S. 110, 20, 24, 34, 114, 12, 13, 119, 3, 126, 31.
Lundh, Lund i Skåne 99, 4.
Lundh, Lund, Per 15, 7, 75, 31, 85, 5.
Lundzgordt, nu Vamdrupgård, Vamdrup S. 107, 17, 33.
Lungord, Møborg S. 14, 17, 20.
Lunne, Lunde, Skadst S. 82, 27.
Lydbeck, Lybæk, He S. 30, 14, 34, 7, 35, 35, 37, 7, 40, 23.
Lyder Esbernsen, Væbner 96—97. — Jfr. Juel.
Lydom, Lydum S. og By 49, 24, 56, 3.
Lyherreth, Løg Herred 96, 13.
Lymbertssen (Lambertsen), Claus 58, 13.

Lyme, Lymæ, Lime, Nørup S. 110, 17, 118, 14, 119, 34, 120, 6, 14, 121, 9, 126, 31, 32, 128, 3, 11, 19.
Lymeskoff, Lymskow, Limskov, Nørup S. 113, 32, 128, 13.
Lyndeholt 121, 20.
Lyndwyth, Lynwedh, Lindved, Sindbjerg S. 110, 8, 23.
Lynghollem 38, 17, 18.
Lystbeck, Lystbæk, Thorsted S. 27, 24.
Lysth, List, Ølgod S. 64, 28.
Læm, Lem S. og By, Bølling H. 42, 3.
Løftegardh, Løfftgordh, Løftgård, Ovtrup S. 51, 6, 54, 15, 55, 7, 21.
Løgehøff 123, 2.
Løgssmoss, Løgismose Hovedgård i Fyn 120, 5, 121, 8.
Løke, Cristoffer, Ridder 113, 7. — Per, Ridder 113, 5. — Jfr. Loke.
Løklundh, Løohlund 7, 2, 37.
Lønburg, Løenburg, Lønborigh, Lønborg S. og By 47, 8, 10, 12. — Jens 46, 7.
Løne, Lønne S. og By 58, 12.
Lørkier, Bording S. 23, 27.
Løvenbalk se Erik Eriksen.

Madgordh, Majgård, Mejrup S. 3, 17.
Madum, Madom, Madum S. og By 28, 12, 29, 5, 23, 30, 22, 23, 31, 14. — Mølle 31, 30.
Malii, Malle, Horne S. 63, 8.
Mandrup, Niels, Ridder til Barritskov 110—12. — hans Fader Hr. Niels Mandrup 111, 27. — hans Farfader 110, 31, 35, 111, 24. — hans Oldefader 112, 2.
Marckskiellberige 58, 24.
Maren Eskes 54—55.
Marquardt, Marqwordh, Marcord Persen 67—68, 70—71. — Sørensen 106, 29. — -søn, Hans 72, 6. — Iver 95, 8. — Matis 69, 14. — Per 112, 25. — Jfr. Willatz.
Matis Iversen, Præst i Andst 107, 8.
Mawerssen, Jep 101, 31.
Meboll 38, 20.
Meder, Meyder 38, 23, 24.
Meslingh, Mejsling, Jerlev S. 97, 25.
Meth, Mætte (Mette) Knuds 50, 27. — Frue 120, 27.
Meyels, Mejls, Varde Landsogn 51, 30.
Minstrup, Mynstrup, Mindstrup, Hvejsel S. 110, 6, 114, 35, 125, 16.
Moberig, Måbjerg S. og By 2, 21.
Mogens, Mowens Ebbesen (Galt), Ridder 101, 21. — Jensen, Ridder 112, 1. — Nissen (Lange) 49—50.
Molberigh, Mølbjerg, Hover S. 36, 29, 37, 6.
Molbeck, Maltbeke, Maltbæk, Malt S. 94, 4, 95, 4.
Moltherret, Malt Herred 91, 28, 92, 1, 7, 17, 18, 23, 93, 9, 94, 2, 95, 13, 14.

Molti, Malti Persen 68, 5. — -søn, Christoffer 41, 26. — Jens 68, 6, 69, 6, 70, 9, 71, 6, 29, 73, 12, 74, 11, 22, 75, 25, 89, 28. — Niels 77, 2, 78, 7, 79, 12, 89, 10, 81, 14, 82, 19, 83, 13, 84, 31, 85, 34, 86, 24, 87, 18, 90, 28. — Jfr. Juel.
Monckhaffue 38, 30.
Moorsen, Nis 82, 18, 25, 83, 12, 84, 30, 88, 5.
Morthen, Marthen Andersen i Dollerup, Væbner 105, 32, 107, 9.
Mosbøl, Mosbøl, Strellev S. 48, 21.
Mosgordt, Mosegård, Horne S. 65, 4, 29.
Mulwath, Mulvad, Hunderup S. 89, 6.
Munk, Munck, Anders, Væbner 124, 11. — Hans, Væbner 84, 29. — Iver, Biskop 47, 6, 125, 14. — Oluf, Væbner 61, 19. Oluf, Mag. 108, 15. — Per i Kvistrup 18, 28. — Peder til Krogsgård 66, 26. — Jfr. Jens Madsen.
Muncklyndett, Munklinde, Bording S. 23, 26.
Muncksgordt, Munksgård, Borbjerg S. 18, 29.
Mus, Anders 29, 5, 20.
Myrk, Mørk, Nis 63, 7. — Peder 102, 13, 23. — Simon 48, 25.
Mytmose 11, 15.
Myøborig, Myøborigh, Møborg S. og By 6, 16, 26, 37, 7—8, 11, 24, 14, 2, 7, 19. — Præstegård 7, 40, 8, 20, 35, 9, 7, 9, 11. — Mølle 7, 38. — Å 8, 6.
Mæret, Mæreth, Frue af Trandemose 42.
Mæretztofft 6, 36, 37.
Møg, Nis 18, 1, 20, 2.
Møgeleng 9, 33, 34, 35.
Møgelmooss bæk 89, 14.
Møgtwed, fordum Hovedgård, Starup S. 100, 31.
Mølby, Mølby, Andsager S. 64, 28.
Mølgord, Mølgård, Andsager S. 64, 30.
Møllebeck, Mølbeck strøm 7, 34, 35, 36.

Naalmaye 84, 15.
Nadison, Jes 92, 8.
Nagebyl, Nagbøll, Nagbiøl, Nagbiø, Nagbøl, Skandrup S. 102, 23, 104, 32, 105, 10, 106, 1, 24, 107, 10, 19, 20.
Nawer, Navr S. og By 1, 9.
Nebeel, Nebill, Nebel S. og By 51, 24, 55, 15.
Nersberigh, Nersbjerg S. og By 73, 18.
Nerydt, Nerild, Østergård, Lyne S. 48, 22.
Nesom, Nesym, Sønder Nissum S. og By 28, 15, 33, 8.
Nestholt, Nestholt, Snejbjerg S. 25—27.
Niels, Nyels, Niels Clementsen til Blæsbjerg 29—30, 35—36. — Eriksen (Gyldenstjerne) til Langtind og Tim, Ridder 1—3, 16—20, 20—21, 61, 16, 62, 19. — Eriksen (Rosenkrands), Ridder 124—25. — Jensen til Bækmark, Væbner 20, 23. — Jepsen til Elkjær, Ridder 2—3, 17, 21, 19, 15. — Laversen til Tandrup, Væbner 25, 14, 22.

Nielsby, Nielsbygård, Føvling S. 94, 3.
Nis Andersen til Låge, Væbner 109, 17, 25. — Cristiernsen, Husfoged på Koldinghus 117, 15. — Jepsen, Væbner 97, 8.
Nisstrup, Nystrup, Nistrup, Staby S. 30, 20, 32, 26.
Noo, No, He S. 33, 16, 36, 32, 39, 38.
Norby, Anders, Væbner 116, 12. — Jesper, Væbner 116, 11.
Nordhenberig, Nordenbjerg, Møborg S. 6, 29, 31, 33, 34, 7, 12.
Northenskow, Nordenskov, Øse S. 59, 3, 28, 60, 8, 13.
Noss, Nors, Andst S. 107, 20.
Nykyrky, V. Nykirke S. 67, 28.
Nøbbel, Nebel, Tavlov S. 98, 32.
Nøraa, Nørå, Bramming S. 72, 23.
Nørborigh, Nørborg Slot på Als 128, 10.
Nørhaffue 38, 30.
Nørherret, Nørre Horne Herred 46, 6, 47, 9, 48, 12, 19, 49, 1.
Nørholm, Nørreholm, Nørholm Hovedgård, Thorstrup S. 43, 19, 59, 6, 60, 11, 61, 5, 31, 62, 18, 63, 13, 16, 18, 110, 5, 16.
Nøriude, Per 95, 6.
Nørkiergord, Nørkjærgård, N. Bork S. 47, 10, 48, 14, 21.
Nørkrogge 84, 17.
Nørreaa 129, 9.
Nørwangsherret, Narrewangsherret, Nørvangs Herred 114, 34, 125, 18, 129, 22.
Nøttrop 118, 7.

Obsen, Palle 72, 14.
Oby, Per 3, 11, 4, 30.
Oderholm 9, 32.
Oderswadh 8, 11, 9, 25.
Odderup, Odherop, Oderop, Odderup, Oddum S. 48, 13, 28, 68, 18.
Oge, Owe, Offe, jfr. Agy, Skriver 3, 12, 4, 31. — -søn, Anders 21, 21. — Dynes 21, 21. — Jes 5, 27, 6, 2, 29, 21. — Per 30, 21. — Thomas 66, 9.
Oggelwigh, Ugelvig, Jærne S. 82, 18, 83, 12, 84, 30, 88, 5.
Olbeck, Ålbæk Mølle, Nykirke S. 77, 30, 33.
Oldager, Oldeager, Olagger, Oldager, Skjern S. 43, 29, 44, 8, 45, 3, 8.
Oldbæk 111, 39.
Olderop, Oldrop, Oldrup, Ollerup, Bredsten S. 118, 8, 28, 121, 33, 128, 20.
Olaff, Olluff, Oleff, Oloff, Oluff, Volo Christiernsen 55, 15. — Ebsen 20, 7, 90, 34. — Eysen 57, 31, 58, 7, 86, 31, 88, 7. — Graversen 30, 22. — Ibsen 5, 27, 6, 2. — Jensen 35, 34, 68—69, 70, 16, 77, 8, 78, 23, 80—81, 81, 2, 86, 12, 14, 90, 32, 90—91, 108, 5. — Lawesen, Væbner 118—19. — Madsen 50, 28, 109, 13. — Mikkelsen 42, 3, 92, 25. — Nielsen 56, 6, 95, 5, 97, 25. — Olufsen 59, 18, 60, 24. — Persen 95, 10, 100, 13, 16, 24. — Simonsen 31, 14, 32, 17.

— Thomsen 126, 32. — Terkilsen 69—70, 77—78, 79, 11, 79—80. — Tygesen 23, 17. — -søn, Christen 48, 23, 62, 33, 64, 33. — Dines 73, 17. — Hans 86—87. — Jens 85, 4, 86—87, 98, 15. — Jes 28, 17, 109, 11. — Kjeld 36, 5, 41, 17, — Las 45, 3. — Nis 18, 9, 63, 9, 64, 25, 76, 24, 93, 9, 95, 7. — Per 25, 13, 110, 18. — Jfr. Brun, Ebbi, Iver, Jes, Kjeld, Knud, Munk, Rytter, Staffuerskoff, Therckil, Tygi, Tøger.

Omme, Ome, Omæ, Om, Ome, Nykirke S. 67, 21, 69, 5, 70, 9, 30, 78, 19, 35, 80, 33, 35, 81, 1, 28, 33, 83, 22, 27, 84, 3, 6, 87, 26, 34.

Ommæ, Oom, Nørre Omme S. og By 33, 17, 19.

Oosborgh, Nørre Vosborg Hovedgård, Ulborg S. 27, 22, 28.

Opsneom, Opsneum, Sneum S. 84, 30.

Orre, Orø, Årre S. og By 75, 7, 81, 18, 20, 82, 10, 85, 6, 86, 6, 88, 7.

Ostedh, Osted, Åsted, Kvong S. 51, 7, 14, 52, 13.

Ostræt, Oster, Osther Andersen 65, 34, 66, 26. — Jensen 71, 28, 72—73, 89, 27, 90, 1. — -søn, Nis 49, 15, 30. — Jfr. Tui, Tygi.

Ostrup, Åstrup S. og By 93, 15.

Othelholm (ɔ: Øthelholm), Ølholm, Langeskov S. 109, 15.

Othelum 66, 27.

Ottæ Henriksen, Væbner 116, 22. — Nielsen (Rosenkrands) til Bjørnholm, Ridder 61, 15, 62, 19.

Owtrup, Ovtrup S. og By 51, 28.

Oxbøl, Oksbøl, Ål S. 52, 13.

Padberigh, Padbjerg, Borbjerg S. 36, 28.

Pagh, Gotske, Væbner 116, 12.

Palle, Palli, Pally, Pallie Crestensen 48, 24, 64, 28. — Jensen 102, 31, 105, 1. — Obsen 72, 14. — Persen 42, 18, 32, 70, 15. — Tuesen 63, 30, 64, 30, 65, 22. — -søn, Anders 55, 15. — Matis 33, 8. — Nis 4, 28, 33, 8, 15. — Steffen 86, 5. — Søren 76, 2. — Jfr. Bang, Harbo, Juel, Splidh.

Paske Jwll 5, 27, 6, 1.

Pelleengh 10, 20.

Penberigh, Per 113, 1.

Per, Pedher Andersen, Kantor i Ribe 78—79. — Crestensen (Glambek) i Stubberup, Væbner 47—48, 124, 10. — Iversen i Staby, Væbner 28, 10. — Iversen i Padbjerg, Væbner 36, 28. — Nielsen, Præst i Snede 110, 4.

Pesteth, Pjedsted S. og By 99, 29.

Pilegardt, Pilgård, Brejning S. 42, 30.

Plogmandt 39, 35.

Plogstrop, Plovstrup, Jernved S. 95, 12.

Plætte 7, 14.

Pobill, Pobell, Påbøl, Hoven S. 46, 6, 48, 13, 21.

Podbusk, Podebusk, Poodbusk, Klavs 1, 1, 2, 27—28. — Predbjørn 36, 22, 124, 9.
Porsi, Porssii, Porsse, Jes 120, 8, 122, 7, 28. — Mikkel 115, 10, 129, 24. — Nis 113, 24.
Powel Owssens eye, Staby S. 29, 28, 34, 30, 1, 4.
Presse, Anders 128, 4.
Prestberighwadt 5, 12, 30, 33.
Prestengh 37, 29.
Presthengh 82, 5.
Prestker, Prestekier, Præstkjær, Brørup S. 92, 26, 95, 10.
Prestkrogh 93, 25.
Prestsyg 26, 4, 7, 10.
Presttofft 8, 13.
Prip se Henrik Persen.
Puddersker 22, 28.
Pughe, Jens 42, 2.
Pælsen, Eby 122, 26.
Pøthengh 76, 14.

Quangh, Qwongh, Kvong S. og By 51, 28, 53, 4, 11, 16.
Qwawlundh, Kvaglund, Jærne S. 88, 11, 17.
Quistrop, Kvistrup, Gimsing S. 18, 28.
Qwiæ, Qwie, Qwye, Kvie, Andsager S. 62, 33, 63, 28, 32, 64, 5, 20.
Qwitszo, Hennik 56, 3.
Quyæ, Peder, Væbner 16, 24.

Radh, se Rodh.
Raffn, Laghe 101, 31.
Raffningh, Ravning, Bredsten S. 112, 28, 114, 6, 11, 118, 26, 119, 33, 120, 3, 13, 121, 1, 6, 10, 15, 34, 122, 24, 123, 15, 124, 5, 128, 12, 32, 37.
Raffningh, Nis 123, 32.
Raminggord, Rammegård, Ramme S. 13, 11.
Ramsink i Salling (?) 20, 23.
Randzog, Gotske 107—08.
Rask Thomesen 30, 10.
Rask, Jørgen 110, 24. — Nis 110, 23.
Rattleff, Jakob, Væbner 104—05.
Rawensbergh, Ravnsbjerg, Guldager S. 66, 30.
Rawenssbyl 122, 5.
Rawenshiee, Rafwenshiæ, Ranshiæ, Ravnsø, Nykirke S. 69, 28, 70, 23, 24, 71, 18, 20, 72, 11, 26, 34, 38, 77, 23, 24, 84, 6.
Rechals, Erik, Væbner 42, 4. — Josef 114—16.
Reding, se Rødingh.
Remme 37, 26, 30, 32, 33, 34, 35.
Ribe, Ripe, Rybe 1, 12, 20, 13, 37, 4, 42, 12, 47, 7, 78, 5, 6, 25, 85, 3, 10, 20, 96, 14, 125, 14. — Vor Frue Kirke 5, 14, 106, 9, 10. — S. Hans Kloster 25, 1. — Riberhus 75, 24, 88, 22.

Riber, Ribere, Cristiern 115, 8, 126, 29. — Nis 47, 9, 63, 12.
Ribersigh 74, 33.
Riisbeck kier 11, 1, 2.
Riisberre, Risbjerg, Brande S. 130, 5.
Rin kloster, Ring Kloster 105, 20.
Ringkøbing, Ringkjøbing 35, 24.
Ringøwe, Ringgive S. og By 115, 22.
Rinnum, Ryndom, Rindum S. og By 36, 1, 42, 15.
Rossen (ɔ: Ro søn), Mikkel 70, 16.
Rockelmand, Thomas 38, 28, 39, 32.
Rodh, Rod, Radh, Anders 123, 25, 128, 3. — Knud 111, 3.
Rodh, Røjgård, Gjesten S. 105, 11.
Rodhe, Roden, Stovby S. 110, 37, 111, 1, 2.
Rodickbeck, Rodebæk, Fåborg S. 82, 26, 85, 14, 16.
Roloff Nielsen 49, 14, 30.
Romsgardh, Kongsgården ved Vejle 110, 8.
Ronholtt, Ravnholt, Bording S. 23, 27.
Roosth, Rovst, Grimstrup S. 83, 19, 85, 5, 7.
Roostædh, Rugsted, Ødsted S. 116, 14.
Rosenkrands, se Axel Nielsen, Erik Tymmesen, Niels Eriksen, Otto Nielsen.
Rosskær, Rosker, Rooskæær, Rosdhkier 114, 20, 117, 27, 120, 16, 18, 129, 9.
Rossensgordh, Rosengård, Varde Landsogn 51, 32.
Rosth, Gammell, Gamle Råsted, Råsted S. 31, 26.
Rotfeld, se Erik Nielsen.
Rotmose 10, 3.
Rotrop, Rottarp, Rotarp, Rattarp, Rottrup, Ovtrup S. 50, 27, 51, 6, 53, 12, 54, 15, 22, 55, 15.
Rowenmaye hale 84, 14.
Roweth, Roved, Andst S. 108, 21, 22. — hode 108, 25.
Royhale 84, 4.
Rues, Nis 111, 7.
Ryberigh, Ryyber, Rybjerggård, Velling S. 33, 24, 34, 4, 36—40. — høff 39, 11, 29.
Ryde, Ryde S. og By 22, 11, 29, 31.
Ryhaffue, Rydhave Hovedgård, Ryde S. 18, 25.
Rytter, Oluf, Væbner 13, 5, 13.
Rærop, Rærup, Lydum S. 49, 15.
Rødsson, Thomas 66, 1.
Rødingh, Reding, Røgind (?), He S. 30, 10, 39, 38.
Rødinland, Royndhland 114, 3, 128, 28.
Rødkhowet 115, 26, 32, 33.
Røer 38, 4, 8.
Rønkier vygh 10, 9, 10.
Rørkier 76, 10.
Rørkier 99, 30.

Rørkyer 45, 19.
Rørwadh 6, 26, 11, 7.

Sabdrop, Sadderup, Skadst S. 67, 21.
Salæ, Sale S. og By 21, 3.
Sandfær, Sandfær, Vind S. 28, 23.
Sawxi, 113, 2.
Scerm, Nis 20, 23.
Scoffgardh, Skovgård, Kollerup S. 112, 26.
Scredergard, Skrædergård, Møborg S. 7, 38.
Sedingh, Sything, Sædding S. og By 42, 16, 45, 21.
Sedingh, Seding, Sædding, Nebel S. 47, 16, 49, 14, 52, 1, 55, 23.
Seueren Tamsen, Præst i Gørding 88, 21.
Sich, Sig, Thorstrup S. 59, 15, 60, 21.
Silkyborig, Silkyborgh, Silkeborg, Grene S. 127, 4, 12, 15, 17.
Silwestersen, Marquord 41, 21.
Sinle Lassen 70, 9.
Siøgard, Søgård, Vamdrup S. 106, 29.
Siørup, Sørup, Thorsted S. 36, 32.
Skadh, Nis 21, 2.
Skaedal 75, 7.
Skamelsen, Skammelsen, Nis 33, 16. — Per 91, 1.
Skanderup, Skandrup, Skanderup S. og By 102, 14, 25, 103, 10, 107, 21.
Skarild, Skarild S. og By 25, 2, 3.
Skast, Skasth, Skaasth, Skadst S. og By 66, 7, 67, 20, 82, 19, 83, 21, 22.
Skast-, Skaastherret, Skadst Herred 65, 34, 67, 11, 68, 4, 69, 4, 20, 70, 8, 71, 4, 27, 72, 38, 73, 10, 74, 10, 75, 23, 76, 35, 77, 12, 13, 22, 78, 4, 18, 79, 10, 22, 29, 80, 8, 19, 81, 11, 82, 17, 29, 83, 11, 24, 84, 29, 85, 9, 13, 33, 86, 10, 22, 34, 87, 17, 90, 10, 14.
Skawe, Skave, Borbjerg S. 22, 14.
Skawe, Per 24, 14.
Skeg, Skegh, Mattis 118, 17, 120, 8.
Skel, Skeell, Iver til Møgtved 100—02. — Kirsten Skels 97, 28. — Per til Hesselballe 101, 23.
Skerbek, Skjærbæk, Tavlov S. 98, 32.
Skierck, Skerck, Skerk, Avlum S. 23, 17, 24, 28.
Skerne, Skierne, Skjern S. og By 42, 3, 6, 15, 43, 5, 16, 28, 44, 1, 8, 12, 45, 19.
Skerup, Skjærup S. og By 99, 27.
Skesbøøl, Skjedsbøl, Lunde S. 51, 31.
Skiby, Skibet S. og By 124, 25.
Skierbek vedel 76, 10.
Skierhowet, Skjærhoved, Give S. 115, 29.
Skiffther, Cresten 119, 4.
Skiickiil, Skikkild, Vejrum S. 18, 29.

Skindbieriig, Skindbjerg, Dejbjerg S. 43, 2.
Skodborg-, Skodborighæret, Skodborg Herred 11, 30, 12, 2, 13, 5, 20.
Skoffbølingh, Skovbølling, Jelling S. 122, 28.
Skomos, Skovmose, Vandborg S. 15, 12.
Skoner, Skonner, Skonær, Skonør, Skonager, Nersbjerg S. 59, 9, 60, 18, 61, 8, 26, 28, 29, 33, 62, 17, 18, 67, 20, 85, 34, 86, 5, 23, 87, 18, 25.
Skoningh, Niels 56—57.
Skorsbøl, Skodsbøl, Oddum S. 48, 27.
Skotborgh, Skotborghus, Skodborghus, Vejen S. 92, 26, 94, 4, 95, 15.
Skowgardh, Skovgård, Starup S. 99, 21.
Skram, Niels til Skovgård 112, 26. — Per til Volbjerg 34—36. — Per til Alsted 115, 1, 125, 16.
Skybeldt, Skibild, Nøvling S. 29, 1, 27, 4. — Bæk 26, 33, 34.
Skydensøø 7, 22, 23, 9, 29.
Skyheth, Skyhede, Ovtrup S. 49, 24.
Skynderhaffue 114, 10, 129, 1.
Skyrth, Jes 110, 21. — Nis 110, 19.
Skytte, Skøtt, Skøth, Henrik 110, 5. — Mikkel 46—47. — Per 113, 26, 115, 3, 10.
Slebsager, Slebsagher, Slebsager, Fåborg S. 74, 34, 75, 2, 83, 20, 86, 6.
Slee 39, 1.
Sleef, Henning, Væbner 116, 13.
Slekrog 39, 3.
Sletteængh 11, 2.
Slettmose 38, 19, 20.
Slewad 38, 12, 13, 14.
Slichmose 7, 8.
Slongstrop, Slumstrup, Sædding S. 45, 6.
Sløoh 7, 9.
Sme, Smææ, Jes 68, 13, 78, 14. — Thorsten 82—83.
Smitstrup, Smedstrop, Smytstrup, Smedstrup, Gadbjerg S. 109, 14, 119, 6, 122, 27, 126, 30.
Smegord, Smedegård, Tim S. (?) 38, 10.
Smemayekrogh 84, 14.
Snabkier 37, 37.
Sneberg, Snejbjerg S. og By 24, 12, 13.
Snede, Nørre Snede S. og By 35, 1.
Snedhæ, Sne, Snee, Øster Snede S. og By 110, 4, 113, 16, 17, 25, 125, 7.
Snoghebro 120, 19.
Snororpp, Snorarpp, Snorup, Tistrup S. 59, 18, 21, 60, 24, 27.
Snypetorp, Snittrup, Lunde S. 53, 2, 33.
Soler, Suel, Hjerm H. (?) 18, 7, 22, 3, 11.
Soll, Sole, Ø. Snede S. 113, 17, 27.

Solskier 76, 14, 15.
Somer 2, 22. — Bo, Kannik i Lund 99, 4, 5, 12.
Spectherup, Spettrup, Urlev S. 124, 11.
Spend, Jes, Væbner 13.
Splidh, Spliidh, Palle 114, 35, 115, 15. — Jfr. Bang.
Spongkrogh 76, 13.
Spongsbyærigh, Spongsbere, Spangsbjerg, Jerne S. 66, 15, 19, 88, 11, 17.
Spons annedt 39, 1.
Stabelvadh 7, 37.
Staby, Sthaby, Staby S. og By 28, 11, 29, 17, 26, 30, 21, 23, 31, 25, 31, 32, 2, 9. 28, 40, 25, 41, 2, 3.
Stackeløcke, Stacløkie 50, 9, 51, 33, 54, 33.
Staffning, Stavning S. og By 42, 5. — beck 37, 27.
Staffsigh, Stawsøø, Stavrsø, Henne S. 49, 26, 51, 25.
Staffuerskoff, Oluf 58, 4.
Stampe, Stamp, Stapp, Anne 32. — Henrik, Væbner 81, 12, 27, 113—14. — Mogens, Væbner 31—33, 40—41.
Stampesholm 31—33, 40, 26, 41, 4, 27.
Stardrup, Stordrup, Storrop, Storop, Starrup, Gørding S. 89, 2, 12, 13, 32, 90, 8, 9, 92, 2, 9.
Starop, Stadrop, Starup S. og By, Brusk H. 97, 8, 9, 116, 11.
Stathæll, Stathel, Stadel, Stoil, Stadel S. og By 17, 1, 33, 9, 36, 2, 4, 6, 40, 21, 42, 14. — Jes 48, 25.
Stawdall, se Stowdal.
Steen, Stien, Sten, Cristiern 12—13, 14. — Cristiern 93. — Henrik 91, 28, 92, 3. — Jes 12—13.
Steenfell, Stenfeld, Væbner 27—28, 96—97.
Steensiig, Stensig, Sædding S. 43, 5, 13, 45, 11.
Stendis, Stendis, Ryde S. 23, 33, 34.
Stendruph, Stendrup, Føvling S. 89, 15.
Stendzgordt, Stensgård, S. Bork S. 48, 25.
Stentersholm 10, 19.
Stenum, Lidle, Lille Stenum, Råsted S. 28, 26, 31, 23.
Stiensmay 76, 11, 12.
Stiensmed 39, 14.
Sty, Sthy Graversen 31, 15, 32, 18. — Mikkelsen 95, 9.
Storeoen, Storeå 26, 36.
Storm, Cresten 52, 1.
Stowbøy, Stovby S. og By 110, 29.
Stowdal, Stoffdall, Stawdall, Lille, Møborg S. (?) 6, 25, 11, 4, 17. — beck 11, 5.
Stoxorp, Stovstrup, Oddum S. 48, 27, 29.
Strangi, Stronghe Nielsen, Ridder 59—62, 113, 9. — Per 72, 5. — se Claus, Ebbe, Lave.
Stubberop, Stubdrup, Stubberup, Jerlev S. 47, 17, 124, 11.
Stubkier, Stubkjær, Bording S. 23, 23.
Stubrup closter, Stubber Kloster 20, 22.

Stuer, Mogens, Væbner (?) 116, 14.
Stygge, Støgi, Støgie, Støgy, Stiige, Crestiern 49—50, 52—53, 54—55. — Knud 50—51, 52—53. — Søren 47, 26, 50—52. — Thomas 47—48, 55, 6, 20, 56, 4, 57, 7.
Sudæræ, Jes 66, 13.
Suel 22, 3, 11, se Soler.
Suer, Tyge 110, 32.
Sundz, Sunds S. og By 24, 22.
Surhaffue, Suerhaffue, Surhave, Brørup S. 94, 2, 95, 22.
Swebreb 7, 24, 26, 9, 30, 31.
Swen, Swend, 18, 7. — Andersen 18, 3. — Assersen 24, 3. — Jensen 16, 12, 20, 105, 34. — Karlsen 68, 13. — Lassen 14, 10, 25, 29. — Matissen 23, 6. — Nielsen 27, 24. — Persen 27, 25. — Smed 25—26. — -søn, Anders 74, 19. — Anders, Præst i Grimstrup 81—82. — Christen 15, 34, 83, 21, 105, 34. — Hans 120, 3, 26, 121, 6, 122, 24, 124, 4. — Mads 83, 21. — Jfr. Gunde.
Sweningh, Swenningh 109, 14. — Jensen 50, 28. — Tygesen 22, 12.
Swenskholm, Swenhollem, Svensholm, Staby S. 29, 16, 36, 29.
Swenstrup, Svenstrup, Sale S. 30, 11.
Suertfeger, Jes 29, 6, 23.
Sybebeck, Sybyebeck, Sivebæk, Tjørring S. 26, 3, 27, 6, 7.
Sylkeburg, Silkeborg Slot 66, 32.
Symell (deraf Simmelsgård, S. Omme S.) 127, 23. — aa 127, 9, 23. — sø 127, 22.
Synderborch, Sinderborch, Sønderbork S. og By 46, 19, 23.
Synderkyær, Sønderkjær, He S. 31, 25, 32, 27, 29.
Syndersthowet, Søndersthoved, Give S. 115, 19.
Syndersigh, Søndersig, Lunde S. 50, 9.
Synnerbeck 84, 5.
Synnerskoff, Sønderskov Hovedgård, Folding S. 91, 29, 92, 3.
Sywikier 11, 26.
Sywimaye 84, 12, 91, 18.
Sødowerde, Sødover, Nørup S. 120, 7, 122, 6.
Søell Trulsen 49, 16, 50, 1.
Søgord, Del af Søvig, Ovtrup S. 54, 1.
Søhuss, Søhuse, Ål S. 54, 3.
Sønderhaffue 38, 30.
Sønderskouff, Sønderskov, Borris S. 45, 1.
Sønderstrop, Torp (?) i Møborg S. 8, 3, 24, 26, 27, 35, 9, 2, 26, 11, 23.
Sønding, Sinding S. og By 24, 13.
Søskoff, Søskov, Bredsten S. 120, 6.

Taarup, Torup (snarest Torp), S. Nissum S. 31, 30.
Tames Iwersen, Væbner 119, 21.
Tamstrup, Tammestrup, Idum S. 4, 19.
Tanderop, Tanderup, Snejbjerg S. 25, 15, 23.

Tange, Tonghe, Lundtang, Lunde S. 52, 33, 53, 23.
Tange søø, Tang Sø, Nes S. 9, 22, 24.
Tarp, Torp, Lunde S. 49, 15, 50, 24, 52, 33, 55, 16.
Tarpagher, Terpager, Sneum S. 89, 27.
Tarrem, Tarm S. og By 48, 15, 26, 29.
Taskeengh 65, 21,
Tauel 76, 20, 21.
Tawelbord 7, 24, 26, 27, 9, 28, 30, 10, 28.
Terkilswodt 30, 31.
Termensen, Thomas 99, 30.
Terp, Per 93, 17.
Terplingh, Terpling, Åstrup S. 72, 15, 16.
Tersten Gummesen 99, 30.
Tetløff, Teloff Christensen, Væbner 118, 6. — Timsen 3, 19, 4, 24.
Teyenhusæ, Bertil 116, 10.
Tharkil Lassen 59, 20, 60, 26.
Therben, Terbern, Terben 51, 7, 52, 13. — Ibsen 52, 32. — Jensen 53, 19. — Kjeldsen 48, 26.
Therchel, Thørkel, Terkil, Terkel Eysen 38, 5, 14. — Gødesen 63—64. — Hansen 94, 13. — Jensen 110, 5. — Jepsen 2, 13. — Matisen 68, 13. — -søn, Jep 123, 33. — Las 92, 5. — Matis 97, 22. — Oluf 69—71, 72, 4. — Jfr. Brun, Lave, Oluf.
Thindhæskugh 2, 14.
Thoongh, Tange, Gørding S. 88, 22, 89, 10, 15.
Thorebøle, Torbøl, Ovtrup S. 49, 23.
Thorkil, Torkel Jensen 109, 11. — Lavsen 66, 12.
Thorlof, Biskop i Viborg 21, 24.
Thornlund, Tolund, Ølgod S. 59, 17, 60, 23.
Thusendhyert, Jes 27, 23.
Thytbo, Jes 16, 11.
Thøø, Thy 12, 25, 26.
Tiebøll 115, 8.
Tierreborre, Tjerreborg S. og By 81, 21, 84, 31, 85, 6, 88, 4.
Tim, Tiim, Tym, Timgård, Tim S. 1, 13, 20, 25, 21, 17, 29, 6, 30, 18.
Tinghweghen 92, 33.
Tingssen læs Tiugssen ɔ: Tygesen, Jes 118, 14.
Tislundh, Tyslund, Tislund, Føvling S. 94, 11, 12, 28, 95, 7.
Tistrup, Tystrup, Tistrup S. og By 59, 16, 22, 29, 60, 14, 22, 28, 61, 1, 4, 63, 9.
Tistrop sigh 75, 5.
Tobøl, Tobøll, Tobøl, Føvling S. 93, 10, 95, 24.
Tofft, Morten 74, 11.
Toffthøgh, Tofftehøff, Toffthøwee, Tofthøj, Gadbjerg S. 109, 13, 115, 2, 126, 32.
Tofftum, Toftum, Hemmet S. 48, 13.
Tolskaarn 84, 9.

Tonge, Nis 30, 14, 35, 35, 37, 7, 41, 9, 16.
Tongæ, Tange, Thorstrup S. 59, 15, 60, 21.
Tonnissen, Hans 94, 35.
Tord Jensen 97, 30. — -søn, Knud 41, 17. — Nis 98, 15.
Torduph, Tårup, Tavlov S. 98, 16, 33.
Torninghengh 84, 16.
Torodal, Tørodal 8, 23, 33.
Torp, Torp, Møborg S. 9, 15, 10, 5, 12, 16, 23.
Torsted, Torstet, Thorsted S. og By 35, 33, 36, 7, 31, 37, 5, 6.
Torstæn, Torsten, Torsthen Pedersen 16, 10. — Smed 82—83. — -søn, Crestiern 24, 20. — Las 72, 4, 73—74, 76—79, 82—84, 87—88.
Torstrop, Thorstrup S. 64, 26, 65, 27.
Trabergh, Traberigh, Trabjerg, Borbjerg S. 22, 3, 11, 23, 5.
Tranbierg, Tranbjerg, Årre S. 75, 12.
Trandemose, Tranmose, Velling S. 42, 19, 31.
Tranflo, Tranflod, Ulborg S. 32, 27.
Tranum, Trandum, Sevel S. 22, 13.
Trolholm, Troldholm, Ål S. 54, 1, 2.
Trather, Jes Persen 42, 5.
Tredheengh 69, 24.
Treeldæ, Trelde, Vejlby S. 98, 25.
Trenæ aastheth 75, 18.
Truels, Trugels, Trogels, Troæls Iversen 99, 29. — Jensen 65, 34. — Mikkelsen 25, 29. — Persen 118, 6. — -søn, Jes 89, 6, 90, 34. — Mads 81, 21. — Morten 101, 32. — Jfr. Søell.
Trybøl 112, 27.
Træhawe, Træhaffue, Træhaffæ 114, 10, 123, 5, 6, 129, 1.
Tudeuedh, Tutwith, Tudvid, Ødsted S. 97, 29, 125, 7.
Tudmossæ husteth, Tudmoss hosted, Hungerbjerg, Lunde S. 55, 25, 56, 12, 57, 23.
Tui, Tuy, Thui, Tue, Tuff Andersen 63, 9. — Knudsen 101, 1. Madsen 18, 29. — Mortensen 14, 2, 9. — Nielsen 100, 2. — Ostrædsen 66, 7. — Persen 67, 12, 24, 70, 28. — Svensen 95, 11. — Tuesen 70, 29. — -søn, Matis 68, 5.
Tuly Iversen 102, 16, 24. — Jfr. Buk, Henrik, Palli.
Tun, Ejler 20, 22.
Tusbyl, Tusby, Tuesbøl, Brørup S. 91, 30, 92, 7, 94, 10.
Twies, Twitz, Tvis Kloster 4, 19, 5, 10, 24, 28.
Tworendeborig, Tornborg, Snejbjerg S. 26, 39.
Tyersen, se Tyrisen.
Tygi, Tygy, Tyggi, Tyge, Tigi, Tigy, Tyghe 59, 29, 60, 14, 89, 6. — Crestiernsen 22, 13, 107, 22. — Findæthson 66, 9. — Jensen 64, 30, 82, 25. — Lille 112, 4. — Ostersen 67, 20. — Persen 73, 18, 78, 14, 80, 17. — -søn (Tøgsen, Tøfsen, Tiugsen), Cristiern 42, 17, 75, 31, 128, 13. — Iver 36, 2. — Jep 23, 5, 67, 20, 100, 34. — Jes 46, 13, 118, 14, 119, 34, 120, 14. — Morten 82, 25, 85, 33, 86, 23, 87, 18, 25, 88, 5.

— Nis 72, 5, 106, 25, 107, 21. — Oluf 23, 16, 24, 17. — Per 24, 14, 86, 7.
Tymme, se Erik, Hafftorn, Sweningh, Tettløft.
Typehede, Typhiee, Tephede, Timring S. 5, 16, 30, 12.
Tyrehøff 10, 9.
Tyrison, Tyersen, Jes 2, 21. — Matis 119, 3.
Tyrild, Tørild, Nørup S. 128, 14.
Tyrild-, Tyrel-, Tøryl-, Thørild-, Thyril-, Tyrelherret, Tørild Herred 44, 20, 116, 18, 117, 15, 118, 5, 20, 26, 119, 30, 120, 35, 121, 31, 122, 17, 123, 25, 124, 23, 30, 125, 19, 126, 21, 127, 2, 128, 2.
Tysellager 39, 16.
Tywkier, lile 7, 29.
Tødsen, Jørgen 55, 16. — Jfr. Iver.
Tøger, Tøgher, Thøger Bleeg 29, 19. — Lam 2, 13. — Olufsen 43, 28. — -søn, Clemedt 30, 21. — Cristiern 30, 11.
Tøringskoo, Tørringskov, Tørring S. 129, 24.
Tørningh, Tørring S. og By 122, 29.
Tørrelswyg 8, 8.
Tøsteby, Tøsby, Gadbjerg S. 128, 15.
Tøsti, Tøsty 59, 15, 60, 21. — Eysen 54, 14, 27.
Tøveng 10, 28.

Uddi Persen 98, 16.
Udh, Ud, Andsager S. 59, 16, 60, 22.
Ue, Uhe, Ringgive S. 113, 27, 127, 25.
Ulborgh, Wulborgh, Ulborre, Ulborg S. og By 27, 15, 20, 29, 28, 12, 16, 29, 4, 22, 31, 23, 32, 19.
Ulborg-, Ulborrig-, Ulborreherret, Ulborg Herred 28, 10, 29, 4, 30, 8, 24, 31, 5, 14, 32, 17, 21.
Uldruph, Ullerup, Del af Fredericia 98, 16.
Ulk, Jep 109, 11. — Nis 110, 8. — Thomas 110, 7.
Ulken, Ulkinde, Ringgive S. 115, 22.
Ulkier, Ulkjær Mølle, Give S. 115, 34.
Umwroo, Omvrå, S. Omme S. 115, 2.
Undestrop, Understrup, Ørre S. 25, 26.
Une Verop 89, 4.
Unøss (Unesen?), Crestiern 29, 6.
Ure, Ure, Brande S. 120, 20.
Urup, Urup, Grindsted S. 119, 2, 12, 16.

Vaasængh 10, 38.
Vagenstofft, Vognstoft, Møborg S. 8, 2.
Vamdrup, Vamdrop, Vamdrup S. og By 105, 33, 106, 22, 30, 107, 4, 25, 108, 17. — Vester 108, 5.
Vamkier 6, 22.
Vandburgh, Wandburigh, Vandborg S. og By 15, 9, 13.

Wandfolkherret, Wandfolherret, Vandfuld H. 14, 27, 29, 15, 19, 29, 31, 33.
Warde, Wardde, Wardh, Varde Købstad 49, 13, 56, 5, 63, 24, 64, 1, 67, 27, 28, 68, 19.
Vardesyssell, Vardsysel, Varde Syssel 59, 1, 62, 32.
Vaskier, Vadskjær, Tørring S. 26, 14, 16, 19, 21.
Wedell, Wedel, Vedelle, Vejle Købstad 117, 16, 18, 28, 118, 13, 120, 20, 125, 1, 129, 10, 11. — Kirke, Helligkors Alter 118, 22, 124—25. — Sortebrødre Kloster 124, 17.
Weddelby, Vejlby S. og By 98, 32.
Wedersøø, Wersø, Wederss, Vedersø S. 29, 12, 31, 31, 40, 22, 41, 21. — Kjær 32, 2, 40, 25.
Wedherum, Wedrum, Werum, Wærum, Vejrum S. 2, 22, 4, 10, 11, 14, 16, 19, 16, 22, 19, 1. — hool 4, 12.
Wegne, Vejen S. og By 92, 27, 94, 9, 13, 95, 6, 24.
Weisthkier 80, 33, 84, 3.
Velbeck, Weildbeck, Vældbæk, Jærne S. 69, 5, 88, 6.
Velekiel dall 10, 1.
Venner, Venner, Velling S. 39, 30. — Wennergord smstds. 37, 2, 13.
Wenningh, Vinding S. og By 2, 15.
Vernhee, Varhede, Avlum S. 24, 26, 27.
Verop, Vejrop S. og By 71, 28, 72, 17, 84, 17.
Verst, Verst S. og By 105, 6.
Westenij, Erik 121, 33.
Westerbeck, Westerbæk, Øse S. 83, 20.
Westerby, Vesterby, Borris S. 44, 11.
Vesterholm 6, 24.
Vesterhæret, Westreherret, Vester Horne Herred 47, 14, 49, 12, 50, 20, 51, 5, 52, 26, 53, 10, 54, 14, 19, 55, 6, 12, 56, 2, 30, 57, 31, 58, 17, 18.
Vesthervad 70, 20.
Westerwigh, Vestervig Kloster 12, 27.
Vestkier, Vestkjær Ølgod S. 63, 7.
Weyelstrup, Vejlstrup, Ulborg S. 32, 25.
Veyengh 9, 33.
Weyit, Weyt Persen, Væbner 100, 25, 101, 21.
Veyle 37, 29, 31.
Veyvodt, Veyvaadh, Vejvad, Vinding S. 30, 12, 32, 28.
Wibeck, Vibæk, Vejrup S. 84, 10, 11, 12, 87, 31, 91, 11.
Wiborg, Wiburg, Viborg 61, 15, 19, 21, 24, 62, 16, 95, 19. — Landsting 16, 1. — S. Hans Kloster 24, 32.
Wicencius 102, 2.
Wiffersen, Jon 61, 18.
Vigh 76, 11.
Wiigh, Del af Søvig, Ovtrup S. 49, 15.
Wijm, Jørgen 58, 12.
Wil 109, 15. — Andersen 2, 2. — -søn, Mads 29, 21. — Niels 46, 13, 53, 10, 54, 22. — Nis 110, 20. — Jfr. Knud.

Vilgrib (Mandsnavn) 99, 30.
Villanss, Vilandz Bendetsen 64, 29. — Mortensen 58, 12.
Villatz 18, 1, 21, 25, 42, 5. — Markvardsen 18, 19, 28.
Willem, Wylium, Wilhel Crestiernsen 27, 15. — Jensen 29, 12. — Jespersen 78, 23. — Jfr. Lugi.
Wilsløøf, Vilslev S. og By 89, 7.
Wilstorp, Vilstrup, Skibet S. 97, 14, 100, 26.
Vimptrop, Vittrup, Ovtrup S. (?) 78, 21.
Vind, Vindt, Gammel Vind, Vind S. 30, 30, 31, 7. — Præstegård 31, 1.
Windæleff, Windhneløff, Vindelev S. og By 109, 14, 113, 18.
Wingstedh, Winghste, Wincsted, Wyngsted, Vingsted Mølle, Bredsten S. 44, 22, 98, 1, 114, 4, 128, 29.
Winter, Wintther, Wynther, Wynter Jensen 97, 29. — -søn, Jep 119, 3. — Hans 106, 31. — Jes 27, 16. — Morten 125, 7. — Nis 50, 27, 53, 23. — Per 10, 4, 12, 4, 14, 12. — Jfr. Esgi.
Wisty, Wysti Bundæ 4, 31. — Cristiernsen 37, 6. — Nielsen 23, 5, 12. — Persen 48, 30. — -søn, Nis 12, 4, 11, 13, 7, 13.
Woghensen, Jep 110, 16.
Wolberigh, Volbjerg, He S. 34, 20, 35, 31.
Woldstoffth 114, 14.
Wollum, Woldom, Uldum S. og By 109, 12, 110, 5.
Volsfood 9, 35.
Wolstrup, Henrik 118—19.
Wongh, Vong, V. Nykirke S. 67, 12, 13, 17, 19, 24, 69, 10, 16, 19, 70, 24, 31, 71, 17, 20, 72, 2, 31, 76, 6, 77, 6, 30, 34, 79, 10, 17, 23, 26, 81, 13, 83, 13, 86, 7, 87, 24, 26, 90, 35.
Wonghæ, Wanghæ, Wange, Wangh, Vonge, Ø. Nykirke S. 113, 17, 26, 115, 3, 14, 129, 23.
Wonsbøl, Vognsbøl, Jærne S. 66, 13.
Vordegoo, Vorgod S. og By 45, 21.
Wra, Vrå, Lejrskov S. 105, 35.
Vryd, Stafen 14, 11.
Wrødh, Jes 29, 11.
Vrøgom, Vrøgum, Ål S. 55, 8.
Wulkier 77, 26.
Wyff, Viv S. og By 99, 21, 30, 100, 7.
Wyllæmossæ, Villemose, Vejrum S. 3, 29, 34, 4, 8.
Vym, N. Vium 30, 10, 32, 18.
Wym, Vim, S. Vium 45, 9, 48, 24.
Wynem, Vinum, Døstrup S. 96, 13.
Wæling, Velling S. 42, 3, 17. — Præstegård 39, 16, 19, 21.

Yderick, Ydrick, Ydryck, Yderik, Thorstrup S. 59, 19, 21, 60, 25, 27, 64, 27.
Ylsteth, Ylsthe, Ilsted, Gørding S. 88, 23, 89, 4, 90, 28.

Ælkersiigh Alkjærsig, Dejbjerg S. 43, 10.
Ælkær, se Elkier.

Ølgod, Ølgod S. og By 64, 30.
Øloff, Ølluf, Nebel S. 67, 12, 24, 68, 5.
Ølstrop, Ølstrup S. og By 42, 15.
Ørnkuleberig 8, 24.
Ørsse, Ørss, Ørs, Rom eller Flynder S. 12, 5, 13, 6.
Ørum, Ørom, Ørum, Sindbjerg S. 110, 18, 21, 113, 18.
Øssæ, Øse S. og By 74, 18.
Østedh, Østed, Ødsted S. og By 97, 13, 30, 31, 117, 18, 24.
Østerball, Østerbol, Nørlem S. 13, 6.
Østergård i Gamst 103, 20.
Østergrob 38, 1.
Østerholm 6, 24.
Østerherret, Østerhornhæret, Øster Horne Herred 59, 1, 60, 6, 62, 31, 63, 23, 64, 18.
Østerkelle ængh 7, 29.
Østerscow, Østerskov, Ryde S. 22, 19.
Øy, Øglund (?), Give S. 109, 11.
Øø, Øby, Husby S. 28, 14.

II.

Ordliste og Sagregister.

(I Ordlisten er ikke optaget andre Ord end de, der synes at være mindre lette at forstå, derimod medtages ikke, hvad der nærmest hører under Sproglæren og Lydlæren, hvorom Indledningen indeholder et og andet uden dog at gå ind på Fremstillingen af den vesterjydske Sproglære i det hele.)

Aabøgitofft, er næppe en til Bebyggelse bestemt Toft, som Molbecks Glossarium forklarer det, men alene en Toft til en Åbygge, altså lig Hustoft, 8, 27, 9, 18, 10, 6.
Aasygh, Sig eller blødt Sted ved en Å 5, 15.
Aller, aldrig, 18, 12, 20, 13 osv.
Anden — anden, den ene — den anden: anden ænde vender øster oc annen ende vester 7, 2, 8, 33.
Anneth, annedt, annet, Tværager (Molb. Dial-Lex.) 39, 1, 5, 6, 27, 88, 15.
Arfeydhe, Orfejde, Forlig (Molb. Gloss.) 100, 11.
Awkoldh, Afkald 86, 12.

Berigende, Bjergende 127, 21.
Besotte, nedsatte 30, 32.
Besydendes ting, siddende Ting 55, 21.
Bileygelig, belejlig 13, 22.
Biskop og bedste Bygdemænd 11, 33, 23, 1, 24, 7, 52, 20, 54, 12, 125, 32, 126, 15. — den tilsvarende Retshandling efter Reformationen 56—57.
Bispgawe, Afgift til Biskoppen, Bispetiende 21, 7.
Brem (Kant) 8, 29 er snarest et Marknavn.
Brotthe, brugte 70, 25.
Bulgroff, Grænsegrøft (jfr. Molb. Dial. L.: Balk) 8, 8, 11, 28.
Bygd, Syssel, bydhen 2, 19. — bøgdthyng, bydherthing, byting 1, 1, 2, 2, 8, 3, 9, 18, 4, 27, 5, 7, 25, 6, 6, 11, 31.
Bysdom, Bispedømme 15, 20.

Dalfolde, pløjet Dalstrøg (jfr. Molb. Dial. Lex.: Fald, Falle) 26, 13.
Deelle, Trætte 44, 20.
Deil (ɔ: diel), Del 81, 5.
Deldh, Del 3, 33, 4, 4.
Dhy, den: paa dhy tiidh 19, 32.
Dodoter, Datterdatter 1, 15.
Dondemend, donnemen, Dannemænd 13, 30, 18, 6, 8.
Dregting, første Ting efter Nyår (jfr. Kinchs Afh. i Saml. til Jydsk Hist. og Top. I. 66 flg.) 72, 1, 81, 16, 94, 31.

Egh, jeg 17, 14, 24, 27.
Egh, den smalle Ende af en Eng (jfr. Lunds Ordbog: Æg, og Ostersen Vejles Gloss.: Egg) 46, 21, 23.
Endom, Ejendom 68, 21.
Engibarde, ængiborde, en smal Strimmel Eng (oldn. borði, Bræm) 7, 39, 9, 12.

Fegand, Fægang 39, 37.
Flodesteth, Vandsamling på en Mark 26, 19, 22.
Fløtth, flyttet 56, 32.
Forarrige, forringe (Molb. Gloss.: forarge) 124, 28.
Forta, Forte, Vej for Kvæget 96, 20 og ofte, fiorthe 22, 27 (Sml. Nr. 56, hvor der skrives Hiorndhe og Hiorne for Horne og gioss for Gods).
Forwinne, gøre til Genstand for retslige Vidnesbyrd 113, 6.
Fulbord, Samtykke (jfr. Molb. Gloss.: Fuldbyrd) 1, 17, 20, 13.
Fuldrøget, fuldført (jfr. Molb. Gloss.: Fulddruge) 25, 4.
Fundhe, funde, fulde 25, 31, 27, 1.
Fylth. Det hedder om Sandemænd, at de var „fylth och melth och til krawith" at gøre Markskæl 88, 10.
Fæld. Skursneffning skurde oc sagde i fældh (jfr. Ældste danske Arkivregistraturer IV 416: Amstrup er dømt for Bondegods, dog at gøre Kronen Fyldest deraf „uden det findes at være skuret i Falde"; sige i Fæld er her at erkende Gods for Fæstegods. Jfr. Molb. Gloss.: Fæld) 28, 23, 32.

Gest, Giest, Eng, der ikke er Mærsk 37, 36, 47, 16, 52, 1.
Ghelikes, thes g., på samme Måde 21, 10.
Goes, Guds 75, 15.
Gorthe, gorth, goræ, fiskegarthe, Ålegårde, Ørredgårde 59, 9, 24, 60, 18, 30. — gorde karrom (jfr. Molkarm, Rummet foran Slusen ved et Møllehjul) 26, 38. — gordhengh, Eng ved en Fiskegårde 76, 12.
Grabet, grobet, gravet. (Da b i Enden af en Stavelse udtales som v, ikke som w, er det jydske grov forskelligt fra Grav og kan ikke udledes af at grave, men må være det nedertydske grob, hvilket tyder på, at den Skik at grave

Grøfter i Marken er indført. Jfr. Molb. Dial. Lex. og Gloss.: Grob). 7, 33. — grob, Grøft 38, 2, 3 og oftere. — grøff 32, 4.

Granne, grannæ, Flertal af granne, Lodsejer i Fællesmarken 59, 9, 61, 28, 78, 19, 94, 29, men granner 60, 18.

Grande, grane, synes at betyde en Fordybning i Jordsmonnet 123, 9, 11, 127, 13, 14.

Grøn maye, grøn Eng 26, 23. — Grøn Vej 26, 15, 16.

Gyre, et blødt Sted (?) (jfr. J. Aasen: Gyrja, Dyndjord) 38, 39. Jfr. lyngegore.

Haden, havde den 18, 14.

Haseth, afmærket. (At hasse er at adskille noget fra Fællesjorden ved et Gærde. Molb. Dial. Lex.: Has. I svenske Landskabsmål betyder if. Rietz hasa et Risgærde. Formodentlig er hasse oldn. hasla, afmærke med Hasselstænger). 7, 19.

Heldhær, eller 2, 27 og ofte.

Hellens ed, Helgens Ed 55, 22, 87, 29.

Herres, Herreds 15, 25, 16, 7 og oftere.

Hesegard. Er det af hes = has, se haseth, og gard, Gærde, altså et Risgærde? 8, 24.

Hilsne, jydsk Form for hilse, næsten i alle Brevene.

Hiæklinth, Hedeklint 76, 12.

Hodomsager, Tværager (forskellig fra Anneth, se Molb. Dial. Lex. Jfr. Lyngby, Sønderjydsk Sproglære S. 90, hvor han afleder Ordet af Hoved og hem, Hjem, hvilket stadfæstes af det ved Siden af hojem forekommende fojem [Grundtvig, Gl. danske Minder II, 154], hvilke Ord betyder Hovedgærde og Fodende på en Seng) 7, 10, 12, 8, 17, 25, 26. — hodomsengh 38, 2.

Hoffdediel, hoffdel, Tværager (af Høvd i Molb. Dial. Lex. Afledes dog vistnok af Hoved) 10, 35, 36, 11, 1.

Hustedh, Hussted 6, 32, 36, 41, 23, 29, 29, 35 og oftere.

Hætte, forhætte, vove 121, 21.

Kalgard, kalgord, Kålgård (jfr. Indledn. S. XXVIII) 29, 35, 108, 15.

Kese, vælge 1, 13.

Kirkestævne 14, 7, jfr. Sognevidne.

Kirkivaas, Vasen eller den opkastede Vej til Kirken 8, 11.

Knefaldh oc bøn (Om Dannemænds Forbøn på Tinge se Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse I, 131, II, 129) 100, 17.

Koninghdom, Kongens Dom 113, 8.

Kors på en Vej 127, 33.

Kyn, Slægt eller Standsfæller 120, 24.

Køndermys, Kyndelmisse, nu Kjørmis 16, 16.

Låsebrev 113, 8.
Labøin, lavbudt 89, 24, tilbyde Gods man vil sælge til de nærmeste Frænder 16—17, 20, 68, 29, 70, 3, 74, 5, 80, 2, 83, 6, 85, 26, 87, 12, 89, 24, 90, 21, 108, 35.
Lagdag, rigens lawdags eller lagdax breffue, Breve udstædte af Rigens Kansler i Anledning af Ejendoms Erhvervelse ved Lås 43, 20, 44, 19.
Lagewøry, Lavværge 45, 15.
Landsdommer 125, 6.
Landstingsdom 61—62.
Lawent, langt (næppe nogen jydsk Udtale, men en Udtale, der har fremkaldt Formen Lavind for Langeland; som Thosland er blevet Thosind er Lavenland blevet Lavind) 121, 20.
Lavhævd, Ejendomshjemmel 3—4, 4—5, 5—11, 22—23, 23—24, 24—25, 36—40, 51—52, 52—53, 53—54, 55, 64—65, 74—75, 75—76, 76—78, 80—81, 81—82, 83—84, 90—91, 100—01, 103—04, 104—05, 113—14, 114—16, 118—23, 128—29. — på Dregting 94, 31. — i Fasten 116—17.
Leding, lething 28, 28, 29, 32, 42, 20, 31. — Ledingsgods, Selvejergods 23, 24, 29, 27, 30, 2.
Leen er enten Ledet eller Lien (Liden, Bjergsiden) eller det i Molb. Dial. Lex. forekommende Lej, der betyder Græsmark og er den sidste Stavelse i Fæled, oldn. láð, gl. svensk fælad 39, 18.
Leith, ligget 82, 3.
Leth, ladet 100, 21.
Leydesk, Klæde fra Leiden 112, 2, 13.
Loffast, lovfast, vederhæftig 41, 20.
Loffzhøringh, 2 på Tinge udnævnte Mænd, der skal være tilstede, når der gøres Lavhævd, og på Tinge afgive Vidnesbyrd derom 52, 16.
Logh, Ed med Mededsmænd 5, 5.
Loott, laath, lukket 59, 24, 60, 30.
Lossbreff, Låsebrev, det sidste Dombrev, hvorved en Ejendom uigenkaldelig erhverves 113, 8.
Ly, i goth ly, i god Lyd, under Forsamlingens Tavshed, lydelig 13, 20.
Lykky, en ingiærdh lykky, en indgærdet Lykke eller Toft 111, 37.
Lyngegore (jfr. Gyre) 127, 6. På norsk bet. Gor en Sump og Gåra en lang Forhøjning (eller Fordybning) på Jorden. (J. Aasen.)
Lyungeromp, en smal Strimmel Lyng (i svenske Landskabsmål rempa, rampa, råmpa, rimpa, Rietz, sml. Molb. Dial. Lex.: Rim, Rimling) 8, 15.
Lædæ, af læ, låne ud 97, 31.
Læwinnæ, levende 16, 26.

Mack, Magt 95, 27, 96, 1.

Madæ, maye, may, Eng (Egnens Udtale er imidlertid må, ikke maj) 3, 29, 7, 39, 40, 8, 14, 15, 39, 7.
Magh, for magh oc for loon, Villighed (jfr. Molb. Dial. Lex.: Mag) 98, 9.
Magtebreff, Fuldmagt 107, 28.
Mallæ, Mål, til allæ fuldæ mallæ, i alle Henseender (jfr. Molb. Gloss.: Fuldmals formynder, oldn. fullmæli, endelig Aftale) 99, 9.
Meledt, målte 58, 19.
Mersk, Havenge 46, 19.
Myndighe bodh, Bud med Fuldmagt 116, 23.
Mytsydher, tiil mytsydher, langs (?) 4, 9.

Nøge, nøghe, Tilfredshed 13, 25, 17, 24 og oftere.
Nørmere, nørmeir, længer nørpå (jfr. vestenmere) 38, 3, 24, 25, 26, 27, 91, 14, 15, 16, 18.

Obboelz toff, samme Betydning som aabøgitofft (obboel er åbol, et Sted man bor på) 33, 27.
Old oldfader, Oldefader (Oldfader er Bedstefader) 112, 2.
Omfløith, omflydt, omgiven af Vand 91, 20.
Ommetzmen, Ombudsmænd 21, 6.
Ophoff, Begyndelse (jfr. Molb. Gloss.: Ophov) 88, 12.
Orfejde, Forlig 99—100.
Orre, nøjes (jfr. J. Lov orvæs) 79, 4.

Pilgerdt, Pilegærde 37, 35.
Punsse, Sump (jfr. Molb. Dial. L.: Punds, Rietz: Punns, Aasen: Pus) 123, 5, 12.
Pyth, Vandpyt 4, 1.

Raansdiele, Retstrætte, der har Ran til Genstand 47, 18. — raansneffninge, Nævninger, der sværger om Ranssager 47, 14.
Raedmend, Bisiddere i Retten efter Kristiern II's Lov 45, 2.
Rebning 101—02, jfr. Sandemandstog.
Ren, reen, Grænsen mellem 2 Agre 38, 14, 15, 75, 11.
Rigens Breve, Rigens Kanslers Stævninger 125, 27. — Dombrev 34—35, 62. — Lavdagsbreve 43.
Rinth, rinder, løber (?) 8, 31.
Rudh. Det ses nedenfor 3, 32, at Skriveren har glemt at sætte Streg over u og at der må læses rundh, hvilket er = røndh 3, 29.
Rætzel, Redsel, Skatteydelse 42, 20.
Røgh, Ryg, Højdedrag 123, 8.
Røndh, ru[n]dh, Vandløb (se Molb. Dial. L.: Rund) 3, 29, 32.

Sandemandstog 25—27, 30—31, 57—58, 87—88, 101—02, 126—27, 129—30.

Sanghen, sandhen, oldn. sannindi, Sandhed 65, 1.
Sawede, sagde 127, 27.
Setgierdh, Afgift af Selvejerbønder 28, 28, 29.
Seye, sige 19, 31.
Siere kiøøbe, Særkøb (se Lunds Ordbog) 27, 8.
Skaadsmoll, Appellation 57, 11.
Skafft, et Engmål 37, 27, 28, 38, 4—29.
Skor, skordh, skar, et Engmål på 3 Alen (se D. Atlas V, 690), den Strækning, som på en Gang kan afskæres med en Le 46, 20, 22, 51, 32 og oftere.
Skure. Når Skursnævninger afsiger Kendelse, kaldes det at skure og sige i Fæld 28, 22, 32.
Skursneffning, Nævninger, der skulde afsige Kendelse om Leding 28, 22, 57, 24.
Sognevidne 14, 21, 27—28, 43—44, 61, 93 (songen wynne 27, 21).
Spongh, Gangbro over en A 80, 35.
Stabel, Kul og Flint under Grænsesten 31, 4, 127, 5.
Stokkenævn, et Nævn af 24 (også 12) Mænd, 6 eller 3 udnævnte af hver Tingstok 15, 4, 21, 35, 32, 48, 20, 95, 3, 110, 14.
Strømgangh, Vandløb 130, 5.
Stug, Stuv (se Lunds Ordbog: stofn) 27, 8, 47, 2.
Støue, dæmme (Molb. Gloss.) 59, 10. — støuern, støffern, støver den 59, 25, 60, 31.
Syg, Sig, blødt Sted 8, 20.
Syll, Sild 32, 13.
Synnerle, syd på 91, 18.
Sælægher, Selvejere 22, 25.

Thrinnæ, tre 59, 13, 60, 11.
Tovrix breffue, enten to Rigens Breve (jfr. Rigens Breve) eller snarest Tøvrings Breve, Forhalingsbreve (jfr. Molb. Gloss.: Tøvring) 56, 16.
Tre Stene, ved Markskæl (se Indledningen IX) 123, 1, 130, 3.
Tyghe, vidne 100, 3, 19, 101, 17.
Tøregrifft, Tørvegravning 45, 29.

Udboodt, Udskrivning af Mandskab 49, 4.
Uffortofth, ufortøvet (?), uventet 100, 13.
Upaard, oppløjet (oldn. erja) 30, 1.
Uprotte, oprakte (rækker-rotte som lukker-lotte, tykker-tøtte) 40, 24.

Wedherseyern, modsiger den 52, 20.
Weil, Vejle, Vadested 78, 29.
Vesthenmæræ, vestligere 3, 30.
Viderlett, vederlagt, givet til Vederlag 48, 4.
Wodhensdagh, Onsdag 2, 7.

Wotte, vogtede (vogter-votte, sml. uprotte) 41, 29.
Wyde, Vidjer 98, 3.
Vænnæ, Vegne 3, 34.
Wøre, Værge 79, 26.

Æstæ. Hvor kærkomment det vilde have været i dette Ord at finde en Form, der svarer til oldn. œztr, ypperst, anseligst, så må det dog ved Sammenligning med andre Steder forklares som ælstæ, ældst 2, 19.

Ø[…]rithgordh, en Fiskegård, hvor man fanger Ørreder 76, 19.
Østermere, østligere 38, 8, 9, 10, 15, 17.